

ΑΒΕΚΤ 00387

2799

3200

ΜΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

"Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗΣ ΚΑΙ Η
ΕΛΛΑΔΑ".

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΑΘΗΝΑ 1994

ΜΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

"Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΟΥΡΟΥΤΟΥΑΝΗΣ ΚΑΙ Η
ΕΛΛΑΔΑ".

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Υποβληθείσα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών
Επιστημών

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σπουδών

ΑΘΗΝΑ 1994

"Η έγκριση διδακτορικής διατριβής από το Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν υποδηλοί αποδοχή των γνώμων
του συγγραφέα.Ν. 5343 αρ. 202,παρ. 2".

Στην κόρη μου

Βάνια

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα κατ' αρχή να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Κ. Στεφάνου, ο οποίος με τις χρήσιμες συμβουλές και την εποικοδομητική κριτική του βοήθησε σημαντικά την περάτωση της εργασίας, καθώς επίσης τον καθηγητή κ. Α. Κούτρη και τον Λέκτορα κ. Α. Κατράνη, για τις καίριες επισημάνσεις και υποδείξεις τους.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στο Λέκτορα κ. Α. Πασσά, για την ενθάρυνση καθώς και για τη συμβολή του στη μεθοδολογία και στη δομή της μελέτης.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τους εμπειρογνώμονες της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης κ.κ. Η. Πεντάζο και Κ. Λίβα, τον κ. Π. Μαυροειδή, εμπειρογνώμονα στη Γραμματεία της GATT, καθώς και τους κ. Δ. Βλάχο και την κα. Σ. Κοντοπαναγιώτου, υπαλλήλους του ΥΠΕΘΟ, για την υπομονή, την προθυμία και την αποτελεσματικότητα με την οποία εκάλυψαν κάθε πιεστικό αίτημά μου για την συμπλήρωση της βιβλιογραφίας.

Τέλος οφείλω να ευχαριστήσω τον ευρωβουλευτή κ. Π. Ρουμελιώτη, η συμβολή του οποίου υπήρξε καθοριστική για την εξέλιξη και ολοκλήρωση της εργασίας αυτής.

**"Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗΣ ΚΑΙ Η
ΕΛΛΑΔΑ" .**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

• ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	1
• ΑΡΧΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	3
• ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	6
• ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ.....	8
• ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	16

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΤΟ ΣΚΗΝΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι : Η GATT

1. Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ GATT.....	21
2. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ GATT.....	32
ΚΥΡΙΑ ΟΡΓΑΝΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
3. ΡΥΘΜΙΣΤΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	38
Α. Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΔΑΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ Β. ΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ Γ. ΟΙ ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΙΑΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΚΑΙ GATT	
4. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ GATT ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΑΒΑΝΑΣ ΣΤΟΝ ΓΥΡΟ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗΣ.....	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	70
1. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	72
2. Ο ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.....	83
Α. ΕΝΔΟΘΕΣΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	86
Ι. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ	
ΙΙ. ΟΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	
Β. ΔΙΑΘΕΣΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	93
Ι. ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ	
ΙΙ. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ	113
ΙΙΙ. ΤΟ COREPER	
ΙV. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ	
Γ. ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	98
Ι. ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	
ΙΙ. ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ	
ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΠΙΕΣΗΣ.....	103

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ : Η ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ : ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΝΣ

1. ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΓΥΡΟΣ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΝΣ.....	113
2. Η ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ. Η ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ PUNTA DEL ESTE.....	123
3. GATT , ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΚ: ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ.....	136

ΟΙ ΗΠΑ

Η ΙΑΠΩΝΙΑ

Ο ΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΝΙCS

ΟΙ ΧΩΡΕΣ CAIRNS

ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ

1. Η ΓΕΝΙΚΗ ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ.....	174
2. ΤΟ ΜΕΣΟ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ.Η ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΜΟΝΤΡΕΑΛ - ΓΕΝΕΥΗΣ (MID-TERM REVIEW).....	179
3. Η ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΣΤΟ HEIZEL - ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ DUNKEL.....	197
4. Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ BLAIR HOUSE.....	205
5. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ.....	213

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V. ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΕΚ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ GATT.....	215
2. Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΝΗΣ.....	221
3. Ο ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΚ.....	231
Α. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	
Β. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ : ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1. Η ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΣΚΗΝΙΚΟΥ ΣΤΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ GATT.....	254
2. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Ο ΓΥΡΟΣ ΟΥΡΟΥΤΟΥΑΗΣ.....	266
3. GATT Ή ΕΜΠΟΡΕΥΟΜΕΝΑ BLOCKS; Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΥΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ.....	276
I. ΗΠΑ	
II. ΙΑΠΩΝΙΑ	
III ΕΟΚ	
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	297

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ : Η ΠΕΡΙΠΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟ ΓΥΡΟ ΟΥΡΟΥΤΟΥΑΗΣ.....	301
2. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΟΥΡΟΥΤΟΥΑΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ.....	303
3. ΣΥΝΟΨΗ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	313
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	316

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΠΙΝΑΚΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

• ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Η έρευνά μας κινείται στον τομέα της εξέλιξης των θεσμών του διεθνούς εμπορίου μεταπολεμικά, και ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία.

Κύρια αντικείμενά της αποτελούν:

1. Η μελέτη της αλληλεπίδρασης των αλλαγών στον διεθνή εμπορικό - κατά κύριο λόγο - αλλά και οικονομικό και πολιτικό χώρο, στις εξελίξεις και τις λειτουργίες θεσμικών όργανων διεθνούς εμπορίου όπως αυτό της GATT και

2. Η μελέτη του ρόλου, της στρατηγικής και της γενικότερης συμπεριφοράς των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Ε.Κ.) κατά τις πρόσφατες πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις σε πολυμερές επίπεδο στα πλαίσια της GATT (Γύρος Ουρουγουάης).

Ο λόγος της επιλογής των διαπραγματεύσεων στην G.A.T.T. ως το βασικό πεδίο της έρευνας, είναι το ότι, κατά την άποψή μας, το "forum" της GATT αποτελεί το ιδανικό πεδίο για μία έρευνα η οποία επιδιώκει να μελετήσει τις κυριώτερες παραμέτρους οι οποίες επιδρούν στην διαμόρφωση και την εξέλιξη των θεσμών και των τάσεων του διεθνούς εμπορίου.

Συγκεκριμένα πιστεύουμε ότι το forum αυτό μπορεί να τοποθετηθεί εις το μέσον της νοητής πορείας της διαδικασίας αξιολόγησης και διαπραγμάτευσης των εκάστοτε εμπορικών προβλημάτων στον διεθνή χώρο, καθώς και της, συχνά αναπόφευκτης, δημιουργίας ή και εξέλιξης των αντιστοίχων θεσμών, προς επίλυση ή εξομάλυνση των προβλημάτων αυτών.

Η πορεία αυτή περιλαμβάνει :

α) Την κυρίως θεωρητικού χαρακτήρα, φάση της επισήμανσης των προβλημάτων αυτών κατά τις συζητήσεις στον ΟΟΣΑ

β) Την φάση της εκτενέστερης και λεπτομερέστερης διαπραγμάτευσής των σε επίπεδο GATT, και

γ) το πρακτικό στάδιο της υλοποίησής και ενσωμάτωσης των σχετικών διατάξεων, των αποτελεσμάτων δηλαδή των εκάστοτε Πολυμερών Διαπραγματεύσεων σε επίπεδο GATT, στο εθνικό δίκαιο των Συμβαλλόμενων Μελών (ΣΜ) της GATT.

Ενα επιπρόσθετο άλλωστε επιχείρημα υπέρ της ανωτέρω επιλογής είναι ότι, οι "Τύροι" διαπραγματεύσεων της GATT έγιναν και γίνονται, όπως ήδη αναφέρθηκε, ως αποτέλεσμα της ανάγκης θεσμοθέτησης, επαναπροσαρμογής, επέκτασης και βελτίωσης των κανόνων του διεθνούς εμπορίου, προκειμένου να αντιμετωπισθεί η συνεχώς μεταβαλλόμενη εμπορική πραγματικότητα.

Κατά συνέπεια, θεωρούμε ότι εξετάζοντας τους διαφορους ελιγμούς και τακτικές οι οποίες λαμβάνουν χώρα κατά τις διαπραγματεύσεις αυτές, μας δίνεται, επιπλέον η δυνατότητα να εξετάσουμε το διεθνές περιβάλλον, τους εξωγενείς παράγοντες και τις ανεξάρτητες μεταβλήτες, οι οποίες επηρεάζουν τη διαμόρφωση της θέσης των εμπορικών εταίρων στο διεθνή χώρο.

και απόλυτος διαχωρισμός της επίδρασης των εκάστοτε παραγόντων οι οποίοι τις επηρεάζουν, με βάση το κλασικό κριτήριο "υψηλής" και "χαμηλής" πολιτικής (High & Low Politics).

B.

I. "Κατά τις διεθνείς πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις, όπως αυτή στα πλαίσια της GATT, κατά τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι εξουσιοδοτημένη να εκπροσωπεί τα κράτη μέλη, η διαπραγμάτευση γίνεται με κύριο γνώμονα το Κοινοτικό Συμφέρον.

II. Ως Κοινοτικό συμφέρον δύναται να θεωρηθεί η συνισταμένη των συμφερόντων του συνόλου των κρατών μελών, η οποία εκφράζεται και θεσμοθετείται από τις εκάστοτε σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου.

III. Σε ορισμένες περιπτώσεις, και ιδιαίτερα σε εκείνες κατά τις οποίες ο αριθμός των παραμέτρων οι οποίες επηρεάζουν τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις είναι υψηλός, ενδέχεται ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται, ή και ερμηνεύει, η Επιτροπή την έννοια του Κοινοτικού Συμφέροντος, να αποκλίνει σε κάποιο βαθμό από εκείνον της υπόθεσης II.

Εάν οι παραπάνω υποθέσεις ισχύουν, θα πρέπει να εξετασθούν τα ακόλουθα:

α) Πόσο σημαντική είναι η πιθανολογούμενη απόκλιση.

β) Εάν πρόκειται για προσωρινή βραχυχρόνια απόκλιση (η οποία ενδεχόμενα εξυπηρετεί συγκεκριμένους διαπραγματευτικούς ελιγμούς και τακτική, ενώ η τελική διαπραγματευτική θέση παραμένει μέσα στα όρια της εκάστοτε εντολής του Συμβουλίου) ή εάν πρόκειται για οριστική απόκλιση.

γ) Ποίοι επιπλέον παράγοντες επιδρούν στον Κοινοτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων και σε ποιο βαθμό ευθύνονται για τις αποκλίσεις αυτές.

δ) Πώς επηρεάζει,ή και επηρεάζεται ο κοινοτικός μηχανισμός λήψης αποφάσεων αφενός από τις εξελίξεις στο διεθνές εμπόριο,και,αφετέρου,από την πορεία της GATT;

ε) Πώς επιδρούν στην εξέλιξη της GATT οι νέοι συσχετισμοί δυνάμεων στο διεθνές εμπόριο ;

στ) Ποίες οι αναμενόμενες νέες τάσεις στο διεθνές εμπόριο και ποίο το μέλλον της GATT με βάση τις εξελίξεις αυτές και τέλος,

ζ) Ποίο ρόλο προβλέπεται,και δύναται,να έχει η Κοινότητα στο διεθνή εμπορικό χώρο με βάση τους επαναδιαμορφούμενους συσχετισμούς δυνάμεων και τις νέες διεθνείς τάσεις;

Επίσης,στα πλαίσια τις διερεύνησης των ανωτέρω,θα επιδιωχθεί να θιγούν και οι ακόλουθοι προβληματισμοί,όσον αφορά τις ενδοθεσμικές ισορροπίες και διενέξεις στον Κοινοτικό μηχανισμό:

- Μήπως κατά τις ανωτέρω περιπτώσεις η Επιτροπή φθάνει στο σημείο να δρά με σημαντικό βαθμό ανεξαρτησίας σε επίπεδο ώστε να ξεπερνά τον πρωταρχικό της ρόλο του εκφραστή των απόψεων των κρατών μελών,τον οποίο σύμφωνα με τις αρχικές υποθέσεις έχει αναλάβει,προσεγγίζοντας έτσι,de facto,τον στόχο της μελλοντικής ενδυνάμωσης της,στόχος ο οποίος προωθείται θεσμικά μέσω των διαδικασιών της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης;

- Μήπως επίσης ενδεχόμενα,η Επιτροπή είναι διατεθημένη να θυσιάσει βραχυχρόνια Κοινοτικά οφέλη,προκειμένου να βελτιώσει,σε μακροχρόνια βάση,την γενικότερη Κοινοτική θέση στο διεθνή χώρο και αν ναι,σε ποίο βαθμό η τακτική αυτή έχει τη ρητή ή σιωπηλή έγκριση των κρατών μελών;

- Κατά πόσον ο Κοινοτικός μηχανισμός λήψης αποφάσεων επηρεάζεται (και σε ποιό βαθμό) από παράγοντες αστάθμητους ή και φαινομενικά ασύνδετους με αυτόν,όπως π.χ. ενδοϋπηρεσιακές συγκρούσεις,προσωπικές επιδιώξεις των εκπροσώπων στα Κοινοτικά όργανα λήψης αποφάσεων;

• ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Θεωρούμε,εκτός των άλλων,τη γενικώτερη εξέταση ενός εκάστου των παραπάνω ερωτημάτων ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα για την περαιτέρω πορεία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και για τους παρακάτω λόγους:

Κατ' αρχήν είμαστε της γνώμης ότι η κλασική διάκριση μεταξύ "χαμηλής πολιτικής" (low politics) στην οποία εντάσσονται οι οικονομικές και οι εμπορικές σχέσεις των χωρών και "υψηλής πολιτικής" (high politics) στην οποία εντάσσονται τα θέματα της εξωτερικής πολιτικής,με την "παραδοσιακή" τους μορφή,είναι πλέον ουσιαστικά ξεπερασμένη.Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι συντριπτικό ποσοστό των διεθνών αντιπαραθέσεων (ειρηνικών και μή),ιδιαίτερα κατά την μεταπολεμική περίοδο,έλαβε χώραν στο πεδίο των οικονομικών ανταλλαγών.

Η ραγδαία λοιπόν αυτή αναβάθμιση της "οικονομικής διπλωματίας",ιδιαίτερα κατά την πρόσφατη περίοδο,σε συνδυασμό με τον διαρκώς αυξανόμενο βαθμό οικονομικής,και όχι μόνον,αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών,αλλά και της όλο και μεγαλύτερης συμμετοχής των εμπορικών συναλλαγών στο εθνικό προϊόν,ιδιαίτερα των αναπτυγμένων χωρών¹,έχει πλέον ως αποτέλεσμα την όλο και καθοριστικότερη ανάμιξη των οικονομικών

¹ Βλ. Πίνακα 1

θεμάτων στη σφαίρα της εξωτερικής πολιτικής, με αποτέλεσμα την de facto κατάργηση των προαναφερόμενων διακρίσεων.

Η κατάργηση αυτή γίνεται ακόμα πιο εμφανής κατά την περίοδο των εργασιών του Γύρου Ουρουγουάης, όπου ο βαθμός διαπλοκής των θεμάτων εξωτερικής και οικονομικής πολιτικής, τα οποία θίγονται κατά τις διαπραγματεύσεις, κάνει πρακτικά αδύνατη κάθε προσπάθεια διαχωρισμού των σχετικών αρμοδιοτήτων μεταξύ των αντιστοίχων υπηρεσιών των διαπραγματευόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένης φυσικά και της Κοινότητας.

Όσον αφορά λοιπόν την Κοινότητα, το θέμα παρουσιάζει εντονότερο ενδιαφέρον, λόγω της ιδιαιτερότητας την οποία παρουσιάζει το γεγονός του ορισμού της Επιτροπής ως εκπροσώπου των Κοινοτικών απόψεων κατά τις σχετικές διαπραγματεύσεις.

Συγκεκριμένα θεωρούμε ότι η έκταση των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου καθώς και ο τρόπος άσκησής τους, είναι καθοριστικής σημασίας, όσον αφορά τη μελέτη της πιθανής πορείας μετεξέλιξης της Κοινότητας προς μία, ενδεχόμενα, πολιτειακή οντότητα.

Όπως άλλωστε ήδη αναφέρθηκε, κατά την παρουσίαση των βασικών υποθέσεων μας, ιδιαίτερα σημαντική θεωρούμε την εξέταση του τρόπου άσκησης των εξουσιών αυτών από την Επιτροπή. Ιδιαίτερα μας απασχολεί η μελέτη του κατά πόσον η άσκηση αυτή της εξουσίας ευρίσκετο, κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης, ανά πάσαν στιγμή σε πλήρη αρμονία με τη συνισταμένη των βουλήσεων των κρατών μελών τα οποία, σύμφωνα με τους Κοινοτικούς θεσμούς εκπροσωπούσε.

Ο κύριος λόγος του ενδιαφέροντός μας αυτού είναι ότι εάν η άσκηση της εξωτερικής οικονομικής και εμπορικής πολιτικής των ΕΚ από την Επιτροπή πραγματοποιείται τελικά με σημαντικό βαθμό ανεξαρτησίας από τα κράτη μέλη, αυτό αποτελεί ουσιαστικό βήμα και για την άσκηση της γενικότερης

εξωτερικής πολιτικής της Κοινότητας,τομέας ο οποίος,κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης,αποτελούσε θεσμική αρμοδιότητα των κρατών μελών.²

Οπως όμως παρατηρήθηκε,η άσκηση παρομοίων εξουσιών από την Επιτροπή,αλλά και μόνο λόγω της de facto κατάργησης των ορίων μεταξύ εξωτερικής και οικονομικής - εμπορικής πολιτικής,χωρίς θεσμική προετοιμασία και χωρίς αντίστοιχες αποφάσεις για θεσμικές μεταλλαγές,μπορεί να δημιουργήσει επικίνδυνους τριγμούς στο Κοινοτικό οικοδόμημα,αποδυναμώνοντας θεσμικές διαδικασίες και θίγοντας εξαιρετικά ευαίσθητες έννοιες,όπως αυτής της εθνικής δικαιοδοσίας,της εθνικής κυριαρχίας,εθνικού και υπερεθνικού συμφέροντος κ.α.³

• ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Το Πρώτο μέρος της διατριβής περιλαμβάνει την παρουσίαση της GATT και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Στο Κεφάλαιο Ι,θα επιχειρηθεί μία εκτεταμένη παρουσίαση της GATT.Θα αναφερθούμε αρχικά στο ιστορικό της δημιουργίας της κατά τη σύσκεψη της Αβάνας.Θα ασχοληθούμε ιδιαίτερα με την περιγραφή του κλίματος το οποίο επικρατούσε κατά τις διαπραγματεύσεις της περιόδου εκείνης.Η εξιστόριση αυτή κρίνεται σκόπιμη,προκειμένου να γίνουν εμφανείς οι

² Για πρόσφατο θεσμικό πλαίσιο,βλ. Συνθήκη του Μαστριχτ,Άρθρο Γ : Υπαγωγή της Εξωτερικής Πολιτικής σε ενιαίο θεσμικό πλαίσιο.

³ Χριστοδουλίδη Θ. : "Εξωτερικές Σχέσεις της ΕΟΚ - Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία".Πάντειο Πανεπιστήμιο,Αθήνα 1990,σελ. 15-17.

αδυναμίες στο μηχανισμό της οι οποίες οφείλοντο στην απροθυμία των νομοθετών της εποχής εκείνης να την εφοδιάσουν με το θεσμικό οπλοστάσιο το οποίο της ήταν απαραίτητο για την επιτυχή εκπλήρωση των στόχων της.

Ακολουθώς θα αναφερθούμε στα κύρια χαρακτηριστικά της, τη δομή και το θεσμικό μηχανισμό της, τους σκοπούς και τους στόχους της, καθώς και τις αδυναμίες της και, τέλος, στην εξελικτική πορεία της GATT από τη ίδρυσή της και έως τις παραμονές του Γύρου Ουρουγουάης.

Το Κεφάλαιο II θα ασχολείται με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Μεταξύ των άλλων αναφέρεται:

- Στην Κοινή Εξωτερική Εμπορική Πολιτική και ιδιαίτερα στους παράγοντες οι οποίοι ώθησαν στην δημιουργία, τη μορφοποίηση και την εξέλιξή της, το θεσμικό πλαίσιο και τους στόχους της.
- Στη συμβολή της πολιτικής αυτής στην εξελικτική πορεία των ΕΚ στο διεθνή οικονομικό και εμπορικό χώρο, καθώς και το γενικότερο ρόλο της πολιτικής αυτής στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.
- Στις επιπτώσεις εγκαθίδρυσης της ΕΟΚ και, αργότερα, της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς, ως καταλύτη για τις αμερικανικές πρωτοβουλίες στον τομέα του διεθνούς εμπορίου.
- Στο θεσμικό πλαίσιο των σχέσεων ΕΟΚ και GATT, σχέσεις με τις οποίες πρόκειται να ασχοληθούμε εκτενέστερα στη συνέχεια.

Στη συνέχεια εξετάζεται ο Κοινοτικός μηχανισμός λήψης αποφάσεων. Περιγράφονται και αναλύονται οι παράγοντες εκείνοι οι οποίοι επηρεάζουν, άμεσα ή έμμεσα την Κοινοτική στάση κατά τις διαπραγματεύσεις. Για το σκοπό αυτό επιχειρείται να δοθεί μιά λεπτομερής περιγραφή των Κοινοτικών μεθόδων εργασίας, ώστε να παρουσιασθεί παραστατικότερα η διεργασία κατά την οποία η ποικιλία των εισερχομένων

παραμέτρων από το Κοινοτικό και το εξωτερικό περιβάλλον συμβάλλει,κατά άμεσο είτε έμμεσο τρόπο στην όλη εξέλιξη των διαπραγματεύσεων.

Αναφέρεται ιδιαίτερα ο τρόπος με τον οποίο ανταπεξέρχεται η Επιτροπή το διαπραγματευτικό της έργο,τόσο σε ενδοκοινοτικό επίπεδο,κατά τις διαβουλεύσεις της με τα κράτη μέλη,όσο και στη συνέχεια,κατά τη φάση της υποστήριξης της εκάστοτε κοινοτικής θέσης κατά τις διαπραγματεύσεις της με τους διεθνείς εταίρους της.

Το Δεύτερο Μέρος πραγματεύεται αυτή καθ' εαυτή τη διαπραγματευτική διαδικασία.

Στο Κεφάλαιο ΙΙΙ,μεταξύ των άλλων αναφέρονται :

- Οι διεθνείς συγκυρίες και τις εξελίξεις,οι οποίες επέβαλαν την αναγκαιότητα της πραγματοποίησης ενός νέου Γύρου πολυμερών διαπραγματεύσεων

- Η εικόνα της GATT κατά την έναρξη των διαπραγματεύσεων αυτών.Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην παρουσίαση και ανάλυση των κυριώτερων πολιτικών και οικονομικών μεταβολών στο διεθνές σκηνικό,οι οποίες επρόκειτο τελικά να επηρεάσουν,άμεσα ή έμμεσα τις διαπραγματεύσεις.

- Η εναρκτήρια φάση του Γύρου,την Υπουργική Σύνοδο στην Punta del Este.Κατά τη σύνοδο αυτή,όπως είναι γνωστό,ετέθησαν όλοι οι υπό διαπραγμάτευση τομείς προς συζήτηση και αποφασίσθηκαν η μέθοδος,η δομή και οι διάφορες φάσεις των διαπραγματεύσεων.Αναφέρονται τα προβλήματα και οι ιδιαιτερότητες κάθε τομέα χωριστά,προκειμένου να προβληθούν σαφέστερα οι πρωτεριότητες ενός εκάστου των κυριώτερων ΣΜ,πρωτεριότητες οι οποίες θα προβληθούν και θα αναλυθούν λεπτομερέστερα στη συνέχεια.

Ακολουθως παρουσιάζεται η οικονομική και κοινωνική εικόνα των διαπραγματευόμενων εταίρων.Μεταξύ των άλλων αναφέρονται, η εξέλιξή τους στο διεθνή οικονομικό χώρο,τις σχέσεις μεταξύ τους και με την Κοινότητα,καθώς και τις προτεραιότητες και τις ευαισθησίες τους.

Η παρουσίαση αυτή κρίνεται αναγκαία προκειμένου να γίνουν κατανοητά τα αντικρουόμενα,ή συμπορευόμενα,συμφέροντα ενός εκάστου εταίρου σε σχέση με τους υπολοίπους,ούτως ώστε να γίνει όσο το δυνατόν πιο κατανοητή η γενικότερη σύνθετη διαπραγματευτική διαδικασία,η ανάλυση της οποίας θα πραγματοποιηθεί στη συνέχεια.Θα βοηθήσει επίσης να προβληθούν εμφανέστερα οι δυσκολίες τις οποίες αντιμετώπισε η Κοινότητα κατά τον σχεδιασμό,την οργάνωση και την λειτουργία του διαπραγματευτικού της μηχανισμού,η παρουσίαση και η ανάλυση του οποίου ακολουθεί ευθύς αμέσως.

Το Κεφάλαιο IV ασχολείται με την γενικότερη θεώρηση της συνολικής πορείας των διαπραγματεύσεων,έως και την περάτωση του Γύρου.

Αναφέρονται ιδιαίτερα οι φάσεις και τα σημεία εκείνα τα οποία σηματοδότησαν τις εξελίξεις των διαπραγματεύσεων,καθώς και στη στάση και τις αντιδράσεις των διαπραγματευόμενων μερών απέναντι στις εξελίξεις αυτές.

Ερευνόνται ιδιαίτερα τόσο οι "τεχνικοί" παράγοντες οι οποίοι επηρέασαν τις διαπραγματεύσεις,όσο και οι γενικότερες πολιτικές εξελίξεις οι οποίες καθόρισαν και συχνά μετέβαλαν,τις προτεραιότητες και τη στρατηγική των κυριώτερων Σ.Μ.

Στο σημείο αυτό θεωρείται σκόπιμο να αναφέρουμε ότι η λεπτομερής παρακολούθηση και η ανάλυση της πορείας των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης, δεν μπορεί παρά να δώσει έμφαση (τουλάχιστο όσον αφορά το

πρίσμα της έρευνάς αυτής),στη μελέτη των φάσεων από την υπουργική Διάσκεψη στην Punta del Este μέχρι και την Υπουργική Σύνοδο στο Μόντρεαλ του Καναδά (Mid-term Review) τον Δεκέμβριο του 1988 και την περάτωσή της στη Γενεύη,τον Απρίλιο του 1989.Αντίθετα,ολιγότερο ασχολείται με τον λεπτομερή σχολιασμό των φάσεων των διαπραγματεύσεων από την υπουργική διάσκεψη στο Heizel -Δεκέμβριος '90,προτάσεις Dunkel και έως την συμφωνία Blair House.

Το σκεπτικό για την επιλογή αυτή είναι ότι,όπως αναλύεται στα επιμέρους κεφάλαια,η διάσκεψη του Μόντρεαλ-Γενεύης απετέλεσε καμπή για την πορεία του Γύρου,λόγω του ότι στην πράξη σηματοδότησε το τέλος των διαπραγματεύσεων,τουλάχιστον με τους αρχικούς ρυθμούς και την αρχική,φιλοδοξη μορφή των,όπως αυτή σχεδιάστηκε στην εναρκτήρια διάσκεψη στην Punta del Este.Η περίοδος η οποία ακολούθησε,ιδιαίτερα μέχρι τα τέλη του 1992,χαρακτηρίστηκε,από μία γενικώτερη κωλυσιεργία και μία αδυναμία ουσιαστικής και δημιουργικής προώθησης των διαπραγματεύσεων,για λόγους οι οποίοι θα αναφερθούν αναλυτικά.

Τοιουτοτρόπως οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,από την φάση των διασκέψεων Μόντρεαλ - Γενεύης,έως την περίοδο των διαπραγματεύσεων οι οποίες οδήγησαν στη συμφωνία Blair House, ευρίσκοντο,για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, ουσιαστικά εν στάσει.

Το γεγονός αυτό λαμβάνεται σοβαρά υπόψη κατά την εξαγωγή των σχετικών συμπερασμάτων.Ωστόσο το ίδιο αυτό γεγονός έχει ως συνέπεια να μην υπάρχει ιδιαίτερη σκοπιμότητα στην ανάγκη λεπτομερούς εξιστόρησης των εξελίξεων των δραστηριοτήτων του Γύρου,ακριβώς επειδή κατά την περίοδο αυτή δεν παράγεται (όπως άλλωστε αναφέρθηκε) ουσιαστικό διαπραγματευτικό έργο.

Θα πρέπει επίσης να διευκρινισθεί ότι,κατά την έρευνά αυτή ελάχιστα θα απασχολήσει το "τεχνικό" λεγόμενο μέρος των διαπραγματεύσεων,δηλαδή η

λεπτομερής αναφορά σε συγκεκριμένα κέρδη και ζημίες ενός εκάστου των διαπραγματευόμενων, όπως διαμορφώνονται στις επιμέρους διαπραγματευτικές ομάδες.

Αντίθετα, κύρια επιδίωξή είναι να δώθει βάρος στην έρευνα και ανάλυση της γενικότερης διαπραγματευτικής διαδικασίας και τους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων τόσο της GATT όσο και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Τοιουτοτρόπως το κυριο βάρος επικεντρώνεται στον τρόπο λειτουργίας των ανωτέρω μηχανισμών και στους κυριώτερους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν, αλλά και επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα τις σχετικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Οι δε συγκεκριμένες διαπραγματευτικές επιτυχίες ή αποτυχίες κατά τις εκάστοτε διαπραγματεύσεις αναφέρονται μόνον υπό τη μορφή χαρακτηριστικών παραδειγμάτων, προκειμένου να προσεγγισθούν αποτελεσματικότερα οι λειτουργίες των μηχανισμών αυτών.

Στο Κεφάλαιο V, το οποίο ακολουθεί, αναφέρονται οι συγκεκριμένες διαπραγματευτικές διαδικασίες οι οποίες έλαβαν χώραν στον Κοινοτικό χώρο, ενόψει του Γύρου Ουρουγουάης, προκειμένου να αναδειχθεί ο τρόπος και η μεθόδευση των παραλλήλων ενδοκοινοτικών και εξωκοινοτικών διαπραγματεύσεων και η επίδρασή τους στην τελική εικόνα της ΕΚ.

Αναλύοντας τις Κοινοτικές διεργασίες κατά τις διαπραγματεύσεις, η διατριβή ασχολείται ιδιαίτερα με τη μελέτη των κυριώτερων παραγόντων οι οποίοι ,επιδρούν (επισήμα ή ανεπίσημα, πάντως όμως ουσιαστικά) στη διαμόρφωση των Κοινοτικών θέσεων κατά τις σχετικές διαδικασίες.

Στη συνέχεια αναλύεται η κοινοτική διαπραγματευτική στρατηγική και οι βασικοί άξονες και οι αρχές, σύμφωνα με τις οποίες εργάσθηκαν οι κοινοτικοί διαπραγματευτές. Αναφέρονται επίσης οι βασικές προτεραιότητες των κρατών μελών.

Ιδιαίτερη αναφορά πραγματοποιείται στον σχεδιασμό και την οργάνωση του διαπραγματευτικού μηχανισμού της Κοινότητας, προκειμένου να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις ανάγκες του Γύρου.

Αναφέρονται οι βασικές αρχές οι οποίες επεκράτησαν κατά τον σχεδιασμό του μηχανισμού αυτού, τους στόχους και τις επιδιώξεις του.

Στη συνέχεια εξετάζεται ο μηχανισμός αυτός εν λειτουργία. Αναλύονται τα προβλήματα του και οι αδυναμίες του. Εξετάζεται επίσης το κατά πόσον εξεπλήρωσε, και σε ποιο βαθμό, τις επιδιώξεις των εμπνευστών του, κατά πόσον αλλοίωσε, κατά τη λειτουργία του τους συσχετισμούς δυνάμεων και τις θεσμικές ισοροπίες στο εσωτερικό της Κοινότητας καθώς και τους παράγοντες οι οποίοι συνέβαλαν (θετικά ή αρνητικά) στην αποτελεσματικότητά του.

Ακολούθως αναλύονται τα κυριότερα στοιχεία του μηχανισμού αυτού. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον διαπραγματευτικό ρόλο της Επιτροπής καθώς και τις σχέσεις της με το Συμβούλιο, την επιτροπή 113 και την Προεδρία και στις επιδιώξεις της για περαιτέρω βελτίωση της διαπραγματευτικής της ευλυγισίας, όσον αφορά τα περιθώρια ελέγχου της από το Συμβούλιο. Παραθέτονται αναλυτικά οι περιπτώσεις εκείνες οι οποίες εμφανίζονται να συντελούν στην αλλοίωση των μέχρι τότε παραδοσιακών σχημάτων εκπροσώπησης της Κοινότητας κατά τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις, σχήματα τα οποία εθεωρούντο ότι εξασφάλιζαν την μέγιστη δυνατή διαφάνεια και δυνατότητα πληροφόρησης των κρατών μελών. αναφέρονται λεπτομερώς τα περιστατικά και τις μεθοδεύσεις εκείνες οι οποίες συνέτειναν στον αποκλεισμό της Προεδρίας από ορισμένες

ανεπίσημες,πλήν όμως καθοριστικές κατηγορίες διαπραγματεύσεων,καθώς και τον ρόλο της Επιτροπής στις διεργασίες αυτές.

Καταλήγοντας,στο Τρίτο Μέρος της διατριβής,επιχειρείται μία ανασκόπηση και ένας απολογισμός της πορείας των διαπραγματεύσεων του Γύρου,με βάση τα στοιχεία και την τεκμηρίωση η οποία παρατέθηκε κατά τη συγγραφή της διατριβής.

Στο σημείο αυτό γίνεται αναφορά στα αρχικά ερωτήματα και τους προβληματισμούς οι οποίοι είχαν τεθεί στο εισαγωγικό μέρος,προκειμένου να επιχειρηθεί η τελική αποδοχή ή η απόρριψή των.

Στη συνέχεια θα επιδιωχθεί επίσης να εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα όσον αφορά την όλη διαπραγματευτική διαδικασία,καθώς και τη γενικότερη πορεία και την ενδεχόμενη μεταλλαγή της δομής των ΕΚ,κατά τις φάσεις του Γύρου,προκειμένου να επαληθευθούν,ή να αποριφθούν οι αρχικές υποθέσεις και τα ερωτήματα.

Θα ερευνηθούν,μεταξύ των άλλων,η εξέταση του βαθμού εξάρτησης της εξελικτικής πορείας της GATT από την αμερικανική ηγεμονία,καθώς και η μελλοντική της πορεία,λαμβανομένων υπόψη των νέων τάσεων οι οποίες εμφανίζονται στο διεθνές εμπόριο.

Θα αναφερθούν αναλυτικά οι τάσεις αυτές,και θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο φαινόμενο της δημιουργίας,ή της επαναδραστηριοποίησης των λεγόμενων εμπορευόμενων περιοχών "Trading Blocks",φαινόμενο το οποίο σημειώνει ιδιαίτερη εξάπλωση κατά την πρόσφατη περίοδο.

Θα παρατεθούν οι επικρατέστερες και συχνά αντιδιαμετρικές,απόψεις των διεθνών αναλυτών σχετικά με την αναμενόμενη εξέλιξη των Trading Blocks και τον συσχετισμό τους με το μέλλον της GATT.Θα αναλυθούν επίσης

ιδιαίτερα με οι εσωτερικές διεργασίες των κυριώτερων διεθνώς διαπραγματευόμενων εταίρων (ΗΠΑ, Ιαπωνία και ΕΟΚ), όσον αφορά τις στρατηγικές επιλογές για την περαιτέρω πορεία της εξωτερικής εμπορικής τους πολιτικής με βάση το θεμελιώδες ερώτημα : πολυμερισμός ή ολιγομερισμός, αναφέροντας τα επιχειρήματα υπέρ της μιάς ή της άλλης άποψης.

Τέλος, θα ερευνηθεί ιδιαίτερα η περίπτωση της Κοινότητας και οι δυνατότητες επικράτησης και επέκτασης της επιρροής της, με βάση τα νέα δεδομένα, τους νέους συσχετισμούς δυνάμεων και τις νέες, προαναφερόμενες, τάσεις στο διεθνές εμπόριο.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

• ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Α. Βιβλιογραφία

Λόγο του ότι η ελληνική βιβλιογραφία, στο σχετικό θέμα της διατριβής υπήρξε εξαιρετικά φτωχή, και οι δυνατότητες πρόσβασης στην σχετική ξένη βιβλιογραφία, από τον ελληνικό χώρο, δυσχερείς έως αδύνατες, οι προσπάθειες εξεύρεσης γραπτής πληροφόρησης επικεντρώθηκαν, κατά μεγάλο ποσοστό, στις βιβλιοθήκες της Γενεύης και των Βρυξελλών.

Συγκεκριμένα ενά μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας προέρχεται από την βιβλιοθήκη της GATT στη Γενεύη, όπου υπάρχει συγκεντρωμένη η πλειοψηφία της βιβλιογραφίας που αφορά τις δραστηριότητές του οργανισμού αυτού. Σημαντική πηγή πληροφόρησής μας υπήρξαν επίσης σχετικές εκδόσεις στις βιβλιοθήκες των Ηνωμένων Εθνών και της UNCTAD.

Σημαντική πηγή βιβλιογραφίας απετέλεσε η βιβλιοθήκη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις Βρυξέλλες, από όπου προέρχεται επίσης σημαντικό μέρος της γραπτής πληροφόρησής.

Αξιόλογη τέλος πηγή βιβλιογραφίας ιδιαίτερα όσον αφορά τις αρχικές διαπραγματεύσεις της GATT, προήλθε από τη βιβλιοθήκη του βρεταννικού πανεπιστημίου του Loughborough, το οποίο έχει αναλάβει σημαντικές δραστηριότητες και ερευνητικές πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό.

Εκτός από τις σχετικές εκδόσεις, η βασικότερη ίσως πηγή γραπτής πληροφόρησής υπήρξαν τα επίσημα έγγραφα και η γενικότερη αλληλογραφία η οποία έλαβε χώραν κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων, αλληλογραφία η οποία προέρχεται τόσο από της υπηρεσίες της GATT καί των ΕΚ, όσο και από τις ελληνικές υπηρεσίες.

Ιδιαίτερα όσον αφορά τον ελληνικό χώρο, πραγματοποιήθηκαν επαφές με τις σχετικές υπηρεσίες των αρμόδιων υπουργείων (Εξωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Εμπορίου κλπ) καθώς και με τους αναλόγους φορείς του ιδιωτικού τομέα, προκειμένου να μελετηθούν και, όπου ήταν δυνατόν, να συλλεχθούν τα σχετικά έγγραφα.

Αξιόλογη πηγή πληροφόρησης υπήρξε τέλος και το προσωπικό αρχείο του ερευνητού, το οποίο ήταν σε ικανοποιητικό βαθμό ενημερωμένο, λόγω της πολυετούς ενασχόλησής του με τις σχετικές διαπραγματεύσεις, εΐται ως επικεφαλής της σχετικής διαπραγματευτικής ελληνικής αντιπροσωπείας στη Γενεύη, εΐτε ως μέλους της επιτροπής 113, εμπειρία η οποία αναφέρεται αναλυτικά στο σχετικό βιογραφικό του σημείωμα.

B. Συνεντεύξεις

Το γεγονός ότι οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, στις οποίες επικεντρώνεται η έρευνα αυτή συνεχίζονται ακόμα, καθιστά αυτονόητο το ότι, στο παρόν στάδιο, η σχετική βιβλιογραφία αδυνατούσε να καλύψει (τουλάχιστον επαρκώς) ένα μεγάλο αριθμό από σχετικά πρόσφατα γεγονότα, τα οποία απετέλεσαν ουσιώδη στοιχεία της σχετικής επιχειρηματολογίας. Πολύ περισσότερο μάλιστα τη στιγμή που το αβέβαιο τελικό αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων κατά την συγκεκριμένη περίοδο, καθιστούσε εξαιρετικά

επικίνδυνο για τους ενασχολούμενους συγγραφείς το εγχείρημα της οποιασδήποτε σχετικής πρόβλεψης.

Για το λόγο αυτό σημαντική πηγή ερευνητικού υλικού αποτέλεσε το περιεχόμενο συνεντεύξεων με άτομα τα οποία, άμεσα ή έμμεσα, αχολήθηκαν επηρέασαν ή και επηρεάστηκαν από τις διαπραγματεύσεις.

Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκαν επαφές με στελέχη της GATT, της Επιτροπής και της ελληνικής αντιπροσωπείας στη Γενεύη, καθώς και άλλων αντιπροσωπειών όπως λ.χ. της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, των ΗΠΑ του Καναδά κλπ., με στελέχη των ΕΚ και της ελληνικής αντιπροσωπείας στις Βρυξέλλες, και με στελέχη του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα.

Χρησιμοποιήθηκαν επίσης εσωτερικά ενημερωτικά έγγραφα της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, καθώς και σχετικές γραπτές και προφορικές (και φυσικά επίσημες και ανεπίσημες) ενημερώσεις των εκπροσώπων της Επιτροπής προς τις εθνικές αντιπροσωπείες.

• ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Αρχικά το υλικό το οποίο συγκεντρώθηκε από τη βιβλιογραφία και τις συνεντεύξεις συγκεντρώθηκε και ταξινομήθηκε τόσο χρονολογικά όσο και θεματολογικά, με βάση το πλάνο εργασίας.

Η ταξινόμηση αυτή συνετέλεσε σε μία πρώτη επισήμανση των αντιφάσεων, αλλά και των συμπλεόμενων απόψεων οι οποίες είχαν συγκεντρωθεί από τις διάφορες πηγές, όσον αφορά συγκεκριμένες εξελίξεις των διαπραγματεύσεων.

Στη συνέχεια με νέες συνεντεύξεις και με περαιτέρω μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας, καταβλήθηκε προσπάθεια να ερμηνευθούν τόσο οι απόψεις αυτές όσο και τα ίδια τα γεγονότα, προκειμένου να εξαχθούν ορισμένα πρώτα βασικά συμπεράσματα.

Ακολουθως επιχειρήθηκε η συγγραφή ενός όσο το δυνατόν πληρέστερου,οπωσδήποτε όμως πρόχειρου,συνολικού κειμένου,όσον αφορά την ουσία των διαπραγματεύσεων,το οποίο απετέλεσε τον βασικό κορμό της εργασίας.

Παράλληλα με τη δημιουργία του προαναφερόμενου κείμενου,το οποίο απετέλεσε το μεγαλύτερο μέρος της πρωτότυπης εργασίας,κατεβλήθη προσπάθεια επισταμένης μελετής της σχετικής θεωρίας η οποία αναφέρεται στο ανωτέρω ερευνητικό πεδίο,προκειμένου να συσχετισθούν και να ερμηνευθούν τα γεγονότα τα οποία αναφέρονται στην εργασία.

Τοιουτοτρόπως,κατά την τελική φάση της εργασίας,κατά την οποία διαμορφώθηκε το οριστικό κείμενο της διατριβής, κατεβλήθη προσπάθεια να συνδυασθούν η πρακτική με τη θεωρητική προσέγγιση,προκειμένου να επιτευχθεί μία όσο το δυνατόν σφαιρικότερη θεώρηση του αντικειμένου της έρευνάς,να υπάρξει τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία κατά την παράθεση και τον σχολιασμό των γεγονότων που αναφέρονται και,τέλος,να εξαχθούν τα οριστικά συμπεράσματα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΤΟ ΣΚΗΝΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι : Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΔΑΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (G.A.T.T.)

1. Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ GATT

Η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (G.A.T.T.) περιέχει το σύνολο των αρχών και των κανόνων οι οποίοι ρυθμίζουν την διενέργεια του διεθνούς εμπορίου μεταξύ των Συμβαλλομένων Μερών της (ΣΜ), τα οποία πραγματοποιούν σήμερα την πλειοψηφία, σχεδόν, του συνόλου των εμπορικών συναλλαγών.

Υπό την ανωτέρω έννοια μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι η GATT αποτελεί το σημαντικότερο "καθεστώς" στο πεδίο του διεθνούς εμπορίου.¹

Η έννοια, η δομή, τα χαρακτηριστικά, οι λειτουργίες και οι επιδράσεις των διεθνών καθεστώτων, έχουν απασχολήσει συχνά τη διεθνή, κυρίως, βιβλιογραφία², ιδιαίτερα από τα τέλη της δεκαετίας του '70, ενώ σημαντικός αριθμός ορισμών έχει δοθεί από τους ενασχολούμενους συγγραφείς, προκειμένου να χαρακτηριστεί η έννοια του "καθεστώτος". Ιδιαίτερα για την περίπτωση της GATT προσφορότερος, κατά την

¹ Για λεπτομερέστερη ανάλυση της εφαρμογής της έννοιας του "καθεστώτος" στο διεθνές εμπορικό σύστημα και ιδιαίτερα στην περίπτωση της GATT, βλ. Finayson J. & Zacher M. : "The Gatt and the Regulation of Trade Barriers : Regime Dynamics and Effects". International Organization 35, Autumn 1981, pp. 561 - 602.

² Στην ελληνική βιβλιογραφία βλ. αντ. άλλων : Κατράνη Α. : "Η αναθεώρηση του διεθνούς εμπορικού συστήματος και ο νέος Γύρος Πολυμερών Εμπορικών διαπραγματεύσεων της GATT". Διεθνές Δίκαιο και Πολιτική, τεύχος 16, 1988 και Τσινισιζέλη Μ. : "Εθνικό Κράτος και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση", από την έκδοση της Ιονικής Τράπεζας : "1992. Η Εξέλιξη της Εσωτερικής Αγοράς στην Ευρώπη και η Ελλάδα, Αθήνα, 1989, σελ. 484 - 489.

άποψή μας ορισμός του διεθνούς καθεστώτος είναι : "Πολυμερείς συμφωνίες μεταξύ κρατών, με στόχο την ρύθμιση και τον συντονισμό των εθνικών ενεργειών οι οποίες λαμβάνουν χώρα σ' ένα συγκεκριμένο πεδίο" των διεθνών σχέσεων,³ ενώ, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά των διεθνών καθεστώτων είναι το ότι τα κράτη μέλη τα οποία τα αποδέχονται και εντάσσονται σε αυτά, αναγνωρίζουν ορισμένες ουσιαστικούς και διαδικαστικούς περιορισμούς της κυριαρχίας τους αφού, στην ουσία, δεσμεύουν μέρος της πρωτογενούς εθνικής κυριαρχίας τους προς χάριν της αντίστοιχης διεθνούς εξουσίας⁴.

Ευρύτερος και αναλυτικότερος ορισμός των διεθνών καθεστώτων δίδεται στην ελληνική βιβλιογραφία από τον Α. Κατράνη. Κατά τον ορισμό αυτό ως "καθεστώς" (regime) θεωρείται : "το σύνολο των αρχών, θεσμικών ή και εθιμικών κανόνων, κυβερνητικών και επιχειρηματικών πρακτικών, καθώς και διαδικασιών λήψης αποφάσεων, που επηρεάζουν την συμπεριφορά των υποκειμένων σ' ένα ορισμένο τομέα των διεθνών σχέσεων".⁵

³ Ο ορισμός αυτός αποτελεί ελεύθερη μετάφραση του αναφερόμενου από τους S. Haggard & Simmons στο : "Theories of international regimes", *International organization* 41,3, Summer 1987, p. 495. Όπως άλλωστε αναφέρεται και από τους συγγραφείς, ο ορισμός αυτός συγκλίνει και με τις σχετικές απόψεις περί "Διεθνών Καθεστώτων" του Oran Young : *Resource Regimes: Natural Resources and Social Institutions*, Berkeley, University of California Press, 1982, p. 20, "International Regimes: Problems of Concept Formulation", *World Politics* 32, April 1980 κ.α., καθώς και του Vinod Aggarwal, "Liberal Protectionism: the International Politics of Organized Textile Trade", Berkeley, University of California Press, 1985, chapt. 2.

⁴ Doney J. : "International Human rights: A Regime Analysis", *International Organization* No 40,3, Summer 1986, p. 602.

⁵ Κατράνης Α. : " Η αναθεώρηση του διεθνούς εμπορικού συστήματος και ο νέος Γύρος Πολυμερών Εμπορικών διαπραγματεύσεων της GATT", *Διεθνές Δίκαιο και Πολιτική*, τεύχος 16, 1988, σελ. 159.

Ο ορισμός αυτός βρίσκεται πλησιέστερα στις απόψεις περί "καθεστώτων" του Stephen Krasner : "Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables", το οποίο περιέχεται στο : Krasner (ed.) : *International Regimes*, Ithaca: Cornell University Press, 1983, pp1-21. Παρόμοιες απόψεις διατυπώνουν επίσης και οι Robert Keohane and Joseph Nye : "Power and Independence", Boston, Little Brown, 1977, p.19.

Επίσης, όσον αφορά τη θεωρία των διεθνών καθεστώτων γενικώτερα βλ. Ruggie: "International Regimes, Transactions and Change : Embedded Liberalism in the Postwar Economic Order", Krasner (ed.), "International Regimes", 36 *International Organization* (spring 1982), pp 379-385. Επίσης Haggard/Simmons : "Theories of International Regimes" *International Organization* 41 (Summer 1987), σελ. 491 επ., Kratochwill/Ruggie : "International Organization: A State of the Art on an Art of a State?" *International Organization* σελ. 753 επ. (Autumn 1986), Steiner : "The search For Order in a Disorderly World: Worldviews and Prescription Decision Paradigms" 37 *International Organization* (Summer 1983), σελ. 373 επ.

Η GATT είναι ο μόνος θεσμός παγκοσμίου εμβελείας,ο οποίος περιέχει κανόνες αναγκαστικού χαρακτήρα για το διεθνές εμπόριο.Επίσης,από το 1948,η G.A.T.T. λειτουργεί και ως το κύριο διεθνές forum,το οποίο ασχολείται με την διαπραγμάτευση της προοδευτικής μείωσης των εμπορικών εμποδίων καθώς και κάθε άλλου μέτρου,το οποίο παρενοχλεί τον υγιή ανταγωνισμό και επηρεάζει δυσμενώς τις διεθνείς εμπορικές σχέσεις.Συνεπώς,μπορούμε να χαρακτηρίσουμε διττώς την G.A.T.T. Αφενός ως δεσμευτικό σύστημα κανόνων διεθνούς οικονομικού δικαίου και αφετέρου ως διεθνές forum,στο οποίο τα συμβαλλόμενα μέρη (Σ.Μ.) μπορούν να συζητούν και πιθανότατα να επιλύουν τις εμπορικές διαφορές τους,καθώς και να διαπραγματευθούν τις δυνατότητες επέκτασης και βελτίωσης των όρων και των δυνατοτήτων του διεθνούς εμπορίου.Θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι ο ανωτέρω χαρακτηρισμός,ο οποίος εδράζεται στον αντίστοιχο ορισμό ο οποίος συνήθως περιέχεται στις ενημερωτικές εκδόσεις της Γραμματείας της GATT,ανταποκρίνεται,κυρίως,στην εικόνα και τις λειτουργίες της GATT κατά τις αρχικές φάσεις της λειτουργίας της και,οποσδήποτε,υπολοίπεται των φιλοδοξιών επιδιώξεων των Σ.Μ. κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.Οι διαπραγματεύσεις αυτές,όπως θα αναφέρουμε αναλυτικά στη συνέχεια,στόχευαν ουσιαστικά στη ριζική αναμόρφωση του συνόλου σχεδόν των τομέων του διεθνούς εμπορίου και όχι απλά στην περιορισμένης έκτασης βελτίωση ορισμένων κανόνων διεθνούς εμπορίας.

Σύμφωνα με ορισμένες απόψεις⁶,το συγκεκριμένο καθεστώς του διεθνούς εμπορίου το οποίο ορίζει η GATT θεωρείται,ακόμη και σήμερα,ελλειπές και αποσπασματικού χαρακτήρα.Αποτέλεσμα των αδυναμιών του αυτών είναι το ότι δεν είναι σε θέση τελικά να καλύψει το σύνολο των απαιτούμενων ρυθμίσεων για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου,αλλά περιλαμβάνει τελικά μέρος μόνο των

⁶ Finalyson / Zacher : "The GATT and the Regulation of Trade Barrires : Regime Dynamics and Function".International Organization,No 35,1981 pp 561 & 562.

απαιτούμενων διατάξεων και ιδιαίτερα εκείνες οι οποίες έχουν "τεχνικό" κυρίως χαρακτήρα, όπως λ.χ. ο περιορισμός των δασμών και των μη δασμολογικών μέτρων, η προστασία από αθέμιτες εμπορικές πρακτικές κλπ.⁷

Οι ατέλειες αυτές, οι οποίες πράγματι χαρακτηρίζουν το οικοδόμημα της GATT, φαίνεται πως έχουν τις ρίζες τους στον τρόπο ίδρυσης και στην εξέλιξή της, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα στάδια, ζητήματα εις τα οποία θα αναφερθούμε ευθύς αμέσως.

Ηδη, από την περίοδο η οποία προηγήθηκε του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, έγινε όλο και πιο εμφανές ότι, λόγω των σημαντικών νέων δυνάμεων και παραγόντων οι οποίοι εισέρχονταν δυναμικά και στο χώρο του διεθνούς εμπορίου, η δυνατότητα επίλυσης των σημαντικών εμπορικών διαφορών σε διεθνές επίπεδο μέσω διμερών ή έστω ολιγομερών διαπραγματεύσεων είχε περιορισθεί σημαντικά. Αντίθετα η επίλυση των προβλημάτων αυτών με πολυμερείς διαπραγματεύσεις, και η, κατά συνέπεια, απελευθέρωση του εμπορίου διεφαίνετο ως η προσφορότερη λύση.⁸

Μετά τη λήξη του Πολέμου, όταν οι νεο-φιλελεύθερες αντιλήψεις στον τομέα του διεθνούς εμπορίου, με κύριο εκφραστή τις ΗΠΑ, είχαν επικρατήσει πλήρως, η άποψη για περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου κέρδιζε συνεχώς έδαφος και υποστηρικτές. Με τον τρόπο αυτό θεωρήθηκε ότι οι διεθνείς συνθήκες ήταν πλέον ώριμες για την έναρξη διαβουλεύσεων με σκοπό την δημιουργία ενός διεθνούς καθεστώτος στο χώρο αυτό, υπό τη μορφή ενός διεθνούς οργανισμού ο οποίος θα

⁷ Ibid.

⁸ Hilf-Jacobs-Petersman : "The European Community and GATT". Antwerp-London-Frankfurt-boston-N.Y., 1986, ιδίως σελ. 23 επ.. Επίσης Μπερνίτσα Π. : "Δίκαιο αντιντάμπινγκ και μέτρα άμυνας κατά επιδοτημένων εισαγωγών στις ευρωπαϊκές κοινότητες", εκδ. Α. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτινή, 1987, σελ. 7.

κατοχύρωνε και θα εξέφραζε τις αντιλήψεις αυτές και σε θεσμικό και νομικό επίπεδο,σε στενή συνεργασία με τους συναφείς οργανισμούς,οι οποίοι δημιουργήθηκαν με τη συμφωνία του Bretton Woods.⁹

Επιπλέον δεν θα πρέπει να παραγνωρισθεί και το γεγονός ότι,κατά την περίοδο αυτή,άρχισαν να κάνουν αισθητή την παρουσία τους αξιόλογες κινήσεις με στόχο τη δημιουργία υπερεθνικού χαρακτήρα εμπορικών ενώσεων κρατών.

Τα κράτη αυτά εφαιόντο διατεθειμένα,προς χάρην μιάς ευρύτερης αποτελεσματικής συνεργασίας,να δεσμεύσουν,σε μικρό ή μεγάλο βαθμό,μέρος της νομοθετικής,δικαστικής αλλά και της εκτελεστικής των εξουσίας σε κάποιας μορφής συλλογικό φορέα,κάτι το οποίο θα θεωρείτο αδιανόητο πρίν από μερικά χρόνια.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα των ενώσεων αυτών ήταν το Σύμφωνο των Ανδεων,η Κοινή Αγορά των Χωρών της Κεντρικής Αμερικής (LAFTA),με κορυφαία φυσικά εξέλιξη τη δημιουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Κατά συνέπεια,το έδαφος για την δημιουργία μηχανισμών ελέγχου του Εμπορίου και της Οικονομίας σε διεθνές επίπεδο,ήταν πλέον πρόσφορο παρά ποτέ.¹⁰

Η πρωτοβουλία για την έναρξη των διαβουλεύσεων για την ίδρυση ενός θεσμικού οργάνου για το διεθνές εμπόριο ανήκε στις ΗΠΑ,οι οποίες κατά την μεταπολεμική περίοδο,και για τρεις τουλάχιστον δεκαετίες,είχαν την πλήρη κυριαρχία στον διεθνή εμπορικό και οικονομικό χώρο.¹¹Η κυριαρχία τους αυτή

⁹ Rosenau J. N. : "Before Cooperation:Hegemons,Regimes and Habit-driven Actors in World Practices". International Organization No 40,4,Autumn 1986,p. 881.

¹⁰ Για περαιτέρω ανάλυση των οικονομικο-πολιτικών συνθηκών οι οποίες προηγήθηκαν και οδήγησαν στη Διάσκεψη της Αβάνας βλ. Kock K. : "International Trade Policy and the GATT,1947-1967".Almqvist & Wiksell,Stockholm 1969,pp1-34.

¹¹ Οι πρώτες αμερικανικές σκέψεις για τη δημιουργία ενός διεθνούς οργανισμού εμπορίου εκφράσθηκαν κατά τη διάρκεια διμερών διαπραγματεύσεων μεταξύ ΗΠΑ και Βρετανίας.Τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων αυτών δημοσιεύθηκαν σε φυλλάδιο υπό τον τίτλο : "Proposals for Expansion of World Trade and Employment", (Dept. of State,Publication 2411,Commercial Policy Series 79,1945,αναδημοσιευμένο στο: Dept. of State Bulletin,XII,1945,pp. 912-929) όπου,για πρώτη φορά,οι αμερικανικές απόψεις βλέπουν το φώς της δημοσιότητας.

έκανε άλλωστε δυνατή την ίδρυση μιάς σειράς οργανισμών, οι οποίοι θεσμοθετούσαν την νεο-φιλελεύθερη οικονομική τάξη την οποία εξέφραζαν οι ΗΠΑ, στον διεθνή χώρο: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και Διεθνής Τράπεζα (1944), ενώ απόρροια της πολιτικής αυτής υπήρξε, όπως θα αναφέρουμε στη συνέχεια και η GATT. Η επίδραση άλλωστε αυτή της αμερικανικής "ηγεμονίας" στις λειτουργίες της GATT υπήρξε, όπως θα παρατηρήσουμε στη συνέχεια, καθοριστική καθ' όλη τη διάρκεια της πορείας της επιβεβαιώνοντας, κατά την άποψή μας, τις θεωρίες περί εξάρτησης των διεθνών καθεστώτων και ηγεμονικών δυνάμεων.¹² Πράγματι, έκτοτε οι διακυμάνσεις της πορείας της ισχύος και της αποτελεσματικότητας της GATT, έμελε να ακολουθήσουν παράλληλη πορεία με αυτή της αμερικανικής οικονομίας.¹³

Η θεωρία των διεθνών καθεστώτων ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη συσχέτιση των παράλληλων αυτών πορειών. Ένα από τα βασικά ερωτήματα ήταν: "θα μπορούσε να αποδοθεί η διάβρωση των διεθνών οικονομικών καθεστώτων, όπως αυτό της GATT, στην αμερικανική παρακμή", όπως υποστήριζε η "θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας";¹⁴ Ένα άλλο επίσης γενικότερο ερώτημα ήταν και το "κατά πόσον επηρέασε το διεθνές εμπορικό καθεστώς, στην καρδιά του οποίου είναι η GATT, το

¹² O C. P. Kindleberger : "The World in Depression, 1929 - 1939" Berkeley: University of California press, 1973, θέτει τις βάσεις για αυτό που, δέκα περίπου χρόνια αργότερα θα ονομασθεί "θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας" από τον R. O. Keohane : "The Theory of Hegemonic stability and Changes in International System". Boulder CO, Westview Press, 1980, p. 132. Περισσότερα για τη σχέση μεταξύ "ηγεμονίας" (Hegemony) και καθεστώτων βλ. μεταξύ άλλων : Cowhey & Long : "Testing Theories of Regime Change; Hegemonic Decline or Surplus Capacity?". International Organization, Spring 1983, pp. 57-85, Mc Keown T. : "Hegemonic Stability Theory and 19th-Century Tariff Levels in Europe", International Organization, no 37, Winter 1983, pp. 73-91, κ.α. Σύμφωνα με τον Π. Καζάκο, η θεωρία αυτή της "ηγεμονικής σταθερότητας", έχει τεθεί εν αμφιβόλω από σημαντικό αριθμό μελετητών, αφού "έως πρόσφατα, ένα μεγάλο μέρος των θεωρητικών συνεισφορών ήταν αφιερωμένο στην αμφισβήτηση της εγκυρότητάς της". Καζάκος Π. : "Διεθνή Καθεστάτα και Οικονομικές Συναλλαγές", Μελέτες προς τιμήν του καθηγητού Α. Κανελλόπουλου, τόμος Α', Πειραιάς 1992, σελ. 236, υποσ. 5. Όσον αφορά τη γενικότερη σχέση μεταξύ "ηγεμονίας" και διεθνών οργανισμών βλ. Cox R. W. : "Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method". Millennium: Journal of International Studies, Vol. 12, No 2, Summer 1983, pp. 162-175. Επίσης Α. Φατούρος : "Διεθνές Δίκαι Αναπτύξεως", Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Θεσσαλονίκη, 1977, σελ. 296 επ. καθώς και Στανγκος Α. Π. Φατούρος : "Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Τεύχος Α', Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις", Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Θεσσαλονίκη, 1984, σελ. 235 επ.

¹³ Ειδικότερη αναφορά στο θέμα αυτό υπάρχει στο W. P. Avery & D. P. Rapkin (ed) : "America in a Changing World Political Economy", N. Y., Longman, 1982, στο οποίο οι εισηγήσεις ασχολούνται ακριβώς με το φαινόμενο της αμερικανικής ηγεμονίας σε σχέση με τα διεθνή καθεστάτα.

¹⁴ W. P. Avery & D. P. Rapkin *ibid.* Επίσης Π. Καζάκος *op. cit.* σελ. 236. Αναλυτικότερα για την θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας στην ελληνική βιβλιογραφία, βλ. *αντ. αλλ.* Π. Καζάκο *op. cit.* σελ. 240 επ. καθώς και τις σχετικές παραπομπές.

μέγεθος και τη σύνθεση των εμπορικών ρευμάτων;"¹⁵Το κεφάλαιο αυτό,καθώς και η γενικότερη ανάλυση των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης,είναι ενδεχόμενο να συνεισφέρει στην πληρέστερη μελέτη των ερωτημάτων αυτών.

Η δημιουργία της GATT υπήρξε,στην ουσία,το αποτέλεσμα μιάς αποτυχημένης προσπάθειας για την δημιουργία μεταπολεμικά ενός Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου (Ι.Τ.Ο.),ο οποίος θα εξασφάλιζε την λειτουργία του εμπορίου σύμφωνα με διεθνώς αποδεκτούς κανόνες.Συγκεκριμένα,οι προτάσεις για την ίδρυση της G.A.T.T. ήταν οι μόνες που διασώθηκαν και έγιναν αποδεκτές από ολόκληρο το φιλόδοξο κείμενο πρότασης δημιουργίας του Ι.Τ.Ο.

Αναλυτικότερα,η αμερικανική πρωτοβουλία,κατά τη μεταπολεμική περίοδο, για τη δημιουργία θεσμικού οργάνου στο χώρο του διεθνούς εμπορίου είχε ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση του λεγομένου "Χάρτη της Αβάνας" (Havana Charter) κατά τη σχετική σύνοδο στην ομώνυμη πόλη,η οποία περατώθηκε το 1948.Σύμφωνα με τον χάρτη αυτόν προβλέπονταν η σύσταση ενός Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου (International Trade Organization,ITO),με ευρύτατες εξουσίες και αρμοδιότητες.

Ενόσο διαρκούσαν οι σχετικές διαβουλεύσεις για την τελική μορφή των διατάξεων του ΙΤΟ,²³ από τα μετέχοντα (κυρίως αναπτυγμένα) κράτη,απεφάσισαν να θέσουν προσωρινά σε λειτουργία το μέρος εκείνο του Χάρτη,το οποίο περιείχε τις αρχικές διατάξεις της GATT.Σύμφωνα με τις τότε σχετικές δηλώσεις,σκοπός τους ήταν να καλύψουν επείγουσες ανάγκες στον χώρο του διεθνούς εμπορίου,έως ότου εγκριθούν και τεθούν σε ισχύ το σύνολο των διατάξεων του ΙΤΟ.Δεν αποκλείεται όμως η κίνησή τους αυτή να έγινε προκειμένου να διαφυλάξουν ορισμένες διατάξεις,την ύπαρξη των οποίων θεωρούσαν απαραίτητη για την περαιτέρω

¹⁵ Π. Καζάκος,ορ. cit. σελ. 236.

ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου,προ του διαφαινόμενου κινδύνου κατάρρευσης του φιλόδοξου σχεδίου για την δημιουργία ενός υπεροργανισμού,σχέδιο το οποίο,ήδη κατά την περίοδο της πρωτοβουλίας αυτής,εφαίνετο να καταλήγει σε αδιέξοδο.¹⁶

Πράγματι,και ενώ η πρωτοβουλία των διαπραγματεύσεων για τη σύσταση του ΙΤΟ ανήκε,όπως προαναφέρθηκε,στις ΗΠΑ,τελικά,κατά το στάδιο της οριστικοποίησης των διατάξεων,το αμερικανικό Κογκρέσσο αποφάσισε να μην κυρώσει τελικά την απόφαση της δημιουργίας του.

Η βασική επιχειρηματολογία για την απόφαση αυτή ήταν ότι οι συνθήκες δεν ήταν ακόμα τόσο ώριμες για μιά τέτοιου εύρους διεθνοποίηση του εμπορίου,και συνεπώς η ύπαρξη του οργανισμού αυτού περιείχε τον κίνδυνο να δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα από όσα θα έλυνε.¹⁷Ωστόσο δεν φαίνεται να ήταν αμέτοχο με την μεταβολή αυτή της αμερικανικής στάσης,το γεγονός ότι κατά το διάστημα των σχετικών διαβουλεύσεων (1946-1948) υπήρξε αλλαγή της "σκυτάλης" της κυβέρνησης των ΗΠΑ από τους Δημοκρατικούς στους Ρεπουμπλικάνους,οι οποίοι είχαν ριζικά αντίθετες απόψεις για τα θέματα της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής των ΗΠΑ.¹⁸Ανεξάρτητα πάντως από τα ανωτέρω,το γεγονός ήταν ότι το μέρος IV του Χάρτη,με τις διατάξεις της GATT,ήταν τελικά το μόνο που διεσώθη ,μετά το ναυάγιο του εξαιρετικά φιλόδοξου,όπως τελικά αποδείχθη,σχεδίου του ΙΤΟ.Λόγω του ότι όμως το μέρος IV δεν αποσκοπούσε,παρά μόνο προσωρινά,και σε περιορισμένη έκταση,να καλύψει τους διεθνείς εμπορικούς θεσμούς,η ασάφεια και η προσωρινότητα των διατάξεών του ήταν εμφανής,ενώ η δυνατότητα δέσμευσης των

¹⁶ Για μιά "βήμα προς βήμα" παρακολούθηση της πορείας των διαβουλεύσεων κατά τις εργασίες της διάσκεψης της Αβάνας βλ. Kock K. : "International Trade Policy and the GATT,1947-1967",Almqvist & Wiksell,Stockholm,1969,pp.35-61.

¹⁷ Για μιά πλήρη επιχειρηματολογία σχετικά με τις ατέλειες του ΙΤΟ βλ. Dam K. W. : "The GATT Law and International Economic Organization",The University of Chicago Press,USA,1970,pp. 13-16.

¹⁸ βλ. Diebold W. : "The End of ITO".Princeton Essays in International Finance No 16,1952,pp 11-18.

συμβαλλόμενων μερών προς τις διατάξεις αυτές ήταν ασθενής και αρκετά ασαφώς διατυπωμένη.

Η ασάφεια και η αβεβαιότητα αυτή των διατάξεων της GATT, υπήρξαν άλλωστε από τα κύρια χαρακτηριστικά της και στη συνέχεια, τουλάχιστον κατά τα πρώτα στάδια της λειτουργίας της, ενώ υποστηρίζεται ότι καθόρισε κατά μεγάλο μέρος και τις αδυναμίες και δυσλειτουργίες, τις οποίες συνάντησε η GATT μετέπειτα εξελικτική της πορεία.¹⁹ Σχετικές νύξεις άλλωστε για την βελτίωση των λειτουργιών και των αρμοδιοτήτων της με την ενσωμάτωση διατάξεων που ανήκαν στο πνεύμα των αρχικών προθέσεων των εμπνευστών του ΙΤΟ, έκαναν συχνά την εμφάνισή τους, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, κατά την διάρκεια σχετικών διαβουλεύσεων για τον περαιτέρω ρόλο της στο διεθνές εμπόριο.

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη τα ανωτέρω, η αρχική μορφή της GATT θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία απλή, πολυμερούς φύσης Συμφωνία, με χαλαρές δεσμεύσεις, η τήρηση των οποίων βασιζόνταν κυρίως στη βούληση των Συμβαλλομένων Μερών (ΣΜ) -όπως ονομάζονται τα μέλη της-.²⁰

Η Συμφωνία αυτή, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα στάδιά της χαρακτηρίζονταν άλλωστε από ατελή θεσμική μορφή, οργάνωση και γραμματειακή υποστήριξη.²¹

Η αρχική αυτή κατάσταση βελτιώθηκε εντούτοις σημαντικά με την πάροδο του χρόνου, όταν έγινε φανερή πλέον η ολοκληρωτική αποτυχία της δημιουργίας ενός

¹⁹ Α. Μπρεδήμας : Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1989, σελ. 44.

²⁰ Η εμμονή άλλωστε του αμερικανικού Κογκρέσσου για τον περιορισμό της GATT στη μορφή μίας πολυμερούς συμφωνίας και όχι ενός διεθνούς οργανισμού οδήγησε στην τελική ονομασία των συμμετεχόντων σε αυτήν κρατών ως "Συμβαλλόμενα Μέρη" και όχι ως "μέλη". Βλ. σχετικά Jackson J.H. : "The World Trade System. Law and Policy of International Trade Relations". The MIT Press, Cambridge, 1989, pp 32&33. Επίσης Στάνγκος Π.Ν. : "Τα panel της GATT". εκδόσεις Σακκουλα / Θεσσαλονίκη, 1991, σελ 43.

²¹ Στανγκος, panels σελ. 59 και υποσημ. 137.

Εμπορικού Οργανισμού τύπου ΙΤΟ, ενώ η ανάγκη της ύπαρξης μίας, στοιχειώδους έστω, θεσμικής υποδομής στον χώρο αυτό πρόβαλε πλέον επιτακτική.²²

Για τους λόγους αυτούς, τα 23 ιδρυτικά μέλη της GATT αυξήθηκαν, βαθμιαία αλλά σταθερά, ξεπερνώντας τις εκατό χώρες σήμερα (πλήρη μέλη)²³, καθώς και περίπου άλλες 30 χώρες οι οποίες βρίσκονται στο στάδιο της διαδικασίας αναγνώρισής τους ως πλήρη μέλη.²⁴ Η ίδια η GATT άλλωστε θεωρείται πλέον, *de facto*, ως ειδικευμένος οργανισμός²⁵ των Ηνωμένων Εθνών²⁶, χαρακτηρίζεται δε ως "το Σύνταγμα του Διεθνούς Εμπορίου"²⁷, αφού, μεταξύ άλλων :

- Περιέχει το σύνολο σχεδόν των βασικών κανόνων που διέπουν το διεθνές εμπόριο.
- Επηρεάζει τις οικονομικές επιλογές των κυβερνήσεων και τις ανάλογες εθνικές διατάξεις, ενθαρρύνοντας, ουσιαστικά, την προστασία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και την περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου.
- Βοηθά στο συντονισμό και τη συνεργασία των εθνικών οικονομικών πολιτικών, προς ένα διεθνές σύστημα, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην ορθολογικότερη κατανομή των πόρων.

²² Dam K. W. : "The Gatt Law and Int. Organization, op. cit. pp.336-350.

²³ Για αναλυτική πληροφόρηση όσον αφορά τα ΣΜ, βλ. GATT, Focus-Bulletin d' information, No 74, Sept. 1990 : "Le GATT cromptera bientôt 100 members"

²⁴ Η πλέον πρόσφατη καταμέτρηση των ΣΜ της GATT (Μάρτιος 1992) αναφέρει 103 τακτικά μέλη και 29 συνδεδεμένα. GATT, Basic Instruments and Selected Documents (B.I.S.D.), suppl 38, 1992, p. IX.

²⁵ Οι απόψεις και η βασική επιχειρηματολογία σχετικά με το αν θα πρέπει η GATT να λογίζεται ως διεθνής οργανισμός, παραθέτονται αναλυτικά, μεταξύ άλλων, από τους : K. W. Dam : "The GATT Law & Int. Org.", p. 335 & 336, καθώς επίσης και από τον Jackson J. : "World Trade and the Law of GATT", Indianapolis-N.Y., 1969 σελ. 119 επ., Carreau D., Juillard P.-Flory M. : "Droit Economique International", Paris, 1980 (3d ed), σελ. 259 επ., Βαρουζάκης Σ. : "Διεθνείς Οργανισμοί", τόμος Α., Αθήνα 1980, σελ. 178, κ. α..

²⁶ Η σχέση της GATT με τους συναφείς οργανισμούς και ιδιαίτερα με την UNCTAD και τον ΟΗΕ περιγράφεται αναλυτικά από τον Dam K. W. : "The GATT Law & Int. Org.", pp. 376-389.

²⁷ Κατράνης, op. cit. σελ. 160 .

- Αποθαρρύνει τις προσπάθειες επηρεασμού των εθνικών επιλογών προς την λήψη μέτρων που οδηγούν στον προστατευτισμό και απομονωτισμό, από τις λεγόμενες "ομάδες συμφερόντων" ή "ομάδες πίεσης", σε συντεχνιακό ή πολιτικό επίπεδο.²⁸

Στα Συμβαλλόμενα Μέρη της GATT ανήκει το σύνολο των ανεπτυγμένων χωρών του Δυτικού κόσμου, ένα μεγάλο μέρος των αναπτυσσόμενων χωρών και ορισμένες από τις Σοσιαλιστικές χώρες²⁹ : Η Γιουγκοσλαβία, Κούβα, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Ρουμανία και η Τσεχοσλοβακία. Επίσης μετέχει και η Βουλγαρία, υπό το καθεστώς του "παρατηρητού", ενώ η Σ. Ενωση και η Κίνα προχωρούν, κατά την περίοδο των αρχικών διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης σε διαβουλεύσεις, για την ένταξή τους, χωρίς ωστόσο οι σχετικές διαπραγματεύσεις να καταλήγουν, κατά την περίοδο εκείνη, σε οριστικά αποτελέσματα.

Ιδιαίτερα όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις της Σ. Ενωσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι το μέλλον τους υπήρξε εξαιρετικά αμφίβολο, λόγω της έντονης αντίθεσης των ΗΠΑ για την ένταξή τους. Η κατάσταση αυτή έχει φυσικά αλλάξει πλέον σήμερα, μετά τις ραγδαίες εξελίξεις στον χώρο αυτό. Τοιούτο τρόπο υπάρχει πλέον έντονη μεταστροφή των ΗΠΑ, αλλά και εκδηλο ενδιαφέρον των ΕΚ για την ένταξη των χωρών της πρώην Σ. Ενωσης στην GATT, γεγονός το οποίο επιτρέπει αισιόδοξες προβλέψεις για την κατάληξη των σχετικών διαπραγματεύσεων.

²⁸ Κατράνης, *op. cit.* σελ. 160 & 161, καθώς και Cox R.W. : "Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method", *Millennium: Journal of Int. Studies*, Vol. 12, No 2, Summer 1983, p. 172. Όσον αφορά τη γενικότερη επιροή των διεθνών καθεστώτων στις εθνικές επιλογές βλ. Haggard/Simmons, *op. cit.* pp. 513-515.

²⁹ Όσον αφορά την αντιμετώπιση των χωρών κρατικού εμπορίου από την GATT, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα στάδια της λειτουργίας της, βλ. : Dam K. W. : "The GATT Int. Law & Org.", pp. 316-332.

2. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ GATT

Το ανώτατο όργανο αποφάσεων της G.A.T.T αποτελεί η *Σύνοδος των Συμβαλλόμενων Μερών*³⁰, η οποία συνέρχεται, συνήθως, μία φορά το χρόνο.

Στο διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ των ετήσιων συνεδριάσεων της συνόδου των Συμβαλλόμενων Μερών, οι αρμοδιότητές της καλύπτονται από το *Συμβούλιο των Αντιπροσώπων*, το οποίο απαρτίζεται από τους επικεφαλής των αντιπροσωπειών των Σ.Μ. στην G.A.T.T.

Το Συμβούλιο, το οποίο δημιουργήθηκε το 1960³¹, συνέρχεται περί τις εννέα φορές το χρόνο και είναι εξουσιοδοτημένο να αποφασίζει τόσο για τα τρέχοντα θέματα, όσο και για τις επείγουσες περιπτώσεις.

Παράλληλα με αυτά τα κύρια όργανα, ιδρύθηκαν μία σειρά από επιτροπές και άλλα όργανα για τη διευκόλυνση της GATT, μεταξύ των οποίων αναφέρουμε :

α) *Οι Ειδικές επιτροπές* για την παρακολούθηση και μελέτη σημαντικών τομέων ή θεμάτων, τα οποία θεωρούνται από την GATT ως ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική λειτουργία της, όπως, μεταξύ άλλων, η Επιτροπή Εμπορίου και ανάπτυξης, η Επιτροπή Ισοζυγίου Πληρωμών καθώς και οι ad hoc επιτροπές για τις εμπορικές διαπραγματεύσεις.

β) *Η "Συμβουλευτική Ομάδα των 18"*.³²

³⁰ Άρθρο XXV : 1 της Γεν. Συμφωνίας.

³¹ B.I.S.D., sup. 9, 1961, p. 7.

³² Η ομάδα αυτή αποτελείται από αντιπροσώπους των 18 κυριότερων Συμβαλλόμενων Μερών, κατά κανόνα υψηλότερου επιπέδου. Η σύνθεσή της ανανεώνεται ανά διετία. Επιδιώκεται πάντως οπωσδήποτε να

γ) Η "Ομάδα 7+7".³³

δ) Οι "Ομάδες Εργασίας" ("Working Groups").³⁴

ε) Οι "Ειδικές Ομάδες Εμπειρογνομώνων" (panels).³⁵

Οι ομάδες αυτές λειτουργούν στα πλαίσια του μηχανισμού επίλυσης διαφορών της GATT.

Με εξαίρεση την Επιτροπή Εμπορίου και Ανάπτυξης και την Συμβουλευτική Ομάδα των 18, οι οποίες ασχολούνται κυρίως με την ανταλλαγή απόψεων σε μακροοικονομικά θέματα, το έργο των πολυάριθμων επιτροπών και συμβουλίων, τα οποία λειτουργούν στα πλαίσια της G.A.T.T., είναι:

- Να εξετάζουν τις εμπορικές και οικονομικές συνθήκες των Σ.Μ., οι οποίες χρησιμοποιούν εμπορικούς περιορισμούς προκειμένου να προφυλάξουν το ισοζύγιο πληρωμών τους.

διατηρεί την ισοροπία μεταξύ αναπτυσσόμενων-αναπτυσσόμενων, αφού στην σύνθεσή της προβλέπεται, υποχρεωτικά, να περιλαμβάνει 10 αναπτυσσόμενους. Η ΕΚ αποτελεί, μόνιμα, ένα από τα 18 μέλη της ομάδας αυτής. Οι λειτουργίες του ανωτέρω οργάνου θεσμοθετήθηκαν το 1979³² και έχουν ως στόχο την παρακολούθηση των εξελίξεων του διεθνούς εμπορίου. Εκτός από την γενικότερη χρησιμότητα της ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των Σ.Μ., έργο της είναι επίσης να προειδοποιεί, αλλά και να προετοιμάζει την GATT, για την αντιμετώπιση καταστάσεων οι οποίες θα μπορούσαν να προκαλέσουν διαταραχές στην εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου. Επίσης επιδιώκει τον συντονισμό των εργασιών της GATT με εκείνες των δύο άλλων συναφών της Δ. Οργανισμών, ήτοι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα. Για τα αποτελέσματα των εργασιών της αυτών η ομάδα συντάσει ετήσια έκθεση, την οποία απευθύνει προς έγκριση στο Συμβούλιο των Σ.Μ.

³³ Η ομάδα αυτή αποτελείται από εκπροσώπους 7 αναπτυσσόμενων και 7 αναπτυσσόμενων Σ.Μ. Έργο της είναι να προωθεί τον διάλογο μεταξύ των δύο πλευρών -εις απάντηση προφανώς των επανειλημμένων κατηγοριών των αναπτυσσόμενων χωρών ότι η GATT εξελίσσεται σε άλλη μιά λέσχη των αναπτυσσόμενων κρατών-. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκει, μεταξύ των άλλων να προλάβει και να διευθετήσει, όπου αυτό είναι δυνατόν, ενδεχόμενες κρίσεις, μεταξύ των δύο πλευρών, οι οποίες ενδεχομένως να δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα σε μετέπειτα στάδια των διαβουλεύσεων σε άλλα όργανα της GATT.

³⁴ Οι ομάδες αυτές δημιουργούνται κατά περίπτωση, προκειμένου να επιλύσουν συγκεκριμένα προβλήματα ή να εκπονήσουν συγκεκριμένες μελέτες. Αποτελούνται από εκπροσώπους των Σ.Μ., η δέ ανάθεση του έργου των γίνεται από τα ανώτατα όργανα της GATT, στα οποία άλλωστε καλούνται να υποβάλουν την τελική εισήγησή των, η οποία αποτελεί προϊόν consensus.

³⁵ Οι ομάδες αυτές λειτουργούν στα πλαίσια του μηχανισμού επίλυσης διαφορών της GATT. Κύριο έργο των είναι η προσπάθεια επίλυσης διαφορών μεταξύ των Σ.Μ. Λόγω των εξειδικευμένων γνώσεων οι οποίες απαιτούνται για την αποτελεσματική λειτουργία των, είναι οι μόνες οι οποίες αποτελούνται και από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, οπωσδήποτε δε τα μέλη των δεν θα πρέπει να έχουν οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση σχέση με τις εκάστοτε αντιμαχόμενες πλευρές.

- Να εξασφαλίζουν την ομαλότητα και την άσκηση της πολιτικής των Σ.Μ. σε συμφωνία με τους κανόνες της G.A.T.T.,σε τομείς όπως τα κλωστοϋφαντουργικά , τις δασμολογικές παραχωρήσεις, πρακτικές ANTI-DUMPING,δασμολογικές αξίες,κρατικές προμήθειες, επιδοτήσεις και αντισταθμιστικά μέτρα, άδειες εισαγωγής,τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο,εμπορεία κρέατος, γαλακτοκομικών, εμπόριο πολιτικών αεροσκαφών κ.α.

- Να επιλύουν οικονομικά,διοικητικά και θέματα κατάρτισης προϋπολογισμού της G.A.T.T.

Στα πλαίσια της G.A.T.T. λειτουργεί τέλος ένας σημαντικός αριθμός Ομάδων Εργασίας (επιτροπές AD HOC) οι οποίες ασχολούνται με τρέχουσες υποθέσεις.Μερικές από τις υποθέσεις αυτές είναι :

- Αιτήσεις προσχώρησης στην G.A.T.T.

- Επαλήθευση του ότι διάφορες συμφωνίες που καταρτίζονται μεταξύ Σ.Μ. είναι σύμφωνες με τις υπάρχουσες διατάξεις της.

- Επεξεργασία σχεδίων αποφάσεων,κ.λ.π.³⁶

Κοινό χαρακτηριστικό των προαναφερόμενων ομάδων και επιτροπών είναι ότι αποφάσεις τους δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τα Σ.Μ.,παρά μόνον εάν εγκριθούν από τα ανώτατα όργανά της GATT.

³⁶ Για αναλυτική περιγραφή του λειτουργικού μηχανισμού της GATT βλ. Long O. : "La place du droit et ses limites dans le systeme commercial multilateral du GATT,182 . Recueil des Cours de l' Academie de Droit International (R.C.A.D.I.) (1983-VI),p. 62-73.

Μόνη εξαίρεση οι επιτροπές οι οποίες δημιουργήθηκαν μετά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο, στα πλαίσια των λεγομένων "Κωδίκων", στους οποίους θα αναφερθούμε στη συνέχεια. Για τις επιτροπές αυτές προβλέπονται, για πρώτη φορά, αυξημένες αρμοδιότητες και εξουσίες, με αποτέλεσμα, η λειτουργία των "Κωδίκων" να είναι ανεξάρτητη, σε σημαντικό βαθμό, από τις παραδοσιακές λειτουργίες της GATT.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της GATT, οι αποφάσεις στα ανωτέρω όργανα λαμβάνονται με πλειοψηφικό σύστημα, ενώ ακόμα και σε συνασπισμούς κρατών, το κάθε μέλος έχει ξεχωριστή ψήφο, πράγμα που φυσικά φέρνει σε πλεονεκτική θέση την ΕΚ, η οποία αν και ακολουθεί ενιαία γραμμή, ελέγχει, άμεσα, δώδεκα ψήφους.

Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις, όπως λ.χ. για την παραχώρηση WAIVER, ή για την ένταξη ενός νέου μέλους απαιτείται πλειοψηφία 2/3 των μελών. Ιδιαίτερα, όσον αφορά στην τελευταία περίπτωση, οι διαπραγματεύσεις ένταξης απαιτούν σημαντικό χρόνο, λόγω του ότι, εκτός των άλλων, το υποψήφιο μέλος καλείται να προβεί σε σημαντικές παραχωρήσεις και αναδιαρθρώσεις της οικονομίας του προκειμένου να συμβαδίσει με το σύστημα που ισχύει στα υπόλοιπα ΣΜ της GATT.

Ανεξάρτητα πάντως από το προαναφερθέν σύστημα λήψης αποφάσεων, πάγια τακτική της GATT είναι να λαμβάνονται οι αποφάσεις με ομοφωνία προς αποφυγήν ενδεχομένων κρίσεων. Εξάλλου, σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα Σ.Μ. μπορεί να καταφύγει στην άσκηση του δικαιώματος του veto, σε περίπτωση που θεωρεί ότι θίγονται ζωτικά συμφέροντά του. Η άσκηση αυτή γίνεται συνήθως σε περιπτώσεις εισδοχής νέων μελών, καθώς και κατά τα τελικά στάδια αποφάσεων του μηχανισμού επίλυσης διαφορών.

Η Γραμματεία της GATT εδρεύει στη Γενεύη, με επικεφαλής τον Γενικό Διευθυντή.

Η Γραμματεία αυτή, στοιχειωδώς στελεχωμένη, κατά τα πρώτα στάδια της GATT³⁷, αριθμεί σήμερα περί τα 400 στελέχη, τα οποία, στην πλειοψηφία τους, είναι εμπειρογνώμονες (κυρίως οικονομολόγοι και νομικοί) υψηλότερων προδιαγραφών. Εντούτοις, η συνεχής και εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού των Σ.Μ., όσο και των αρμοδιοτήτων και του γενικότερου έργου της GATT, είχαν ως αποτέλεσμα το φαινόμενο να παρατηρείται συχνά ανεπάρκεια προσωπικού, ιδιαίτερα κατά την περίοδο πολυμερών διαπραγματεύσεων ("Γύρων"). Η ανεπάρκεια αυτή, ή οποία είχε ήδη εντοπισθεί κατά τους προηγούμενους Γύρους της GATT³⁸, έμελε να γίνει ακόμα πιο εμφανής κατά τις ιδιαίτερα εκτεταμένες και πολυσύνθετες διαπραγματεύσεις του "Γύρου Ουρουγουάης", με τις οποίες θα ασχοληθούμε στη συνέχεια.

Ο ρόλος του Γενικού Διευθυντού της GATT θεωρείται εξαιρετικά σημαντικός για την λειτουργία της. Εκτός από τις διοικητικές του αρμοδιότητες πραγματοποιεί σημαντικό έργο τόσο κατά τις περιπτώσεις επίλυσης διαφορών μεταξύ των Σ.Μ., οπότε καλείται να αναλάβει διαμεσολαβητικό ρόλο, όσο και κατά τις υπόλοιπες διαπραγματεύσεις στην GATT, όπου συχνά καλείται να συμβάλει στην διευθέτηση των εκάστοτε κρίσεων.

³⁷ Dam K. W. : "The GATT Law & Org.", op. cit. pp. 339-341.

³⁸ Σχετικά με την δομή την διάρθρωση και το έργο της Γραμματείας της GATT βλ. Hudec R. E. : "The GATT Legal System and the World Trade Diplomacy", Praeger, N.Y. 1975, pp 48-51. Επίσης και Dam K.W. : "The GATT as an International Organization", J.W.T.R. No 2, 1968, pp 375-378.

Στην περίπτωση αυτή ο Γ. Δ/ντής επιδιώκει συνήθως να φέρει σε πέρας το έργο του πραγματοποιώντας διμερείς και ολιγομερείς επαφές με τα ενδιαφερόμενα μέρη και υποβάλλοντας συμβιβαστικές προτάσεις.³⁹

Εντούτοις, και παρά το σημαντικότερο πράγματι έργο και τις αρμοδιότητες τις οποίες έχει ο Γεν. Δ/ντής της GATT, δεν μπορεί να μην αναφερθεί το γεγονός ότι η ονομασία του ως Γεν. Δ/ντού και όχι ως Γενικού Γραμματέως της GATT δίδει έμφαση στον "διοικητικό" και "υπηρεσιακό" χαρακτήρα του έργου του, ενώ, παράλληλα, εμφανίζεται να περιορίζει σημαντικά τις δυνατότητες πολιτικής επιροής την οποία, σε διαφορετική περίπτωση, θα μπορούσε να ασκήσει.

³⁹ Σύμφωνα με τον Olivier Long, ο οποίος διετέλεσε Γεν. Δ/ντής της GATT από το 1968 έως 1980, οι θεσμικές λειτουργίες του Γ. Δ/ντού της GATT είναι :

- *Φύλακας της GATT*, με την έννοια ότι προτρέπει τα συμβαλλόμενα μέρη να τηρούν τις υποχρεώσεις που υπέχουν δυνάμει της Γενικής Συμφωνίας, με μόνο "όπλο" την πειθώ, αφού δεν διαθέτει τυπικά μέσα προς το σκοπό αυτό.

- *Εμπνευστής*, με την έννοια ότι σε αυτόν ανήκει η αναζήτηση των μεθόδων με τις οποίες ο οργανισμός και οι χώρες μέλη θα δεσμεύονται για την επιδίωξη της πραγματοποίησης των στόχων της Γενικής Συμφωνίας : στο πλαίσιο αυτής της αποστολής του, το πλεονέκτημα που διαθέτει ο Γεν. Δ/ντής είναι ότι δεν υπόκειται, όπως αντίθετα συμβαίνει με τις κυβερνήσεις, στην καθημερινή πίεση των πολιτικών καταναγκασμών : αναμένεται πάντοτε από αυτόν να εμπνέεται από το γενικό συμφέρον και να ανευρίσκει τα μέσα για την προώθησή του.

- *Συμφιλιωτής*, με την έννοια ότι βοηθά τα ΣΜ να επιλύουν τις διαφορές τους, όταν κάτι τέτοιο ζητείται.

- *Μάνατζερ*, με την έννοια ότι προϊστάται των υπηρεσιών της Γραμματείας, καθώς και ότι διοικεί τις υπηρεσίες κατάρτισης του προϋπολογισμού του οργανισμού και του χειρισμού των υποθέσεων που αφορούν άμεσα τα συμβαλλόμενα μέρη". Long O. : "La place du droit et ses limites dans le systeme commercial multilateral du GATT". R.C.A.D.I., 1983, Vol.IV, pp 71 & 72. Η απόδοση στα ελληνικά ανήκει στον Π. Ν. Στάνγκο : "Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, τεύχος πρώτο: Εισαγωγή στο Δ. Οικον. Δίκαιο, Το Καθεστώς της GATT". Αριστοτέλειο Παν. Θεσσαλονίκης, 1992, σελ. 69.

3. ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο μηχανισμός της G.A.T.T. μπορεί χονδρικά να χωρισθεί στους εξής τρεις κύριους τομείς:

A. Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΔΑΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Η ΓΣΔΕ περιλαμβάνει τα βασικά άρθρα λειτουργίας της GATT.⁴⁰

Τα άρθρα αυτά αντικατοπτρίζουν την νεο-φιλελεύθερη φιλοσοφία η οποία διέπει τις βασικές αρχές της GATT, που σε γενικές γραμμές είναι :

- Η απελευθέρωση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών
- Η απουσία κάθε είδους διακριτικής μεταχείρισης μεταξύ των μελών της και
- Η αμοιβαιότητα σε κάθε είδους συναλλαγές και παραχωρήσεις μεταξύ των Σ.Μ.

Με στόχο την υλοποίηση των βασικών αυτών αρχών της GATT, τα άρθρα της Γενικής Συμφωνίας μεριμνούν για την αποτελεσματική εφαρμογή μιάς σειράς από βασικούς κανόνες λειτουργίας της, οι κυριώτεροι εκ των οποίων είναι :

1 . Η διεξαγωγή των διεθνών εμπορικών συναλλαγών χωρίς διακριτική μεταχείριση (Ρήτρα του Μάλλον Ευνουμένου Κράτους).

Η πρώτη αυτή αρχή αναφέρει ότι το διεθνές εμπόριο πρέπει να διεξάγεται με βάση την μη διακριτική μεταχείριση.

⁴⁰ Το πλήρες κείμενο της Γενικής Συμφωνίας είναι δημοσιευμένο από την Γραμματεία της GATT, υπό τον τίτλο : "Texte de l' Accord General sur les Tariffs Douaniers et le Commerce". Geneve, Juliet 1986.

Υλοποίηση της αρχής αυτής αποτελεί η εφαρμογή της καλούμενης "ρήτρας του μάλλον ευνουμένου κράτους" (PMEK), η οποία θεωρείται ως ο "ακρογωνιαίος λίθος" της φιλοσοφίας της GATT.

Σύμφωνα με την ρήτρα αυτή, σε περίπτωση που κάποιο Σ.Μ. πραγματοποιεί κάποια ευνοϊκή εμπορική προσφορά σε κάποιο άλλο, είναι αυτόματα δεσμευμένο να διευρύνει την προσφορά αυτή και σε όλα τα υπόλοιπα Σ.Μ.⁴¹

Τα αρμόδια όργανα της GATT μπορούν, σε περίπτωση που διαπιστώνουν ότι ένα κράτος μέλος δεν προσαρμόζεται στη PMEΚ, να απευθύνουν συστάσεις προς το κράτος αυτό και να το καλέσουν είτε να υιοθετήσει νέα μέτρα συνάδοντα με τη Γενική Συμφωνία, είτε να καταργήσει τα μέτρα που είναι αντίθετα σ' αυτήν.⁴²

Με τον τρόπο αυτό εμποδίζεται κάθε διακριτική μεταχείριση (ευνοϊκή ή δυσμενής) και διασφαλίζεται η ροή του διεθνούς εμπορίου με ίσους όρους. Εξαιρέσεις από την θεμελιώδη αυτή αρχή επιτρέπονται μόνο σε μερικές ειδικές περιπτώσεις (Βλέπε άρθρο XXIV- ειδικές περιφερειακές συμφωνίες-, καθώς και μέρος IV).

Η PMEΚ, όπως αναφέρεται,⁴³ ως "συνήθης" διμερής ή πολυμερής συμφωνία προϋπήρχε της GATT, αφορούσε δε μόνο τελωνειακούς δασμούς και είχε διμερή και "ειδικό" χαρακτήρα, αφού εφαρμόζονταν μόνον σε περίπτωση δασμολογικών παραχωρήσεων. Η εφαρμογή της επίσης υπόκειτο σε όρους, και μπορούσε να ισχύσει και μονομερώς, χωρίς δηλαδή την προϋπόθεση αμοιβαιότητας.

⁴¹ Άρθρο I

⁴² Με διαδικασίες οι οποίες αναφέρονται στον Μηχανισμό Επίλυσης των Διαφορών. Βλ. : "Understanding Regarding Notification consultation, Dispute Settlement and Surveillance", GATT L/4907, 28/11/79.

⁴³ Μπρεδέμας ibid σελ. 48-50.

Η υιοθέτησή της όμως από την GATT, και η τοποθέτησή της σε δεσπόζουσα θέση ανάμεσα στις διατάξεις της, είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την τροποποίησή της σε αρκετά σημεία, εις τρόπον ώστε να εναρμονίζεται πλήρως με το γενικότερο πνεύμα και τη φιλοσοφία της.

Τοιούτοτρόπως, η ΡΜΕΚ της GATT έχει και τα ακόλουθα χαρακτηριστικά :

α) Είναι *πολυμερής*. Αυτό σημαίνει ότι σύμφωνα με τις νέες διατάξεις της, οιαδήποτε παραχώρηση γίνεται μεταξύ δύο ή περισσότερων Σ.Μ., η παραχώρηση αυτή, αυτόματα, επεκτείνεται και στα υπόλοιπα Σ.Μ.

β) Σύμφωνα με το άρθρο Ι της Γεν. Συμφωνίας, η ΡΜΕΚ δεν αφορά μόνον στους τελωνειακούς δασμούς, αλλά η δράση της είναι πλέον *γενικότερη*, αφού αφορά, μεταξύ άλλων ".... και τους πάσης φύσεως φόρους τους βαρύνοντες τις εισαγωγές ή εξαγωγές ή εισπρατόμενους επί τη ευκαιρία εισαγωγών ή εξαγωγών ως και τους βαρύνοντες τις διεθνείς μεταφορές κεφαλαίων προς τον σκοπό του συναλλαγματικού διακανονισμού των πραγματοποιούμενων εισαγωγών ή εξαγωγών, τον τρόπο εισπράξεως αυτών των δασμών και φόρων, το σύνολο των διοικητικών μέτρων και διατυπώσεων των σχετικών με τις εισαγωγές ή εξαγωγές, την επιβολή των εσωτερικών φόρων επί των εξαγόμενων προϊόντων, ως και πάντα τα ζητήματα περί των οποίων οι παράγραφοι 2 & 4 του άρθρου ΙΙΙ".

γ) Συμφωνείται άνευ όρων, δηλαδή δεν απαιτούνται επιπλέον δεσμεύσεις μεταξύ των ΣΜ για την εφαρμογή της.

δ) Εναρμονίζεται πλέον και αυτή με το πνεύμα της *αμοιβαιότητας*, το οποίο κυριαρχεί στις διατάξεις της GATT.

Όπως παρατηρεί ο Α. Μπρεδήμας⁴⁴ : "Ο ορος της αμοιβαιότητας δεν αναφέρεται ρητώς στη Γενική Συμφωνία, και θεωρητικά θα ήταν δυνατόν να μην εφαρμοσθεί η ΡΜΕΚ. Έχει όμως γίνει καθολικά δεκτό στη θεωρία και στην πράξη ότι η αμοιβαιότητα εξυπακούεται στο σύστημα της GATT, που προϋποθέτει ότι, όταν τα συμβαλλόμενα μέρη προβαίνουν σε (πολυμερείς) δασμολογικές διαπραγματεύσεις, το κάνουν υπό τον όρο της αμοιβαιότητας. Εξάλλου, το γεγονός ότι μεταγενέστερα προστέθηκε στη Γενική Συμφωνία το μέρος IV που προβλέπει την εξαίρεση από την εφαρμογή της αμοιβαιότητας των αναπτυσσομένων χωρών, δείχνει ότι ο κανόνας είναι η αρχή της αμοιβαιότητας". Όπως άλλωστε παρατηρεί ο Α. Κατράνης "Η επίκληση της αρχής της αμοιβαιότητας συνιστά επιπλέον μέσο άμυνας των Κυβερνήσεων κατά των εσωτερικών πιέσεων για μεγαλύτερη προστασία της εγχώριας παραγωγής".⁴⁵

2. Η προστασία της εγχώριας βιομηχανίας, αποκλειστικά μέσω δασμολογικών μέτρων, και η προοδευτική κατάργηση των τελευταίων.

Μία δεύτερη βασική αρχή είναι ότι εφόσον θεωρηθεί ως απαραίτητη η παροχή προστασίας σε τομέα της εγχώριας βιομηχανίας ενός Σ.Μ., η προστασία αυτή θα πρέπει να καλυφθεί κύρια μέσω δασμολογικών ρυθμίσεων και όχι μέσω άλλων εμπορικών μέτρων.

⁴⁴ Μπρεδήμας *ibid* σελ. 49.

⁴⁵ Κατράνης Α. *op. cit.* σελ. 162. Βλέπε επίσης διάκριση μεταξύ "ειδικής" ("specific reciprocity") και "διάχυτης" ("diffuse reciprocity") αμοιβαιότητας από τον Ο. Keohan : "Reciprocity in International Relations", *International Organization*, No 40, 1, 4 Winter 1986, όπως αναφέρεται από τον Α. Κατράνη, *op. cit* υποσ. 22.

Αναλυτικότερα, η σταθερή βάση για το εμπόριο μεταξύ των Σ.Μ. εξασφαλίζεται, *inter alia*, μέσω της δέσμευσης των δασμολογικών επιπέδων, τα οποία καθορίζονται με διαπραγματεύσεις. Οι δεσμεύσεις αυτές υπάρχουν σε πίνακες για κάθε Σ.Μ. και αποτελούν τμήμα της Γενικής Συμφωνίας.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο II,1,α της Γεν. Συμφωνίας, προβλέπεται η σύνταξη "Πίνακος προσαρτημένου στη Συμφωνία", με βάση τον οποίον τα ΣΜ προβαίνουν σε συγκεκριμένες τελωνειακές παραχωρήσεις. Η σταδιακή αναθεώρηση των ανωτέρω πινάκων, με τρόπον ώστε να πραγματοποιείται βαθμιαία μείωση των δασμών αυτών, είναι ένα από βασικά έργα των εκάστοτε πολυμερών αποφάσεων, η εφαρμογή των οποίων εποπτεύεται από ειδική επιτροπή της GATT.

Παρόλο που στην Γεν. Συμφωνία προβλέπεται η δυνατότητα επαναδιαπραγμάτευσης των επιπέδων των δασμών, εντούτοις επιστροφή σε υψηλότερα επίπεδα δασμών συμβαίνει συνήθως μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και για τον λόγο αυτό οι διαπραγματεύσεις αφορούν συνήθως την μείωση των επιπέδων και ιδιαίτερα από πλευράς αναπτυγμένων προς αναπτυσσόμενους.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει στην περίπτωση αυτή το γεγονός ότι, αν και στο Προοίμιο της Γεν. Συμφωνίας αναφέρονται οι προθέσεις της για ουσιώδεις δασμολογικές μειώσεις, πράγμα που άλλωστε είναι σύμφωνο και με την φιλοσοφία της περί απελευθέρωσης του εμπορίου, εντούτοις, η χρήση των δασμολογικών εμποδίων δεν καταδικάζεται ανοικτά, πράγμα το οποίο συμβαίνει με τα μη δασμολογικά μέτρα.

Ο σκοπός της πολιτικής αυτής, μεταξύ άλλων, είναι να αποθαρρύνει, κατά το δυνατόν, τα Σ.Μ. από την χρήση - ως μέσο προστασίας - μη δασμολογικών μέτρων, τα οποία λόγω του μεγάλου αριθμού, καθώς και της ιδιαιτερότητας

καθενός,είναι πολύ δύσκολο να ανιχνευθούν και καλυφθούν πλήρως κάτω από τις διατάξεις της G.A.T.T.Αντιθέτως,οι δασμοί ως μέσον προστασίας είναι εύκολο να εντοπισθούν και,στη συνέχεια να περιορισθούν,πράγμα το οποίο άλλωστε γίνεται,με βάσεις τις εκάστοτε σχετικές διαβουλεύσεις κατά τους "Γύρους" πολυμερών διαπραγματεύσεων.

3. *Η αποθάρρυνση της χρήσης του μέτρου των ποσοτικών περιορισμών.*

Καλούνται ποσοτικοί περιορισμοί οι ποσοτώσεις οι οποίες επιβάλλονται κατά τις εισαγωγές προϊόντων,των οποίων η αθρόα είσοδός στην εγχώρια αγορά θεωρείται ότι θα προκαλούσε σημαντική ζημία στην εθνική οικονομία.

Σύμφωνα με τις νεο-φιλελεύθερες απόψεις,η χρήση των ποσοτικών περιορισμών ως μέσον προστασίας της εγχώριας βιομηχανίας πρέπει να αποφεύγεται,επειδή αναστέλλει την εφαρμογή του μηχανισμού των τιμών και θέτει υπό αμφισβήτηση,το συνολικό σύστημα της οικονομίας το οποίο βασίζεται στον μηχανισμό της αγοράς.⁴⁶

Η απαγόρευση των ποσοτικών περιορισμών εν γένει,η οποία αποτελεί βασική αρχή της G.A.T.T. (άρθρο XI),θεσμοθετήθηκε την εποχή που η χρήση τους παρουσίασε σημαντική αύξηση και αποτελούσε το μεγαλύτερο από τα εμπόδια στο διεθνές εμπόριο.

Εντούτοις,η διατύπωσή της δεν έχει την αυστηρότητα την οποία θα επιθυμούσαν τα Σ.Μ.,τα οποία εξέφραζαν τις πλέον φιλελεύθερες απόψεις για τη διενέργεια του διεθνούς εμπορίου,με πρωτοστατούσες τις ΗΠΑ,λόγω της αντίδρασης

⁴⁶ Μπρεδήμας ibid σελ. 54.

τότε των ευρωπαϊκών κρατών.Επί πλέον,και ιδιαίτερα μετά το 1971,πρατηρήθηκε συστηματική παραβίαση των σχετικών διατάξεων της GATT από σημαντικό αριθμό χωρών,συμπεριλαμβανομένων και των ΗΠΑ,χωρίς οι σχετικές διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο να επιφέρουν σημαντικές βελτιώσεις στην κατάσταση αυτή.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της GATT,οι ποσοτικοί περιορισμοί είναι σήμερα λιγότερο διαδεδομένοι. Παρόλα αυτά εξακολουθούν να είναι πολυάριθμοι και να επηρεάζουν το διεθνές εμπόριο, κυρίως στον τομέα της γεωργίας, της κλωστοϋφαντουργίας, των χαλυβουργικών καθώς και άλλων προϊόντων, τα περισσότερα εξαγωγικού ενδιαφέροντος από την πλευρά των αναπτυσσόμενων χωρών.⁴⁷

Η κύρια εξαίρεση του γενικού απαγορευτικού κανόνα της G.A.T.T. για την χρήση ποσοτικών περιορισμών,είναι αυτή που επιτρέπει την εφαρμογή τους από τα Σ.Μ. σε περιπτώσεις που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο ισοζύγιο πληρωμών τους (άρθρο XII).Ακόμα και τότε,όμως,οι περιορισμοί θα πρέπει να εφαρμόζονται μόνο στο επίπεδο που είναι απολύτως αναγκαίο για την προστασία του ισοζυγίου πληρωμών και επιβάλεται η προοδευτική μείωση και τελική κατάργησή τους,αμέσως μόλις παύσουν να είναι απαραίτητοι.

Η ανωτέρω εξαίρεση διευρύνεται όσον αφορά στις αναπτυσσόμενες χώρες (βάσει του άρθρου XVIII της G.A.T.T.).Ο λόγος είναι οτι στις χώρες αυτές αναγνωρίζεται η δυνατότητα να καταφεύγουν συχνότερα στη χρήση ποσοτικών περιορισμών,είτε για να αντιμετωπίσουν έντονη στενότητα των διαθεσίμων τους σε συνάλλαγμα,όταν οφείλεται σε αύξηση της ζήτησης στην αγορά τους προϊόντων

⁴⁷ GATT International Trade,1987-1988. καθώς και GATT.Prospects for International Trade.Press Release 1374,26/9/1985.

που εισάγονται απο ανεπτυγμένες χώρες,είτε προκειμένου να υποστηρίξουν ιδρυόμενη ή επεκτεινόμενη εγχώρια βιομηχανία τους.

Η ειδική εξαίρεση αυτή διαφοροποιεί τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών ανάλογα με το επίπεδο της οικονομικής τους ανάπτυξης.Στις αναπτυσσόμενες χώρες αναγνωρίστηκε από το 1971 η δυνατότητα να καταφεύγουν πιο συχνά σε ποσοτικούς περιορισμούς και όχι σε δασμολογικά μέτρα,για να προστατεύσουν μιά νεοϊδρυόμενη βιομηχανία ή για να αντιμετωπίσουν προβλήματα συναλλαγματικής στενότητας λόγω αυξημένης ζήτησης εισαγόμενων προϊόντων.Η ιδιαίτερη αυτή μεταχείριση των αναπτυσσόμενων χωρών θεσμοποιήθηκε το 1979.

Κατά την εφαρμογή των ανωτέρω μέτρων λαμβάνουν χώραν διαβουλεύσεις στα πλαίσια της G.A.T.T.,μεταξύ των χωρών οι οποίες ζητούν την εφαρμογή των μέτρων και των άλλων ενδιαφερόμενων Σ.Μ.

Οι διαβουλεύσεις αυτές έχουν ως σκοπό την ανταλλαγή απόψεων για όλα τα εξωτερικά και εσωτερικά οικονομικά προβλήματα ,καθώς και για τις επιπτώσεις των σχετικών μέτρων στα εξαγωγικά συμφέροντα των άλλων Σ.Μ., καθώς και τη δυνατότητα εφαρμογής άλλων εναλλακτικών οικονομικών και εμπορικών πολιτικών για την λύση των προβλημάτων τους.Σε περίπτωση που αυτό ζητηθεί από το αναπτυσσόμενο Σ.Μ., ιδιαίτερο αντικείμενο των διαβουλεύσεων μπορεί να αποτελέσουν το εξωτερικό εμπορικό περιβάλλον,καθώς και τα μέτρα που είναι δυνατόν να ληφθούν από άλλα Σ.Μ. προκειμένου να βοηθήσουν την επέκταση των εξαγωγών του και,κατά συνέπεια,την βελτίωση της θέσης του.Κατά τις διαβουλεύσεις αυτές η G.A.T.T. βασίζεται στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για την πληροφόρησή της σε ό,τι αφορά τα συναλλαγματικά αποθέματα,τα νομισματικά διαθέσιμα και το ισοζύγιο πληρωμών.

4. Η δυνατότητα άσκησης άμεσης ενέργειας και χρήσης ρητρών διαφυγής.

Τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να προσφύγουν στις διαδικασίες των "ρητρών διαφυγής", όταν αντιμετωπίζουν προβλήματα στην οικονομία τους, σε σημείο που να μην μπορούν να αντεπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους ως Σ.Μ. της GATT.

Στην περίπτωση αυτή οι διατάξεις της GATT προβλέπουν τη δυνατότητα προσωρινής απαλλαγής του Συμβαλλόμενου Μέρους από τις υποχρεώσεις αυτές.

Οι περιπτώσεις αυτές διακρίνονται στις συγκεκριμένες εξαιρέσεις (exemptions), οι οποίες μνημονεύονται ρητά στο ίδιο το κείμενο της GATT (άρθρο 1,2), και στις εξαιρέσεις που δίδονται μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου, την οποία ακολουθεί σχετική απόφαση των Σ.Μ. (waiver, άρθρο XXV,5).

Η διαδικασία των WAIVERS λοιπόν είναι εκείνη κατά την οποία ένα Σ.Μ. μπορεί, σε περίπτωση ειδικών οικονομικών και εμπορικών συνθηκών, να ζητήσει προσωρινή απαλλαγή του από ένα μέρος των υποχρεώσεών του έναντι της συμφωνίας της G.A.T.T.

Η Συμφωνία προβλέπει επίσης δυνατότητα λήψης άμεσων επειγόντων μέτρων σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Οι περιπτώσεις αυτές προσδιορίζονται λεπτομερώς στο άρθρο XIX της Γεν. Συμφωνίας, το οποίο επιτρέπει στα Σ.Μ. δυνατότητα να επιβάλουν εισαγωγικούς περιορισμούς ή αναστολή δασμολογικών παραχωρήσεων σε προϊόντα, τα οποία εισάγονται στο έδαφός τους σε τόσο αυξημένες ποσότητες και με συνθήκες τέτοιες που να δημιουργούν, ή να απειλούν να δημιουργήσουν, σοβαρή απειλή στην σχετική εγχώρια βιομηχανία.

Ο Μηχανισμός Επίλυσης Διαφορών.

Στα πλαίσια της ΓΣΔΕ εντάσσονται επίσης και οι λειτουργίες του Μηχανισμού Επίλυσης Διαφορών. Το όργανο αυτό, μετά από καταγγελίες Σ.Μ., έχει την αρμοδιότητα να διερευνήσει, να γνωμοδοτήσει και να επιλύσει τυχόν διαφορές οι οποίες προκύπτουν κατά την διάρκεια των εμπορικών τους σχέσεων⁴⁸ και αφορούν στην τήρηση των κανόνων της GATT.⁴⁹

Ο μηχανισμός επίλυσης διαφορών (ο οποίος στηρίζεται στα άρθρα 22 & 23 της συμφωνίας) αποτελεί σημαντικό μέρος του έργου της G.A.T.T. Βάσει του μηχανισμού αυτού κάθε Σ.Μ. μπορεί να απευθυνθεί στην G.A.T.T. προκειμένου να ζητήσει τον δίκαιο διακανονισμό των διαφορών του με άλλο Σ.Μ., σε περίπτωση που πιστεύει ότι τα δικαιώματά του θίγονται, από άσκηση εκ μέρους του τελευταίου, εμπορικών πρακτικών ασυμβίβαστων με τις διατάξεις της G.A.T.T.

⁴⁸ Για εμπειριστατωμένη ανάλυση του μηχανισμού επίλυσης διαφορών βλ. Π. Σταγκος "panels", καθώς και Dam K. W. : "The GATT Law & Int. Org.", op. cit. pp.351-375.

⁴⁹ Τα στάδια του μηχανισμού είναι τρία. Στα δύο πρώτα τα ενδιαφερόμενα μέρη προσπαθούν να λύσουν τη διαφορά τους με διαπραγματεύσεις, σε πρώτη φάση απ'ευθείας και στη συνέχεια με τη μεσολάβηση υψηλά ιστάμενων αρμοδίων της G.A.T.T. Η άμμεση ή έμμεση ανάμιξη του Γεν. Γραμματέα της GATT ως διαμεσολαβητού, αποτελεί κανόνα στη φάση αυτή των διαβουλεύσεων. Εφόσον οι προσπάθειες αποτύχουν, καταλήγουν στην τρίτη φάση, της επίλυσης δηλαδή της διαφοράς μέσω των PANELS.

Τα PANELS, όπως προαναφέρθηκε, είναι ομάδες αποτελούμενες από τρεις έως πέντε ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, οι οποίοι προέρχονται από Σ.Μ., τα οποία θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από αμεροληψία και ουδετερότητα ως προς την συγκεκριμένη διαφορά. Οι εμπειρογνώμονες ορίζονται είτε από το Συμβούλιο της G.A.T.T., είτε από τις επιτροπές οι οποίες προέκυψαν από τις σχετικές συμφωνίες του Γύρου του Τόκυο, προκειμένου να εποπτεύουν την επιβολή μη δασμολογικών εμποδίων στο εμπόριο. Τα PANELS έχουν ως έργο να ερευνούν τις σχετικές καταγγελίες και να αναφέρουν τα πορίσματά τους στη σχετική επιτροπή ή στο Συμβούλιο. Το Συμβούλιο, με βάση το πόρισμα των PANELS, προσπαθεί να αποκαταστήσει τα συμφέροντα του θιγόμενου μέρους και είναι δυνατό ακόμα και να επιτρέψει στον θιγόμενο, σε περίπτωση δικαίωσής του, να αναστείλει τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από την συμφωνία της G.A.T.T. έναντι του θίγοντος. Η δυνατότητα αυτή είναι σημαντική, αν αναλογιστούμε ότι είναι εξαιρετικά σπάνιο στη νομοθεσία των διεθνών οργανισμών και ιδιαίτερα αυτών του εμπορικού τομέα, να είναι σε θέση να επιβάλουν κυρώσεις στα μέλη τους.

B. ΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

Οι "Κώδικες" της GATT αποτελούν ξεχωριστές ειδικές συμφωνίες, στα πλαίσια της GATT, εκ μέρους ορισμένων μόνον Σ.Μ., με σκοπό τον περιορισμό και τον έλεγχο συγκεκριμένων προστατευτικών πρακτικών, οι οποίες οδηγούν σε στρέβλωση του εμπορίου.⁵⁰

Αναλυτικότερα, κατά τη διάρκεια των έξι πρώτων Γύρων επιτεύχθηκε σημαντική μείωση των δασμολογικών δεσμεύσεων και εμποδίων. Εντούτοις, η μείωση αυτή δεν συνοδεύτηκε από την αναμενόμενη αντίστοιχη απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου. Ο λόγος ήταν η εμφάνιση και η εκτεταμένη προσφυγή από τα Σ.Μ. στη χρήση μη δασμολογικών εμποδίων στο εμπόριο. Τα εμπόδια αυτά, τα οποία είτε δεν ενέπιπταν στις μέχρι τότε διατάξεις της GATT, είτε η ρύθμισή τους από αυτήν ήταν στοιχειώδης, εξαπλώθηκαν ταχύτατα και ευρύτατα, σε βαθμό που να αποτελούν πλέον το κύριο μέσο επιβολής προστατευτισμού στο διεθνή εμπορικό χώρο.⁵¹

Λόγω του μεγάλου αριθμού και της ποικιλίας των εμποδίων αυτών, ο ορισμός αλλά και προσδιορισμός τους (πολύ περισσότερο δε ο εντοπισμός τους από τις υπηρεσίες της GATT) συναντούσε σημαντική δυσχέρεια. Διά της "εις άτοπον απαγωγής" πάντως, χαρακτηρίζονται ως "μη-δασμολογικά εμπόδια" τα εμπόδια εκείνα τα οποία δεν είναι δασμοί και επιφέρουν στρεβλώσεις του διεθνούς εμπορίου.⁵²

⁵⁰ Το πλήρες κείμενο των "κωδίκων" είναι δημοσιευμένο από την Γραμματεία της GATT, υπό τον τίτλο : "The Tokyo Round Agreements", Geneva, August 1986.

⁵¹ Για περαιτέρω ανάπτυξη, βλ. Π. Ν. Σταγκός : "Τα panel της GATT", σελ. 112-117.

⁵² Για περαιτέρω ανάλυση της αρνητικής επίδρασης των ποσοστάσεων στην απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου βλ. Π. Ν. Σταγκός, (panel) ibid σελ. 114 & 115.

Εχοντας ως τελικό στόχο τον δραστικό περιορισμό τους, η GATT επεχείρησε, σε πρώτη φάση κατά τη δεκαετία του '60, να τα προσδιορίσει και να τα καταμετρήσει, με την βοήθεια των θιγόμενων από αυτά Σ.Μ. της.

Με τον στόχο αυτό, ζητώντας από κάθε θιγόμενο Σ.Μ. να της κοινοποιήσει ("notify") τα μη-δασμολογικά μέτρα από τα οποία θεωρούσε ότι εθίγετο, η GATT κατάρτισε κατάλογο ο οποίος περιείχε τελικά 855 μη δασμολογικά εμπόδια.

Στη συνέχεια, με βάση την προέλευσή τους, τα εμπόδια αυτά κατανεμήθησαν σε πέντε κύριες κατηγορίες :

- Κρατική συμμετοχή στο εμπόριο
- Κανόνες (normes). Προδιαγραφές δηλαδή υπερβολικά εξειδικευμένης μορφής.
- Τελωνειακές και διοικητικές ρυθμίσεις
- Ειδικοί περιορισμοί (συγκεκριμένες προστατευτικές πολιτικές για ορισμένες κατηγορίες προϊόντων) και
- Επιβαρύνσεις κατά την εισαγωγή.

Στη συνέχεια η GATT επεδίωξε την κατάργησή τους ή, έστω, τον δραστικό περιορισμό και έλεγχο τους, με βάση κοινά αποδεκτούς κανόνες από τα Σ.Μ. της.

Η προσπάθεια αυτή άρχισε κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Κένεντυ (με αποθαρυντικά αποτελέσματα), αλλά προχώρησε και ολοκληρώθηκε, αρκετά ικανοποιητικά, κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο.

Οι διαπραγματεύσεις αυτές κατέληξαν στη δημιουργία των εξής πέντε ξεχωριστών συμφωνιών ("Κωδίκων"), στα πλαίσια της GATT :

- Κώδικας για τις Επιδοτήσεις και το Dumping.
- Κώδικας για την Τελωνειακή Εκτίμηση της Αξίας των Εισαγόμενων Προϊόντων.

- Κώδικας για τις Δημόσιες Αγορές ή Κρατικές Προμήθειες.
- Κώδικας για τα Τεχνικά Εμπόδια στο Εμπόριο και
- Κώδικας για τις Διαδικασίες Σχετικά με Θέματα Αδειών Εισαγωγής.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι η ονομασία των συμφωνιών αυτών ως "κώδικες" ουδεμία σχέση έχει με τους κώδικες καλής συμπεριφοράς οι οποίοι έχουν υιοθετηθεί από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, ή συζητούνται στα πλαίσια των διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, UNCTAD κλπ), οι οποίοι άλλωστε δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Στην περίπτωση της GATT οι συμφωνίες αυτές αποκαλούνται "κώδικες" επειδή ενώ είναι φυσικά δεσμευτικές για τα Σ.Μ. τα οποία τις επικύρωσαν, εντούτοις περιέχουν γενικές μόνο κατευθύνσεις, ενώ η πλήρης εφαρμογή τους από ένα κάθε Σ.Μ., απαιτεί σειρά νομοθετικών και άλλων ρυθμίσεων στον εσωτερικό μηχανισμό του τελευταίου.

Αν και η δημιουργία των Κωδίκων θεωρήθηκε, και πιθανότατα ήταν, σημαντική επιτυχία του Γύρου του Τόκυο, εντούτοις, σήμερα, ο βαθμός αυτός της επιτυχίας αμφισβητείται έντονα.⁵³

Ο λόγος είναι ότι, οι Κώδικες, εκτός της αδιαφιλονίκητης συμβολής τους στην καταστολή του προστατευτισμού και της στρέβλωσης του διεθνούς εμπορίου, απέτελεσαν ένα από τα πρώτα εναύσματα της επερχόμενης κρίσης αποτελεσματικότητας του μηχανισμού της GATT, κρίση η οποία κορυφώθηκε κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.

⁵³ βλ. Mayer P. : "La metamorphose. Essai sur le multilateralism et le bilaterisme". Economica, Paris 1983, pp 25-44.

Συγκεκριμένα, χαρακτηριστικό των Κωδίκων είναι ότι, αν και δημιουργήθηκαν στα πλαίσια της GATT, εντούτοις δεν είναι τυπικώς συνδεδεμένοι με τη Γενική Συμφωνία, αποτελούν δηλαδή αυτοτελείς διεθνείς συμφωνίες.

Εκτός του εξειδικευμένου αντικειμένου των, το οποίο οπωσδήποτε απαιτεί ξεχωριστές και ειδικές ρυθμίσεις, ένας από τους λόγους για την διαφοροποίηση αυτή των Κωδίκων σε σχέση με τις υπόλοιπες διατάξεις της GATT είναι ότι, κατά τις σχετικές διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο, δεν κατέστη δυνατόν να γίνουν αποδεκτοί και να επικυρωθούν από το σύνολο των Σ.Μ., όπως έγινε με τις υπόλοιπες διατάξεις της.

Προ του κινδύνου λοιπόν να οδηγηθούν οι συνολικές διαπραγματεύσεις σε πλήρη αποτυχία, με άμεσο κίνδυνο για το μέλλον της GATT, επελέγη η συμβιβαστική λύση της δημιουργίας ξεχωριστών συμφωνιών μέσα στην ίδια τη Γενική Συμφωνία⁵⁴.

Γεγονός βέβαια είναι ότι, όπως προκύπτει από τις ίδιες τις διατάξεις τους οι συμφωνίες αυτές παραμένουν άρρηκτα συνδεδεμένες με τον κύριο κορμό της GATT : ο Γενικός Διευθυντής της GATT παραμένει ο θεματοφύλακας (despositary) των συμφωνιών, η δε Γραμματεία της GATT επιφορτίζεται από αυτές για την εκτέλεση ορισμένων σχετικών λειτουργιών και επιδιώκεται η όσο το δυνατό ευρύτερη συμμετοχή των υπολοίπων Σ.Μ., χωρίς κανένα περιορισμό.

Από την άλλη πλευρά όμως ο βαθμός αυτόνομης λειτουργίας των είναι σημαντικά υψηλότερος. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα των Τεχνικών Εμποδίων στο Εμπόριο π.χ., οι διαφορές που προκύπτουν από την εφαρμογή του θα πρέπει πρώτα να λυθούν με τις διαδικασίες που προβλέπει ο ίδιος ο Κώδικας και μόνο στη συνέχεια μπορούν τα ενδιαφερόμενα μέρη να επικαλεσθούν τα

⁵⁴ Glick L. A. : "Multilateral Trade Negotiations", op. cit. pp.112-127.

δικαιώματά τους με βάση τη Γενική Συμφωνία. Η δημιουργία εξάλλου χωριστών επιτροπών για την εφαρμογή των Κωδίκων καθώς και ξεχωριστών διαδικασιών επίλυσης των διαφορών δίνει την εντύπωση μίας αυτοτέλειας των Κωδίκων και, όπως επιτυχημένα παρατηρήθηκε, οι Κώδικες μπορούν να αναπτυχθούν ο καθένας σε ένα είδος "μινι GATT"⁵⁵.

Με βάση λοιπόν τα ανωτέρω, και παρόλο που τα Σ.Μ. στη συνάντηση του Νοεμβρίου 1979, διατύπωσαν την απόφασή τους για την υπεροχή του Συστήματος της GATT έναντι των Κωδίκων, υπογραμμίζοντας έτσι τη σημασία της Γενικής Συμφωνίας, γεγονός παραμένει ότι κατά τις διαβουλεύσεις του Γύρου του Τόκυο, η δημιουργία των κωδίκων, όπου μέρος μόνον των Σ.Μ. αναλάμβαναν τις σχετικές δεσμεύσεις, θεωρήθηκε από πολλούς ως ρωγμή στην αυτοτέλεια και την ενότητα της Γενικής Συμφωνίας.⁵⁶ Για τον λόγο αυτό, άλλωστε, οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης είχαν, μεταξύ άλλων, ως στόχο τον παράλληλο εκσυγχρονισμό και τροποποίηση των σχετικών διατάξεων των κωδίκων και της Γεν. Συμφωνίας, καθώς και την όσο το δυνατόν ευρύτερη συμμετοχή των Σ.Μ. στους κώδικες αυτούς, έστω και με καθεστώς "ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης"⁵⁷, προκειμένου οι τελευταίοι, να ενταχθούν και ουσιαστικά στη Γενική Συμφωνία.⁵⁸

⁵⁵ Μπρεδήμας *op. cit.* σελ. 86.

⁵⁶ βλ. επίσης σχετική παρατήρηση στο Στανγκος "panels" σελ. 51, υποσ. 114.

⁵⁷ Σύμφωνα με σχετική απόφαση της Επιτροπής Εμπορικών Διαπραγματεύσεων (TNC) -η οποία, όπως θα αναφέρουμε στη συνέχεια δημιουργήθηκε για τις ανάγκες των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης- στη Σύνοδο του Μόντρεαλ : GATT Secr. Doc MTN/TNC 7 (Mon) 9/12/88, p. 18.

⁵⁸ βλ. σχετική παρατήρηση Π. Στάνγκου "panels" σελ. 53.

Γ. ΟΙ ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Εκτός από τους Κώδικες, η συμβολή της GATT στην εποπτεία του διεθνούς εμπορίου επεκτείνεται με την επίτευξη μιάς σειράς "ειδικών", "τομεακών" συμφωνιών.

Οι συμφωνίες αυτές, οι οποίες περιλαμβάνουν ρυθμίσεις σχετικές με την αντιμετώπιση προβλημάτων σε συγκεκριμένους, κρίσιμους τομείς του διεθνούς εμπορίου είναι :

- Η Πολυϊνική Συμφωνία (ΠΙΣ)
- Η Συμφωνία για το Εμπόριο Αεροσκαφών
- Η Συμφωνία για τα Γαλακτοκομικά προϊόντα και
- Η Συμφωνία για το Βόειο Κρέας

Από τις συμφωνίες αυτές ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ΠΙΣ, η οποία απετέλεσε, και αποτελεί, σημαντικό τομέα αντιπαραθέσεων και προστριβών μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων, κατά τις διαπραγματεύσεις στην GATT.

Πιο συγκεκριμένα, όπως είναι γνωστό, ο αποτελεσματικός έλεγχος της διεθνούς εμπορίας στον τομέα των κλωστοϋφαντουργικών, υπήρξε ανέκαθεν προβληματικός.

Αυτό συνέβαινε,κυρίως,λόγω της σημαντικής ενασχόλησης με τον κλάδο των βιομηχανιών τόσο των αναπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών.

Με τον τρόπο αυτό,οι ιδιαίτερα χαμηλές τιμές εξαγωγής,τις οποίες επετύγχαναν οι τελευταίες με βάση την ευρύτατη χρήση πρακτικών "κοινωνικού",αλλά και "τιμολογιακού" Dumping,προκαλούσαν επανειλημμένα καταγγελίες των αναπτυγμένων Σ.Μ. της GATT για φαινόμενα στρέβλωσης εμπορίου⁵⁹.

Με την επιχειρηματολογία αυτή οι ανεπτυγμένοι κατέφευγαν,όλο και συχνότερα,στη χρήση των διατάξεων της ασφαλιστικής ρήτρας του άρθρου XIX της GATT.

Με την πάροδο του χρόνου,οι μέθοδοι αυτές έγιναν πλέον τόσο συχνές,ώστε τελικά να είναι εμφανές ότι οι γενικές αρχές της GATT περί απελευθέρωσης του εμπορίου εφαρμόζονταν,στον τομέα αυτόν,όλο και σπανιότερα.

Η κατάσταση αυτή σημείωσε περαιτέρω επιδείνωση κατά την δεκαετία του ' 50, οπότε η καθολική αμυντική πολιτική των αναπτυγμένων απέναντι στις αθρόες και εξαιρετικά φθηνές εξαγωγές,των Ασιατικών,κυρίως,χωρών,δημιούργησαν την επιτακτική ανάγκη για συνολική,συντονισμένη και συστηματική αντιμετώπιση του θέματος.Το αποτέλεσμα ήταν ότι,από το 1961,ξεκίνησε μία σειρά βραχυπροθέσμων συμφωνιών για τον έλεγχο της εμπορίας στον κλάδο,συμφωνίες οι οποίες εξελίχθηκαν στη σύναψη της Πολυϊνικής Συμφωνίας (ΠΙΣ) το 1974⁶⁰.

Οι ανωτέρω συμφωνίες είχαν,μεταξύ των άλλων,ως κύριο χαρακτηριστικό,την επιβολή ποσοστάσεων (quotas) στην εισαγωγή κλωστ/κών προϊόντων,στην περίπτωση

⁵⁹ Dam K. W. : " The GATT Law & Int. Org. ", op. cit. pp. 296-298.

⁶⁰ Για μία λεπτομερή θεώρηση του ιστορικού της ΠΙΣ και τις σχέσεις της με την GATT,βλ. Πεζμαζόγλου : " Η Εμπορική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον Τομέα της Κλωστοϋφαντουργίας".Διδακτορική Διατριβή,Πάντειο Πανεπιστήμιο,Αθήνα 1990,σελ.29 - 96.

που υπήρχε κίνδυνος απειλής δημιουργίας φαινομένων "αποδιοργάνωσης της αγοράς" (market disruption) από τις αναπτυσσόμενες χώρες⁶¹.

Η ΠΙΣ,ειδικότερα,απετέλεσε την ευρύτερη και περιεκτικότερη από όλες τις προηγούμενες συμφωνίες,αφού επεξέτεινε τις διατάξεις της σε όλων των ειδών τις ίνες (βαμβακερές,μάλλινες συνθετικές κλπ)

Σύμφωνα με το περιεχόμενο των διατάξεών της,η ΠΙΣ απέβλεπε στην απελευθέρωση των υφαντουργικών προϊόντων,και την αύξηση του ρυθμού εμπορίας των.Αυτό θα επιτυγχάνετο με την υποχρέωση των ΣΜ να μὴν αυξήσουν τους ήδη υπάρχοντες ποσοτικούς περιορισμούς (ρήτρα standstill).Επιπλέον τα ΣΜ όφειλαν,στα πλαίσια της Συμφωνίας,να κοινοποιούν τους ήδη υπάρχοντες περιορισμούς και να συμφωνήσουν γιά την κατάργησή τους μέσω ειδικού χρονοδιαγράμματος.

Η ΠΙΣ προέβλεπε επίσης ειδική μέριμνα και ευνοϊκή μεταχείριση των αναπτυσσόμενων χωρών,"λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες οικονομικής ανάπτυξης",όπως συγκεκριμένα αναφέρεται στις σχετικές διατάξεις της..Στα πλαίσια της Συμφωνίας προβλέπονταν επίσης ειδική Επιτροπή Υφαντουργικών Προϊόντων,καθώς και άλλα θεσμικά όργανα,τα οποία θα επέτρεπαν την εποπτεία γιά την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων της ΠΙΣ από τα ΣΜ.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω,θεωρήθηκε ότι,σε τελική ανάλυση,η ΠΙΣ αποτελούσε ουσιαστικά προσωρινή εξαίρεση στους κανόνες της GATT και ιδιαίτερα στη ΡΜΕΚ,παρόλο που έγινε με τη σιωπηρή συγκατάθεσή της,αλλά και με την ουσιαστική εποπτεία της,κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων.

⁶¹ Dam K. W. : " The GATT Law & Int. Org.", op. cit. pp. 296-315.

Ανεξάρτητα πάντως από το ποσοστό του ελέγχου της ΠΙΣ από την GATT, η δημιουργία της φαίνεται ότι απετέλεσε ένα ακόμη χαρακτηριστικό αποτέλεσμα της αδυναμίας της GATT να ελέγξει αποτελεσματικά τον διεθνή εμπορικό χώρο, κατά τις περιόδους κρίσεων.

Για τον λόγο αυτό, και παρόλο που στις διατάξεις της ΠΙΣ αναφέρεται επανειλημμένα η πρόθεσή της για προνομιακή μεταχείριση των αναπτυσσόμενων χωρών και για απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου κλωστ/κών, εντούτοις η Συμφωνία, κατά την εξέλιξή της, συγκέντρωσε βαθμιαία τα πυρά του συνόλου των αναπτυσσόμενων χωρών.

Οι χώρες αυτές θεωρούν ότι η ΠΙΣ, όπως τελικά εξελίχθηκε, όχι μόνον δεν δικαίωνε τις προσδοκίες αλλά και ότι αποτελούσε πλέον ένα ακόμα αποτελεσματικό όπλο, στο θεσμικό οπλοστάσιο προστασίας των κλονιζόμενων βιομηχανιών των αναπτυγμένων κρατών, έναντι των αναπτυσσόμενων.

Το κύριο επιχείρημα για τις κατηγορίες αυτές, εδράζεται στο φαινόμενο της ευρύτατης χρήσης από τους αναπτυγμένους συγκεκριμένων διατάξεων της ΠΙΣ, σύμφωνα με τις οποίες "επιτρέπεται στα υπογράφοντα κράτη να συνάπτουν διμερείς συμφωνίες αυτοπεριορισμού, προκειμένου να περιορισουν τους κινδύνους αποδιοργάνωσης της αγοράς και να εξασφαλισθεί έτσι η ελεγχόμενη αύξηση κλωστ/κών προϊόντων και ή δίκαιη συμμετοχή τους.⁶²

Ας σημειωθεί ότι οι σχετικές διατάξεις της GATT δεν εμπόδιζαν όποια ΣΜ το επιθυμούσαν να συνάψουν τέτοιου είδους συμφωνίες, υπό την προϋπόθεση ότι οι συμφωνίες αυτές δεν θα έθιγαν τα μη συμμετέχοντα στην Συμφωνία ΣΜ και ότι θα κοινοποιούντο στις υπηρεσίες της GATT.

⁶² Για περισσότερη πληροφόρηση για τις συμφωνίες αυτοπεριορισμού βλ. Π. Στάνγκος "panels" σελ 112-117.

Σύμφωνα λοιπόν με τις ανωτέρω διατάξεις της ΠΙΣ, από την δημιουργία της και μέχρι το 1977, συνήφθησαν 31 διμερείς συνθήκες από τις ΗΠΑ, και 12 από την ΕΟΚ, ενώ ο αριθμός αυτός αυξάνονταν αλματωδώς με την παροδο του χρόνου.

Ιδιαίτερα όσον αφορά στην Κοινότητα, φαίνεται ότι οι ανωτέρω περιοριστικές διατάξεις υπήρξαν εξαιρετικά αποτελεσματικές, μιά που ο ρυθμός αύξηση των εξαγωγών από τις χώρες χαμηλού κόστους προς αυτήν από 25 % την περίοδο 1974 - 75, μειώθηκε στο 4 % κατά την περίοδο 1976 - 79.⁶³

Αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής ήταν η προσωρινή τετραετής διάρκεια της ΠΙΣ του 1974, να ανανεωθεί τρεις φορές, το 1978, το 1982 και το 1986 μετά από έντονη πρωτοβουλία και πίεση των αναπτυγμένων. Ταυτόχρονα όμως πλήθαιναν αντίστοιχα οι διαμαρτυρίες των αναπτυσσόμενων και οι προσπάθειές τους για την επιστροφή του τομέα των κλωστ/κών στις διατάξεις της GATT.⁶⁴

Οι διαμαρτυρίες αυτές έμελλε να κορυφωθούν κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, όπου η θέση αυτή των αναπτυσσόμενων για κατάργηση της ΠΙΣ και επιστροφή του τομέα των κλωστ/κών στις διατάξεις της Γενικής Συμφωνίας, απέτέλεσε ένα από τα σημεία "κλειδιά" για την πρόοδο των διαπραγματεύσεων και για την γενικότερη πορεία της GATT.

⁶³ Μπρεδήμας ibid σελ. 112

⁶⁴ Μπρεδήμας ibid σελ. 113

ΠΕΡΙΦΕΡΙΑΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΚΑΙ GATT

Περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες σύμφωνα με τις οποίες μία ομάδα κρατών συμφωνεί να καταργήσει ή να μειώσει τα εξαγωγικά εμπόδια μεταξύ τους,έχουν καταρτισθεί σε πολλά μέρη του κόσμου.Μιά τέτοιας μορφής συμφωνία είναι άλλωστε και η ιδρυτική πράξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σύμφωνα με όσα ετέθησαν ανωτέρω,η GATT δεν θα έπρεπε να επιτρέπει την σύναψη τέτοιου είδους συμφωνιών μεταξύ των ΣΜ της.Ο λόγος είναι ότι,εκ των πραγμάτων,η έννοια της Τελωνειακής Ενωσης ή της Ζώνης Ελευθέρω Συναλλαγών είναι αντίθετη με το πνεύμα και το γράμμα της GATT,και ιδιαίτερα με τη ΡΜΕΚ,μιά που ο λόγος ύπαρξης των συμφωνιών αυτών είναι η ενδο-περιφεριακή προτίμηση,σε βάρος της μεταχείρισης των τρίτων χωρών.

Εντούτοις η GATT αναγνωρίζει,στο άρθρο XXIV,"το δικαίωμα της στενότερης ανάπτυξης των εθνικών οικονομιών μέσω του ελεύθερου εμπορίου",κάτω από ορισμένους όρους,θεωρώντας ότι αποτελούν ένα ακόμη βήμα,έστω και από άλλη κατεύθυνση,προς την περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου,πράγμα που αποτελεί τον κύριο στόχο της⁶⁵.

Στηριζόμενη στο ανωτέρω σκεπτικό,η GATT επιτρέπει τη δημιουργία τέτοιων ομάδων μεταξύ των Σ.Μ.,ως εξαίρεση από τον θεμελιώδη κανόνα της ρήτηρας του μάλλον ευνομένου κράτους.Θέτει όμως τον όρο ότι,στην περίπτωση αυτή,θα πρέπει να πληρούνται ορισμένα αυστηρά κριτήρια τα οποία θα

⁶⁵ Η άποψη άλλωστε αυτή επικράτησε από την περίοδο ακόμα της συγγραφής του προσχεδίου των διατάξεων του ΙΤΟ.Βλ. σχετικά C. Wilcox: "A Charter for World Trade",N. Y.,Macmillan,1949,p. 70 & 71.

εξασφαλίζουν ότι η συμφωνίες αυτές θα διευκολύνουν το εμπόριο μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών-μελών, χωρίς να θεσπίζουν επιπλέον εμπόδια στο εμπόριο μεταξύ των υπολοίπων Σ.Μ.

Οι περιφερειακές εμπορικές ομαδοποιήσεις, βάσει του άρθρου XXIV, μπορούν να έχουν την μορφή της τελωνειακής ένωσης ή της ζώνης ελεύθερων συναλλαγών. Στην περίπτωση της ζώνης ελεύθερων συναλλαγών, κάθε μέλος διατηρεί το δικαίωμα άσκησης ανεξάρτητης εμπορικής πολιτικής, συμπεριλαμβανόμενης και της δασμολογικής, έναντι των τρίτων χωρών.

Στην περίπτωση της Τελωνιακής Ένωσης τα κράτη-μέλη εφαρμόζουν ενιαία δασμολογική πολιτική έναντι των τρίτων χωρών. Πάντως και στις δύο περιπτώσεις η G.A.T.T. επιβάλλει ότι οι δασμοί και οι άλλοι κανονισμοί, οι οποίοι καθορίζουν τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των μελών των ανωτέρω ομάδων και των τρίτων χωρών, τα οποία είναι μέλη της Γεν Συμφωνίας, δεν θα είναι πιο περιοριστικοί από εκείνους που ίσχυαν πρό της δημιουργίας της εν λόγω ομάδος.⁶⁶

Προβλήματα με την αντιμετώπιση των περιπτώσεων αυτών αντιμετώπισε αρκετά συχνά η GATT όπως λ.χ. με την αντιμετώπιση των χωρών ΕΖΕΣ, της LAFTA και της CARICOM.⁶⁷ Τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίζονταν συνήθως με πνεύμα διαλλακτικότητας και ευρύτερης ερμηνίας των σχετικών διατάξεων της Γενικής Συμφωνίας. Η ανάγκη ριζικής αντιμετώπισης του θέματος προήλθε από τελικά από τα τυπικά αλλά και ουσιαστικά προβλήματα τα οποία δημιούργησε στον μηχανισμό της GATT η ίδρυση και η λειτουργία των ΕΚ. Η επίλυση των προβλημάτων αυτών

⁶⁶ Για εκτενέστερη ανάλυση των διατάξεων του άρθρου XXIV της GATT, καθώς και τη γενικότερη αντιμετώπιση εκ μέρους της των ΤΕ και ΖΕΣ, βλ. μετ. αλλ. Α. Μπρεδήμα, Διεθνές Οικον. Δίκαιον, op. cit. σελ. 63 επ.

⁶⁷ Ibid.

ήταν άλλωστε ένας από τους κυριότερους στόχους των διαβουλεύσεων του Γύρου Κένεντυ. Το αποτέλεσμα των εργασιών αυτών ήταν μία τροποποίηση και μία προς το ελαστικότερον ερμηνεία των σχετικών διατάξεων της GATT, προκειμένου να αμβλυνθούν τα προβλήματα "ασυμβατότητας" που προκαλούντο από την αποδοχή στους κόλπους της μίας τελωνειακής ένωσης της μορφής και των δυνατοτήτων των ΕΚ. Εξάλλου, η γενικότερη τοποθέτηση της GATT σε προβλήματα τα οποία πηγάζαν από την προαναφερόμενη "ασυμβατότητα" της υπαρξης και λειτουργίας των ΕΚ στον χώρο της, με τα οποία θα ασχοληθούμε εκτενέστερα στη συνέχεια, ήταν ιδιαίτερα ελαστική⁶⁸. Στην ουσία τα όργανά της απέφευγαν να λάβουν συγκεκριμένη νομική θέση, επιδιώκοντας να ξεπεραστούν τα προβλήματα αυτά σε τεχνικό και πρακτικό επίπεδο.⁶⁹

Επικρατούσα άποψη για την στάση της αυτή ήταν ότι, ενδεχόμενη καταδίκη της ιδρυτικής συνθήκης των ΕΚ, θα είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την καταγγελία της Γεν. Συμφωνίας από τα κράτη μέλη της, γεγονός που θα αποδυνάμωνε και ίσως θα οδηγούσε ακόμα και στη διάλυση της GATT.⁷⁰

Την ίδια άλλωστε τακτική προβλέπεται να τηρήσει η GATT και στο μέλλον, προς τις ανάλογες Τ.Ε. ή ΖΕΣ ή και ακόμα απέναντι στην πρόσφατες τάσεις στο διεθνές εμπόριο, της δημιουργίας δηλαδή εμπορικών Περιφερειών (Trade Blocks) όπως λ.χ. της Ζώνης Καναδά-Αμερικής -Μεξικού, τάσεις με τις οποίες θα ασχοληθούμε στο τρίτο και τελευταίο μέρος της διατριβής. Ακόμα περισσότερο μάλιστα είναι πλέον πιθανό να χρειασθεί ακόμα και ενδεχόμενη ριζική αναμόρφωση του σχετικού άρθρου XXIV, μιά που, όπως θα αναλύσουμε στη συνέχεια, τα μηνύματα

⁶⁸ Για περαιτέρω ανάλυση σχετικά με το θέμα της συμβατότητας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως Σ.Μ. της GATT βλ. Allen J. J. : "The European Common Market and the GATT". University Press of Washington D. C., 1960 και ιδιαίτερα στα συμπεράσματα σελ. 217-232.

⁶⁹ Για περισσότερη πληροφόρηση σχετικά με την Κοινοτική συμμετοχή στην GATT, σε σύγκριση με άλλες διεθνείς διασκέψεις βλ. Groux J. & Manin Ph. : "Les Communautés Europeennes dans l'ordre internationale". Commission des communautés Europeenes, Collection : Perspectives Europeenes, Bruxelles, 1986, p 4.

⁷⁰ Άποψη του Th. Flory, από Α. Μπρεδήμα, ibid σελ. 69

γιά περιφериοποίηση των οικονομίων πληθαίνουν,ενώ η νομοθεσία της GATT δεν φαίνεται ικανή να τις εμποδίσει,η να τις αγνοήσει.

4. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ GATT ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΑΒΑΝΑΣ ΕΩΣ ΤΟΝ ΓΥΡΟ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗΣ

Σύμφωνα με τις θεωρίες περί διεθνών καθεστώτων,τα καθεστώτα δύνανται να μεταβάλλονται και να εξελίσσονται διαχρονικά σύμφωνα με τέσσερεις, τουλάχιστον, παραμέτρους:ισχύ,οργανωτική μορφή,στόχους και δομές⁷¹.Το καθεστώς της GATT,αντικατοπτρίζοντας ένα de facto συνεχώς μεταβαλλόμενο και εξελισσόμενο χώρο,αυτόν του διεθνούς εμπορίου, μεταβάλλεται, αναπόφευκτα, σύμφωνα και προς τις τέσσερις αυτές παραμέτρους.

Αντιστοίχως λοιπόν,κατά το διάστημα που μεσολάβησε από την ίδρυσή της έως σήμερα,οι διατάξεις της G.A.T.T. μεταβλήθηκαν,συμπληρώθηκαν και επεκτάθηκαν, προκειμένου να ανταποκριθούν στις εκάστοτε σημαντικές αλλαγές,οι οποίες διεδραματίζοντο στην παγκόσμια εμπορική σκηνή.Οι αλλαγές αυτές περιελάμβαναν,μεταξύ άλλων, μεταβολές στο συσχετισμό της οικονομικής δραστηριότητας σημαντικών χωρών,ή ομάδων χωρών,την εμφάνιση των αναπτυσσόμενων χωρών (οι οποίες έφθασαν να αποτελούν τα δύο τρίτα των μελών της G.A.T.T.) ως σημαντικότετου παράγοντα στις διεθνείς υποθέσεις,τη συνεχώς

⁷¹ Βλ. Haggard & Simmons,op.cit. pp. 496 - 498,καθώς και τις σχετικές αναφορές..

αυξανόμενη ροή εμπορίου μεταξύ περιφερειακών ή προτιμησιακών οικονομικών ομάδων, την συχνή αντιμετώπιση προβλημάτων στο σχεδιασμό της νομισματικής πολιτικής και του ισοζυγίου πληρωμών από τα Σ.Μ., καθώς και την είσοδο ή την συνεργασία με την G.A.T.T. αριθμού χωρών κρατικού εμπορίου.

Προκειμένου να αντεπεξέλθουν επιτυχώς στις αλλαγές αυτές, η δομή και ο γενικότερος μηχανισμός της G.A.T.T. διευρύνθηκαν, τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν κατά την διάρκεια των ακόλουθων επτά "Γύρων" πολυμερών διαπραγματεύσεων: 1947 (Γενεύη), 1949 (ANNECY), 1951 (TORQUAY), 1956 (Γενεύη), 1960/61 (Γενεύη) "Γύρος DILLON", 1964/67 (Γενεύη) "Γύρος KENNEDY" και 1973/79 (Γενεύη) "Γύρος TOKYO".

Αντικείμενο των επτά πρώτων Γύρων υπήρξε, σχεδόν αποκλειστικά, η δραστική μείωση των δασμών. Η μείωση αυτή επετεύχθη πράγματι, με εντυπωσιακούς ρυθμούς κατά τους τρεις πρώτους Γύρους και με αργότερους κατά τους δύο επόμενους, καθώς το διεθνές οικονομικό σύστημα άρχισε να παρουσιάζει σημεία ύφεσης.

Ιδιαίτερα όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Dillon θα πρέπει να σημειωθεί ότι ασχολήθηκαν ιδιαίτερα και με τις διατάξεις του άρθρου XXIV της Γενικής Συμφωνίας, αφού κύρια αφορμή του Γύρου αυτού αποτέλεσε η ίδρυση των ΕΚ και οι διαδικασίες υπαγωγής της στις διατάξεις του άρθρου αυτού.⁷²

⁷² Στάγκος Π. Ν. : "Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο", σελ 47.

Κατά την δεκαετία του '60 το διεθνές οικονομικό σύστημα μεταβαίνει σε μιά καινούργια φάση.⁷³ Συγκεκριμένα τη φάση της οικονομικής ανάπτυξης, η οποία συνοδεύτηκε από τη διεθνοποίηση και απελευθέρωση του εμπορίου⁷⁴. Ακολουθεί μιά βαθμιαία αλλά συνεχόμενη οικονομική κάμψη, η οποία φυσικά έχει άμεσες επιπτώσεις και στο διεθνές εμπορικό καθεστώς. Η κατάσταση αυτή έχει, μεταξύ άλλων, ως αποτέλεσμα, μιά νέα έξαρση του προστατευτισμού και μιά έντονη αμφισβήτηση των αρχών της φιλελευθεροποίησης και του πολυμερισμού, κύριος θεματοφύλακας των οποίων στο διεθνή χώρο υπήρξε, όπως προαναφέρθηκε, η GATT.

Η εξέλιξη λοιπόν αυτή των συνθηκών εμπορίου και, παράλληλα, η ωρίμανση αλλά και η αμφισβήτηση του θεσμού της GATT, είχαν ως επακόλουθο την επέκταση την ενδυνάμωση και τη δραστηριοποίηση της τελευταίας και με μή δασμολογικά θέματα, κατά τις διαπραγματεύσεις του έκτου Γύρου (Γύρος Κένεντυ, 1964-67).

Οι εργασίες του Γύρου αυτού συμπεριέλαβαν και θέματα όπως την αντιμετώπιση των αθεμιτών πρακτικών (Dumping, επιδοτήσεις κλπ). Εξετάσθηκαν επίσης και θέματα γενικότερης πολιτικής της GATT, όσον αφορά λ.χ. την αντιμετώπιση των αναπτυσσόμενων χωρών ως ΣΜ, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητές τους.

Επίσης, κατά τον Γύρο Κένεντυ, εθίγη, για πρώτη φορά, το θέμα της απελευθέρωσης ορισμένων γεωργικών προϊόντων⁷⁵.

⁷³ UNCTAD : "Trade and Development Report 1984". N.Y. 1985, σελ. 56 επ.

⁷⁴ Κατράνης σελ. 165-167.

⁷⁵ Για περισσότερη πληροφόρηση σχετικά με τις εργασίες του Γύρου Κένεντυ βλ. Evans J. : "The Kennedy Round in American Trade Policy-the Twilight of the GATT". USA, 1971, pp. 19-383. Σύνοψη των ανωτέρω υπάρχει στο Glick L. A., Book Review, Fordham Law Review, Oct 1972, pp. 217-221. Όσον αφορά την κοινοτική στάση και τακτική κατά τις διαπραγματεύσεις, καθώς και τη διαμάχη μεταξύ Επιτροπής και Συμβουλίου, βλ. Coombes D. : "Politics & Bureaucracy in the European Community". Politicall & Economic Planing, 1970, και ιδιαίτερα κεφ. 8, σελ. 166 - 216.

Ο Γύρος του Τόκυο, η έναρξη του οποίου έγινε κατά την Υπουργική Συνάντηση στην Ιαπωνική πρωτεύουσα τον Σεπτέμβριο του 1973, υπήρξε ο πιο αποδοτικός από τους επτά και πραγματοποιήθηκε με την συμμετοχή 99 χωρών.

Κατά την γενικότερη περίοδο των διαπραγματεύσεων του άρχισαν να γίνονται πλέον ορατές οι νέες συνθήκες και οι παράγοντες, η επίδραση των οποίων έμελλε να μεταβάλει σημαντικά τους υπάρχοντες συσχετισμούς δυνάμεων στο χώρο του παγκόσμιου εμπορίου και κατ' επέκταση, και στις διαπραγματεύσεις της GATT⁷⁶.

Κατ' αρχήν άρχισε πλέον να γίνεται εμφανής η αδυναμία των ΗΠΑ να αντεπεξέλθουν επιτυχώς στον ηγεμονικό και προστατευτικό ρόλο, τον οποίο διεδραμάτιζαν μέχρι τότε στην GATT.

Η επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών των ΗΠΑ, τις υποχρεώνει να προσέρχονται στις εργασίες του Γύρου "ως κοινός θνητός", δηλαδή με έκδηλη ανησυχία, και, με συγκεκριμένους διαπραγματευτικούς στόχους. Χαρακτηριστικό της μεταστροφής αυτής της πολιτικής των ΗΠΑ ήταν ότι οι επιδιώξεις της αφορούσαν σημαντικότερο αριθμό ανταλλαγμάτων και σε τεχνικά επίπεδα και όχι μόνο σε επίπεδο γενικότερης πολιτικής, τακτική την οποία ακολουθούσε έως τότε.

Η νέα αυτή στάση των ΗΠΑ έρχονταν πλέον φανερά σε αντίθεση με την εικόνα της κινητήριας δύναμης στην GATT, την οποία παρουσίαζαν μέχρι τότε. Την εικόνα αυτή την συντηρούσαν με την εξασφάλιση της κανονικής ροής των διαπραγματεύσεων, με την συνεχή παροχή δασμολογικών, και άλλων, παραχωρήσεων προς τους αναπτυσσόμενους, σημαντικά ευνοϊκότερων από αυτές των υπολοίπων

⁷⁶ Gick L. A. : "Multilateral Trade Negotiations-World After the Tokyo Round", New Jersey, 1984, pp.9-14.

ανεπτυγμένων εταίρων τους⁷⁷. Η παρατηρούμενη όμως πλέον απουσία της ύπαρξης μίας αδιαφιλονίκητης ηγεμονεύουσας δυνάμεως, συστατικό το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, θεωρείται από τα βασικά στοιχεία για την αποτελεσματική λειτουργία ενός διεθνούς καθεστώτος⁷⁸, οδήγησε στην βαθμιαία εξασθένηση της GATT από την δεκαετία του '70⁷⁹.

Η παράλληλη άνοδος των ΕΚ και της Ιαπωνίας⁸⁰ στον διεθνή οικονομικό χώρο επιτείνει τις ανησυχίες και την ανασφάλεια των ΗΠΑ, οι οποίες παρατηρούν πλέον τον ανταγωνιστικό ρόλο της βιομηχανίας, αλλά και τις δυνατότητες της γενικότερης επιροής των στο διεθνή χώρο, να συρρικνώνονται σημαντικά.⁸¹

Επιπλέον, η ευρύτατη πλέον χρήση αθεμίτων πρακτικών στο διεθνές εμπόριο, επιδεινώνει ακόμα περισσότερο την θέση της αμερικανικής βιομηχανίας, η οποία αρχίζει να πιέζει την κυβέρνηση για άσκηση πιο αμυντικής εμπορικής πολιτικής.⁸²

Τέλος οι διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο σηματοδοτούν την αρχή μίας εντονότατης παρουσίας των αναπτυσσόμενων, οι οποίοι αμφισβητούν πλέον έντονα το ισχύον σύστημα της GATT, το οποίο θεωρούν ότι, με την υπάρχουσα μορφή του, περισσότερο βλάπτει παρά οφείλει τα συμφέροντά τους⁸³.

⁷⁷ Οι αρνητικές επιδράσεις από την πολιτική συντήρησης και ενίσχυσης ενός διεθνούς καθεστώτος της μορφής της GATT, στην εγχώρια αγορά της ηγεμονεύουσας δυνάμεως, αναφέρονται αναλυτικά στο Tetreault M. A. : "Regimes and Liberal World Orders", *Alternatives*, XIII, 1988, p. 14 & 15.

⁷⁸ Βλ. Haggard/Simmons op. cit. pp. 496-498 and p. 500.

⁷⁹ Haggard/Simmons op. cit. p. 497, Keohane & Nye : "Power and Interdependence", Boston, Little Brown, 1977, pp. 50-51.

⁸⁰ Gick L. A. : "Multilateral Trade Negotiations-World After the Tokyo Round", New Jersey, 1984, pp. 166-171.

⁸¹ Bhagwati/Irwin : "The Return of the Reciprocitarians-US Trade Policy Today". *The World Economy*, No 10, 1989, p. 109.

⁸² Παπαδόπουλος Κ. : "Η αναμόρφωση του διεθνούς νομισματικού συστήματος και ο ρόλος της οικονομικής διπλωματίας σήμερα". *Σύγχρονα Θέματα*, Δεκ. 1987, σελ. 86 επ.

⁸³ Haggard/Simmons, op. cit., p. 508.

Απότέλεσμα όλων αυτών είναι ότι,τόσον οι ΗΠΑ,οσο και οι αναπτυσσόμενοι, πιέζουν,για διαφορετικούς λόγους και με διαφορετική επιχειρηματολογία,για μία ριζική αναμόρφωση του συστήματος της GATT.

Από την άλλη πλευρά η Κοινότητα επιδιώκει μία όσο το δυνατόν περιορισμένη αναμόρφωση και επέκταση των αρμοδιοτήτων της GATT,πολύ περισσότερο μάλιστα που κατά τις διαπραγματεύσεις συζητείται να τεθούν και θέματα του γεωργικού τομέα,πράγμα το οποίο επιθυμεί διακαώς να αποφύγει.

Η Κοινότητα όμως δεν επιθυμεί να καταστήσει φανερή την απροθυμία της αυτή για αναμόρφωση,ιδιαίτερα όσον αφορά τους τομείς εκείνους,όπου η αναμόρφωση τους αποτελεί προτεραιότητα των αναπτυσσόμενων χωρών.

Ο λόγος είναι ότι η γενικότερη ανερχόμενη Κοινοτική επιροή στο διεθνή χώρο,την οποία η Επιτροπή φιλοδοξεί να βελτιώσει και να επεκτείνει,έχει άμεση συνάφεια με τη βελτίωση των σχέσεών της με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι σχέσεις αυτές έχουν βελτιωθεί με μία δέσμη συμφωνιών, (LOME, Μεσογειακή πολιτική κλπ) με τρόπον ώστε να της επιτρέπουν να ανατρέπει σε σημαντικό βαθμό το συσχετισμό δυνάμεων και στο επίπεδο της GATT.

Από την άλλη πλευρά όμως,η Κοινοτική βιομηχανία υποφέρει και αυτή,όπως και η βιομηχανία των ΗΠΑ,τόσο από τις γενικότερες δυσμενείς εξελίξεις στο διεθνές εμπόριο καθώς και,ιδιαίτερα,από αθέμιτες πρακτικές,τις οποίες χρησιμοποιούν ευρύτατα οι αναπτυσσόμενοι.Η Επιτροπή,η οποία πρωτοστατεί στις διαπραγματεύσεις από Κοινοτικής πλευράς,πιέζεται από τις εθνικές

αντιπροσωπείες,και από τις Κοινοτικές ενώσεις των βιομηχανιών για περισσότερο αυστηρή διαπραγματευτική πολιτική,ενώ, παράλληλα,επιδιώκει να προάγεται,ή τουλάχιστον,να μην βλαψει,με την πολιτική της αυτή,τις σχέσεις της με τους αναπτυσσόμενους.

Με βάση τους ανωτέρω παράγοντες οι διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο χαρακτηρίστηκαν,για πρώτη φορά,από ένα πολύπλοκο και περίτεχνο σχέδιο διαπραγματευτικών τακτικών και στρατηγικών,τις οποίες ακολούθησαν τα ΣΜ προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τους πολύπλοκους,και συχνά αντιφατικούς διαπραγματευτικούς στόχους των.Χαρακτηριστικό της κατάστασης αυτής ήταν να καταλήξουν οι διαβουλεύσεις σε έναν σημαντικό αριθμό των υπό διαπραγμάτευση θεμάτων σε μία σειρά συμβιβαστικών λύσεων,προ του κινδύνου δημιουργίας διαπραγματευτικών αδιεξόδων.⁸⁴Αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής ήταν ότι σημαντικά θέματα τα οποία εθίγησαν κατά τις διαπραγματεύσεις να μην εξετασθούν εις βάθος (Γεωργία),ή να καταλήξουν σε συμφωνίες μεταξύ περιορισμένου αριθμού ΣΜ μελών (Κώδικες).

Η διαπραγματευτική αυτή εικόνα,η οποία αποτελούσε άλλωστε αντανάκλαση και επακόλουθο της όλο και πολυπλοκότερης εξέλιξης του διεθνούς εμπορίου και της οικονομίας και της ανάλογης προσπάθειας του καθεστώτος της GATT να διευρύνει και να προωθήσει ανάλογα τους σκοπούς και τους στόχους του⁸⁵,έμελλε να επαναληφθεί και να κορυφωθεί κατά τις επόμενες διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.Οι διαπραγματεύσεις αυτές άλλωστε εκκαλούντο

⁸⁴ Glick L. a. : "Multilateral Trade Negotiations ",op. cit. pp112-127.

⁸⁵ Haggarg/Simmons,op. cit. p. 497,καθώς και Krasner St. : "The Tokyo Round:Pluralistic Interests and Prospects for stability in the Global Trading System",International Studies Quarterly,Dec. 1979,pp 491-531.

πλέον,εκτός των άλλων,να επιλύσουν και τα προβλήματα τα οποία ενεφανίσθησαν από τις εσκεμμένες αυτές ασάφειες και τα κενά του Γύρου του Τόκυο,αφού,όπως άλλωστε διευκρινίζεται στο κείμενο της Διακήρυξης της Punta del Este,μεταξύ των στόχων των διαπραγματεύσεων είναι και : "... η βελτίωση,η διευκρίνηση και η διεύρυνση των συμφωνιών που συνομολογήθηκαν κατά τον Γύρο του Τόκυο".⁸⁶

Συνοπτικά πάντως και όσον αφορά στα επιμέρους αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων του Γύρου του Τόκυο,έχουμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα :

Ενα από τα κύρια χαρακτηριστικά του Γύρου ήταν η υπογραφή απο τους συμμετέχοντες συμφωνίας για δασμολογικές μειώσεις σε χιλιάδες βιομηχανικά και αγροτικά προϊόντα.Για τα περισσότερα από αυτά,οι μειώσεις θα πραγματοποιούνταν μέσα σε μία επταετή περίοδο,αρχής γενομένης από την 1/1/80.

Εκτός από τις παραπάνω σημαντικές δασμολογικές μειώσεις ο Γύρος του Τόκυο:

- Θεμελίωσε και μία σειρά νέων συμφωνιών πού κάλυπταν τους τομείς των μή δασμολογικών μέτρων (επιδοτήσεις και αντισταθμιστικά μέτρα),τα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο,τις κρατικές προμήθειες,τις δασμολογικές αξίες και την χορήγηση αδειών εισαγωγής.

⁸⁶ GATT Secr. : B.I.S.D.,Supl. 33,p. 27.

- Καθιέρωσε νέες συμφωνίες που οριοθετούσαν την εμπορία των γαλακτοκομικών προϊόντων, του βοείου κρέατος και των πολιτικών αεροσκαφών.

- Πραγματοποίησε μια σημαντική αναθέωση του κανονισμού ANTI-DUMPING του 1967 και

- Παρέδωσε ένα σημαντικό νομοθετικό έργο για την βελτίωση και επέκταση του διεθνούς εμπορίου, ενώ επέλυσε οριστικά το πρόβλημα ασυμβατότητας με τις διατάξεις της GATT (άρθρο 1), του Συστήματος Γενικευμένων Προτιμήσεων..

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II : Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προκειμένου να περιγράψουμε και να σχολιάσουμε την παρουσία και την λειτουργία των ΕΚ ως διαπραγματευόμενου εταίρου στο διεθνή εμπορικό χώρο, και ιδιαίτερα στα πλαίσια της GATT, θα πρέπει πρώτα να τονίσουμε τις ιδιομορφίες του χώρου αυτού.

Πιο συγκεκριμένα, η πολυπλοκότητα των υπό διαπραγμάτευση τομέων, καθώς και τα αλληλοσυγκρουόμενα, ή τα συμπαρατασσόμενα εκάστοτε συμφέροντα των διαφόρων οικονομικοκοινωνικών ομάδων, τα οποία επηρεάζονται, άμεσα ή έμμεσα από τις διαπραγματεύσεις, δημιουργούν ένα εξαιρετικά σύνθετο και ασταθές πλέγμα μεταξύ των διαπραγματευόμενων εταίρων, με ευκαιριακές και συχνά αντιφατικές συμμαχίες, πράγμα που δεν επιτρέπει τη δυνατότητα θεώρησης και χαρακτηρισμού του χώρου βάσει σταθερών παραμέτρων.

Όπως είναι επόμενο, η κατάσταση αυτή γίνεται ακόμα πιο σύνθετη στην περίπτωση της λειτουργίας των ΕΚ ως διαπραγματευόμενου εταίρου στο διεθνή χώρο του εμπορίου, τόσο κατά τις διμερείς όσο και κατά τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις. Ο λόγος είναι ότι, εκτός από τις προαναφερόμενες συνισταμένες, οι οποίες αποτελούν το πεδίο της "εξωτερικής" διαπραγμάτευσης, η ΕΚ οφείλει επιπρόσθετα, σε κάθε περίπτωση, να αντεπεξέρχεται επιτυχώς και στη δοκιμασία της "εσωτερικής" διαπραγμάτευσης, σε επίπεδο κρατών μελών. Κατά την διαπραγμάτευση αυτή καλείται να ανασυνθέσει τις απόψεις και της προτάσεις της, εις τρόπον ώστε να απεικονίζουν, αν όχι το σύνολο, τουλάχιστον την συνισταμένη των

απόψεων των κρατών μελών.Ο τρόπος αυτός διαπραγμάτευσης,τον οποίον κατ' ανάγκην ακολουθούν οι διαπραγματευτές των ΕΚ,αποτελεί,κατά την άποψή μας,μιά επέκταση του μοντέλου "των παιγνίων σε δύο επίπεδα" (two level games),το οποίο περιγράφεται αναλυτικά από τον R. Putnam¹.

Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό,το οποίο αναφέρεται στη διεθνή συνεργασία μεταξύ κρατών,κατά το πρώτο επίπεδο οι εκπρόσωποι των διαφόρων κρατών επιδιώκουν την επίτευξη ορισμένων διεθνών συμφωνιών ενώ,κατά το δεύτερο επίπεδο,οι ίδιοι εκπρόσωποι,θα πρέπει στη συνέχεια να εξασφαλίσουν,και να ενισχύσουν την πολιτική υποστήριξη,η οποία θεωρείται αναγκαία γιά να γίνουν αποδεκτά τα αποτελέσματα των ενεργειών και να διασφαλισθεί η απαιτούμενη κατά τις περιπτώσεις αυτές διαπραγματευτική αξιοπιστία, προκειμένου να επιχειρηθεί το επόμενο διαπραγματευτικό βήμα κ.ο.κ.

Θα πρέπει φυσικά στο σημείο αυτό να επαναλάβουμε ότι το μοντέλο αυτό αναφέρεται σε διαπραγματεύσεις μεταξύ κρατών,όπου ο μηχανισμός λήψης αποφάσεων είναι σχετικά απλός,και συνεπώς ο εντοπισμός των διαπραγματεύσεων στα δύο αυτά επίπεδα είναι σχετικά ευχερής.Στην περίπτωση όμως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η διαπραγμάτευση εμφανίζεται ακόμα πιο πολύπλοκη,σε σημείο που να μπορούν να εντοπισθούν τουλάχιστον τρία επίπεδα διαπραγματεύσεων,τα οποία θα μπορούσαν να ονομασθούν αντίστοιχα ως Διαθεσμικό,Ενδοθεσμικό και Εθνικό επίπεδο. Επιπλέον στην πράξη,οι διαπραγματευτικές διεργασίες στα επίπεδα αυτά δεν είναι δυνατόν να διαχωρισθούν,μιά που διαπλέκονται και αλληλοεπηρεάζονται διαρκώς και σε όλα σχεδόν τα στάδια της διαπραγματευτικής διαδικασίας.

¹ Putnam R. : "The Logic of Two-Level Games.International Cooperation,Domestic Politics and Western Summity,1975-1986".Paper presented at the annual meeting of the American Political Association, Washington D. C.,1986,p. 13.

Αυτή την πολυεπίπεδη εξωτερική - εσωτερική διαπραγματευτική διαδικασία θα επιχειρήσουμε κατ' αρχήν να περιγράψουμε και στη συνέχεια να παρατηρήσουμε και να αναλύσουμε τη λειτουργία και την εξέλιξη της κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.

1. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Ε.Κ.) και οι μετέπειτα τρεις διευρύνσεις τους, τις ανέδειξαν ως έναν από τους σημαντικότερους εμπορικούς και οικονομικούς εταίρους στον παγκόσμιο χώρο, ο οποίος επηρεάζει, περίπου, το 1/5 του παγκόσμιου εμπορίου (το 40% εάν συμπεριληφθεί το ενδοκοινοτικό εμπόριο). Οι εμπορικές της συναλλαγές (με εξαίρεση τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών) ανήλθαν σε 413 δις ECU το 1989. Αυτό αντιπροσώπευε το 15% των παγκόσμιων εξαγωγών, σε σχέση με 12% για τις ΗΠΑ και 9,1% για την Ιαπωνία.² Η ΕΚ είναι ο μεγαλύτερος παγκόσμιος εισαγωγέας γεωργικών προϊόντων, ενώ οι εξαγωγές της αποτελούνται από 80% μεταποιημένα αγαθά ποιότητας.³ Στο διεθνές νομισματικό σύστημα οι ΕΚ ελέγχουν περίπου το 1/2 των συναλλαγματικών αποθεμάτων, σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ το Ακάθαρστο Εγχώριο προϊόν της Κοινότητας είναι το μεγαλύτερο στον κόσμο.⁴

² Για μία πληρέστερη και αναλυτικότερη ενημέρωση σχετικά με τη θέση των ΕΚ στο διεθνές εμπόριο, βλ. σχετικούς Πίνακες 2 & 3.

³ Πηγή: "Η Ευρώπη Παγκόσμιος Εταίρος". Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Βρυξέλλες, 1991, σελ. 10.

⁴ Μυρογιάννης Γ. : "Η Εξωτερική Εμπορική Πολιτική των ΕΚ και η Ελλάδα". ΟΠΕ/ΕΛΚΕΠΑ, Αθήνα 1990, σελ. 1.

Επιχειρώντας να οριοθετήσουμε την εξέλιξη της Κοινοτικής παρουσίας και επιρροής στο διεθνή εμπορικό χώρο, μπορούμε να διακρίνουμε δύο κύριες φάσεις:⁵

Κατά την πρώτη φάση (1958 - 1972) η Κοινότητα διαμορφώνει την εσωτερική φυσιογνωμία της ως τελωνειακή ένωση και, παράλληλα, καταβάλλει προσπάθειες εξομάλυνσης των εκάστοτε διαφορών των κρατών μελών της, προκειμένου να επιτύχει να εμφανίσει, στη συνέχεια, ενιαία στάση κατά τις διαπραγματεύσεις με τις τρίτες χώρες. Η διευθέτηση αυτή υπήρξε αναγκαία, μιά που η Κοινότητα μέχρι τότε δεν είχε διαμορφώσει μιά συνεκτική εμπορική πολιτική απέναντι στις τρίτες χώρες, παρόλο που αυτό αποτελούσε βασική καταστατική αρχή της Συνθήκης της Ρώμης. Αντίθετα η στάση των κρατών μελών απέναντι στις παγκόσμιες εμπορικές και οικονομικές εξελίξεις υπήρξε απρογραμματίστη και ασυντόνιστη, ως αποτέλεσμα των διαφοροποιημένων συμφερόντων τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αδυναμία της Κοινότητας να αντιδράσει κατά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση κατά ενιαίο τρόπο.

Η δεύτερη φάση (1972 - 1979), η οποία ακολουθεί, είναι η φάση της διεύρυνσης της Κοινότητας. Η τελευταία δίνει ώθηση στις σχέσεις της με τις τρίτες χώρες, με τη δημιουργία πληθώρας "προτιμησιακών" συμφωνιών, είτε αυτές παίρνουν τη μορφή εμπορικής σύμβασης, είτε συμφωνίας σύνδεσης. Η προσπάθεια αυτή, όπως προαναφέρθηκε, είναι απαραίτητη για την επιβίωση και την εξέλιξή της. Συγκεκριμένα η Κοινότητα, αν και διακινεί το 30% περίπου των εμπορικών συναλλαγών παγκοσμίως, εντούτοις είναι άμεσα εξαρτημένη από το διεθνές εμπόριο, όσον αφορά τόσο στον εφοδιασμό της βιομηχανίας της με πρώτες ύλες, όσο και για τη διάθεση των προϊόντων της στις αγορές των τρίτων χωρών. Κατά την περίοδο λοιπόν αυτή η Κοινότητα:

⁵ ibid σελ. 37- 43.

- Διαμορφώνει μιά σφαιρική πολιτική για τη Μεσόγειο.
- Με τη βοήθεια της Βρετανίας καταρτίζει συμβάσεις με τις χώρες της Αφρικής,Καραϊβικής και Ειρηνικού (Συμβάσεις ΛΟΜΕ) δημιουργώντας σημαντικά ερείσματα στις περιοχές αυτές.
- Δίνει μεγαλύτερο βάρος στις σχέσεις Βορρά - Νότου και συμμετέχει περισσότερο ενεργά στο Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων (ΣΓΠ).
- Αξιοποιεί αφενός την ελληνική συμμετοχή για να προωθηθούν οι σχέσεις της με Βαλκάνια-Μεσόγειο-Αραβικές χώρες και αφετέρου τη συμμετοχή των χωρών της Ιβηρικής,για την προώθηση σχέσεων με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής.
- Προωθεί,και τελικά συνάπτει,συμφωνία με την COMECON και τέλος,
- εμφανίζει εντονότερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή στο πεδίο των διεθνών διαπραγματεύσεων,και ιδιαίτερα στα πλαίσια της GATT,με την ενεργό και ουσιαστική συμμετοχή της στις διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο.

Η επιδίωξη των Ε.Κ. να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στο διεθνή εμπορικό και οικονομικό χώρο,είναι ήδη εμφανής από τα σχετικά άρθρα της ιδρυτικής της συνθήκης.

Παραδείγματος χάριν, σύμφωνα με τα άρθρα 18 και 110 της Συνθήκης, ως στόχοι της Κοινότητας (μεταξύ άλλων) αναφέρονται η αρμονική ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, η μείωση των τελωνειακών φραγμών και η προοδευτική κατάργηση των περιορισμών στις διεθνείς ανταλλαγές, βάσει της αρχής της αμοιβαιότητας και σύμφωνα με το κοινό συμφέρον.⁶ Τα κριτήρια τα οποία πρέπει να λαμβάνει υπόψη της η Επιτροπή κατά την επιδίωξη των στόχων της αναφέρονται στο άρθρο 29⁷.

Η φιλοδοξία αυτή της Κοινότητας έκανε επιτακτική την ανάγκη ανάπτυξης ενιαίας κοινοτικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής. Οι βασικοί παράγοντες οι οποίοι καθιστούσαν την ανάγκη αυτή απαραίτητη, ήταν οι ακόλουθοι:

α) Η επιλογή της επέκτασης και βελτίωσης της Κοινοτικής επιρροής στο διεθνή εμπορικό χώρο, μέσω της αξιοποίησης των διασυνδέσεων και της επιρροής των κρατών μελών της.⁸ Η πολιτική αυτή είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία νέων στόχων και προτεραιοτήτων στις εξωτερικές εμπορικές σχέσεις της Κοινότητας οι οποίες στη συνέχεια εκφράσθηκαν με τη σύναψη διμερών και πολυμερών συμφωνιών με τις τρίτες χώρες.

β) Ο πρωταρχικός στόχος της Κοινότητας για την εξέλιξη της βιομηχανίας της και την βελτίωση των εξαγωγών της, απαιτεί την απρόσκοπτη προμήθεια πρώτων υλών σε φθηνές τιμές. Αν σημειωθεί ότι η

⁶ Χριστοδουλίδης Θ.: "Εξωτερικές Σχέσεις της ΕΟΚ". Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1990, σελ. 7-17.

⁷ Σχετική με τις διατάξεις του άρθρου 29 είναι και η γνωμοδότηση 1/78 του ΔΕΚ, κατά την οποία "άν και μπορεί να θεωρηθεί ότι κατά τον χρόνο της καταρτισσεως της Συνθήκης η απελευθέρωση του εμπορίου αποτελούσε τη δεσπόζουσα ιδέα, η Συνθήκη ωστόσο δεν αποτελεί φραγμό στη δυνατότητα της Κοινότητας να αναπτύσσει μία εμπορική πολιτική που αποσκοπεί περισσότερο στη ρύθμιση της λειτουργίας της παγκόσμιας αγοράς για ορισμένα προϊόντα παρά στην απλή απελευθέρωση του εμπορίου", η οποία αποβλέπει στην εξασφάλιση ισορροπίας μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών.

⁸ Χριστοδουλίδης Θ.: "Οι Εξωτερικές Σχέσεις της ΕΚ". op. cit. σελ. 101.

Κοινότητα είναι σε σημαντικό βαθμό εξαρτημένη στον τομέα πρώτων υλών από τις εισαγωγές από τρίτες χώρες,τότε η ανάγκη σύναψης σχετικών συμφωνιών είναι εμφανής.

γ) Η προστασία μέσω διεθνών συμφωνιών σημαντικών κλάδων της Κοινοτικής βιομηχανίας οι οποίοι δέχονταν έντονο ανταγωνισμό από τρίτες χώρες και ιδιαίτερα απο τις λεγόμενες "Νέες Βιομηχανικές Χώρες" (NIC's).⁹

Θεμελιώδης προϋπόθεση για την εμπορική της πολιτική η Κοινότητα θεωρεί την ύπαρξη ενός Κοινού Εξωτερικού Δασμολογίου (ΚΕΔ) το οποίο αντικαθιστά τα δασμολόγια των κρατών μελών.Το ΚΕΔ,εκτός του ότι εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς,αποτελεί παράλληλα το κίνητρο για την υπογραφή συμφωνιών μεταξύ της Κοινότητας και των τρίτων χωρών,οι οποίες επιδιώκουν την διείσδυση και καθιέρωση των προϊόντων τους στην ευρωπαϊκή αγορά.

Το ΚΕΔ,το οποίο ουσιαστικά επισφράγισε τον χαρακτήρα των ΕΚ ως τελωνειακής ένωσης και όχι ως ζώνης ελευθέρου εμπορίου,άρχισε προοδευτικά να ισχύει το 1958 και ετέθη σε πλήρη εφαρμογή το 1968.Απετέλεσε δε πράγματι σημαντικότερο κίνητρο για ένα πλήθος συμφωνιών μεταξύ της Κοινότητας και χώρων της Δ. Ευρώπης,της Ασίας της Αμερικής κλπ.¹⁰

⁹ Χριστοδουλίδης ibid σελ 102.

¹⁰ Χριστοδουλίδης Θ. : "Η Διεθνής Διάσταση της ΕΟΚ".Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα,Αθήνα-Κομοτηνή, 1984,σελ. 17 επ.

Παράλληλα με την καθιέρωση και λειτουργία του ΚΕΔ,η Κοινότητα προχώρησε στην εξίσου απαραίτητη διαμόρφωση μίας Κοινής Εμπορικής Πολιτικής απέναντι στις τρίτες χώρες.Η πολιτική αυτή η οποία,άλλωστε προβλέπονταν στις διατάξεις της Συνθήκης,ήταν απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλισθεί ομοιογένεια δράσης των κρατών μελών και να αποφευχθούν πιθανές εκτροπές εμπορίου από ανεξάρτητες κινήσεις και πολιτικές τους.

Οι βασικές διατάξεις οι οποίες αφορούν στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της Κοινής Εμπορικής Πολιτικής περιέχονται στα άρθρα 110-116 της Συνθήκης και ιδιαίτερα στο άρθρο 113.Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις διατάξεις αυτές δεν ορίζεται ρητώς η έννοια της εμπορικής πολιτικής,αλλά αναφέρονται, ενδεικτικά, τα πεδία τα οποία εμπίπτουν στη σφαίρα των αρμοδιοτήτων της¹¹.Η "ατέλεια" αυτή,ηθελημένη ή μη,ήταν η αφορμή ενός πλήθους προβλημάτων και διενέξεων μεταξύ κρατών μελών και Επιτροπής,μερικές εκ των οποίων θα μας απασχολήσουν στη συνέχεια.

Αναλυτικότερα,η προαναφερόμενη επιδίωξη της Κοινότητας να διαδραματίσει περισσότερο ενεργό ρόλο στο διεθνή εμπορικό και οικονομικό,και συνεπώς και πολιτικό χώρο,έχει ως απαραίτητη προϋπόθεση την συνεχή βελτίωση της εικόνας της έναντι των τρίτων χωρών και των διεθνών οργανισμών, ως αξιόπιστου αλλά και ευέλικτου διαπραγματευόμενου εταίρου.Η λειτουργία αυτή απαιτεί όμως,αντίστοιχα,την εκχώρηση ειδικών διευρυμένων αρμοδιοτήτων στην Επιτροπή (η οποία συνήθως εκπροσωπεί την Κοινότητα) από το Συμβούλιο,προκειμένου να εξασφαλίσει τον απαιτούμενο βαθμό ευελιξίας

¹¹ Το ενδεικτικό και όχι περιοριστικό της αναφοράς αυτής επικυρώθηκε και από το ΔΕΚ (Γνωμ. 1/75,Συλλ.1975,σελ.1355),το οποίο άλλωστε επέτεινε την κοινοτική αρμοδιότητα σε θέματα άσκησης εμπορικής πολιτικής σε ζητήματα τα οποία μολονότι δεν εμπίπτουν από τη φύση τους στο πεδίο της πολιτικής αυτής,είναι εντούτοις συνηρημένα με μέτρα που λαμβάνονται για την εφαρμογή της (Γνωμ. 1/78,Συλλ. 1979,σελ. 2871).

και ανεξαρτησίας κατά τις εκάστοτε σχετικές ολιγομερείς και πολυμερείς διαπραγματεύσεις. Η επιδιωκόμενη όμως από την Επιτροπή διαπραγματευτική ευελιξία, προσκρούει τόσο σε θεσμική έλλειψη αρμοδιότητας,¹² όσο και σε συγκυριακής φύσεως περιορισμούς, όπως λόγου χάριν η εκάστοτε πολιτική άποψη των εθνικών κυβερνήσεων, καθώς και η συνεχώς μεταβαλλόμενη αντίληψη περί σύγκρουσης ή μη μεταξύ "εθνικού" και "υπερεθνικού" συμφέροντος.¹³

Από την άλλη πλευρά, όπως προαναφέραμε, η προαναφερόμενη ενδεικτική αυτή αναφορά των ορίων της εμπορικής πολιτικής, σε συνδυασμό με την ραγδαία ανάπτυξη, διεύρυνση και πολυπλοκότητα των διεθνών εμπορικών σχέσεων, αλλά και την ανάμιξη του εμπορίου ως σημαντικότετου μέσου πίεσης στις γενικότερες σχέσεις μεταξύ των κρατών ευνόησε, όπως ήταν φυσικό, την σημαντική αύξηση της επιρροής της Επιτροπής στο Κοινοτικό "γίγνεσθαι", καθώς και την παράλληλη επέκτασή της σε τομείς οι οποίοι απέχουν σημαντικά από αυτών, που με την αυστηρή έννοια του όρου, ανήκουν στο εξωτερικό εμπόριο.¹⁴

Η σημαντική αυτή, κατά την άποψή μας, εξέλιξη γίνεται ακόμα πιο εμφανής στις σχέσεις των ΕΚ με την GATT, οι οποίες θα μας απασχολήσουν στη συνέχεια και διάτερα κατά την περίοδο των Γύρων πολυμερών διαπραγματεύσεων, όπου τα ήδη δυσδιάκριτα πλέον όρια μεταξύ εμπορικών, οικονομικών και διπλωματικών διαπραγματεύσεων ουσιαστικά εξαφανίζονται. Κατά τις περιόδους αυτές οι ακροβάτικοί πραγματικά ελιγμοί της Επιτροπής προκειμένου, αφενός, να παραμείνει εντός των πλαισίων των αρμοδιοτήτων της και, αφετέρου, να φέρει εις πέρας επιτυχώς

¹² Ιδιαίτερα κατά την διαπραγμάτευση θεμάτων, όπως αυτά του Γύρου Ουρουγουάης, όπου ο διαχωρισμός μεταξύ "πολιτικής" και "τεχνικής" αρμοδιότητας είναι δυσχερέστατος.

¹³ Στεφάνου Κ.: "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση". Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1991, σελ. 120-124

¹⁴ Χριστοδουλίδης, Θ.: "Οι Εξωτερικές Σχέσεις της ΕΟΚ", ορ. cit. σελ. 4-6. Επίσης, του ιδίου: "Η Διεθνής Διάσταση της ΕΟΚ", ορ. cit. σελ. 3-7, καθώς και τις σχετικές παραπομπές.

τους διαπραγματευτικούς της στόχους,προβάλλουν εντονότερα τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα,τα οποία πηγάζουν από την ασαφή καταστατική οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της.

Στο διεθνή άλλωστε διαπραγματευτικό ρόλο των ΕΚ,οι σχέσεις με τους διεθνείς οργανισμούς διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο.

Ο ρόλος αυτός διευρύνεται συνεχώς,συνεπεία της αλματώδους επέκτασης της διεθνούς αλληλεξάρτησης και συνεργασίας μεταξύ των κρατών στο διεθνή οικονομικό,αλλά και πολιτικό,χώρο.¹⁵

Η Συνθήκη της Ρώμης περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό διατάξεων οι οποίες καθορίζουν τις σχέσεις της Κοινότητας με τους διεθνείς οργανισμούς,όπως το άρθρο 113,αλλά και τα άρθρα 228,229,το άρθρο 230 (Συμβούλιο της Ευρώπης),231 (Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνεργασίας) κλπ καθώς και το άρθρο 114 το οποίο (σε συνδυασμό πάντοτε με το άρθρο 113) και αφορά τις διαπραγματεύσεις στα πλαίσια της GATT.

Το θέμα του τρόπου εκπροσώπησης της Κοινότητας στους διεθνείς οργανισμούς δεν αναφέρεται ρητά στις διατάξεις της Συνθήκης.Οπως παρατηρήθηκε :''Βάση μιάς αναλογίας εδραζομένης στο άρθρο 228,θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η αρμοδιότητα της εκπροσώπησης της Κοινότητας ανήκει στην Επιτροπή,αν η δραστηριότητα του οργανισμού αναφέρεται αποκλειστικά σε ζητήματα που εμπίπτουν στην Κοινοτική δικαιοδοσία.Δεδομένου όμως ότι η δραστηριότητα των διεθνών οργανισμών δεν περιορίζεται μόνον σε ζητήματα που ανήκουν στην Κοινοτική αρμοδιότητα αλλά εκτείνεται και σε ζητήματα που έχουν παραμείνει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών,έχει επιλεχθεί η μορφή εκπροσώπησης που

¹⁵ Χριστοδουλίδης Θ. : "Η Διεθνής Διάσταση της ΕΟΚ".op. cit. σελ. 63 επ.

αποκλήθηκε "δικέφαλή ή διττή εκπροσώπηση"¹⁶.Κύριο χαρακτηριστικό της διττής αυτής μορφής είναι ότι η εκπροσώπηση γίνεται από την Επιτροπή και από τον αντιπρόσωπο του εκάστοτε κράτους μέλους το οποίο ασκεί την προεδρία του Συμβουλίου των ΕΚ.

Παρόλο που εκτός από την Επιτροπή και άλλα κοινοτικά όργανα,όπως π.χ. το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κλπ. είναι σε θέση να συνάπτουν συμφωνίες (κυρίως συνεργασίας) με αντίστοιχα όργανα διεθνών οργανισμών¹⁷,εντούτοις η Επιτροπή είναι εκείνη που,κατά κύριο λόγο,διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο σε όλα σχεδόν τα στάδια και τις διαδικασίες που διαμορφώνουν τις σχέσεις των ΕΚ με του διεθνείς οργανισμούς.Σε θεσμικό επίπεδο φυσικά,οι ενέργειες αυτές της Επιτροπής γίνονται πάντα σε στενή συνεργασία με το Συμβούλιο.¹⁸ η Τοιουτοτρόπως η Κοινότητα συνεργάζεται με 50 περίπου οργανισμούς και διεθνή όργανα,συμμετέχοντας στις δραστηριότητές τους με διάφορες μορφές καθεστώτος,όπως εκείνου του "παρατηρητού",του "μέλους χωρίς δικαίωμα ψήφου",του "μετέχοντος με συμβουλευτική ιδιότητα",κλπ.¹⁹

Παρόλο που στα ανωτέρω όργανα η Κοινότητα δέν έχει δικαίωμα ψήφου,εντούτοις η συμμετοχή της δεν θεωρείται ότι είναι λιγότερο καθοριστικής σημασίας για τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων των οργανισμών αυτών,τη στιγμή που είναι πάντοτε σε θέση να κάνει χρήση του συνόλου των ψήφων των κρατών μελών της.

¹⁶ Χριστοδουλίδης,"Η Διεθν. διαστ. της ΕΟΚ", ibid. σελ. 72.Επίσης Nafilyan G. : "La Coordination Communautaire au Sein du GATT".Στο Stephanou C. (ed) : "La Communauté Européenne et ses Etats Membres Dans les Enceintes Internationales".Collection Travaux et Recherches de l' Institut du Droit de la Paix et du Developpement de l' Universite de Nice,1985,σελ. 38 επ.Από την ίδια έκδοση επίσης βλ.Raux J. : "L' Action Commune des Etats Membres de la Communauté Européenne dans le Cadre des Organizations Internationales au Sens de l' Article 116 du Traite Cee (problematique).σελ.13 επ.

¹⁷ Όπως λ.χ. η Συνέλευση της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης,το Διεθνές δικαστήριο κ.α. Βλ. Χριστοδουλίδης "Η Διεθνής Διάσταση της ΕΟΚ",op. cit. σελ.65.

¹⁸ Ibid. σελ. 23 επ.

¹⁹ ibid, σελ. 64 επ.

θεωρείται ως Σ.Μ. της GATT, αλλά απλώς ως εκπρόσωπος των κρατών μελών της, τα οποία εξακολουθούν να παραμένουν Σ.Μ. της GATT, υποκαθιστώντας τα στις υποχρεώσεις τους οι οποίες προκύπτουν από τη Συμφωνία.²²

Σύμφωνα λοιπόν με τα ανωτέρω, και όσον αφορά το θέμα της εκπροσώπησης των ΕΚ στην GATT, το γεγονός είναι ότι τα κράτη μέλη εξακολουθούν να υφίστανται ως συμβαλλόμενα μέρη της GATT και δεν έχουν τυπικά αντικατασταθεί από την ΕΚ, μετέχοντας άλλωστε στις εργασίες σημαντικού αριθμού οργάνων της (π.χ. επιτροπές χρηματοδότησης).

Η κατάσταση αυτή ωστόσο διαφέρει ριζικά, όσον αφορά στις πολυμερείς διαπραγματεύσεις των Γύρων της GATT. Στην περίπτωση αυτή έχει επικράτησει το καθεστώς μιάς *de facto* αναγνώρισης της Κοινότητας ως κυρίου διαπραγματευόμενου μέλους, με κύριο εκφραστή της την Επιτροπή.

Η *de facto* αυτή αναγνώριση ξεκίνησε κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Κένεντυ, όπου βαθμιαία κατά την τελική φάση, η Επιτροπή ζήτησε και πήρε από το Συμβούλιο ευρύτερα περιθώρια ευελιξίας και ανεξαρτησίας προκειμένου να ανταπεξέλθει επιτυχώς στις αυξανόμενες δυσκολίες των διαπραγματεύσεων.²³

Η κατάσταση αυτή επαναλήφθηκε και παγιωποιήθηκε κατά τις εργασίες του επομένου Γύρου του Τόκυο, όπου τελικά η Κοινότητα υπέγραψε μόνη, χωρίς πρόσθετες υπογραφές από πλευράς κρατών μελών μιά σειρά συμφωνιών όπως αυτή του κώδικα *anti-dumping*.²⁴

Γεν. Συμφωνίας, το οποίο απολαμβάνει πλήρη αυτονομία στις εξωτερικές εμπορικές σχέσεις του". Αντίθετη άποψη, μεταξύ άλλων, εκφράζει ο Π. Σταγκός. "Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο", σελ. 74.

²² Σχετικά με την επιβεβαίωση του καθεστώτος αυτού ο Π. Στάγκος παραθέτει ένα περιεκτικό απόσπασμα από τις προτάσεις του Γεν. Εισαγγελέα του ΔΕΚ Carotorti, στην υπόθεση *Burgoa* (υποθ. 812/79, Συλλ. 1980, σελ. 2787). Π. Στάγκος, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, σελ. 74 & 75.

²³ Πεσμαζόγλου Β. : "Η Εμπορική Πολιτική της ΕΚ στον Τομέα της Κλωστοϋφαντουργίας". (Διδακτορική διατριβή) Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Διεθνών Σπουδών, Αθήνα, 1990, σελ. 41.

²⁴ ενώ στο μεταξύ έληξε η μεταβατική περίοδος και η Εξωτερική Εμπορική Πολιτική της Κοινότητας ρυθμιζέτο σύμφωνα πλέον με τις διατάξεις του άρθρου 113, αντί του 111 *ibid*, σελ. 40.

Τέλος η παγιωμένη αυτή κατάσταση εξελίχθηκε ακόμη περισσότερο κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, όπου, όπως θα δούμε στη συνέχεια, εξασθένησε σημαντικά και αυτή τη μορφή της διττής εκπροσώπησης και η Επιτροπή ανέλαβε πλέον αυτή μόνη και χωρίς την Προεδρία τη διαπραγμάτευση, σε μιά σειρά σημαντικών επαφών, κατά τη διάρκεια των κρισιμότερων φάσεων του Γύρου.

Να σημειωθεί ότι η μεταβίβαση περισσότερων αρμοδιοτήτων από το Συμβούλιο στην Επιτροπή κατά τις διαπραγματεύσεις τόσο του Γύρου Κένεντυ, όσο και του Γύρου Τόκυο συνάντησε έντονη αντίδραση από την Γαλλία, η οποία επέμενε σε στενότερο έλεγχο των διαπραγματεύσεων από τα κράτη μέλη. Αντίθετη άποψη είχαν η Γερμανία και η Ολλανδία, οι οποίες μάλιστα επεδίωκαν την ανάθεση και ερύτερων αρμοδιοτήτων στην Επιτροπή.²⁵

Οι θέσεις αυτές όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια, εμφανίστηκαν και παρέμειναν αναλλοίωτες κατά τη διάρκεια των συζητήσεων κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης (όπου, όπως σχετικά αναφέρεται στη συνέχεια, τη γαλλική θέση υπεστήριξαν και η Ελλάδα και η Πορτογαλλία), όταν το θέμα της διεύρυνσης των εξουσιών της Επιτροπής ετέθη και πάλι.

²⁵ *ibid.* σελ. 41.

2. Ο ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Προκειμένου να κατανοηθεί η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, θα πρέπει κατ' αρχήν να προσδιορισθούν τα βασικά χαρακτηριστικά του Κοινοτικού μηχανισμού που σχετίζονται με την προπαρασκευή, την υποβολή και την υποστήριξη των Κοινοτικών θέσεων κατά τις πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις. Θα πρέπει επίσης να εντοπισθούν οι δυνατότητες επιρροής, τις οποίες είναι σε θέση να ασκήσει η Επιτροπή στον Κοινοτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων, ως στοιχείο της ποιότητας της γενικότερης επιρροής της στην ενοποιητική διαδικασία της ευρωπαϊκής πορείας.

Προκειμένου να προσδιορισθεί το πλαίσιο της Κοινοτικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων, η ανάλυση θα πρέπει να αναφερθεί και στον εξαιρετικά ευρύ και πολύπλοκο ιστό των σχέσεων Επιτροπής - κρατών μελών, καθώς και στη σημασία της άσκησης πιέσεων από μη κυβερνητικούς παράγοντες, πιέσεις οι οποίες επηρεάζουν τη διαπραγματευτική στάση της Επιτροπής.

Θα ληφθούν επίσης υπόψη οι διάφοροι ενδοκοινοτικοί ανεπίσημοι, πλήν όμως καθοριστικοί παράγοντες, όπως λ.χ. γραφειοκρατία, παραδοσιακοί Κοινοτικοί μηχανισμοί, καθώς και ο τρόπος διαμόρφωσης της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής των κρατών μελών και οι δεσμοί τους με τρίτες χώρες (π.χ. σχέσεις Βρετανίας και Γαλλίας με τις πρώην αποικίες των). Οι τελευταίοι αυτοί παράγοντες συχνά συνέτειναν στη διαφοροποίηση των κρατών μελών από τους επίμερους στόχους και τακτικές οι οποίες, συνήθως, φυσιολογικά καθόριζαν την Κοινοτική στάση.

Ο κοινοτικός μηχανισμός λήψης αποφάσεων κατά τις διαπραγματεύσεις του Γ. Ουρουγουάης, στον οποίο επικεντρώνεται η έρευνά μας, περιλαμβάνει επιπλέον ένα σύνθετο και πολυεπίπεδο πλέγμα διαπραγματεύσεων μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών της Επιτροπής (DG's), των θεσμικών Κοινοτικών οργάνων, των εθνικών κυβερνήσεων, των εθνικών ή Κοινοτικών "ομάδων πίεσης", των διαπραγματευόμενων αντιπροσωπειών των τρίτων χωρών, της Γραμματείας της GATT, κλπ.

Τέλος σημαντικό ρόλο, ιδιαίτερα μάλιστα κατά τις συγκεκριμένες διαπραγματεύσεις, διαδραμάτισαν παράγοντες αστάθμητοι, και συχνά φαινομενικά ασύνδετοι με τη γενικότερη διαδικασία, πλην όμως εξίσου καθοριστικοί για την εξέλιξή της. Τέτοιοι παράγοντες είναι π.χ. ο χαρακτήρας και οι ατομικές επιδιώξεις των διαπραγματευτών, οι συγκρούσεις αρμοδιότητας μεταξύ των εμπλεκόμενων Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής (DG's) και η διαφορετική φιλοσοφία τους κατά την προσέγγιση των υπό διαπραγμάτευση τομέων κλπ.²³

Αν και ορισμένες φορές σημαντικός αριθμός από τους προαναφερόμενους παράγοντες είναι σε θέση να επιδράσουν ανά πάσα στιγμή και σε κάθε φάση του μηχανισμού λήψης αποφάσεων της Κοινότητας, εντούτοις, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι οι επιδράσεις τους επικεντρώνονται, κυρίως, στα ακόλουθα τρία επίπεδα:

1. Σε **Διαθεσμικό επίπεδο**. Στο επίπεδο δηλαδή όπου η Επιτροπή συνεργάζεται με τα θεσμικά όργανα τα κατ' εξοχήν αρμόδια για τη διαμόρφωση της εκάστοτε κοινοτικής απόφασης (Συμβούλιο, επιτροπή του άρθρου

²³ Ειδικότερα όσον αφορά στην οργάνωση των υπηρεσιών της Επιτροπής και τις οργανωτικές και πολιτικές συγκρούσεις αρμοδιοτήτων μεταξύ των επί μέρους DG's βλ. Berlin D. : "Organisation et Fonctionnement de la Commission des Communautés Europeenes". Cassese S. (ed) "The European Administration", I.I.A.S./EIPA, 1987, σελ. 21 επ. και Michelman H.J. : "Organisational Effectiveness in a Multinational Bureaucrasy". Saxon House Ed., UK, 1978.

113,COREPER).Η συνεργασία αυτή είναι απαραίτητη για να οριοθετηθεί το Κοινοτικό συμφέρον κατά τις εμπορικές διαπραγματεύσεις,κατά τις οποίες η Επιτροπή θα πρέπει να επιτύχει ισοροπία μεταξύ των διαφορετικών αντιλήψεων (προστατευτικών,φιλελεύθερων) που εκφράζουν τα κράτη μέλη.

2. Σε **Ενδοθεσμικό επίπεδο**,δηλαδή στις εσωτερικές διαφορές σε επίπεδο Επιτροπής,καθώς και ανάμεσα στις διάφορες DG's,διαφορές οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά τη διαμόρφωση και την εκτέλεση της εμπορικής πολιτικής.

3. Σε **Εθνικό επίπεδο**,σε επίπεδο δηλαδή εθνικών διοικήσεων στους μηχανισμούς διαμόρφωσης της εθνικής στατηγικής ιδιαίτερα στον τομέα της εξωτερικής,εμπορικής και οικονομικής πολιτικής.Οι δυσκολίες αυτές,όχι σπάνια,οδηγούν τις εθνικές διοικήσεις να εκφράζουν σημαντικά διαφοροποιημένες απόψεις στα διάφορα επίπεδα διαπραγμάτευσης του κοινοτικού συστήματος,πράγμα που επιτείνει το ήδη πολύπλοκο έργο της Επιτροπής στη διαμόρφωση των κοινοτικών απόψεων.

Τέλος,όπως προαναφέρθηκε,θα ερευνηθούν οι επιδράσεις οι οποίες ασκούνται και στα τρία επίπεδα από τις λεγόμενες "ομάδες πίεσης" ή "ομάδες συμφερόντων",είτε αυτές συντελούνται μέσα από τυπικούς διαύλους (ΟΚΕ) είτε ατύπως.

Την παρουσίαση και τις ιδιαιτερότητες των ανωτέρω επιπέδων,καθώς και τον τρόπο λειτουργίας τους κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου,θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε στη συνέχεια.

A. ΕΝΔΟΘΕΣΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

I. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Είναι γεγονός ότι η εξέλιξη της κοινοτικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής έχει ουσιαστικά περιορίσει στο ελάχιστο τις διμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών. Η Επιτροπή έχει έτσι *de facto* πλέον αναχθεί σε ουσιαστικό διαπραγματευόμενο εκπρόσωπο των ΕΚ, όσον αφορά στο πεδίο των ολιγομερών αλλά και των πολυμερών διαπραγματεύσεων. Προς τον σκοπό αυτό άλλωστε η Κοινότητα διατηρεί σημαντικό αριθμό διπλωματικών αντιπροσωπειών στις ανεπτυγμένες (Ουάσιγκτον Τόκυο κλπ) αλλά και σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, μέσω των οποίων, μεταξύ άλλων, προωθεί και βελτιώνει τις εξωτερικές εμπορικές της σχέσεις. Ανάλογες αντιπροσωπείες άλλωστε έχει εγκαταστήσει η Κοινότητα και στις έδρες διεθνών οργανισμών, όπως στα Ηνωμένα Έθνη, στον ΟΟΣΑ, στο Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας κλπ. Μέσω των αντιπροσωπειών αυτών η Επιτροπή πραγματοποιεί επίσημες και ανεπίσημες επαφές προκειμένου να προασπίσει τα Κοινοτικά συμφέροντα. Οι επαφές αυτές γίνονται σε κάθε επίπεδο, από το επίπεδο των εμπειρογνομόνων, έως και το ανώτατο επίπεδο, όπου η Επιτροπή εκπροσωπείται από τον αρμόδιο Επίτροπο, είτε ακόμα και από τον Πρόεδρο της Επιτροπής²⁴. Ιδιαίτερα κατά την περίοδο πολυμερών διαπραγματεύσεων οι επαφές αυτές πυκνώνουν σημαντικά, με αποκορύφωμα τις διαπραγματεύσεις του γύρου Ουρουγουάης, στις οποίες θα αναφερθούμε στη συνέχεια, όπου οι επαφές αυτές διαδραμάτισαν αποφασιστικό ρόλο στην εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, σε

²⁴ Για περαιτέρω πληροφόρηση σχετικά με το καθεστώς πρεσβείας των ΕΚ στις τρίτες χώρες, βλ. αντ. άλλων, Θ. Χριστοδουλίδη "Η Διεθνής διάσταση της ΕΟΚ, *op. cit.* σελ. 77 επ.

σημείο που να υπογραμμίζουν "τον συνεχώς διευρυνόμενο ρόλο της Επιτροπής ως κύριου διαπραγματευτού από την πλευρά της Κοινότητας".

Κατά τις διαπραγματεύσεις αυτές, όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή, σε αντίθεση με τους περισσότερους εταίρους της στην GATT, διαπραγματεύονταν, ιδιαίτερα κατά τον Γύρο Ουρουγουάης, σε δύο μέτωπα: "το εξωτερικό" και "το εσωτερικό", δηλαδή με τις τρίτες χώρες από τη μία πλευρά και με τα κράτη μέλη από την άλλη.

Η ιδιομορφία αυτή του Κοινοτικού μηχανισμού, η οποία καθιστά το ήδη εξαιρετικά δύσκολο διαπραγματευτικό έργο της Επιτροπής ακόμα πιο πολύπλοκο, εδράζεται στο γεγονός ότι, όπως άλλωστε αναφέρει ο A. Shonfield, "η Επιτροπή είναι μία ενδιαφέρουσα υβριδική μορφή του επαγγελματία διοικητικού υπαλλήλου και του πολιτικού εκτελεστή"²⁵

Η διαπλοκή εξάλλου των σχέσεων, κατά τις σχετικές διαπραγματεύσεις, μεταξύ Επιτροπής και Συμβουλίου είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα.²⁶

Από τη μία πλευρά το Συμβούλιο, δρώντας υπό την διπλή ιδιότητα του κοινοτικού και του διακυβερνητικού οργάνου, εκδίδει διαπραγματευτικές οδηγίες και παίρνει πολιτικές αποφάσεις.²⁷

Από την άλλη πλευρά η Επιτροπή εκπροσωπεί και εκφράζει το Κοινοτικό συμφέρον. Συνδιαλέγεται απευθείας με τους τρίτους, διαπραγματεύεται και υπογράφει συμφωνίες. Για τον λόγο αυτό επιδιώκει να ενισχύσει την ίδια τη θέση της ως υπερεθνικού οργάνου, διευρύνοντας τα δικά της περιθώρια

²⁵ Andrew Shonfield: "Modern Capitalism. The Changing Balance of Public and Private Power". London OUP, 1965, pp. 405-408.

²⁶ Για τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στο πεδίο των εξωτερικών σχέσεων βλ. αντ. αλλ. Στεφάνου Κ. : "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση". Εκδ. Α. Σακκουλά, Αθήνα 1991, σελ. 55 επ., καθώς και Nugent N. : "The Government and Politics of the European Community". McMillan Press, UK 1991, σελ. 61 επ.

²⁷ Henning S. : "Power & Decision in Europe". Europotentials Press, London, 1980, σελ. 22 επ.

διαπραγματευτικών χειρισμών, τα οποία κάθε φορά της δίδονται από το Συμβούλιο, σε μιά συνεχή προσπάθεια επιτυχούς συνκερασμού των εκάστοτε αντιτιθέμενων απόψεων των κρατών μελών.²⁸ Επιπλέον, από αυτή της την ικανότητα συνκερασμού των αντιτιθέμενων απόψεων σε σταθερό και διαρκές επίπεδο, εξαρτάται και η διεθνής διαπραγματευτική της αξιοπιστία.

Και βεβαίως, η Επιτροπή διαχρονικά, όπως είναι αναμενόμενο, επιδιώκει, προκειμένου να επιτύχει όσο το δυνατό επιτυχέστερα τον διεθνή αυτό διαπραγματευτικό της ρόλο, να διευρύνει και να ισχυροποιήσει την διαπραγματευτική της δύναμη και τη δυνατότητά της να λαμβάνει αποφάσεις, συναντώντας στην επιδίωξή της αυτή ισχυρότατες αντιρρήσεις από το μεγαλύτερο αριθμό κρατών μελών.²⁹ Οι αντιδράσεις αυτές άλλωστε καταγράφονται αναλυτικά στις εκθέσεις της λεγόμενης Διυπηρεσιακής Ομάδος (group interservice). Η ομάδα αυτή συγκροτήθηκε το 1979 προκειμένου να καταγράψει, και πιθανότατα, στη συνέχεια να εξομαλύνει και να καθυσχύσει τις αντιδράσεις των κρατών μελών όσον αφορά τον τρόπο άσκησης των εξωτερικών αρμοδιοτήτων της Κοινότητας³⁰.

Από τα παραπάνω λοιπόν γίνεται εμφανές, ότι τόσο πρίν, όσο και κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, λαμβάνει χώραν και μιά ενδοκοινοτική διαπραγματεύση, όπου η Επιτροπή προσπαθεί να συνθέσει τις απόψεις των κρατών μελών. Από τη μεριά τους πάλι, τα κράτη μέλη προσπαθούν να επιβάλουν τη δική τους εκδοχή, ερμηνεύοντας, ή και τροποποιώντας τις προτάσεις της Επιτροπής, αποφεύγοντας ωστόσο να απομονωθούν με ακραίες τοποθετήσεις.³¹ Οπωσδήποτε πάντως, όπως παρατηρεί και ο Π. Στάγκος, στην πολιτική της αυτή η Επιτροπή

²⁸ Για τον ιδιαίτερο ρόλο της Επιτροπής στο κοινοτικό σύστημα λήψης αποφάσεων και το ρόλο της ως "mediator" βλ. αντ. αλλ. Wallace E. : "Making Multilateral Negotiations Work". W. Wallace (ed) "The Dynamics of European Intergation", Pinter Publishers, UK, 1990, σελ. 213 επ. Επίσης Πεζμαζόγλου Β. : "Η Εμπορική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον Τομέα της Κλωστοϋφαντουργίας", Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1990, σελ. 198 επ.

²⁹ Nugent op. cit. p. 275

³⁰ Τα συμπεράσματα της ομάδας αυτής αναφέρονται στο SEC (81) 775 -2 /19-5-81 και SEC (86) 29 /28-5-86.

³¹ Wallace, op. cit. σελ. 223 επ.

διευκολύνεται σημαντικά από το γεγονός ότι στις εργασίες της GATT, επιδιώκεται κατά κανόνα, όπως προαναφέρθηκε, η επίλυση των προβλημάτων μέσω ομοφωνίας και όχι με ψηφοφορία. Η κατάσταση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την επέκταση του γενικότερου συναινετικού κλίματος, το οποίο επικρατεί κατά τις διαβουλεύσεις στην GATT, και στις ανάλογες προπαρασκευαστικές διαδικασίες στα σχετικά Κοινοτικά όργανα. Διαφορετικά δεν θεωρείται καθόλου σίγουρη η παραίτηση των κρατών μελών από τα διαπραγματευτικά πλεονεκτήματα του δικαιώματος της ψήφου των στα όργανα της GATT³².

Η παραπάνω τακτική εφαρμόσθηκε, και κατά τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, όπου η Επιτροπή υπήρξε ο συντονιστής και ο εκφραστής της Κοινοτικής πολιτικής και, παράλληλα, ο διεκπεραιωτής της πολιτικής βούλησης που εκφράζονταν, μέσα από τις γνωστές διαδικασίες, από τις αρχές των κρατών μελών.

Μιά τέτοια στάση όμως, ιδιαίτερα στα πλαίσια των σχετικών διαπραγματεύσεων στην GATT, υπήρξε εξαιρετικά δύσκολη, λόγω του εύρους των διαπραγματεύσεων και της κρισιμότητας καθενός από τους υπό διαπραγμάτευση τομείς για τα συμφέροντα συγκεκριμένων κρατών μελών. Συγκεκριμένα, τα πλέον προστατευτικής αντίληψης κράτη μέλη δεν μπορούσαν παρά μόνο μέσα από μία αυστηρή και δεσμευτική διαπραγματευτική εντολή να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους. Κατά συνέπεια ήταν εκείνα που επεδίωκαν την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη δέσμευση και τον συνεχή έλεγχο της Επιτροπής. Αντιθέτως, μιά περισσότερο ευέλικτη διαπραγματευτική "εντολή" στην Επιτροπή κατ' ανάγκην συμπορεύεται με τη στάση των φιλεύθερων κρατών μελών.³³ Η διαδικασία

³² Π. Στάνγκος, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιον, σελ. 75.

³³ Οι εκάστοτε άτυπες συμμαχίες των κρατών μελών ανάλογα με τους υπό διαπραγμάτευση τομείς, αναφέρονται από τον Π. Ιωακείμδη στο : "Η Ατυπή Διάρθρωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η Δυναμική των Δύο Ταχυτήτων". Επιθεώρηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τεύχος 10-11, 1991, σελ. 26 επ.

διαπραγμάτευσης μεταξύ κρατών μελών συνδέεται έτσι με τη θεσμική αντιπαράθεση Συμβουλίου και Επιτροπής, πάνω στον καταμερισμό αρμοδιοτήτων. Η εξ' αντικειμένου μεγαλύτερη συγγένεια της Επιτροπής με τα πιο φιλελεύθερα κράτη μέλη συνδέεται άλλωστε με το ίδιο το ιστορικό της Επιτροπής 113, που παλαιότερα, ήδη σαν Επιτροπή 111, κατά το γύρο του Kennedy απέκτησε, μαζί με την Επιτροπή των ΕΚ, όλο και μεγαλύτερες αρμοδιότητες, τις οποίες άλλωστε διατήρησε και επάυξε κατά τους επόμενους Γύρους.³⁴

II. ΟΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ (DG's)

Οι δομή, οι απόψεις και οι παραδόσεις των Γενικών Διευθύνσεων (DG's) οι οποίες εμπλέκονταν στις σχετικές διαπραγματεύσεις, είχαν σημαντική άμεση και έμμεση επίδραση στον σχεδιασμό και την εκτέλεση της διαπραγματευτικής τακτικής της Επιτροπής.

Η DG I (Εξωτερικών Σχέσεων), η οποία, λόγω αντικειμένου είναι κατά παράδοση η κύρια υπεύθυνη και για τις διαπραγματεύσεις στο επίπεδο της GATT, χαρακτηρίζεται από ισχυρά αντιπροστατευτικές αντιλήψεις.

Κύριο "πιστεύω" της ήταν ότι οι διεθνείς προστριβές και τα προβλήματα μπορούσαν να αποσοβηθούν, είτε να επιλυθούν μέσω διαπραγματεύσεων και φυσικά μέσω της ενδυνάμωσης των κανόνων και πειθαρχιών της GATT, η οποία θα έπρεπε να εξελιχθεί ακόμα περισσότερο σε έναν οργανισμό που θα προωθούσε την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του εμπορίου.

³⁴ Για την ιστορία της επιτροπής 111 και την μετάβασή της σε επιτροπή 113, βλ. Ayberk U. : "Le mecanisme de la prise des decisions Communauteres en matiere de relations internationales". Bruylant, Brx, 1978, pp.4-18.

Κατά την άποψη σημαντικού αριθμού από τους αξιωματούχους της DG I, η εξέλιξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου θα έκρινε και τον τύπο του διεθνούς εμπορικού συστήματος το οποίο πιθανότατα θα επικρατούσε κατά την επόμενη δεκαετία. Συνεπώς το βασικό ερώτημα ήταν, εάν η Κοινότητα επιθυμούσε να υποστηρίξει και να εξελίξει το τρέχον ανοικτό πολυμερές σύστημα εμπορίας, το οποίο βασιζόταν στους κανόνες της GATT, ή θα εστρέφετο, οδηγούμενη από τις τρέχουσες οικονομικές δυσκολίες της, στη δημιουργία και ανάπτυξη ενός προστατευτικού συστήματος, βασιζόμενου στην οικονομική της ισχύ και στη δυνατότητά της να εφαρμόζει μονομερείς ή ολιγομερείς συμφωνίες και περιφερειακές σχέσεις.

Η DG VI, από την άλλη πλευρά, γνωστή στους κύκλους των Βρυξελλών ως η "Αυτοκρατορία της Γεωργίας", είναι στην ουσία ένας πανίσχυρος αυτάρκης και, κατά συνέπεια, ουσιαστικά ανεξάρτητος οργανισμός. Λόγω της κυρίαρχης σπουδαιότητάς των αποφάσεών της στην Κοινοτική πολιτική και την άμεση επικοινωνία της με πολυάριθμους οργανισμούς καταναλωτών, παραγωγών κλπ, η άμεση και έμμεση επίδρασή της στον Κοινοτικό χώρο ήταν και είναι τεράστια. Η επάρκειά της άλλωστε τόσο σε χρηματοδότηση καθώς και σε ποιότητα, ποσότητα και εξειδίκευση προσωπικού, κρίνεται ως ικανοποιητική και, σε σημαντικό βαθμό, υψηλότερη από τις περισσότερες DG's. Έχει υπερεπαρκή, ιδιαίτερη νομική και ερευνητική μονάδα, καθώς και ξεχωριστή μονάδα διαπραγματευτών για τις γεωργικές διαπραγματεύσεις, τόσο σε ενδοκοινοτικό, όσο και διεθνές επίπεδο.³⁵

Εξ' αιτίας αυτού ακριβώς του υψηλού βαθμού επάρκειας της λειτουργίας της σε όλα τα επίπεδα, η DG VI δεν έδειχνε γενικά ιδιαίτερα πρόθυμη είτε να εντάξει τις αρμοδιότητές της, είτε να συνεργασθεί με άλλες Κοινοτικές υπηρεσίες

³⁵ Σχετικά με την οργανωτική διάρθρωση και λειτουργία της DG VI βλ. Mishellman H. G. : "Organizational Effectiveness in a Multinational Buteaucracy". Saxon House, London, 1978, p. 220

της Επιτροπής. Όπως λοιπόν ήταν αναμενόμενο την ίδια φυσικά στάση κρατούσε η Γεν. Δν/ση αυτή και κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.

Όσον αφορά τις γενικές κατευθύνσεις της πολιτικής της DG VI αυτές, όπως ήταν φυσικό, διέφεραν ουσιαστικά από τις προαναφερόμενες της DG I.

Οι προσεγγίσεις της DG VI χαρακτηρίζονταν συνήθως από ισχυρά προστατευτικές κατευθύνσεις, ριζικά αντίθετες προς τις αναφερόμενες κατά τις διαπραγματεύσεις στην GATT τάσεις για απελευθέρωση του εμπορίου στα αγροτικά προϊόντα, διαπραγματεύσεις οι οποίες, όπως αποδείχθηκε και στη συνέχεια, απέτελεσαν το "σημείο κλειδί" για την επιτυχή εξέλιξη του Γύρου, πράγμα που είχε αποφευχθεί κατά τον προηγούμενο Γύρο του Τόκυο.

Τέλος, η παρουσίαση του γραφειοκρατικού μηχανισμού της Επιτροπής δεν θα ήταν πλήρης εάν δεν αναφερθεί ο ρόλος των επικεφαλής διαπραγματευτών. Κατά τις σχετικές διαπραγματεύσεις, οι επικεφαλής των διαπραγματευτών της Επιτροπής είχαν ως κύριο έργο, όσον αφορά το "εσωτερικό επίπεδο", την εξομάλυνση, ή, έστω, ελαχιστοποίηση των αντιτιθέμενων απόψεων και στρατηγικών μεταξύ των DGs και από την άλλη πλευρά, όσον αφορά το "εξωτερικό επίπεδο", τη μεγιστοποίηση της επιτυχίας των συνολικών στόχων της Επιτροπής.

Β. ΔΙΑΘΕΣΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ι. ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Όπως προαναφέρθηκε, οι σχέσεις μεταξύ Επιτροπής και Συμβουλίου χαρακτηρίζονται από ένα παιγνίδι δύναμης και εξουσίας το οποίο έχει πολλές φάσεις.

Ιδιαίτερα στο θεσμικό επίπεδο η ανάπτυξη του Συμβουλίου ως το κατ' εξοχήν αποφασιστικό όργανο χάραξης πολιτικής, περιόρισε σημαντικά τις εξουσίες της Επιτροπής.³⁶ Από την ίδρυσή του το Συμβούλιο άλλωστε χαρακτηρίστηκε ως αποτελεσματική πηγή πολιτικής καθοδήγησης των ΕΚ. Έτσι είναι κατανοητή η διαμάχη μεταξύ Συμβουλίου και Επιτροπής, καθώς και η επιδίωξη του Συμβουλίου να κατευθύνει και να ελέγχει το διαπραγματευτικό έργο της Επιτροπής, της δε Επιτροπής να διευρύνει τις διαπραγματευτικές της εξουσίες.³⁷

Όπως είναι γνωστό η Επιτροπή, για να εκκινήσει και να περατώσει τις εκάστοτε διαπραγματεύσεις πρέπει να λάβει εξουσιοδότηση από το Συμβούλιο.

Το Συμβούλιο εφοδιάζει την Επιτροπή με επίσημο διαπραγματευτικό "mandat" το οποίο περιέχει τις γενικές αρχές της εκάστοτε πολιτικής, η οποία πρέπει να ακολουθηθεί και προσδιορίζει τον αντικειμενικό σκοπό προκειμένου να οδηγηθεί η Επιτροπή στις επαφές της όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις. Όπως όμως έχει δείξει η εμπειρία, το "mandat" αυτό δεν είναι δυνατό να καλύψει όλες τις εξελίξεις των διαπραγματεύσεων. Θα πρέπει λοιπόν κάθε τόσο να παρέχονται συμπληρωματικές οδηγίες, οι οποίες να τροποποιούν και να διευρύνουν την

³⁶ Στεφάνου Κ. : "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση", *op. cit.* σελ. 73 επ., καθώς και Nuget, *op. cit.* σελ. 100 επ.

³⁷ Για τις διαμάχες αυτές και τις εκάστοτε αλλαγές στους συσχετισμούς δυνάμεων μεταξύ Συμβουλίου και Επιτροπής βλ. Τσινισιζέλη Μ. : "Εθνικό Κράτος και Οικονομική Ολοκλήρωση". Από την έκδοση της Ιονικής Τράπεζας : "1992. Η εξέλιξη της εσωτερικής αγοράς στην Ευρώπη και η Ελλάδα", Αθήνα, 1989, σελ. 481 - 484.

αρχική διαπραγματευτική εξουσιοδότηση η οποία είχε δοθεί προς την Επιτροπή,καλύπτοντας με τον τρόπο αυτό θέματα τα οποία εμφανίζονται απρόσμενα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων.³⁸

Επιπλέον το Συμβούλιο είναι επίσης το κυρίαρχο όργανο για τον τελικό έλεγχο των δραστηριοτήτων της Επιτροπής οπότε θέσεις και προτάσεις,μεμονωμένων ή ομάδων κρατών μελών υιοθετούνται και όπου οι εκάστοτε απόψεις και οι προτάσεις της Επιτροπής γίνονται αποδεκτές,τροποποιούνται ή απορρίπτονται.

Το Συμβούλιο είναι επίσης ο τελικός αποδέκτης των τεχνικών και πολιτικών εκθέσεων της Επιτροπής.

Τέλος το Συμβούλιο έχει τη δύναμη να ελέγχει το τελικό διαπραγματευτικό έργο της Επιτροπής,ενώ φυσικά,σε πρώτο στάδιο,κατά τις εξελίξεις των διαπραγματεύσεων,οι εκάστοτε θέσεις της Επιτροπής σχολιάζονται και διαμορφώνονται μέσω των επαφών και διαβουλεύσεών της με την επιτροπή του άρθρου 113,η οποία αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών.

Βεβαίως θα πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι οι σχέσεις ισχύος μεταξύ Επιτροπής και Συμβουλίου δεν επηρεάζονται μόνο από τους παράγοντες που αναφέρονται εδώ.Σημαντικό ρόλο παίζουν επίσης στις διαπραγματευτικές μεθόδους της Επιτροπής και αφανείς παράγοντες,όπως λ.χ. προσωπικές σχέσεις και αντιπάθειες,ανεπίσημες συμφωνίες κλπ,παράγοντες αναπόφευκτοι για έναν γραφειοκρατικό μηχανισμό του μεγέθους των ΕΚ.

³⁸ Ayberg op. cit. σελ. 424 επ.,καθώς και Πεσμαζόγλου,op. cit. σελ. 198 επ.

II. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ 113

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, ρόλο κλειδί κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης διαδραματίζει η επιτροπή του άρθρου 113, η οποία υποβοήθησε την Επιτροπή σε όλα τα επίπεδα και τα στάδια των διαπραγματεύσεων.

Η επιτροπή 113 θεσμοθετήθηκε σύμφωνα με απόφαση του Συμβουλίου στις 5/2/70, αντικαθιστώντας την ειδική επιτροπή του άρθρου 111, η οποία είχε σχηματισθεί για τη μεταβατική περίοδο.³⁹ Αποτελείται από επισήμους εκπροσώπους των κρατών μελών (συνήθως υψηλά ιστάμενους υπηρεσιακούς παράγοντες, έχοντες όμως και κάποια πολιτική εξουσιοδότηση ή κάλυψη), προερχόμενους από τα υπουργεία εκείνα, τα οποία εμπλέκονται άμεσα στη διαμόρφωση της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής των ΕΚ.

Ο ρόλος της επιτροπής 113 είναι να ασχολείται με τα εμπορικά συμφέροντα των κρατών μελών και να υποβάλει τις εθνικές θέσεις, καθώς και να επιδιώκει την εξεύρεση συνολικών τεχνοοικονομικών λύσεων σε προβλήματα που προκύπτουν κατά τη διαμόρφωση των κειμένων των σχετικών προτάσεων της Επιτροπής στο Συμβούλιο.⁴⁰ Ο ρόλος αυτός φυσικά έλαβε ιδιαίτερη βαρύτητα κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, οπότε ο φόρτος εργασίας της επιτροπής 113 αυξήθηκε δραματικά, επειδή, εκ του αντικειμένου της, έφερε το βάρος της διαμόρφωσης και του ελέγχου των διαπραγματευτικών θέσεων και προτάσεων διαμόρφωσης της στρατηγικής και της τακτικής τις οποίες σκόπευε να ακολουθήσει η Επιτροπή, στο εκάστοτε στάδιο των διαπραγματεύσεων.

³⁹ Ayberg U. *ibid.*

⁴⁰ Για πληρέστερη ανάλυση του θεσμού και των αρμοδιοτήτων της επιτροπής 113, βλ. Ehlerman C. D. (Director General of the Legal Department of the Commission) : "The Scope of Article 113 of the EEC Treaty". Κείμενο ομιλίας του στην 10th FIDE Conference in Dublin, 24 - 26 June 1982, pp. 145 - 169.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι,θεσμικά,η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να λαμβάνει υπόψη της τις απόψεις της επιτροπής 113,όσον αφορά τις ενέργειές της,μιά που η 113 είχε "συμβουλευτικό" χαρακτήρα.Εντούτοις όμως,στην πραγματικότητα ελάμβανε σοβαρότατα υπόψη της τις απόψεις που διαμορφώνονταν κατά τις σχετικές συνεδριάσεις,μιά που,κατά κανόνα,ήταν σίγουρο ότι οι ίδιες απόψεις θα διατυπώνονταν στη συνέχεια κατά τις σχετικές συζητήσεις στο Συμβούλιο

III. COREPER

Σημαντικό μέρος των εργασιών του Συμβουλίου διεκπεραιώνεται από την "Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων" ("COREPER").⁴¹

Πιο συγκεκριμένα,ο υπερβολικός όγκος εργασίας του Συμβουλίου το οδήγησε στο να κατευθύνει μεγάλο μέρος της λεπτομερούς επεξεργασίας των εργασιών του στο COREPER.Αν και ο ρόλος του ήταν αρκετά υποβαθμισμένος σε σχέση με εκείνον της επιτροπής 113,όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου,εντούτοις αναμίχθηκε σε σημαντικό βαθμό στις διαπραγματεύσεις,τόσο σε τεχνικό όσο και σε πολιτικό φυσικά επίπεδο,σε στενή πάντα συνεργασία με την επιτροπή 113.Εστι θεωρούμε σκόπιμο να αναφερθούμε στη γενικότερη σπουδαιότητα της σχέσης του με την Επιτροπή.⁴²Συγκεκριμένα,κατά της προετοιμασίας των εργασιών του Συμβουλίου και της επεξεργασίας των

⁴¹ Για τις εργασίες του COREPER βλ. μεταξύ άλλων, Στεφάνου Κ. : "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση" op. cit. σελ. 83 - 88 και Καραμπαρμπούνη Χ. : "Η Δομή της Επιτροπής μονίμων Αντιπροσώπων",Επιθεώρηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τεύχος 10-11,1991,σελ. 9-21.Επίσης Hayer - Renshaw F.,Lequensne Ch & Mayor Lopez P. : "The Permanent Representations of the Member States to the European Communities". J.C.M.S.,Vol. XXVIII,No 2,Dec 1989,pp. 120-137,καθώς και Nugent,op. cit. p.107.

⁴² Ayberg,op. cit. σελ. 425 επ.

κανονιστικών κειμένων που τελικά θα θεσπίσει το συμβούλιο, το COREPER συμβουλευέται τις αναφορές της Επιτροπής καθώς και εκείνες της επιτροπής 113.

IV. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Ηδη, από τις διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκιο, υπήρξαν επανειλημμένως εκδηλώσεις από τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προκειμένου να αναβαθμισθεί ο ρόλος του στη χάραξη εμπορικής πολιτικής και στην ενδυνάμωση των διαδικασιών, μέσω των οποίων το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα είχε ενεργό συμβουλευτικό ρόλο στις σχετικές εργασίες τόσο της Επιτροπής όσο και του Συμβουλίου.⁴³

Τα αιτήματά της αυτά κατέληξαν, τον Νοέμβριο του 1979, σε σχετική μελέτη όσον αφορά τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις μελλοντικές εμπορικές διαπραγματεύσεις και στην υποβολή προτάσεων για θεσμοθέτηση διαδικασιών για επικύρωση από το Κοινοβούλιο των εμπορικών συμφωνιών των ΕΚ. Γεγονός πάντως είναι ότι ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κατά την άσκηση της Εμπορικής Πολιτικής της Κοινότητας, παραμένει υποβαθμισμένος, τουλάχιστον όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.

⁴³ Σχετικά με το επίπεδο της επιρροής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις Εξωτερικές Σχέσεις των ΕΚ, βλ. Περάκη Σ.: "Οι Εξωτερικές Σχέσεις των Δώδεκα και ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μετά την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη". Επιθεώρηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1989, No. 4, σελ. 31-49

Γ. ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ι. ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Όπως προαναφέρθηκε,κατά τις διαπραγματεύσεις της με τρίτες χώρες η Κοινότητα ακολουθεί μία τακτική "διπλής διαπραγμάτευσης","εσωτερικής" και "εξωτερικής".Κατά την "εσωτερική" λοιπόν διαπραγμάτευση,καταβάλλεται προσπάθεια διερεύνησης και συγκερασμού των απόψεων και των βουλήσεων των κρατών μελών,ουτως ώστε κατά το στάδιο της "εξωτερικής" διαπραγμάτευσης,το οποίο ακολουθεί,η Επιτροπή,ως κύριος διαπραγματευτικός εκπρόσωπος της Κοινότητας,να έχει εξασφαλίσει μία διαπραγματευτική "πλατφόρμα" κοινά αποδεκτή από τα κράτη μέλη.Εντούτοις στην πράξη,η Επιτροπή συχνά αντιμετωπίζει σοβαρότατα προβλήματα στην προσπάθειά της για τον συγκερασμό των απόψεων των κρατών μελών,ιδιαίτερα κατά τις φάσεις της διαπραγμάτευσης σε πολυμερές επίπεδο,όπου συχνά εμφανίζεται σύγκρουση μεταξύ "υπερθνικού" στην προκειμένη περίπτωση Κοινοτικού,και "εθνικού"⁴⁴ συμφέροντος.

Όσον αφορά στην περίπτωση των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης,παρόλο που στον τομέα του σχεδιασμού της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής της Κοινότητας,στον οποίο εντάσσονται οι διαπραγματεύσεις στην GATT,η επίσημη πολιτική ασκείται από την Κοινότητα,εντούτοις υπήρξαν συχνά προσπάθειες σημαντικών διαφοροποιήσεων κρατών μελών από την κοινοτική γραμμή.Ο λόγος είναι ότι στην πράξη τα κράτη μέλη δεν είναι δυνατόν να παραιτηθούν από την σημαντικότερη συμβολή του τομέα αυτού στη χάραξη των στόχων της ευρύτερης πολιτικής τους σε τομείς όπως λ.χ. ασφάλεια,άμυνα,επιροή και διασυνδέσεις στον παγκόσμιο χώρο κλπ.

⁴⁴ Δηλαδή "του γενικού μακροπρόθεσμου σκοπού του οποίου το κράτος,το έθνος και η κυβέρνηση αδιάκοπα υπηρετούν".Lerce and Said : "Concepts of International Politics",1963,σελ. 6. Από Θ. Χριστοδουλίδη,"Η Διεθν. Διάσταση της ΕΟΚ",op. cit. sel.123.

Στην περίπτωση αυτή οι προσπάθειες επιρροής του κοινοτικού μηχανισμού από τα συγκεκριμένα κράτη μέλη εντείνονται πέρα από τα συνήθη όρια, προκαλώντας σημαντικότερες δυσχέρειες στους διαπραγματευτικούς χειρισμούς της Επιτροπής. Για το λόγο αυτό άλλωστε, κατά τις αναφορές στις σχέσεις Επιτροπής - κρατών μελών κατά τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, δεν θα πρέπει να αγνοηθεί η επίδραση των διμερών (ατύπων αλλά συχνά εξίσου σημαντικών) επαφών και σχέσεων γενικότερα, μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών.

Οι σχέσεις αυτές επηρέασαν σημαντικά την στάση των κρατών μελών κατά τις συζητήσεις όσον αφορά το σχεδιασμό της Κοινοτικής στατηγικής, εμφανίζοντάς τα να τηρούν θέσεις υπερβολικού φιλελευθερισμού ή αυστηρότητας, εκ πρώτης όψεως ασυμβίβαστων με την μέχρι τότε γενικότερη στάση των. Στις προαναφερόμενες σχέσεις περιλαμβάνονται πχ παραδοσιακοί δεσμοί (όπως λχ της Βρετανίας με το Χογκ-Κογκ, ή της Ισπανίας με τις Ισπανόφωνες τρίτες χώρες), ψυχρότητα (Βρετανία -Αργεντική από τον πόλεμο των Φωκλαντς). Περιλαμβάνονται επίσης συγκεκριμένα εξαγωγικά συμφέροντα κρατών μελών προς τρίτες χώρες (πωλήσεις αεροπλάνων και τεχνολογίας μετρό από Γαλλία προς Ινδονησία και Κορέα) κλπ.

ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ

Αφανής, αλλά εξίσου σημαντικός παράγοντας είναι ο παράγοντας των "εθνικών εκπροσώπων", των στελεχών δηλαδή της δημόσιας διοίκησης των επιφορτισμένων με τις σχετικές διαπραγματεύσεις.

Αν και οι τελευταίοι είναι, κατ' αρχήν, εξ ορισμού εκφραστές της πολιτικής βούλησης των εθνικών κυβερνήσεων, εντούτοις ο τρόπος άσκησης (ή μη άσκησης) των καθηκόντων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της Κοινοτικής πολιτικής⁴⁵. Ιδιαίτερα όσον αφορά τον τομέα της διαμόρφωσης της Κοινοτικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής, στον οποίο επικεντρώνεται η έρευνά μας, οι υπάλληλοι αυτοί, σύμφωνα με τον τομέα ευθύνη τους, ημπορούν να κατανεμηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες⁴⁶:

1. Οι υπάλληλοι των κεντρικών υπηρεσιών. Πρόκειται για τους υπαλλήλους των "παραγωγικών", κυρίως, υπουργείων οι οποίοι κινούνται στα όρια των εθνικών διοικήσεων.

Οι υπάλληλοι αυτοί είναι εκείνοι οι οποίοι έρχονται σε επαφή με τα προβλήματα σε εθνικό επίπεδο, καθώς βρίσκονται σε άμεση και συχνή επικοινωνία με τους εκπροσώπους των κλάδων στους οποίους αφορούν οι εκάστοτε Κοινοτικές αποφάσεις και βοηθούν στην αρχική "εθνική" πρώτη άποψη των υπό διαπραγμάτευση αντικειμένων.

Λόγω της άμεσης αυτής συνάφειας καθώς και της μακροχρόνιας, συνήθως, ενασχόλησής τους με συγκεκριμένα αντικείμενα εργασίας, εμφανίζουν

⁴⁵ Σχετική εκτεταμένη αναφορά γίνεται από τον W. Feld : "The European Community", World Affairs, 1976, N.Y., pp. 49-52.

⁴⁶ Η κατανομή αυτή βασίζεται σε σχετικό πίνακά του Feld, ibid. Επίσης Χριστοδουλίδης Θ. : "Η Διεθνής Διάσταση της ΕΟΚ", op. cit. σελ. 126-128

εξαιρετικά αυξημένη "εθνική" ευαισθησία με τα συγκεκριμένα προβλήματα,και αρκετά αμβλυμένη κοινοτική οπτική θεώρηση.

2. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τους "εθνικούς εμπειρογνώμονες" τους χειριστές δηλαδή των συγκεκριμένων φακέλλων των υπό διαπραγμάτευση θεμάτων.

Οι ανωτέρω εμπειρογνώμονες,οι οποίοι είναι συνήθως υπάλληλοι των κεντρικών υπηρεσιών με εξειδικευμένες γνώσεις και διεθνή εμπειρία, παραλαμβάνουν τα θέματα αυτά από τους υπαλλήλους της πρώτης κατηγορίας και αναλαμβάνουν την επεξεργασία και "μετάφρασή" τους στην Κοινοτική γλώσσα και τέλος την προώθηση,την παρουσίαση και υποστήριξή τους στο εκάστοτε επίπεδο των Κοινοτικών διαβουλεύσεων.

Οι εθνικοί εμπειρογνώμονες,λόγω των ειδικών γνώσεών τους αφενός και της Κοινοτικής εμπειρίας τους από την άλλη,φέρουν το κύριο βάρος των εθνικών διαπραγματεύσεων,τουλάχιστον σε τεχνοκρατικό επίπεδο,καθώς και την προσπάθεια εξισορρόπησης μεταξύ των εθνικών συμφερόντων και της κοινοτικής θεώρησης αφετέρου.Κατά συνέπεια αποτελούν τον κύριο συνδετικό κρίκο μεταξύ Κοινοτικού μηχανισμού και εθνικών κυβερνήσεων.

3. Η τρίτη κατηγορία υπαλλήλων,με σημαντική συμβολή στις διαπραγματεύσεις,είναι αυτή των υπαλλήλων των μονίμων εθνικών αντιπροσωπειών στις Βρυξέλλες και στην (περίπτωση των διαπραγματεύσεων στην GATT) στη Γενεύη.

Οι υπάλληλοι αυτοί αποτελούν την πρώτη γραμμή αντίδρασης του εθνικού μηχανισμού στο κοινοτικό γίγνεσθαι. Χαρακτηρίζονται από την βαθιά γνώση του Κοινοτικού μηχανισμού, η δε συμβολή τους στις σχετικές διαπραγματεύσεις είναι αντιστρόφως ανάλογη της συμβολής και της κατάρτισης των εθνικών εμπειρογνομώνων.

Λόγω της συνεχούς ενασχόλησής τους με τον Κοινοτικό μηχανισμό είναι περισσότερο προσαρμοσμένοι στην Κοινοτική παρά στην εθνική νοοτροπία του σκέπτεσθαι και εκφράζεσθαι, πράγμα που συχνά έχει ως αποτέλεσμα τη διάσταση απόψεων μεταξύ αυτών και των εθνικών εκπροσώπων σε θέματα προσέγγισης, στρατηγικής και τακτικής, κατά την περίοδο κρίσιμων φάσεων των διαπραγματεύσεων.⁴⁷

4. Μιά τελευταία κατηγορία υπαλλήλων είναι αυτή του Υπ. Εξωτερικών.

Λόγω της φύσης του αντικειμένου του φορέα στον οποίον ανήκουν, οι υπάλληλοι αυτοί είναι σε θέση να συνδέσουν και να αξιολογήσουν πληρέστερα τα αποτελέσματα των εκάστοτε επιμέρους διαπραγματεύσεων με τη συνολική κοινοτική αλλά και την εθνική πολιτική, και για τον λόγο αυτό η συμβολή τους στις σχετικές διαπραγματεύσεις είναι σημαντική.

⁴⁷ Στη μελέτη μελέτη των Α. Μακροδημήτρη και Α. Πασά : "Η Ελληνική διοίκηση και ο Συντονισμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής", (ΕΚΕΜ 1993, σελ. 35, υποσ. 104), αναφέρεται η άποψη του E. Gonzalez Sanchez, διευθυντού στη Γεν. γραμματεία του Συμβουλίου των ΕΚ, σχετικά με τα προσόντα του εθνικού αντιπροσώπου (χειριστή), για τη λυσιτελή διεξαγωγή της κοινοτικής διαπραγμάτευσης. Τα προσόντα αυτά είναι: α) οι τεχνικές γνώσεις τόσο του ειδικού αντικειμένου όσο και των λειτουργιών των Κοινοτήτων, β) η γνώση ξένων γλωσσών και ιδίως εκείνων που χρησιμοποιούνται ως "γλώσσες εργασίας", (Αγγλικά και Γαλλικά), γ) οι γνώσεις των τεχνικών των διαπραγματεύσεων και δ) ο χειρισμός, σε κάποιο βαθμό, νομικών ζητημάτων δεδομένου ότι η διαπραγμάτευση αφορά σε προτάσεις κοινοτικών πράξεων όπου ιδιαίτερη σημασία έχει η αναφορά στη νομική βάση της ρύθμισης (είτε σε επίπεδο διαδικασίας είτε σε επίπεδο ουσίας). Gonzalez Sanchez A. : "La negotiation des desisions communautaires par les fonctionnaires nationaux : les groupes du Conseil". R.F.A.P., No 63, 1992, σελ. 392.

Όσον αφορά όμως στο πεδίο τεχνικής φύσεως και εξειδικευμένων διαπραγματεύσεων, όπως λ.χ. οι εμπορικές διαπραγματεύσεις, η κατ' ανάγκη γενικής φύσεως και μακροσκοπική θεώρηση του αντικειμένου των, συνήθως τους αποστερεί από τη δυνατότητα συγκράτησης των απαιτούμενων τεχνικών πληροφοριών για το εκάστοτε διαπραγματευόμενο θέμα.

Ιδιαίτερα κατά τις διαπραγματεύσεις στο επίπεδο GATT, οι οποίες χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό τεχνικής εξειδίκευσης, η κατάσταση αυτή ήταν ένας από τους κυριώτερους λόγους, οι οποίοι οδήγησαν στην προαναφερόμενη ενδυνάμωση της επιτροπής 113 σε σχέση με το COREPER, όσον αφορά τον Κοινοτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων.

Ακόμα περισσότερο δε, κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, όπου ο αριθμός των υπο διαπραγματεύση θέμάτων, αλλά και ο βαθμός εξειδίκευσής των ήταν εξαιρετικά υψηλοί, ο ρόλος τους υπήρξε ακόμα πιο περιορισμένος σε σχέση με αυτήν, την οποίαν είχαν σε άλλες πολυμερείς διαπραγματεύσεις, αφήνοντας ουσιαστικά τον έλεγχο των διαπραγματεύσεων στους εκάστοτε εμπειρογνώμονες.

ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΠΙΕΣΗΣ

Σημαντικό παράγοντα, αν και σχετικά αφανής, στη διαμόρφωση του ρόλου της Επιτροπής, και κατ' επέκταση της Κοινότητας, κατά τις διαπραγματευτικές διαδικασίες, αποτελεί η ανάμιξη των λεγόμενων "ομάδων πίεσης".⁴⁸

⁴⁸ Στεφάνου Κ. "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση", *op. cit.* σελ. 202 - 212.

Σύμφωνα με τον Lieber,ως "ομάδες συμφερόντων" (interest groups) ή "ομάδες πίεσης" μπορούν να ορισθούν "Οργανισμοί οι οποίοι έχουν ως σκοπό ύπαρξης την συνεχή προσπάθειά τους να επηρεάζουν σύμφωνα με τα συμφέροντά τους,την πολιτική των οργάνων λήψης αποφάσεων του δημόσιου τομέα"⁴⁹.

Σε εθνικό επίπεδο,οι ομάδες αυτές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο,παρέχοντας πληροφόρηση,τεχνικές γνώσεις,συμβουλές και υποστήριξη,ή αντιτιθέμενες σε συγκεκριμένες αποφάσεις μορφοποίησης πολιτικής.⁵⁰

Σε Κοινοτικό επίπεδο οι κυριώτερες από αυτές εκπροσωπούνται στις Βρυξέλλες,από εξαιρετικά δραστήρια και κατάλληλα στελεχομένα γραφεία και αντιπροσωπείες,γνωρίζοντας τη σημασία της άμεσης και επικερδούς επαφής με τον Κοινοτικό μηχανισμό,στη δυνατότητα επηρεασμού των αποφάσεων που τις αφορούν

Αναλυτικότερα,η παρουσία και η δράση των ομάδων αυτών στον Κοινοτικό χώρο έχει ως ακολούθως.⁵¹

Το 1958,οταν η Συνθήκη της Ρώμης τέθηκε σε ισχύ,και η δυνατότητα να ασκηθεί πίεση σε κοινοτικό επίπεδο έγινε για πρώτη φορά δυνατή,οι κοινοτικοί θεσμοί ήταν αδύνατοι,και οι ομάδες πίεσης πολύ φτωχά οργανωμένες σε κοινοτικό επίπεδο.Εν τούτοις ήταν ήδη ορατοί οι πρώτοι

⁴⁹ Lieber R. : "Interest Groups and Political Intergration"."British Entry into Europe.Pressure Groups in Britain" Kimber. R. & Richarson J.J. (ed),J. M. Dent & Sons,London 1974.

⁵⁰ Βλ. Τσινισιζέλη Μ.: "Επαγγελματικές Οργανώσεις και Εσωτερική Αγορά".Από το : "1992,Νομική-Οικονομική και Πολιτική Διάσταση",Πανεπιστήμιο Αθηνών-Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,Αθήνα 1989",σελ.207 - 212.

⁵¹ Για αναλυτικότερη παρουσίαση των ομάδων συμφερόντων σε επίπεδο ΕΟΚ βλ. Τσινισιζελis Μ. : "The Politics of the Common Agricultural Policy.A Study of Interest Group Politics", (Ph.D. Thesis),University of Manchester,U.K.,1985,καθώς και Τσινισιζέλη Μ.: "Επαγγελματικές Οργανώσεις και Εσωτερική Αγορά".op.cit,σελ. 212 - 214.Οσον αφορά στην ελληνική πραγματικότητα,βλ. αντ. αλ. Μαυρογορδάτος Γ.Θ:"Μεταξύ Πιτυοκάμπη και Προκρούστη.Οι επαγγελματικές οργανώσεις στην Ελλάδα",1988 σελ. 19 - 26.

στόχοι της Κοινότητας να πραγματοποιήσει γρήγορη και ουσιαστική εξέλιξη στο πολιτικο-οικονομικό πεδίο, και ιδιαίτερα σε τομείς όπως η γεωργία και οι μεταφορές. Έτσι γρήγορα έγινε εμφανές το γεγονός ότι ήταν προς το συμφέρον των κοινωνικοπολιτικών ομάδων να οργανωθούν σε κοινοτικό επίπεδο το ταχύτερο δυνατόν, ούτως ώστε να είναι σε θέση να επηρεάζουν την ταχύτητα εξελισσόμενη κοινοτική νομοθετική διαδικασία. Οι αλλαγές αυτές στο επίπεδο δραστηριοτήτων των ομάδων πίεσης, από εθνικό σε κοινοτικό, οφείλονται, κυρίως, στις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν μετά την ίδρυση των Ε.Κ. τόσο στο εθνικό περιβάλλον τους (όπως π.χ. αδυναμία των κυβερνήσεων να καλύψουν ορισμένες ανάγκες) όσον και στο νέο ευρωπαϊκό περιβάλλον (μεγαλύτερες αγορές, οικονομίες κλίμακος, πιο εμπεριστατωμένη εργατική νομοθεσία κ.α.)⁵².

Πράγματι, σε σύντομο χρονικό διάστημα, παρατηρήθηκε συστηματική συσπείρωση και οργάνωση ομάδων συμφερόντων σε κοινοτικό επίπεδο, αρχής γενομένης από τις ομάδες εκείνες των οποίων τα συμφέροντα εθίγοντο πιο άμεσα. Ο αριθμός τους αύξανε συνεχώς και φθάνοντας τις 500 το 1982, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του A. Butt Phillip⁵³, ενώ κατά νεότερες εκτιμήσεις, ο αριθμός του ξεπερνά τις 1000⁵⁴. Χαρακτηριστικά αναφέρεται επίσης ότι ένα μεγάλο ποσοστό των ομάδων αυτόν σχετίζεται με τον αγροτικό τομέα.

Τα Κοινοτικά θεσμικά όργανα από την πλευρά τους, έκδηλωναν έντονη επιθυμία να αποκτήσουν "συμμάχους" ανάμεσα στις ευρωπαϊκές ομάδες πίεσης και ενεθάρρυναν, με κάθε τρόπο, την δημιουργία τους. Για το σκοπό αυτό, μεταξύ άλλων, προώθησαν μία πολιτική διαβουλεύσεων με αυτές, κατά

⁵² Haas E. : "The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces". Stanford University Press, USA, 1968, Part III Chapt. 9, pp. 318 - 352. Επίσης Sidjanski D. : "Pressure Groups and the European Community". Government and Opposition No 2, 1967, pp. 397-416

⁵³ Butt-Philip A. : "Pressure groups and the European Community". London, G. Allen and Unwin, 1984.

⁵⁴ Sidjanski D. & Oberk G. : "L'Europe du Sud dans la Communauté Européenne". Press Universitaire de France, Paris, 1990.

τα πρότυπα που θεωρητικά τουλάχιστον λειτουργούν οι εθνικές κρατικές υπηρεσίες, προκειμένου να ενσωματώσουν την εμπειρία και τις γνώσεις των ομάδων αυτών στη νομοθετική διαδικασία της κοινοτικής εξέλιξης, η οποία αποτελούσε και το κλειδί για την πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Σημαντικός παράγων για την ανωτέρω στάση των Κοινοτικών οργάνων (στάση που συνέβαλε ουσιαστικά στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών ομάδων πίεσης) υπήρξε επίσης και η συνειδητή επιλογή της Commission να δημιουργήσει μιά δομή υποστήριξης γύρω της, την οποία θεωρούσε απαραίτητο βοήθημα για την προώθηση των συμφερόντων της στο διαθεσμικό πολιτικό ανταγωνισμό με τα Συμβούλια Υπουργών.

Σύμφωνα με την Επιτροπή, η υποστήριξη αυτή θα μπορούσε να υπάρξει τόσο στο τεχνικό επίπεδο (μέσω της αμφίδρομης ροής πληροφόρησης και συμβουλών), όσο και στον τομέα της άσκησης έμμεσων πιέσεων στις εθνικές διοικήσεις, μέσω των αναλόγων εθνικών κλάδων των ομάδων πίεσης. Έτσι, σε τελευταία ανάλυση, ήταν προς το συμφέρον της να αποδειχθεί ότι οι ομάδες πίεσης είχαν ουσιαστική επιρροή στο κοινοτικό γίγνεσθαι, προκειμένου με τον τρόπο αυτό να ενθαρρυνθεί ένας περαιτέρω μετασχηματισμός της δομής και των προσανατολισμών και των υπολοίπων ομάδων των κρατών μελών, από εθνικό σε κοινοτικό επίπεδο.⁵⁵

Τέλος, όσον αφορά στο θέμα των θετικών ή αρνητικών συνεπειών από τον ανωτέρω μετασχηματισμό, οι απόψεις των μελετητών διίστανται σημαντικά. Παραδείγματος χάριν ο E. Hass διαβλέπει, κυρίως, θετικές συνέπειες από τις αλλαγές στο εθνικό και ευρωπαϊκό περιβάλλον οι οποίες οδηγούν σε μία συνένωση δυνάμεων ανάμεσα στις ευρωπαϊκές ομάδες πίεσης

⁵⁵ Kirchner E. & Schwaiger K. : "The Role of Interest Groups in the European Community" Gower, 1981.

και την Επιτροπή,έναντι του Συμβουλίου,δίνοντάς τους έτσι πρωτεύοντα ρόλο στην πορεία της της πολιτικής εξέλιξης⁵⁶.

Αντίθετα ο J. Caporaso πιστεύει ότι λόγω της φύσης των ευρωπαϊκών θεσμών και τον περιορισμένο σκοπό της άσκησης πολιτικής από τις Ε.Κ., τόσο οι Ε.Κ. όσο και Ευρωπαϊκές Ο.Π. ενθαρρύνουν λύσεις περισσότερο τεχνοκρατικού παρά πολιτικού επιπέδου.⁵⁷

Όσον αφορά στις δυνατότητες επηρεασμού των ομάδων πίεσης στα διάφορα επίπεδα του κοινοτικού μηχανισμού λήψης αποφάσεων,έχουμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα:

Λόγω των σε σημαντικό βαθμό εμπιστευτικού χαρακτήρα διεργασιών που λαμβάνουν χώρα κατά τις περιόδους των συνεδριάσεων του Συμβουλίου,δέν παρέχεται σε ικανοποιητικό βαθμό η δυνατότητα άσκησης πίεσης (τουλάχιστον άμεσης),από τις ενδιαφερόμενες κοινοτικές ομάδες στο επίπεδο αυτό.Εν τούτοις πίεση και μάλιστα ουσιαστική,ασκείται έμμεσα,από τους εθνικούς κλάδους των ανωτέρω ομάδων μέσω των εκάστοτε αρμόδιων υπουργών των κρατών μελών.

Αντίθετα υπάρχουν σημαντικότερες δυνατότητες επηρεασμού των Κοινοτικών διαδικασιών σε επίπεδο Επιτροπής.Αλλωστε,όπως προαναφέραμε, η Επιτροπή ενθαρρύνει, και συχνά επιδιώκει,ουσιαστική συνεργασία με εκπροσώπους των ομάδων αυτών, προκειμένου να παρουσιάσει στο Συμβούλιο προτάσεις αφ'ενός άρτια επεξεργασμένες (κάνοντας χρήση της εμπειρίας των

⁵⁶ Haas E. : "Beyond the National State".Stanford University Press,Stanford,1984,pp. 194-292.Παρόμοια άποψη εκφράζεται και από τον Μ. Τσινισιζέλη στο : "Επαγγελματικές Οργανώσεις και Εσωτερική Αγορά" ,1992,Νομική - Οικονομική και Πολιτική Διάσταση" Παν. Αθηνών - Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,Αθήνα,1989,σελ. 216 & 217.

⁵⁷ Caporaso J.: "The Structure and Function of European Intergration".Goodyear Publishing Co.,California,1974.Επίσης του ιδίου : "The EC as an International Actor".Journal of European Intergtation,1976.

ομάδων αυτών) και αφ'ετέρου που να αντανακλούν,σε σημαντικό βαθμό,τα συμφέροντα και της επιδιώξεις,των σχετικών κοινοτικών κλάδων.⁵⁸

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στη δυνατότητα επηρεασμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,αν μάλιστα λαβουμε υπ'όψη τις όλο και περισσότερο διευρυμένες αρμοδιότητες οι οποίες του παρέχονται κατα την πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.Η επιλογή άλλωστε των εκπροσώπων από τα κράτη μέλη με άμεσες εκλογές υπογραμμίζει ακομα περισσότερο το γεγονός της αυξημένης δυνατότητας προβολής και εκπροσώπησης των συμφερόντων μεγάλων ομάδων πίεσης μέσω του σώματος αυτού.

Τέλος,η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποτελεί το θεσμοθετημένο κοινοτικό όργανο,το οποίο κατ'εξοχήν εκφράζει τα κοινωνικο-οικονομικά συμφέροντα του κοινοτικού χώρου,και το οποίο έχει επωμισθεί το έργο της σχετικής συνεργασίας τόσο με το Συμβούλιο,όσο και με την επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.Αυτό φυσικά δεν εμποδίζει τις ομάδες πίεσης να δρουν και εκτός του θεσμοθετημένου αυτού οργάνου,επιδιώκοντας να επιδράσουν στον κοινοτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα και τα στάδια λήψης των αποφάσεων οι οποίες τις αφορούν.Οσον αφορά λοιπόν στη μορφή των πιέσεων,οι οποίες ασκούνται κατά περίπτωση,αυτή μπορεί να είναι είτε έμμεση και απτή στα διάφορα στάδια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων,είτε θεσμοποιημένη,μέσω δηλαδή του συμβουλευτικού πλαισίου που παραχωρείται από τα θεσμικά Κοινοτικά όργανα (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή,συμβουλευτικές επιτροπές κ.λ.π.).

Η θεσμοποιημένη πάντως (ή τυπική) άσκηση πίεσης επικεντρώνεται στις εξής κοινοτικές δραστηριότητες:

⁵⁸ Βλ. Πεζμαζόγλου Β. : "Η Εμπορική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον Τομέα της Κλωστοϋφαντουργίας",ορ. cit. σελ.194 επ. κατωί και Τσινισιζέλης Μ.Ι.: "Επαγγελματικές Οργανώσεις και Εσωτερική Αγορά".Από το 1992,Νομική-οικονομική & Πολιτική Διάσταση,Πανεπιστήμιο Αθηνών-Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,Αθήνα 1989σελ. 207 επ.

(α) τη διαδικασία λήψης αποφάσεων,

(β) την εφαρμογή κοινοτικών πολιτικών ή δράσεων,

(γ) κατά τη διάρκεια της διαδικασίας συνδιαλλαγής μεταξύ των κοινοτικών οργάνων, αν και οι Ευρωομάδες μπορούν να δράσουν και έξω από τη νομοθετική διαδικασία (Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, Σύνοδος Αρχηγών Κρατών ή Κυβερνήσεων. Αυτό βέβαια πριν την ψήφιση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης).

Αυτή η πολύ συνοπτική συζήτηση για τις διόδους πίεσης των Ευρωομάδων επικεντρώθηκε στο υπερεθνικό επίπεδο. Δεδομένων όμως των ιδιομορφιών της κοινοτικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων, εθνικοί "δίοδοι πίεσης" επίσης χρησιμοποιούνται. Στην πράξη, δηλαδή, υπάρχει ένα είδος "συμβίωσης" των εθνικών και υπερεθνικών διόδων πίεσης. Πιο γενικά, όμως, φαίνεται ότι σε περιόδους κρίσεων οι εθνικές δίοδοι χρησιμοποιούνται περισσότερο, ενώ το αντίθετο φαίνεται να συμβαίνει σε διαφορετικές περιπτώσεις.

Ο βαθμός ενεργοποίησης των ευρωπαϊκών ομάδων πίεσης (ή Ευρωομάδων όπως αναφέρονται από τον W.F. Averyt)⁵⁹ καθώς και τα Κοινοτικά θεσμικά όργανα στα οποία επικεντρώνουν τις δραστηριότητές τους, εξαρτάται άμεσα από τον βαθμό εξέλιξης των σχετικών Κοινοτικών πολιτικών, οι οποίες τις αφορούν. Ως γενικό κανόνα, μπορούμε να αναφέρουμε ότι όσο πιο ανεπτυγμένη είναι μια κοινή πολιτική, τόσο πιο μεγάλος είναι βαθμός δραστηριοποίησης των αντίστοιχων Ευρωομάδων, καθώς και ο αριθμός των κοινοτικών θεσμικών οργάνων, στα οποία τις ασκούν. Περαιτέρω, όσο μεγαλύτερο είναι το εύρος των δραστηριοτήτων της ομάδας, τόσο μεγαλύτερο βάρος δίνει στην επιλογή των τεχνικών και των μεθόδων διαπραγμάτευσης (όπως, π.χ. "του κατώτερου κοινού παρονομαστή",

⁵⁹ Averyt W.P.: "Eurogroups, Clientella and the European Community". International Organization Vol. 29, No. 4, 1975, pp. 949-972.

"του μοιράσματος της διαφοράς", "της αναβάθμισης του κοινού συμφέροντος" κ.α.), τις οποίες θα χρησιμοποιήσει κατά περίπτωση, προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της.

Η αποτελεσματικότητα λοιπόν των ομάδων ή των συνομοσπονδιών αυτών στο να επιτυγχάνουν ευνοϊκά αποτελέσματα από τις ενέργειες της Επιτροπής, εξαρτάται πρώτον από την ικανότητα και τη δυνατότητα να επηρεάζουν τα κέντρα λήψης αποφάσεων και δεύτερον από τη δυνατότητά τους να συνενώνουν όσο το δυνατό περισσότερες ομάδες συμφερόντων, διαμορφώνοντας κάποιους κοινούς στόχους.

Γιά οργανισμούς "ομπρέλες", όπως πχ η COPA και η UNICE στον Γεωργικό τομέα, η ικανότητα αυτή εξαρτάται άμεσα από την εκάστοτε ικανότητα να συνενώσουν και να συμβιβάσουν τα κατά κανόνα αντιτιθέμενα συμφέροντά των μελών τους κάτω από ένα *minimum* κοινών επιδιωκόμενων σκοπών.

Η Επιτροπή από την πλευρά της έχει πλήρη επίγνωση της σπουδαιότητας της ύπαρξης αμέσων και στενών συνδέσεων με τις ομάδες αυτές κατά τη διαμόρφωση και προώθηση του έργου της.

Η ποιότητα της άμεσης και εξειδικευμένης πληροφόρησης που της παρέχεται από τις ομάδες αυτές δεν είναι δυνατό να ευρεθεί από άλλες πηγές. Άλλωστε ελπίζει ότι με τις επαφές αυτές είναι δυνατό να προβλέψει ή και να επηρεάσει έμμεσα τις αντίστοιχες τοποθετήσεις των κρατών μελών κατά την παρουσίαση της πρότασής της.

Πρέπει να σημειωθεί πάντως ότι η σπουδαιότης και η αποτελεσματικότης των σχέσεων Επιτροπής - ομάδων πίεσης, όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης ποικίλλει, ανάλογα με τον υπό διαπραγμάτευση τομέα (και, κατ' επέκταση, από τη μία DG στη άλλη). Τοιούτο τρόπος μπορεί να χαρακτηριστεί από πολύ περιορισμένη, όσον αφορά πχ τον τομέα μεταφορών, έως

εξαιρετικά ανεπτυγμένη,όσον αφορά τον τομέα της γεωργίας,όπου οι αποφάσεις της Κοινότητας έχουν άμεση και ουσιώδη επίδραση στα οικονομικά συμφέροντα των σχετικών ομάδων.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ : Η ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ : ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΟΥΡΟΥΤΟΥΑΗΣ

1. ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΓΥΡΟΣ ΟΥΡΟΥΤΟΥΑΗΣ

Στο διάστημα που μεσολάβησε από τον Γύρο του Τόκυο μέχρι την περίοδο των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης, έγινε εμφανές ότι η αυξανόμενη διεύρυνση των εμπορικών σχέσεων μεταξύ των κρατών και η, κατά κανόνα πλέον εφαρμοζόμενη, πολιτική της διεθνοποίησης της παραγωγής, έκανε πρακτικά αδύνατη την δυνατότητα άσκησης αυτόνομης μακροοικονομικής πολιτικής, λόγω της εντεινόμενης αλληλεξάρτησης των οικονομιών των συναλλασσόμενων κρατών.¹

Επιπλέον, κατά την αυτή περίοδο, σημειώθηκε περαιτέρω επιβράδυνση στην ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας, με παράλληλη σημαντική αύξηση του ποσοστού ανεργίας, η οποία έγινε ιδιαίτερα αισθητή και στην Ευρώπη.

Παράλληλα όμως και η ίδια η δομή του διεθνούς εμπορίου μεταβλήθηκε σημαντικά.

Μεταξύ άλλων παρατηρήθηκε υποχώρηση των παραδοσιακών κλάδων εμπορίου, όπως λ. χ. τα κλωστοϋφαντουργικά, και γεωγραφική τους μετακίνηση από τις αναπτυγμένες στις αναπτυσσόμενες περιοχές του πλανήτη μας.² Η μετακίνηση αυτή ήταν αναπόφευκτη, αφού ήταν συνέπεια, κατά κύριο λόγο, του χαμηλότερου κόστους παραγωγής το οποίο επικρατούσε στις αναπτυσσόμενες

¹ Βλ. Carreau D., Juliard P., Flory M. : "Droit International Economique". Paris 1990, σελ. 24 επ. & 67 επ.

² Βλ. Πίνακες 4 & 5.

χώρες³. Το χαμηλό κόστος αυτό οφείλετο, μεταξύ άλλων και σε παράγοντες όπως το χαμηλό επίπεδο μισθών και βιωτικού επιπέδου, κοινωνικού dumping κλπ, σε στοιχεία δηλαδή τα οποία οι αναπτυγμένοι δεν ήταν αδύνατο να αναταγωνισθούν. Η επίδραση από την βαθμιαία αυτή υποχώρηση των προαναφερόμενων αυτών κλάδων στην οικονομία των αναπτυγμένων χωρών, καλύφθηκε από την ανάπτυξη των κλάδους υψηλής τεχνολογίας και των υπηρεσιών⁴. Οι κλάδοι αυτοί σημείωσαν αλματώδη αύξηση, αντιμετωπίζοντας (και ίσως και εκμεταλλευόμενοι) με επιτυχία τη διεθνή κρίση. Επιλέον, οι ανωτέρω κλάδοι, εφαρμοζόμενοι στους εναπομείναντες "παραδοσιακούς" τομείς, μετέβαλλαν, σε σημαντικό βαθμό, τη μορφή, το επίπεδο και τους ρυθμούς εξάπλωσης των τελευταίων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αλματώδης ανάπτυξη του τομέα των συνθετικών υλών και η επίδρασή του στην υφαντουργία (όπου το μαλί και το βαμβάκι παραμερίζονται από συνθετικές ίνες), στην παραγωγή καουτσούκ, στις κατασκευές κλπ. Τοιούτο τρόπον η ανάπτυξη αυτή επηρέασε δυσμενώς τη ζήτηση για φυσικές πρώτες ύλες, μεταβάλλοντας ριζικά τις παραδοσιακές σχέσεις και μορφές εμπορίας στους τομείς αυτούς.⁵

Ενα δεύτερο χαρακτηριστικό ήταν η ανάπτυξη του διακλαδικού και του ενδο-επιχειρησιακού εμπορίου, ως αποτέλεσμα της ευρύτατης ανάπτυξης των πολυεθνικών επιχειρήσεων⁶, την "καθετοποίηση" της παραγωγής και την άσκηση εμπορίας, μερικές φορές σχεδόν αποκλειστικά μεταξύ "μητρικής" και "θυγατρικών" επιχειρήσεων⁷, πράγμα που όπως ήταν φυσικό, επειδή οι πολυεθνικές μονοπωλούν το marketing, απέβαινε σε βάρος σημαντικού αριθμού χωρών (κατά

³ Βλ. Πίνακα 6

⁴ Βλ. Πίνακα 7

⁵ GATT, International Trade, 1987, p. 188.

⁶ Σχετική αναφορά στο : Morita A. : "Made in Japan", Εκδόσεις "Ροές", 1988 σελ. 49.

⁷ Θ. Καλαφάτη : "Η Ανάπτυξη των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων", στην έκδοση : "ΕΟΚ Πολυεθνικοποίηση διεθνές Εμπόριο και ο Ρόλος της Ελλάδος" (επιμ. Θ. Καλαφάτη), εκδ. Α. Σταμούλης, Αθήνα 1988, σελ. 85-101.

κανόνα αναπτυσόμενων) οι οποίες παρήγαγαν κυρίως πρώτες ύλες ή ημικατεργασμένα προϊόντα.⁸

Η ανωτέρω κατάσταση είχε ως αποτέλεσμα τη μετατόπιση της διεθνούς παραγωγής προς προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και προηγμένης τεχνολογίας. Όπως ήταν αναμενόμενο, η μετατόπιση αυτή συνέτεινε στη συρρίκνωση της σημασίας του τομέα των πρώτων υλών, με τελική κατάληξη την δραματική πτώση των τιμών και τη μείωση της εξάρτησης των προηγμένων βιομηχανικά χωρών από τις αναπτυσσόμενες⁹. Οι τελευταίες αντιμετώπισαν επίσης και νέο πλήγμα, μιά που το εμπόριο των γεωγικών προϊόντων, τα οποία, κατά κανόνα, καταλάμβαναν σημαντικότατο ποσοστό επί των εξαγωγών, συνέχισε και κατά τη δεκαετία του '80 την συνεχή σχεδόν, από το 1950, κάμψη της συμμετοχής του στο συνολικό όγκο του διεθνούς εμπορίου.¹⁰

Παράλληλα με τις ανωτέρω εξελίξεις, το σύστημα των επιδοτήσεων στη γεωργία, το οποίο εφαρμόζονταν ευρύτατα από τις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες,¹¹ δέχονταν πλέον τα έντονα και συγκεντρωμένα πυρά των περισσότερων διεθνών εμπορικών εταίρων. Οι τελευταίοι το θεωρούσαν όχι πλέον απλά αναποτελεσματικό, επειδή μετέθετε αλλά δεν έλυνε το πρόβλημα των γεωργικών πλεονασμάτων, ενώ παράλληλα επηρέαζε αρνητικά τα εισοδήματα των παραγωγών σε διεθνές επίπεδο¹², αλλά και ασύμφορο και γιὰ την ίδια την οικονομία όσων το εφαρμόζαν, αφού έθετε δυσβάσταχτα βάρη στις πλάτες των καταναλωτών και των φορολογουμένων γενικότερα.¹³

⁸ Κατράνης Α. : "Η αναθεώρηση του διεθνούς εμπορικού συστήματος και ο νέος Γύρος Πολυμερών Εμπορικών Διαπραγματεύσεων της GATT (Γύρος της Ουρουγουάης)". Διεθνές δίκαιο & Διεθνής Πολιτική, τεύχος 16, 1988, σελ. 172-173. Επίσης βλ. Michalet R. : "Le Capitalisme Mondial", Paris 1985 σελ. 179, 311, Levinson Ch. "Πληθωρισμός, Κεφάλαιο και Πολυεθνικές Επιχειρήσεις" εκδ. Παπαζήση, 1971, σελ. 31-46, καθώς και Ρουμελιώτη Π. : "Πολυεθνικές Επιχειρήσεις και Υπερκοστολογίες - Υποκοστολογίες", εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1978, σελ. 23-79 και υποσημ..

⁹ Vinde P. : "Η κατάργηση των διαρθρωτικών ανισοροπιών, απάντηση στην πρόκληση της αλλαγής". Οικονομικός Ταχυδρόμος, 12/7/89, σελ. 14.

¹⁰ GATT International Trade 1987-88, καθώς και Πίνακα 8.

¹¹ Βλ. Πίνακα 9.

¹² Βλ. Πίνακα 10.

¹³ Βλ. Πίνακα 11.

Απο την άλλη πλευρά, οι δύο αλληπάλληλες πετρελαϊκές κρίσεις επέφεραν, μεταξύ άλλων, ριζικές μεταβολές στις απαιτήσεις του διεθνούς εμπορικού και οικονομικού συστήματος. Οι μεταβολές αυτές, όπως ήταν επόμενο, δημιούργησαν ανάλογα προβλήματα αναδιάρθρωσης της δομής της παραγωγής και εμπορίας των προϊόντων των κυριώτερων από τις ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες.

Οι αλυσισδωτές αυτές μεταβολές είχαν ως τελική κατάληξη την επίμονη εμφάνιση χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης και και υψηλών ποσοστών ανεργίας.

Προκειμένου να αντιδράσουν έγκαιρα στην διογκούμενη πλέον κρίση, οι περισσότερες από τις βιομηχανικές χώρες προχώρησαν σε δραστική μεταρρύθμιση των πληττόμενων από την κρίση βιομηχανιών. Αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων αυτών ήταν η σημαντική μείωση του ρόλου της βιομηχανικής παραγωγής σε σχέση με το ΑΕΠ, ως αποτέλεσμα της επιταχυνόμενης μετάβασης σε μορφες παραγωγής που ενσωματώνουν διαρκώς περισσότερη τεχνογνωσία (know how) παρά εργασία (knowledge intensive industries)¹⁴. Τοιούτο τρόπος παρατηρήθηκε αλματώδης πλέον εξέλιξη του τομέα των υπηρεσιών, με παράλληλη πτώση της ζήτησης εργασίας σε "παραδοσιακές" ειδικότητες και ανάλογη υποβάθμιση του πλεονεκτήματος του χαμηλού κόστους εργασίας, πλεονεκτήματος που μέχρι τότε αποτελούσε σημαντικότερο πόλο έλξης επενδύσεων για ένα μεγάλο αριθμό χωρών.

Οι ανωτέρω θεμελιώδεις μεταβολές στις δομές του παγκόσμιου εμπορίου, της βιομηχανίας και της οικονομίας γενικότερα, καθώς και οι αντίστοιχες ποικίλες προσπάθειες -περισσότερο ή λιγότερο επιτυχείς- των διαφόρων χωρών να προσαρμοσθούν στις νέες συνθήκες, έφεραν στο προσκήνιο

¹⁴ Α. Κατράνης : "Η αναθεώρηση του διεθνούς οικονομικού συστήματος και ο νέος Γύρος Πολυμερών Διαπραγματεύσεων της GATT". Δίκαιο και Πολιτική, τεύχος 16 σελ. 171 επ.

πρακτικές αμφιβόλου συμβατότητας με τις μέχρι τότε συμφωνηθείσες διατάξεις της GATT περί αποδεκτών πρακτικών ασκήσεως διεθνούς εμπορίου.

Εμφανίσθηκαν μεταξύ των άλλων παρεμβατικές πολιτικές όπως:

- Εκτεταμένες εφαρμογές πρακτικών dumping και επιδοτήσεων, στις τιμές των εξαγόμενων προϊόντων, με στόχο να επιτευχθούν διεισδύσεις σε νέες αγορές, είτε να διαφυλαχθεί το ήδη υπάρχον μερίδιο αγοράς. Οι πρακτικές αυτές κατέληξαν να λάβουν την μορφή επιδημίας, σε βαθμό που εθεωρείτο πλέον τουλάχιστον πράδοξο η μη άσκησή τους, σε περίπτωση που οι συνθήκες το επέτρεπαν.¹⁵ Από την άλλη πλευρά επίσης οι πολιτικές Anti-Dumping των αναπτυγμένων κρατών, όπως άλλωστε και της Κοινότητας, συχνά εφαρμόζονταν με τρόπο επιλεκτικό, σε σημείο που να θεωρούνται ως αποτελεσματικότατο μέτρο στον σχεδιασμό της γενικότερης εξωτερικής εμπορικής πολιτικής¹⁶.

- Εφαρμογές πάσης φύσεως προστατευτικών περιορισμών στις εισαγωγές ή και στην εμπορία των εισαγόμενων προϊόντων στις εθνικές αγορές των κρατών, προκειμένου να προστατευθεί με κάθε τρόπο η παραπαίουσα αντίστοιχη εθνική βιομηχανία¹⁷.

- Καταστρατήγηση κάθε κανόνα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας με την εκτεταμένη άσκηση "πειρατείας" όσον αφορά την εφαρμογή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε κάποιο στάδιο της παραγωγής, αλλά ακόμα και στο στάδιο της

¹⁵ Myrogannis G. : "Dumping and EEC Anti-Dumping/Anti-Subsidies Policy".

Loughborough University, 1986. Επίσης Μπερνίτσας Π. : "Δίκαιο αντιντάμπινγκ και μέτρα άμυνας κατά επιδοτημένων εισαγωγών στις ευρωπαϊκές κοινότητες, εκδ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1987, σελ. 1-58.

¹⁶ Βλ. Norall Ch. : "New Trends in Anti-dumping Practice in Brussels". The World Economy, March 1986, pp. 97-111, esp. p. 97. Επίσης Myrogiannis G. : "Anti-Dumping", op. cit., Conclusions, pp.

¹⁷ Finger D. M., Keith H. & Douglos R. N. : "The Political Economy of Administrated Protection". The American Economic Review, June 1982, pp. 452-460. Επίσης Balassa B. & Balassa C. : "Industrial Protection in Developed Countries". The World economy, June 1984, και ιδιαίτερα στη σελίδα 187.

διάθεσης των προϊόντων.Οι συγκεκριμένες αυτές πολιτικές είχαν ως αποτέλεσμα τον κατατρεχισμό της διεθνούς αγοράς με παραπονημένα προϊόντα σε τιμές εξευτελιστικές,πράγμα που,μεταξύ άλλων,έκανε την χρηματοδότηση της έρευνας για την παραγωγή νέων εξελιγμένων μορφών προϊόντων,όλο και πιο ασύμφορη.

- Παροχές προς τις επιχειρήσεις (υπό μορφή δανείων,επενδύσεων κλπ) με σκοπό την αποκατάσταση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητάς τους.¹⁸

- Παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις είτε για ανάπτυξη νέων τεχνολογιών,είτε για τη δημιουργία μονάδων σε ανταγωνιστικούς κλάδους,είτε τέλος για την εγκατάστασή τους σε προβληματικές περιοχές κ.α.¹⁹

- Ευρεία εκμετάλλευση της διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών στην άσκηση εξαγωγικής πολιτικής²⁰.

Ενα μεγάλο μέρος από τις πρακτικές αυτές είχε ως άμεση συνέπεια την εκτροπή των ροών του διεθνούς εμπορίου,πράγμα καταφανώς αντίθετο στις διατάξεις της GATT.²¹Εκτός αυτού όμως,ορισμένες από τις πρακτικές αυτές - και ιδιαίτερα εκείνες των άμεσων ή έμμεσων προστατευτικών μέτρων- συχνά διέστρεψαν,ή ακόμα και ματαίωσαν την φυσική εξέλιξη προσαρμογής σημαντικών κλάδων της βιομηχανίας και ιδιαίτερα των λεγόμενων "παράδοσιακών",

¹⁸ Νότης Β. : "Πλησιάζοντας στο τέλος του Γύρου Ουρουγουάης".Σύγχρονα Θέματα,τεύχος 43-44, Δεκέβριος 1990.

¹⁹ Huges G. & Newbery D. : "The Effects of Protectionism on Manufactured Exports from Developing Countries".Discussion Paper series No 14,London: Center for Economic Policy Research,1984.Επίσης Shailendra J. Anjaria,Naheed Kirmani & Arne B. Petersen : "Trade Policy Issues and Developing Countries".Occasional Paper No 38,International Monetary Fund,Washington D. C.,1985.

²⁰ Για αναλυτική παρουσίαση των πολιτικών αυτών βλ. επίσης Π. Στανγκου "Panels",op. cit. σελ.99-107.

²¹ Kakabase M. A. : "The Tokyo Round and After".World Today Jul./Aug. '81,pp.304-310,esp.308-310.

Βλ. επίσης Steenbergen J. : "Trade Regulation after the Tokyo Round"."Protection and the European Community" ed.,Europa Institute,University of Amsterdam,1983,σελ. 181 επ.

αφήνοντάς τους πρακτικά ανέτοιμους απέναντι στις επερχόμενες και ραγδαία εξελισσόμενες συνθήκες διεθνούς ανταγωνισμού. Η άμεση βοήθεια π.χ. στην υφαντουργία, τη χαλυβουργία, τη ναυπηγική βιομηχανία κλπ, εκτός της βραχυχρόνιας αναβολής των δραματικών πράγματι προβλημάτων τους, ελάχιστα βοήθησε στον εκσυγχρονισμό τους ή στην βελτίωση της βιωσιμότητάς τους, ενώ αντίθετα έριξε μεγάλο βάρος στις πλάτες των καταναλωτών και των φορολογουμένων. Η ευρύτατη δε εφαρμογή των πολιτικών αυτών από μεγάλο αριθμό κρατών και οι επιπτώσεις τους στο διεθνές εμπόριο, οδήγησε κάποια στιγμή στην εκ των πραγμάτων επιτακτική ανάγκη αντιμετώπισης του προβλήματος σε διεθνές επίπεδο.

Για τους παραπάνω λόγους έγινε εμφανές και σε επίπεδο GATT, ότι βαδίζουμε προς μία νέα εμπορική πραγματικότητα, με μορφές, τομείς και κανόνες που δεν καλύπτονταν πλέον, σε πολλά σημεία, από τις συμφωνίες του γύρου του Τόκιο. Έτσι, στις αρχές του 1982, όταν οι εντάσεις από την παγκόσμια κρίση άρχισαν να χαλαρώνουν, εμφανίστηκε και άρχισε να ωριμάζει η ιδέα της πραγματοποίησης ενός νέου Γύρου πολυμερών διαπραγματεύσεων. Το κύρια προβαλλόμενο σκεπτικό ήταν η ανάγκη ανάπτυξης και τόνωσης του παγκόσμιου εμπορίου. Πέραν αυτού όμως, όπως ήταν πλέον εμφανές υπήρχαν τα σοβαρότατα κίνητρα, όπως, μεταξύ άλλων,

- η αντιμετώπιση των προαναφερόμενων προβλημάτων που προέκυψαν από την ανάπτυξη νέων τάσεων και πρακτικών, λόγω των γενικότερων τάσεων και εξελίξεων του διεθνούς εμπορίου,
- η άμβλυνση των προβληματισμών σημαντικού αριθμού διεθνών εμπορικών εταίρων των της ΕΚ για ενδεχόμενα "αρνητικά" αποτελεσμάτα στο διεθνές εμπόριο, από την εγκαθίδρυση της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς

- η ανάγκη επέκτασης των διεθνών εμπορικών κανόνων, ώστε να οριοθετήσουν και να καλύψουν θεσμικά και τους νεοεμφανιζόμενους τομείς, όπως λ.χ. των Υπηρεσιών.

Δέν ήταν τυχαίο άλλωστε το ότι η αρχική πρωτοβουλία για την έναρξη των σχετικών διαπραγματεύσεων ανήκε στις ΗΠΑ, οι οποίες είχαν ήδη συγκριτικά πλεονεκτήματα στους προαναφερόμενους νέους τομείς εμπορίου αυτούς, αλλά και πρωτοστάτησαν τελικά, στη συνέχεια, στην ομάδα εκείνη των διεθνών εταίρων των ΕΚ, οι οποίοι θεωρούσαν την δημιουργία του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου ως βήματα προς την μετατροπή των ΕΚ σε "Fortress Europe".

Εκτός όμως από τους οικονομικούς και θεσμικούς παράγοντες οι οποίοι επέβαλαν την ανάγκη των διαπραγματεύσεων ενός νέου Γύρου, δεν είναι δυνατόν να αγνοηθούν οι ραγδαίες πολιτικο-οικονομικές μεταβολές οι οποίες έλαβαν χώρα κατά την περίοδο αυτή. Οι εξελίξεις αυτές επηρέασαν άμεσα τις προτεραιότητες των βασικών διαπραγματευόμενων μερών στην GATT, τα οποία μετέβαλαν σημαντικά τη στρατηγική και τη γενικότερη στάση τους κατά τις διαπραγματεύσεις, προσαρμοζόμενα στα νέα δεδομένα και δημιουργώντας σημαντικά ερωτηματικά, όσον αφορά στο θέμα του σχεδιασμού της περαιτέρω πορείας της GATT και του γενικότερου ρόλου της στο διεθνές σκηνικό. Η ανωτέρω άλλωστε σημαντικότερη μεταβολή της στάσης των διαπραγματευόμενων αυτών εταίρων, αποτελεί ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Γύρου Ουρουγουάης, σε σχέση με τους προηγούμενους Γύρους της GATT²².

²² Σταγκος, "Panels", op. cit. σελ 87-89. Επίσης βλ. "Ανακοινώσεις ενδιαφέροντος" για την διεξαγωγή του Νέου Γύρου, εκ μέρους των : ΗΠΑ (GATT, DOC L/5846, 12-7-85), ΕΟΚ (GATT DOC L/5835, 8-7-85), Ινδίας, ως εκπροσώπου 22 αναπτυσσόμενων χωρών (GATT DOC L/5818, 7-6-85), Καναδά (GATT DOC L/5834, 8-7-85), Ν. Ζηλανδίας (GATT DOC L/5831 5-7-85) κ.α.

Ιδιαίτερη επίδραση στις μεταβολές αυτές είχαν οι ραγδαίες σημαντικότερες εξελίξεις στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, οι οποίες σηματοδότησαν ουσιαστικά, μεταξύ άλλων, και το τέλος της παγκόσμιας τάξης που είχε δημιουργηθεί με τη συμφωνία της Γιάλτας. Τοιούτο τρόπος και η πολιτικο-οικονομική τάξη η οποία στηρίζονταν στη συμφωνία Bretton Woods, μέρος της οποίας ήταν και το καθεστώς της GATT²³, άρχισε να αποκτά αβεβαιότητα ως προς τη δυνατότητά της να στέκεται στο ύψος των διεθνών εξελίξεων. Παράλληλα ο χάρτης του διεθνούς εμπορίου μεταβάλλεται δραματικά αλλά και ουσιαστικά, με αποτέλεσμα την βαθμιαία υποχώρηση των μέχρι τότε παραδοσιακά επιθετικών εξαγωγικών δυνάμεων (με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις ΗΠΑ) και την βελτίωση της θέσεως άλλων δυνάμεων όπως η ΕΚ και η Ιαπωνία. Επιπλέον και νέες επιθετικές εξαγωγικές δυνάμεις εμφανίζονται στο διεθνή χώρο, δημιουργώντας δυνατότητες για νέες συμμαχίες και νέες ισοροπίες στο χώρο του διεθνούς εμπορίου.²⁴

Τοιούτο τρόπος, κατά τις αρχές της δεκαετίας του '90, η παγκόσμια οικονομική τάξη ετοιμάζεται να πραγματοποιήσει ένα αβέβαιο βήμα προς το μέλλον, ταλαντευόμενη μεταξύ των επιλογών αφενός μιάς περαιτέρω φιλελευθεροποίησης του παγκόσμιου εμπορίου και αφετέρου της δημιουργίας εμπορικών (και, ενδεχόμενα, όχι μόνον) σφαιρών επιροής.

Η πρώτη επιλογή προϋποθέτει την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του παγκόσμιου εμπορίου με βάση την εξέλιξη και τον εκσυγχρονισμό του ήδη υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου της GATT. Η τελευταία εμφανίζεται να πραγματοποιεί σημαντικά βήματα προς την πορεία της αναβίωσης μερικών από τους αρχικούς φιλόδοξους στόχους, οι οποίοι ώθησαν στη δημιουργία της,

²³ Haggard/Simmons, op. Cit. p. 496.

²⁴ Βλ. Πίνακες 12, 13 & 14.

πλησιάζοντας έτσι περισσότερο στην εικόνα ενός ισχυρότατου εμπορικού οργανισμού στα πλαίσια του αρχικού ΙΤΟ²⁵. Η επιλογή αυτή φαίνεται ότι επηρέασε σημαντικά τα αρχικά στάδια των διαπραγματεύσεων, τα οποία μεταξύ άλλων, απέβλεπαν, σύμφωνα με την Υπουργική Διακήρυξη της Punta del Este, εκτός από την αναμενόμενη βελτίωση, εκσυγχρονισμό και επέκταση του ήδη υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου της GATT (άρθρα, κώδικες κλπ) και την ανάγκη δραστικής σύνδεσης της GATT με τους άλλους οργανισμούς της συμφωνίας Bretton Woods, ήτοι την Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (άρα και την επέκταση των δραστηριοτήτων της GATT), καθώς και τη δημιουργία ενός αποτελεσματικότερου Συστήματος Επιλύσεως Διαφορών, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και να διασφαλισθεί το κύρος της.

Μία δεύτερη επιλογή, η οποία αν και δεν ήταν η επικρατέστερη, τουλάχιστον κατά την αρχική περίοδο των διαπραγματεύσεων, αλλά εγίνετο όλο και πιο πιθανή κατά τη εξέλιξή τους, αφορούσε στη δημιουργία ενός πολυπλόκου συστήματος βασιζόμενου στη συνεργασία μεταξύ εμπορευόμενων περιφερειών (trading blocks). Οι περιφέρειες αυτές, επιδιώκεται να έχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό επάρκειας όσον αφορά στη δομή τους κατά το σχήμα: Πρώτες ύλες → επεξεργασία → διάθεση τελικών προϊόντων, με στόχο περισσότερο την αύξηση της διαπραγματευτικής δυνατότητας των μελών τους και λιγότερο την απομόνωσή τους από το διεθνές σύστημα συναλλαγών. Οι χαρακτηριστικές περιπτώσεις της δημιουργίας της ζώνης Καναδά-ΗΠΑ-Μεξικού (NAFTA), της δημιουργίας ζώνης των χωρών που βρέχονται από τον Ειρηνικό ωκεανό (πρόταση η οποία έγινε στο Περθ της Αυστραλίας,) κλπ, αποτελούν παραδείγματα της

²⁵ Wurzen D. : "Some Thoughts on the Final Outcome of the U.R. and on its Impact on World Trade". "New GATT for the Nineties and Europe '92" Int. Cnf. in Tübingen, Germany, 25-27/7/90, pp.55-66.

πιθανής μορφής των περιφερειών αυτών, με τις οποίες θα ασχοληθούμε αναλυτικά στο τρίτο και τελευταίο μέρος της διατριβής.

2. Η ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ Η ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ PUNTA DEL ESTE

Η υπουργική σύνοδος της GATT τον Νοέμβριο του 1982, έθεσε τις βάσεις για την πραγματοποίηση του νέου Γύρου διαπραγματεύσεων στα πλαίσια της GATT, η έναρξη του οποίου έγινε κατά την Υπουργική σύνοδο στην Punta del Este της Ουρουγουάης (για τον λόγο αυτό άλλωστε πήρε και το όνομα "Γύρος της Ουρουγουάης"), τον Σεπτέμβριο του 1986.

Στην Ουρουγουάη οι Υπουργοί Εμπορίου όλων των Σ.Μ. της GATT αποφάσισαν τους κύριους στόχους, τα πλαίσια και τους γενικούς κανόνες, βάσει των οποίων θα διεξήγοντο οι διαπραγματεύσεις.²⁶ Στη συνέχεια οι σχετικές διαπραγματεύσεις πραγματοποιήθηκαν, κατά κανόνα, στην έδρα της GATT στη Γενεύη.²⁷

Όπως είχε ήδη προσυμφωνηθεί, οι διαπραγματεύσεις θα αφορούσαν δύο μεγάλους τομείς. Το εμπόριο προϊόντων και (για πρώτη φορά) το εμπόριο Υπηρεσιών.

²⁶ Για περαιτέρω ανάλυση των προθέσεων και της γενικότερης φιλοσοφίας της Διακήρυξης της Punta del Este βλ. Dolzer R. : "The Philosophy of the Declaration of Punta del Este". "New GATT for the Nineties", Tubingen Conference, 25-27 July 1990, pp. 33- 53, esp. pp 33-41.

²⁷ Για μία άμεση απεικόνιση του κλίματος των διαπραγματεύσεων στην Punta del Este, βλ. σχετική έκθεση του εκπροσώπου του ΥΠΕΞ κ. Κατράνη : "Για την Ειδική σύνοδο σε Υπουργικό Επίπεδο των ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ της GATT με αντικείμενο το Νέο Γύρο Πολυμερών Εμπορικών Διαπραγματεύσεων (PUNTA DEL ESTE, Ουρουγουάη, 15-20 Σεπτ. 1986, σελ. 1- 13, και ιδιαίτερα τις σελίδες 10-13 (Συμπεράσματα-εκτιμήσεις).

Ως προς το εμπόριο των προϊόντων οι κατευθυντήριοι στόχοι ήταν:

- α) η μεγαλύτερη φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου, μέσω μείωσης και κατάργησης των δασμών, ποσοτικών περιορισμών και λοιπών μή δασμολογικών μέτρων και
- β) η ισχυροποίηση των αρχών, κανόνων και του ρόλου της GATT²⁸.

Ως προς το εμπόριο των υπηρεσιών, σκοπός ήταν η δημιουργία ενός πολυμερούς πλαισίου αρχών, κανόνων και διαδικασιών που θα διέπει το διεθνές εμπόριο στον τομέα αυτόν.²⁹

Τέλος, στόχος των διαπραγματεύσεων δεν ήταν μόνο η περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, αλλά επιπλέον και η δημιουργία βάσεως για την ικανοποιητική λειτουργία του πολυμερούς εμπορικού συστήματος³⁰.

Για την υλοποίηση των παραπάνω αποφάσεων, συμφωνήθηκε οι διαπραγματεύσεις να επικεντρωθούν στους ακόλουθους τομείς:

- Λειτουργία Συστήματος GATT (FOG)

Οι διαπραγματεύσεις είχαν τους ακόλουθους στόχους :

α) Ενίσχυση βελτίωση και επέκταση ενός μηχανισμού ο οποίος θα εποπτεύει την εφαρμογή των εκάστοτε αποφάσεων των Συμβαλλόμενων Μερών.

β) Αποτελεσματικότερη σύνδεση και συνεργασία της GATT με διεθνείς οργανισμούς παρεμφερούς αρμοδιότητας (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και Διεθνή Τράπεζα)

²⁸ Gatt Focus Bulletin, 1987, No 1, p. 2 & 3.

²⁹ GATT Focus Bulletin, 1987, No 1 p. 5.

³⁰ GATT Focus Bulletin, 1987, No 1 p. 3, A.

γ) Βελτίωση της ταχύτητας και της αποτελεσματικότητας του μηχανισμού λήψης αποφάσεων³¹.

- Άρθρα της GATT

Αναθεώρηση ή αναπροσαρμογή των άρθρων εκείνων της GATT,κατά την εφαρμογή των οποίων απεδείχθη ότι παρουσιάζονται προβλήματα, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες συνθήκες του διεθνούς εμπορίου³².

- Κώδικες της GATT³³

Αναθεώρηση,συμπλήρωση,και βελτίωση των Κωδίκων της GATT,με σκοπό την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητά και

Επιδίωξη της όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού συμμετεχόντων σε αυτούς Σ.Μ³⁴.

- Δασμοί

Προοδευτική μείωση δασμών με όσο το δυνατόν ταχύτερους ρυθμούς,ή και άμεση κατάργησή τους,όπου αυτό είναι δυνατόν³⁵.

- Μη Δασμολογικά Μέτρα.

Περιορισμός ή και κατάργηση των μέτρων³⁶.

³¹ GATT Focus Bulletin,1987,No 1. p. 5 & 6.

³² GATT Focus Bulletin,1987,No 1. p. 5

³³ Η επίσημη ονομασία της Δ.Ο. αυτής ήταν : "MTN Agreements and Arrangements",όπως άλλωστε αναφέρονται οι συμφωνίες του Γύρου του Τόκυο στην επίσημη ορολογία της GATT.Εντούτοις όμως,οι διαπραγματευτές της GATT,χάριν συντομίας χρησιμοποιούσαν τον όρο αυτό κατά τις διαβουλεύσεις τους,σε σημείο που,παρά τις επανειλημμένες υπενθυμήσεις της Γραμματείας της GATT,να καθιερωθεί σχεδόν επίσημα κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.

³⁴ GATT Focus Bulletin,1987,No 1. p. 4.

³⁵ ibid. p.4.

³⁶ ibid. p. 3.

- Τροπικά Προϊόντα

- Προϊόντα Φυσικών Πόρων

Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του εμπορίου των προϊόντων αυτών για το εμπόριο των αναπτυσσόμενων χωρών, επεδιώκετο η ευρύτατη απελευθέρωση της διακίνησής των σε διεθνές επίπεδο³⁷.

- Κλωστοϋφαντουργικά

Προοπτική των διαπραγματεύσεων ήταν η ένταξη του τομέα αυτού στους κανόνες της GATT³⁸ (δηλαδή, στην ουσία, αποδυνάμωση ή και σταδιακή κατάργηση της Πολυνικής Συμφωνίας, η οποία δέσμευε την εμπορία των) .

- Γεωργία

Σύμφωνα με τη Διακήρυξη της Punta del Este, οι στόχοι των διαπραγματεύσεων στον τομέα αυτόν θα έπρεπε να είναι:

- Η μείωση των ανισοροπιών και των ασταθειών στις διεθνείς αγορές και η καταπολέμηση των περιορισμών στο διεθνές εμπόριο οι οποίες οφείλοντο στα λεγόμενα "διαρθρωτικά πλεονάσματα".

- Η ένταξη του αγροτικού εμπορίου στους κανόνες της GATT, με σκοπό τη δημιουργία καθεστώτος, το οποίο να εγγυάται την απελευθέρωση του εμπορίου με συνθήκες πειθαρχίας και ασφάλειας των συναλλαγών.

- Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις αγορές σε διεθνές επίπεδο.

- Ο έλεγχος των αμέσων και εμμέσων επιδοτήσεων καθώς και όλων των μέτρων, τα οποία επηρέαζαν το εμπόριο των προϊόντων αυτών.

- Η αντιμετώπιση των αιτίων, τα οποία ευθύνοντο για το φαινόμενο του προστατευτισμού στον τομέα αυτόν και τέλος,

³⁷ ibid. p. 3 & 4.

³⁸ ibid. p. 4.

- Η ελαχιστοποίηση των περιοριστικών επιπτώσεων στο διεθνές εμπόριο των αγροτικών προϊόντων, οι οποίες οφείλοντο στην εφαρμογή φυτο-υγειονομικών μέτρων³⁹.

- Επιδότησεις και Αντισταθμιστικά Μέτρα

- Επεδιώκετο μεγαλύτερη πειθαρχία από τα Σ.Μ. στις διατάξεις των σχετικών άρθρων VI και XVI της GATT καθώς και στους αναλόγους Κώδικες. Όσον αφορά στους τελευταίους, επεδιώκετο επίσης η ευρύτερη συμμετοχή Σ.Μ.

- Οι διατάξεις των ανωτέρω Αρθρων και Κωδίκων όφειλαν να συμπληρωθούν, να επεκταθούν ή και να αναμορφωθούν, όπου αυτό κριθεί αναγκαίο, προκειμένου να προσαρμοσθούν στις σχετικές διεθνείς εξελίξεις⁴⁰.

- Μέτρα Διασφάλισης

Οι σχετικές διαπραγματεύσεις στόχευαν στην επιτευξη συμφωνίας στον τομέα αυτόν. Η συμφωνία θα έπρεπε να βασίζεται στις θεμελιώδεις αρχές της GATT και να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια και αντικειμενικά κριτήρια δράσης. Τα μέτρα που θα λαμβάνοντο με βάση την συμφωνία αυτή θα έπρεπε να είχαν προσωρινή διάρκεια. Προβλέπονταν επίσης διαδικασίες διαβουλεύσεων και ελέγχου που δεν θα εμπόδιζαν τις σχετικές διαδικασίες λήψης μέτρων προσαρμογής⁴¹.

³⁹ *ibid.* p. 4.

⁴⁰ *ibid.* p. 4.

⁴¹ *ibid.* p. 4.

- Επίλυση Διαφορών

Βελτίωση των διατάξεων του μηχανισμού αυτού με στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ταχύτητας της λειτουργίας του⁴².

- Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας Σχετιζόμενα με το Εμπόριο (TRIP's).

Στόχος ήταν η προστασία των δικαιωμάτων αυτών σε συνεργασία με τους άλλους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς (WIPO, International Patent Office κλπ).

Ιδιαίτερη μέριμνα προβλέπονταν για την καταστολή της εμπορίας παραποιημένων προϊόντων⁴³.

- Επενδυτικά Μέτρα Σχετιζόμενα με το Εμπόριο (TRIM's).

Επεδιώκετο η οριοθέτηση και ο έλεγχος των μέτρων αυτών, στο βαθμό που επηρέαζαν το διεθνές εμπόριο, καθώς και η θεσμοποίηση κανόνων και αρχών για την προστασία των επενδύσεων⁴⁴.

- Υπηρεσίες.

Για τον τομέα αυτό η Διακήρυξη της Punta del Este αναφέρει:

" Οί διαπραγματεύσεις στον τομέα των υπηρεσιών θα αποσκοπούν στη δημιουργία πολυμερούς πλαισίου αρχών και κανόνων, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται η επεξεργασία πιθανών επιμέρους διατάξεων (disciplines) για εξατομικευμένους τομείς, με στόχο την εξάπλωση του εμπορίου αυτού υπό συνθήκες διαφάνειας και προοδευτικής απελευθέρωσης και ως μέσο για την προώθηση της οικονομικής μεγέθυνσης όλων των εμπορικών εταίρων και την

⁴² *ibid.* p. 4.

⁴³ *ibid.* p. 4.

⁴⁴ *ibid.* p. 4.

ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών. Το πλαίσιο αυτό θα σέβεται τους πολιτικούς στόχους των εθνικών νόμων και κανονισμών που εφαρμόζονται στις υπηρεσίες και θα λαμβάνει υπόψη τις εργασίες αρμοδίων διεθνών οργανισμών.

Η διαδικασία και η πρακτική της GATT θα εφαρμόζεται στις διαπραγματεύσεις αυτές....."⁴⁵

Αρμόδια για τη συνολική εποπτεία των διαπραγματεύσεων ορίστηκε η **Επιτροπή Εμπορικών Διαπραγματεύσεων (TNC)**. Επίσης, για την αποτελεσματικότερη διεξαγωγή των εργασιών, οι προς διαπραγμάτευση τομείς χωρίστηκαν σε επιμέρους ομώνυμες Διαπραγματευτικές Ομάδες (Δ.Ο.), οι οποίες εποπτεύονταν από δύο άλλα όργανα: Την αρμόδια **Ομάδα για τις Διαπραγματεύσεις στον Τομέα των Αγαθών (GNG)** και την **Ομάδα για τις Διαπραγματεύσεις στον Τομέα των Υπηρεσιών (GNS)**⁴⁶.

Ενώ η (GNS) ασχολείτο μόνο με την εποπτεία των εργασιών της Δ.Ο. των Υπηρεσιών, η GNG επόπτευε τις υπόλοιπες Δ.Ο.⁴⁷.

Στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων του Γύρου, λειτούργησε επίσης το λεγόμενο "**Όργανο Εποπτείας**", το οποίο επόπτευε αφενός την μή επιβολή από τα συμβαλλόμενα μέρη οποιουδήποτε μέτρου μη αποδεκτού από τις διατάξεις της GATT κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων (**Stanstill**) και, αφετέρου, την

⁴⁵ *ibid.* p. 5. Η μετάφραση από το άρθρο του Κ. Κατράνη: "Η αναθεώρηση του διεθνούς εμπορικού συστήματος και ο νέος Γύρος Πολυμερών Εμπορικών διαπραγματεύσεων της GATT". Διεθνές Δίκαιο και Πολιτική, τεύχος 16, σελ. 192

⁴⁶ GATT Focus Bulletin, *op. cit.* p. 5, G.

⁴⁷ Σχετικά με την αντιμετώπιση και τις αντιδράσεις όσον αφορά τη δομή και το αντικείμενο των οργάνων GNG και GNS, βλ. Π. Στάνγκος "Panels" *op. cit.* σελ. 53 & 54, Π. Στάνγκος "Διεθνές Οικον. δίκαιο" *op. cit.* σελ. 55 & 56 καθώς και Jackson J. H. : "The Constitutional Structure for International Cooperation in Trade in Services and the Uruguay Round of GATT", Institute for International Economics, Washington D.C, 1988, p. 6.

εξάλειψη ή τροποποίηση οποιοδήποτε τέτοιου μέτρου είχε ήδη ληφθεί (Rolback)⁴⁸.

Σύμφωνα τέλος με το πρόγραμμα που συμφωνήθηκε στην Punta del Este, οι διαπραγματεύσεις περιελάμβαναν δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, η οποία έληγε στις 31-12-87, τα ΣΜ υπέβαλαν προτάσεις σχετικά με τα σημεία που θεωρούσαν ότι θα έπρεπε να αποτελέσουν αντικείμενο των διαπραγματεύσεων. Κατά την δεύτερη φάση, η οποία άρχισε αμέσως μετά, οι ΔΟ προχώρησαν στην κατ' ουσία διαπραγμάτευση των σημείων που υπεδείχθησαν κατά την πρώτη φάση.

Κατά το μέσο των διαπραγματεύσεων (η διάρκεια των οποίων υπολογίζονταν περί τα τέσσερα έτη) προβλέπονταν άλλωστε μία νέα Υπουργική Διάσκεψη, στα πρότυπα της Punta del Este, με σκοπό να προβεί σε μια επισκόπηση των μέχρι τότε αποτελεσμάτων των διαπραγματεύσεων. Η διάσκεψη αυτή (αποκαλούμενη Mid-term Review) έγινε στο Μόντρεαλ του Καναδά τον Δεκέμβριο του 1988 και περατώθηκε στη Γενεύη, τον Απρίλιο του 1989.

Αναλυτικότερα και για καλύτερη παρουσίαση της πορείας των διαπραγματεύσεων, μπορούμε να χωρίσουμε τις Δ.Ο. του Γύρου Ουρουγουάης σε τρεις κύριους τομείς, με βάση κοινά χαρακτηριστικά τους⁴⁹ :

⁴⁸ GATT Focus Bulletin, op. cit. p.3, C.

⁴⁹ Μυρογιάννης Γ.Ι.: "Ο ρόλος της GATT στην εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου", στην έκδοση : "Οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης - Η Κοινοτική και η ελληνική οπτική". Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα 1991 σελ. 10 & 11.

1. Θεσμικά θέματα : Περιλαμβάναν Άρθρα,Κώδικες,ΌργανοΕπίλυσης Διαφορών και Λειτουργία Συστήματος GATT.

Πιστεύεται,και όχι άδικα,ότι απετέλεσαν σημαντικό θετικό στοιχείο για την πρόοδο των διαπραγματεύσεων.Ο λόγος είναι ότι σε γενικές γραμμές υπήρξε αποδοχή των υπαρχουσών προτάσεων από το σύνολο των Σ.Μ.,πράγμα που οδήγησε στην χωρίς προβλήματα αποδοχή των αποτελεσμάτων των ανωτέρω επιμέρους ομάδων.

Σε γενικές γραμμές ο σκοπός των Δ.Ο. που ασχολούντο με τα θεσμικά θέματα ήταν:

α) Η βελτίωση των ήδη υπαρχόντων άρθρων και κωδίκων της GATT.

β) Η βελτίωση,ο επαναπροσδιορισμός και η επέκταση του ρόλου της GATT στο διεθνή χώρο και η ανάμιξή της σε θέματα οικονομικής πολιτικής σχετιζόμενα με το εμπόριο,με στενότερη συνεργασία της με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τη Διεθνή Τράπεζα και τέλος,

γ) η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ταχύτητας του συστήματος επίλυσης διαφορών μεταξύ των μελών της.

Στους ανωτέρω στόχους,οι οποίοι προωθήθηκαν,κυρίως από τα αναπτυγμένα ΣΜ,υπήρξε κάποια αντίδραση από τους αναπτυσσόμενους,οι οποίοι αντιμετώπισαν με σκεπτικισμό τις σχετικές τροποποιήσεις και ιδιαίτερα την προτεινόμενη επέκταση των δραστηριοτήτων της GATT και την σύνδεσή της με τους προαναφερόμενους διεθνείς οργανισμούς.Αποψη τους ήταν ότι υπερεπέκταση και υπερδραστηριοποίηση της GATT,ήταν δυνατόν να δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα από όσα θα έλυνε,λόγω της αναπόφευκτης δημιουργίας επικαλύψεως αρμοδιοτήτων.

2. Παραδοσιακά θέματα : Δασμοί,Μη δασμολογικά Μέτρα,Τροπικά Προϊόντα, Προϊόντα Φυσικών Πόρων, Κλωστοϋφαντουργικά ,Μέτρα Διασφάλισης, Επιδότησεις.

Τα κοινά χαρακτηριστικά των στόχων των Δ.Ο. αυτών ήταν η άμεση,ή η προοδευτική,κατάργηση των δασμολογικών και μή περιορισμών και των εμποδίων γενικότερα στη διενέργεια του διεθνούς εμπορίου.

Στον τομέα αυτό υπήρξε πληθώρα απόψεων και,φυσικά,συγκρούσεων μεταξύ των ΣΜ.

Κύρια επιδίωξη των αναπτυσσόμενων ήταν η επίτευξη συμφωνιών που θα μείωναν στο ελάχιστο τα προστατευτικά μέτρα των ανεπτυγμένων,χωρίς αντίστοιχες παραχωρήσεις⁵⁰.

Απο την άλλη,οι επιδώξεις των ανεπτυγμένων διέφεραν ριζικά,ανάλογα με τη μορφή και τον βαθμό εξέλιξης του εμπορίου τους.

Κύριο χαρακτηριστικό του τομέα αυτού ήταν ότι τα θέματα που τον απάρτιζαν είχαν ήδη αποτελέσει αντικείμενο διαπραγματεύσεων και προηγούμενων "Γύρων".Για τον λόγο αυτό οι συνθήκες ήταν πολύ πιο ώριμες για εξαγωγή συγκεκριμένων αποτελεσμάτων.

Όπως ήταν φυσικό,η κατάσταση αυτή ευνοούσε τους αναπτυσσόμενους⁵¹. Αντίθετα,δημιουργούσε προβλήματα σε ΣΜ όπως π.χ. η Ελλάδα,η οποία ήταν και είναι μεν ενταγμένη στην ομάδα των ανεπτυγμενων,αντιμετωπίζει,όμως,

⁵⁰ Harmon T. : "Natural Resource-Based Products in the U.R.".Uruguay Round,Papers on Selected Issues,Unctad,N.Y. 1989,pp.261-326. Επίσης,Low. P. & Cusman R. : "Tropical Products in the U.R.Uruguay Round,Papers on Selected Issues,Unctad,N.Y. 1989,pp. 329-365.

⁵¹ Stewart F. : "Proposals for a review of GATT Article XVII :An Assessment".Uruguay Round,Papers on Selected Issues,Unctad,N.Y. 1989,pp. 1-38.

προβλήματα δομών,οργάνωσης και προσανατολισμών του εμπορικού,οικονομικού και βιομηχανικού τομέα,συγγενή με εκείνα των αναπτυσσόμενων χωρών.

3. Νέα θέματα⁵² : Περιελάμβαναν τις Δ.Ο. των Επενδυτικών Μέτρων Σχετιζόμενων με το Εμπόριο (TRIM's)⁵³,των Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας Σχετιζόμενων με το Εμπόριο (TRIP's)⁵⁴,των Υπηρεσιών και της Γεωργίας.

Αν και ορισμένες γενικές διατάξεις,αλλά και μεμονωμένες κατηγορίες προϊόντων του αγροτικού τομέα είχαν θιγεί και κατά τις διαπραγματεύσεις προηγούμενων Γύρων,εντούτοις ήταν η πρώτη φορά που η συνολική αναμόρφωση της αγροτικής πολιτικής επρόκειτο να απασχολήσει,ως αυτοτελής διαπραγματευτικός τομέας (και μάλιστα με επαναστατικές προτάσεις αναμόρφωσης),τις διαπραγματεύσεις της GATT⁵⁵.Το γεγονός αυτό και μόνο παρείχε την ένδειξη ότι οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης θα απείχαν σημαντικά από το να χαρακτηρισθούν ως διαπραγματεύσεις "ρουτίνας"⁵⁶.

Εκτός από τις ιδιαιτερότητες του θέματος της γεωργίας,ως γενικό χαρακτηριστικό γνώρισμα των υπολοίπων νέων θεμάτων του Γύρου,μπορούμε να

⁵² Για μία αναλυτικότερη προσέγγιση στα "Νέα Θέματα",βλ. "Economist" : "Something old,something new",22/9/90,pp.34 - 37.

⁵³ Maskus K. & Eby D. : "Developing New Rules and Disciplines on Trade Related Investment Measures".The World Economy,Vol. 13,No 4,Dec 1990,pp. 523-552.

⁵⁴ Subramanian A. : "TRIPs and the Paradigm of the GATT:a Tropical Temperate View".The World Economy,No. 4,Vol. 13,Dec. 1990,pp.509 - 521.

⁵⁵ Για το θέμα του προστατευτισμού στη γεωργία βλ.,μεταξύ άλλων,World Bank : "World Development Report 1986".N.Y. Oxford University Press,for the world Bank 1986,Part II,και ιδιαίτερα,κεφάλαιο 6.Επίσης Tangertmann S.: "Liberalization of Trade in Temperate-Zone Agriculture Products".European Meeting on the Position of the European community in the New GATT Round,Madrid,Spain,October 1986,pp. 5-21.

⁵⁶ Harmon T. : "Agriculture in the U.R.:Interests and Issues".Uruguay Round,Papers on Selected Issues,Unctad,N.Y. 1989,pp. 221-260.

αναφέρουμε την επιθυμία προώθησης των διαπραγματεύσεων από τους ανεπτυγμένους, οι οποίοι επιθυμούσαν να θεσμοθετήσουν, οριοθετήσουν και να νομοθετήσουν την εμπορία στους τομείς αυτούς, οι οποίοι, αν και παρουσίαζαν εξαιρετικά αυξημένο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια, δεν ενέπιπταν, έως πρόσφατα, στους κανόνες της GATT⁵⁷.

Το κύριο μέρος του ενδιαφέροντος των ανεπτυγμένων αποτελούσαν οι διαπραγματεύσεις για τον προσδιορισμό, την οριοθέτηση και την δημιουργία εμπορικών κανόνων οι οποίοι θα θεσμοθετούσαν τον τρόπο διενέργειας του διεθνούς εμπορίου στον τομέα των Υπηρεσιών, ο οποίος προβλέπετο ότι θα κατελάμβανε το συντριπτικό ποσοστό των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, τουλάχιστον κατά την επόμενη δεκαετία.⁵⁸

Από την άλλη πλευρά οι αναπτυσσόμενοι, αν και αναγνώριζαν την ανάγκη προσδιορισμού και θεσμοθέτησης του χώρου⁵⁹, εν τούτοις απέφευγαν την πλήρη ενεργό συμμετοχή τους στις διαπραγματεύσεις. Ο λόγος ήταν ότι θεωρούσαν τις διαπραγματεύσεις στον τομέα αυτόν εσωτερική υπόθεση, κυρίως, των ανεπτυγμένων⁶⁰ και επεδίωκαν την αντιμετώπισή τους με ευνοϊκότερους όρους. Επιπλέον συνέδεαν την ενεργότερη συμμετοχή τους από παραχωρήσεις σε τομείς ιδιαίτερου ενδιαφέροντός τους⁶¹.

⁵⁷ Μυρογιάννης Γ.Ι.: "Προστατευτισμός ή πολυμερές Εμπόριο;". Ναυτεμπορική, ειδική έκδοση, Σεπτέμβριος 1991.

⁵⁸ Jackson J. H. : "Constructing a constitution for Trade in Services". The World Economy, Vol. 11, No 2, June 1988, pp. 187-202, esp. 192-199.

⁵⁹ Scott J. & Mazza J. : "Trade in Services and Developed Countries". J.W.T.L., May-June 1986, pp. 253 - 273, esp. 272 & 273.

⁶⁰ Nayyar D. : "International Trade in services. Implications for Developing Countries". Exim Bank Commencement Day, Annual Lecture 1986, Bombay, 3/3/1986, pp. 1-28, esp. p. 27 & 28.

⁶¹ "Economist" : "Once and Future GATT", 22/9/90, p. 37. Επίσης, αναλυτικότερα, βλ. Gibbs M. & Mashayekhi M. : "Elements of a Multilateral Framework on Principles and Rules for Trade in Services". UNCTAD, U.R., N.Y. 1989, pp. 81-127. Επίσης, από την ίδια έκδοση : "Mendoza M. R. : "Latin America & Negotiations on Trade in Services", pp. 57-78. Όσον αφορά τέλος τη θέση των αναπτυσσόμενων στα υπόλοιπα "Νέα Θέματα" του Γύρου, βλ. μεταξύ άλλων, στην ίδια έκδοση, Bijoni P. "Intellectual Property Right and International Trade", pp. 129-181, Abdulgawi A. Y. : "Developing Countries and Trade-Related aspects of Intellectual Property rights", pp. 185-200 και Puri H. & Brusick P. : "TRIMs: Issues for developing countries in the U.R.", pp. 203-219.

Ανεξάρτητα πάντως από τις ανωτέρω θέσεις των Σ.Μ., το γεγονός ήταν ότι η επιτυχία των διαπραγματεύσεων στον τομέα αυτόν και η τελική ένταξη των νέων αυτών θεμάτων στο καθεστώς της GATT, αποτελούσε το σημείο "κλειδί" για τις διάφορες θεωρίες περί της βιωσιμότητάς της⁶².

⁶² Haggard/Simmons, *op. cit.* p.497.

3. GATT, ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΚ :

ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ

Η πιο αξιοσημείωτη αλλαγή στο σκηνικό της GATT, κατά την περίοδο του Γύρου Ουρουγουάης υπήρξε, όπως προαναφέραμε, η μετάβασή της από το σχήμα της ηγεμονίας της από ένα και μόνο κράτος, τις ΗΠΑ, στο μοίρασμα της επιτροής μεταξύ των ΗΠΑ, της Κοινότητας και της Ιαπωνίας.

Συγκεκριμένα, όπως προελέχθη, ο Γύρος Ουρουγουάης σηματοδοτεί το σημείο καμπής όπου για πρώτη φορά οι ΗΠΑ κατά τις διαπραγματεύσεις εμφανίζονται με διάθεση ουσιαστικής και λεπτομερούς διαπραγμάτευσης, εγκαταλείποντας μεγάλο μέρος της μέχρι τότε "ηγεμονικής" τους νοοτροπίας.

Παραδοσιακά μέχρι τότε οι ΗΠΑ ήταν αυτές που κυριάρχησαν στη δημιουργία και την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, τουλάχιστον κατά τους επτά πρώτους Γύρους, οι οποίοι άλλωστε αντιστοιχούσαν σε ανάλογες ανανεώσεις του Αμερικανικού εμπορικού νόμου (American Trade Agreements Act)

Ακόμα όμως και στις περιπτώσεις αυτές και παρόλο που η Αμερικανική εγχώρια νομοθεσία είχε άμεση σχέση με τα χρονοδιαγράμματα των διαπραγματεύσεων της GATT, τα θέματα που σχετίζονταν με τις διαπραγματεύσεις των Γύρων Kennedy και Tokyo, χαρακτηρίστηκαν από σημαντικό αριθμό εντόνων αντιθέσεων και αντιπαραθέσεων μεταξύ, κυρίως, αμερικανικών και κοινοτικών συμφερόντων. Οι αντιπαραθέσεις αυτές απετέλεσαν πλέον, όπως ήταν αναμενόμενο, κανόνα κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου

Ουρουγουάης,κατά τις οποίες ή οριστική μεταβολή της αμερικανικής στάσης έναντι του διεθνούς εμπορίου είχε πλέον συντελεσθεί.

Κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων λοιπόν αυτών η διαρκώς αυξανόμενη κοινοτική δύναμη και επιρροή στην GATT και οι επιπτώσεις της στο διεθνές εμπορικό σύστημα,συνέπεσαν με τη σταδιακή μείωση του ρόλου των ΗΠΑ ως μοναδικού ρυθμιστή της ροής και της απελευθέρωσης του εμπορίου σε διεθνές επίπεδο,σε σημείο που τελικά να μοιράζεται με την Κοινότητα τις ευθύνες για την επιτυχία ή αποτυχία του χειρισμού των διαφορών κρίσεων στο διεθνές εμπόριο.

Από την άλλη πλευρά,η άνοδος την επιρροής της Ιαπωνίας στο διεθνή χώρο⁶⁴,καθώς και η αναβάθμιση του ρόλου των χωρών NIC's καθώς και των αναπτυσσόμενων στις διεθνείς διαπραγματεύσεις και η δραστήρια εμφάνιση των χωρών CAIRNS στο προσκήνιο,ήταν μερικές μόνο από τις μεταβολές,οι οποίες ήταν φανερό ότι θα διαφοροποιούσαν σημαντικά τη μορφή και τη σημασία των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης από αυτές των προηγούμενων Γύρων⁶⁵.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω,θεωρούμε απαραίτητο,πρίν προχωρήσουμε στην περιγραφή και ανάλυση των εξελίξεων των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης,να ασχοληθούμε με την παρουσίαση της εμπορικής και οικονομικής κατάστασης των κυρίων διαπραγματευόμενων με την Κοινότητα εταίρων.

Η παρουσίαση αυτή πιστεύουμε ότι συμβάλλει σημαντικά στην προβολή και κατανόηση των κυριώτερων παραγόντων,οι οποίοι επηρέασαν την διαπραγματευτική τακτική των διαπραγματευόμενων μερών,την γενικότερη

⁶⁴ Βλ. Πίνακες 15 ,146& 17.

⁶⁵ Βλ. Στανγκος Π. : "Τα Panels της GATT",σελ. 55 & 56.

πορεία και την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, καθώς και τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στο πεδίο των διαπραγματεύσεων, θέματα με τα οποία σκοπεύουμε να ασχοληθούμε στη συνέχεια.

Η Π Α

Μετά το τέλος του Β ' Παγκοσμίου Πολέμου οι ΗΠΑ ανέλαβαν τον ηγετικό ρόλο στη διαμόρφωση του διεθνούς εμπορίου και της οικονομίας γενικότερα. Χαρακτηριστικό του δυναμισμού της αμερικανικής οικονομίας ήταν ότι κατά την δεκαετία του '60, οι ΗΠΑ παρήγαγαν το 33,4% του παγκοσμίως παραγόμενου ΑΕΠ, έναντι 15% της ΕΣΣΔ και 1,8 της Ιαπωνίας⁶⁶.

Η ανοδική αυτή όμως καμπύλη της αμερικανικής οικονομίας άρχισε κατά τη δεκαετία του '70 να σημειώνει βαθμιαία κάμψη. Η κάμψη αυτή, σε συνδυασμό με τη ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Ιαπωνίας και της Ευρώπης οδήγησαν σε σημαντική μετατόπιση του κέντρου βάρους της παγκόσμιας οικονομίας με την εμφάνιση και νέων ρυθμιστικών παραγόντων στη διαμόρφωση του παγκόσμιου εμπορίου, με αποτέλεσμα, κατά το τέλος της δεκαετίας του '80, οι ΗΠΑ να παράγουν το 22,4% του παγκόσμιου ΑΕΠ, ενώ η Ιαπωνία το 10%⁶⁷.

Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν σε αύξηση των εσωτερικών και εξωτερικών ελλειμμάτων των ΗΠΑ, με αποτέλεσμα την αύξηση της τιμής του δολλαρίου, και την αντίστοιχη πτώση της ανταγωνιστικότητας των εξαγόμενων αμερικανικών προϊόντων στο εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό.

Τα ανωτέρω γεγονότα, σε συνδυασμό με τις γενικότερες προστατευτικές τάσεις, οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, επεκράτησαν στο διεθνές εμπόριο, οδήγησε

⁶⁶ Παπαναστασίου Π. : "Ο διεθνής οικονομικός ρόλος της Ιαπωνίας, Ελληνο-Ιαπωνικές εμπορικές και οικονομικές σχέσεις, Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα, Μάρτιος 1990, σελ. 7.

⁶⁷ *ibid.*

τις ΗΠΑ σε μιά σειρά μονομερών ενεργειών. Οι ενέργειες αυτές συνίσταντο, αφενός, στην άσκηση πιέσεων προς τις τρίτες χώρες, για χαλάρωση της προστατευτικής πολιτικής, προκειμένου να αυξηθούν αντίστοιχα οι αμερικανικές εξαγωγές και αφετέρου, στη λήψη μέτρων στην εγχώρια αγορά, προκειμένου να μειωθούν οι απειλητικές για την οικονομία των ΗΠΑ εισαγωγές από τις χώρες αυτές.

Όπως ήταν φυσικό, οι αντίθετες αυτές τοποθετήσεις φιλελευθερισμού και προστατευτισμού, όσον αφορά στο διεθνές εμπορικό σύστημα (οι οποίες θα αποτελέσουν χαρακτηριστικό των ΗΠΑ και κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης), επιδείνωσαν την γενικότερη σύγχυση στο διεθνές εμπόριο, κάνοντας έτσι την ανάγκη για διεθνή διευθέτηση ακόμα πιο εμφανή⁶⁸.

Η γενικότερη αυτή πορεία των ΗΠΑ υπήρξε παράγων ιδιαίτερα καθοριστικής σημασίας για την περαιτέρω εξελικτική πορεία της GATT.

Από την περίοδο την δημιουργίας της GATT και μέχρι τον Γύρο του Τόκυο, οι ΗΠΑ απετέλεσαν την κινητήρια και τη δεσπόζουσα, δύναμή της και ουσιαστικά την δεσπόζουσα δύναμη εξουσίας της. Εν τούτοις, και ιδιαίτερα κατά την δεκαετία του '80, πιεζόμενες από τα εσωτερικά και εξωτερικά τους προβλήματα, μετέβαλλαν ουσιαστικά εκ βάθρων την στάση τους σε μιά σειρά από διεθνή διαπραγματευτικά φορα, μεταξύ των οποίων και εκείνο της GATT.

Η ανορθόδοξη λοιπόν και αβέβαιη ως προς την κατάληξή της πορεία των διαπραγματεύσεων, η οποία απετέλεσε ένα από τα χαρακτηριστικά του Γύρου Ουρουγουάης, θεωρείται ότι οφείλετο, κατά μέγα μέρος, στην παραπάνω αλλαγή της στάσης των ΗΠΑ.

⁶⁸ Για τις τοποθετήσεις αυτές των ΗΠΑ βλ. Strange S. : "The persistent myth of lost hegemony", International Organization No 41, Autumn 1987, p. 53 & 54.

Συγκεκριμένα,κατά τους προηγούμενους Γύρους οι ΗΠΑ είχαν και τη βούληση και τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν κατά μεγάλο ποσοστό,την επιτυχή κατάληξη των διαπραγματεύσεων.

Σε τεχνικό επίπεδο η εξασφάλιση αυτή παρέχονταν,από την προσφορά εκ μέρους των ΗΠΑ δασμολογικών -και όχι μόνον- παραχωρήσεων,οι οποίες ήταν,κατά κανόνα,μεγαλύτερες των άλλων ΣΜ (τουλάχιστον κατά μέσο όρο).

Σε πολιτικό επίπεδο πάλι,η αμερικανική κυριαρχία στην GATT,όπως άλλωστε και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς,ήταν σε θέση να εξασφαλίσει την τελική συγκατάθεση σημαντικού αριθμού ΣΜ κατά τις περιπτώσεις λήψεως σημαντικών αποφάσεων κατά τις διαπραγματεύσεις.

Αντιθέτως,οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,όπως προαναφέρθηκε συμπίπτουν, σηματοδοτούν και υπογραμμίζουν για πρώτη φορά το προαναφερόμενο σημείο καμπής στην πορεία των ΗΠΑ στο χώρο του διεθνούς εμπορίου και της οικονομίας.

Κατά τις διαπραγματεύσεις αυτές οι ΗΠΑ για πρώτη φορά δεν επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την επιτυχή κατάληξη των διαπραγματεύσεων και να ισχυροποιήσουν έτσι το θεσμό της GATT.Αντίθετα,για πρώτη φορά επιδιώκουν να λύσουν μέσω των διαπραγματεύσεων τα προβλήματα της αγοράς τους⁶⁹ και να περιορίσουν τις επιθετικές εμπορικές πολιτικές σημαντικού αριθμού ανταγωνιστών τους,των οποίων ο αριθμός αυξάνεται συνεχώς⁷⁰.

Επί πλέον μετά τις πρώτες δυσκολίες των διαπραγματεύσεων γίνεται εμφανές ότι οι ΗΠΑ αδυνατούν (ή τουλάχιστον δεν επιδιώκουν) να ακήσουν την αναμενόμενη επιρροή στους μέχρι τότε παραδοσιακούς εταίρους τους,τουλάχιστον όσον αφορά τη γενικότερη επιτυχή κατάληξη των διαπραγματεύσεων. Εμφανίζονται μάλιστα να καταβάλουν έντονες προσπάθειες

⁶⁹ Για μία εκτεταμένη ανάλυση της στρατηγικής και των απόψεων των ΗΠΑ όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,βλ. Johnson B. T. : "A.U. S. Strategy for GATT".Heritage Foundation Background,18/1/81,pp.1- 15,esp.5-14.

⁷⁰ Βλ. Στάγκος Π. : "Τα Panels της GATT",σελ. 52,υποσημ. 116.

να εξασφαλίσουν κάθε δυνατή υποστήριξη στην ικανοποίηση προτάσεών τους που αφορούν τεχνικά θέματα,τα οποία αφορούν κυρίως στην προστασία της αγοράς τους⁷¹.

Κατά την εικοσαετή και πλέον περίοδο της κυριαρχίας τους στην GATT οι ΗΠΑ λειτουργούσαν παράλληλα στην παγκόσμια αγορά ως παράγων ανάπτυξης,βασιζόμενες στην ικανότητά τους να παράγουν πλεόνασμα στο εμπορικό ισοζύγιο και να χρηματοδοτούν την παγκόσμια ανάπτυξη.

Ο ρόλος των ΗΠΑ μάλιστα αυτός συνεχίστηκε για ένα διάστημα παρόλη την εμφανή πίεση των εσωτερικών των προβλημάτων η οποία οδηγούσε σε επιδείνωση τη οικονομία των.Ο κυριώτερος λόγος για το φαινόμενο αυτό ήταν ότι που ο ρόλος του δολαρίου ως κυρίαρχου νομίσματος στις διεθνείς συναλλαγές,επέτρεπε στις ΗΠΑ,για σημαντικό χρονικό διάστημα,να αυξάνουν το χρέος χωρίς άμεσες και εμφανείς δυσμενείς επιπτώσεις,αφού οι πλουσιότερες χώρες ήσαν υποχρεωμένες,εκ των πραγμάτων,να εξακολουθούν να υποστηρίζουν τον κλονιζόμενο πλέον ρόλο των ΗΠΑ στη διεθνή ανάπτυξη,μη δυνάμενες να τις υποκαταστήσουν⁷².

Η κατάσταση αυτή όμως οδήγησε τελικά,αναπόφευκτα,τις ΗΠΑ σε αδυναμία να αντεπεξέλθουν με επιτυχία στον αρχικό διεθνή ρόλο τους,μιά που τις καταδίκασε σε ένα διαρκές εμπορικό έλλειμμα.Ας σημειωθεί ότι οι ΗΠΑ είναι σήμερα η περισσότερο χρεωμένη χώρα,έχοντας καθαρό διεθνές χρέος της τάξης των 800 δις \$⁷³.Οι προβλέψεις για το μέλλον των ελλειμμάτων αυτών ήταν εξίσου απαισιόδοξες.Οπως χαρακτηριστικά παρατηρούσε ο M. Feldstain (πρώην οικονομικός σύμβουλος του Λευκού Οίκου) στο Διεθνές Οικονομικό Forum του

⁷¹ Strange S. : "The persistent myth of lost hegemony".International Organization No 41,Autumn 1987,p. 56

⁷² Για περισσότερη ανάλυση του ρόλου του αμερ. δολαρίου στην αμερικανική ηγεμονική πολιτική στο διεθνή οικονομικό χώρο και ιδιαίτερα στις σχέσεις της με την ΕΟΚ και την Ιαπωνία,βλ. Anell L. : "On the concept of an economic world order.Some theoretical points" στο :M. Williams (ed) : "International Relations in the Twentieth Century",Macmillan,London,1989,pp.276-286.

⁷³ Velo D.: "Η Ευρώπη και η νέα οικονομική τάξη".The Federalist No 1, 1992. Αναδημοσίευση στην "Ευρωπαϊκή Εκφραση",τεύχος 7,Οκτ. 1992,σελ. 13.

Νταβός στις αρχές του 1989,εάν δεν υποχωρούσε και πάλι η διεθνής τιμή του δολλαρίου,το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ δεν επρόκειτο να πέσει σε επίπεδα μικρότερα των 100 δις \$.Σύμφωνα με την ίδια πηγή,εάν δεν επετυγχάνετο πτώση της τιμής του δολλαρίου κατά 10-15%,έναντι όλων των άλλων σκληρών νομισμάτων,δεν υπήρχε ελπίδα για τις ΗΠΑ να ισοσκελήσουν το εμπορικό τους ισοζύγιο κατά την δεκαετία του '90⁷⁴.

Η κατάσταση αυτή,όπως ήταν αναμενόμενο,είχε τελικά άμεσο αποτέλεσμα στο εσωτερικό των ΗΠΑ,οι οποίες αναγκάστηκαν τελικά να αναθεωρήσουν τις πολιτικές τους επιλογές.Ετσι οι οικονομικές και εμπορικές προτεραιότητές μεταβλήθηκαν άρδην και οι στόχοι τους ήταν πλέον να ανασκευάσουν την ισοροπία του ελλείμματός τους σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο⁷⁵.Η νέα αυτή στροφή της πολιτικής των ΗΠΑ οδήγησε,μεταξύ άλλων,στην προαναφερόμενη αλλαγή της στάσης τους στο διεθνές εμπόριο και,ιδιαίτερα,στο πεδίο της GATT.

Οι ΗΠΑ αποτελούν πρωταρχικό εμπορικό,οικονομικό αλλά και πολιτικό εταίρο των ΕΚ.Θα πρέπει μάλιστα να σημειωθεί ότι οι μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις δεν βασίζονται σε κάποια ιδιαίτερη εμπορική συμφωνία,αλλά,στο σύνολό τους σχεδόν,στις διατάξεις της GATT,γεγονός το οποίο καθιστά τη σημασία των σχετικών διαπραγματεύσεων εξαιρετικά κρίσιμη για τα συμφέροντά τους.

Αναλυτικότερα,τα αμερικανικά προϊόντα καταλαμβάνουν περίπου το 20% των συνολικών Κοινοτικών εισαγωγών,ενώ αντίστοιχα οι ΗΠΑ καλύπτουν περί τα 23% των εισαγωγών τους από τις ΕΚ.Επιπροσθέτως,η έντονη άμεση και έμμεση επενδυτική δραστηριότητα και των δύο αυτών εταίρων προς τις τρίτες

⁷⁴ "Τί έγινε φέτος στο Νταβός",Βήμα,5/2/1989.

⁷⁵ Αναλυτικότερα,όσον αφορά την πορεία τις επιδράσεις της αμερικανικής "ηγεμονίας" στο διεθνές εμπόριο και αντιστρόφως,βλ. Tetreault M. A. : "Regimes and Liberal World Orders".Alternatives XIII, 1988,pp. 18-20.

χώρες και ιδιαίτερα τις αναπτυσσόμενες, αναπόφευκτα δημιουργεί ένα πρόσθετο πεδίο αλληλεξάρτησης αλλά και διαμάχης⁷⁶.

Η πορεία των σχέσεων ΕΟΚ-ΗΠΑ όσον αφορά τον οικονομικό και τον εμπορικό τομέα, χαρακτηρίζεται από συνεχείς διακυμάνσεις εντάσεων και υφέσεων, εξαρτώμενες άμεσα από την κατάσταση στην εσωτερική των αλλά και στην παγκόσμια οικονομία. Για τον λόγο αυτό οι εντάσεις μεταξύ τους αυξάνονται από τη δεκαετία του '70 και ύστερα, περίοδο η οποία συμπίπτει με βαθιά και παρατεταμένη οικονομική κρίση, τόσο στο εθνικό τους όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η περίοδος αυτή άλωσε, κατά την οποία οι εθνικές οικονομίες πολυάριθμων συμβαλλόμενων μελών της GATT οδηγήθηκαν σε διαδικασίες αναπροσαρμογής (structural adjustment), ήταν εκείνη η οποία έκανε επιτακτικότερη την ανάγκη πραγματοποίησης ενός νέου Γύρου πολυμερών διαπραγματεύσεων.

Αν και ο νέος τομέας των Υπηρεσιών προβλέπονταν ότι θα αποτελέσει, μελλοντικά, το νέο κύριο πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ ΕΟΚ και ΗΠΑ (καθώς επίσης και άλλων ανεπτυγμένων εταίρων στην GATT), εντούτοις η μέχρι πρόσφατα κύρια πηγή συγκρούσεών ήταν ο τομέας της Γεωργίας.

Η αμερικανική άποψη, όσον αφορά την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είναι σαφέστατη : Η ΚΑΠ είναι μία πολιτική, οποία παραβιάζει κατάφορα, άμεσα και έμεσα, τις συμφωνίες διεθνούς ανταγωνισμού, προκαλώντας ταυτόχρονα σημαντικότερες στρεβλώσεις στο διεθνές εμπόριο. Κατά συνέπεια είναι απαραίτητη η δραστική αποδυνάμωση, ή και ακόμα η κατάργησή της.

⁷⁶ Μουτσάτσος Δ. : "Εξωτερικές Οικονομικές Σχέσεις". Από την έκδοση : "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Θεωρία και Πολιτική". Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, σελ. 265.

Η διαμάχη ΕΟΚ-ΗΠΑ όσον αφορά την ΚΑΠ δέν αφορά μόνο το θέμα της προσβασης των αμερικανικών γεωργικών προϊόντων στην Κοινοτική αγορά. Αντίθετα, θέμα μείζονος σημασίας για τους αμερικανούς παραγωγούς αποτελεί και η επίδραση της Κοινοτικής πολιτικής στις συνθήκες εμπορίας αγροτικών προϊόντων σε διεθνές επίπεδο⁷⁷. Σύμφωνα πάντα με την αμερικανική άποψη, οι μεταβλητές εισφορές προστατεύουν αποτελεσματικά τους Κοινοτικούς παραγωγούς από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, ενώ παράλληλα οι εξαγωγικές επιδοτήσεις καλύπτουν τις εξαγωγικές αδυναμίες τους και τους καθιστούν επικίνδυνα ανταγωνιστικούς στη διεθνή αγορά. Επιπρόσθετα, η όλη αυτή πολιτική οδηγεί στη δημιουργία τεραστίων κοινοτικών αποθεμάτων, τα οποία στη συνέχεια εξάγονται με επιδότηση προκαλώντας στρεβλώσεις στις διεθνείς τιμές⁷⁸.

Η ένταση της διαμάχης μεταξύ ΕΟΚ-ΗΠΑ στον τομέα της γεωργίας, η οποία ανεμένετο -καί τελικά ήταν- από τα κυρίαρχα θέματα του Γύρου Ουρουγουάης, οφείλετο, κατά μεγάλο μέρος και στις πιέσεις των πανίσχυρων ομάδων συμφερόντων, στον τομέα της γεωργίας τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Κοινότητα⁷⁹. Οι ομάδες αυτές επηρεάζουν αποτελεσματικά τους αντίστοιχους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων των δύο αντιπάλων προς συγκεκριμένες αντιδράσεις και κατευθύνσεις.

Σημαντικό ρόλο στις σχέσεις ΕΟΚ-ΗΠΑ διαδραμάτισαν επίσης οι γενικότερες διακυμάνσεις του εμπορικού ισοζυγίου των δύο εταίρων. Πάντως, και παρά τις προαναφερόμενες αντιδράσεις των ΗΠΑ όσον αφορά στην κοινοτική πολιτική προστατευτισμού της εσωτερικής της αγοράς, θα πρέπει να σημειωθεί ότι

⁷⁷ Talbot R. K. : "The Foundation of the CAP and the Development of US-EC Agriculture Trade Relations". "Confrontation or Negotiation. US Policy and European Agriculture" (ed). The Curry Foundation, London-N. Y., 1985, pp. 15-56.

⁷⁸ Ιωακείμης Π. Κ.: "Οι Εξωτερικές Οικονομικές Σχέσεις και Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας", εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα, 1982, σελ. 55-59.

⁷⁹ Yanopoulos G. : "Customs Unions and Trade conflicts: The enlargement of the EC". Routledge, London-N. Y., 1988, pp. 111-129.

το εμπορικό ισοζύγιο ΗΠΑ-ΕΟΚ εξακολουθεί να παραμένει πλεονασματικό υπέρ των ΗΠΑ. Σύμφωνα μάλιστα με πρόσφατες κοινοτικές εκτιμήσεις, οι εμπορικές σχέσεις ΕΟΚ-ΗΠΑ αποφέρουν πλεόνασμα στις ΗΠΑ περί τα 7 δις \$ ετησίως τουλάχιστον κατά τα δύο τελευταία χρόνια.⁸⁰ Πράγματι, και παρά τις αμερικανικές απόψεις, η Κοινότητα εξακολουθεί να παραμένει η βασική αγορά για τα εξαγόμενα γεωργικά αμερικανικά προϊόντα, απορροφώντας περί τα 20% επί του συνόλου των αντιστοίχων αμερικανικών εξαγωγών.

Είναι επίσης γεγονός ότι το έλλειμμα αυτό των ΗΠΑ οφείλετο κυρίως περισσότερο στον όλο και αυξανόμενο δυναμισμό της Ιαπωνίας και των χωρών NIC's στον διεθνή εμπορικό χώρο και λιγότερο στην επιθετικότητα των ΕΚ. Σύμφωνα πάντα με τις κοινοτικές απόψεις, η αγορά των ΗΠΑ απειλείται κυρίως από τις εισαγωγές από τις παραπάνω χώρες και λιγότερο από την Κοινότητα.

Εντούτοις η τακτική των ΗΠΑ τόσο στις διεθνείς εμπορικές διαπραγματεύσεις, όσο και στις διαπραγματεύσεις στην GATT, είναι εμφανές ότι στρέφεται κύρια κατά των ΕΚ και λιγότερο κατά των υπολοίπων διεθνών εταίρων των⁸¹. Ένας από τους λόγους για την πολιτική αυτή είναι, πιθανότατα και το γεγονός ότι η μορφή και οι ιδιαιτερότητες του συστήματος λήψης αποφάσεων των ΕΚ, καθώς και οι διαφορές απόψεων μεταξύ των μελών τις καθιστούν ορισμένες φορές ιδιαίτερα ευάλωτες κατά τις διεθνείς διαπραγματεύσεις. Αποτέλεσμα των αδυναμιών αυτών είναι ότι οι ΗΠΑ στην περίπτωση των ΕΚ θεωρούν ότι θα αντιμετωπίσουν έναν ευάλωτο σχετικά αντίπαλο στον οποίο θα είναι δυνατό να επιβάλλουν την άποψή των, εφόσον, παράλληλα συνηθισμένη πίεση η οποία ασκείται στις περιπτώσεις αυτές, προκαλέσουν, συγχρόνως, "εσωτερικές" κρίσεις μεταξύ των κρατών μελών, με την τακτική του "διαίρει και βασίλευε".

⁸⁰ Σύμφωνα με τον Δ. Μαρδά, στέλεχος της Δνσης Εσωτερικής Αγοράς της Επιτροπής (Δ. Μαρδά "Εμπορική σύμβαση ΗΠΑ-ΕΟΚ", Ελευθεροτυπία, 14/3/93.

⁸¹ Για περαιτέρω ανάλυση των αμερικανικών αυτών απόψεων βλ. Russett B. : "The mysterious case of vanishing hegemony; or is Mark Twain really dead? international Organization 39,2, Spring 1985, pp.219-222.

Η τακτική αυτή των ΗΠΑ εφαρμόζεται ευρύτατα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες απειλούν την Κοινότητα με δασμολογικά αντίμετρα, προκειμένου να εκβιάσουν συγκεκριμένη κοινοτική απόφαση. Η επιλογή των αντιμέτρων αυτών επικεντρώνεται κατά τις περιπτώσεις αυτές, σε δέσμη προϊόντων συγκεκριμένων κρατών μελών, τα οποία δεν έχουν κατ' αρχήν ιδιαίτερο συμφέρον από τη συγκεκριμένη διένεξη. Με τον τρόπο αυτό οι ΗΠΑ πιέζουν τα κράτη αυτά να λάβουν αρνητική θέση όσον αφορά στη συγκεκριμένη κοινοτική πολιτική, επηρεάζοντας με τον τρόπο αυτό τον κοινοτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων προς όφελος των ΗΠΑ. Χαρακτηριστικά παραδείγματα της πολιτικής αυτής αποτελούν οι περιπτώσεις των επιδοτήσεων στα ελληνικά αμύγδαλα (τον Απρίλιο του 1987) και τα ελληνικά ροδάκινα (Μάρτιος 1989), όπου με τον τρόπο αυτό οι ΗΠΑ επέσταν και επέτυχαν κοινοτική απόφαση σύμφωνα με τα συμφέροντά.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι η τακτική αυτή των ΗΠΑ είναι επιτυχής μόνον κατά την περίπτωση κατά την οποία στρέφεται κατά ενός "ασθενέστερου κράτους μέλους". Στην περίπτωση αντίθετα που ο στόχος της αμερικανικής τακτικής είναι ένα ισχυρό κράτος μέλος, η τακτική αυτή είναι τουλάχιστον αναποτελεσματική, αλλά και συχνά επιζήμια, τη στιγμή που το θιγόμενο κράτος μέλος είναι σε θέση να "μπλοκάρει" επ' αόριστον οποιαδήποτε κοινοτική απόφαση, την οποία θεωρεί επιζήμια για τα συμφέροντά του. Η περίπτωση του μπλοκαρίσματος των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης, λόγω της σθεναράς αντίστασης της Γαλλίας για το θέμα της γεωργίας, αποτελεί κλασικό παράδειγμα υπέρ της άποψης αυτής.

Ενας επίπλεον όμως παράγοντας για την αμερικανική επιθετικότητα έναντι της ΕΚ πολύ πιθανό να είναι ότι οι ΗΠΑ αναγνωρίζουν, στο πρόσωπο της Κοινότητας, τον μελλοντικό διεθνή εταίρο, ο οποίος, όταν και εάν επιλύσει τα εσωτερικά του προβλήματα, θα είναι εκείνος ο οποίος θα είναι σε θέση να αμφισβητήσει ακόμα πιο ενεργά τη θέση και την επιρροή τους στο διεθνή εμπορικό

και οικονομικό χώρο,καθώς και την κυριαρχία τους στη GATT⁸². Επιπλέον,σύμφωνα πάντα με την αμερικανική οπτική,ο εταίρος αυτός ευρίσκεται σε μιά εξελικτική διαδικασία,μετά την περάτωση της οποίας θα θέσει σε άμεσο κίνδυνο τις αμερικανικές εξαγωγές και ιδιαίτερα του τομέα των υπηρεσιών,ο οποίος αποτελεί,όπως αναφέρθηκε,άμεση προτεραιότητα για την εξαγωγική πολιτική των ΗΠΑ.

Για τον λόγο αυτό οι ΗΠΑ κατά τις διαπραγματεύσεις στην GATT επεδίωξαν να τοποθετούν την Κοινότητα σε αμυντική θέση (όπως π.χ. στην περίπτωση της γεωργίας) έναντι των υπολοίπων εταίρων.Με την τακτική αυτή αποδυνάμωναν τον ρυθμιστικό ρόλο τον οποίο επεδίωκε να λάβει η Κοινότητα κατά τις διαπραγματεύσεις,αποθαρρύνοντας ταυτόχρονα την προσπάθεια επιρροής της σε σημαντικό αριθμό Συμβαλλομένων Μερών της GATT.Από την άλλη πλευρά επεδίωκαν την άμεση προώθηση της θεσμοθέτησης της απελευθέρωσης του εμπορίου στον τομέα των υπηρεσιών,προκειμένου να δεσμεύσουν,αλλά και να εκθέσουν τους κοινοτικούς διαπραγματευτές.

Ενας άλλος σημαντικός παράγοντας,ο οποίος επηρέασε τη γενικότερη στάση των ΗΠΑ στο διεθνές εμπορικό σκηνικό και κατ'επέκταση τις διαπραγματεύσεις και την εξέλιξη της GATT,ήταν η μεταβολή της δομής της εσωτερικής αγοράς των ΗΠΑ,όσον αφορά το ποσοστό απορρόφησης των προϊόντων των τρίτων χωρών.Ακόμα και πρόσφατα,το 63% των προϊόντων που παράγονται στον Τρίτο Κόσμο εξάγονται στις ΗΠΑ.Η Ευρώπη απόρροφά μόνο το 21%,παρόλο που το ΑΕΠ της είναι πλέον μεγαλύτερο από αυτό των ΗΠΑ.

Η απορροφητικότητα όμως αυτή της αμερικανικής αγοράς υποχωρεί πλέον σημαντικά,κάτω από την πίεση των εκπροσώπων της εγχώριας βιομηχανίας της,οι οποία έχει περιέλθει σε δεινή θέση αντιμετωπίζοντας ανταγωνισμό από

⁸² Για τις διαφορές ΕΟΚ-ΗΠΑ σχετικά με τους υπό διαπραγμάτευση τομείς του Γύρου Ουρουγουάης,βλ. Curzon G & Curzon Price V. : "Atlantic Conflict : How Serious an Obstacle to a Successful GATT Round?"European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round",Madrid,Spain,2-4/10/86 pp. 1- 14,esp.5-14.

προϊόντα τρίτων χωρών σε σαφώς φθηνότερες τιμές, τα οποία μάλιστα είναι συχνά καλύτερης ποιότητας. Οι πιέσεις αυτές προοδευτικά αλλάζουν τη νοοτροπία και της αμερικανικής αγοράς, στρέφοντάς την σε λήψη προστατευτικών μέτρων⁸³, πράγμα που φυσικά είχε και έχει άμεσο αντίκτυπο στη στάση των αμερικανών διαπραγματευτών στην GATT.

Οι εξελίξεις στις χώρες της Αν. και Κεντρικής Ευρώπης αποδυναμώνουν άλλωστε και, ίσως, αντιστρέφουν, τη χρήση της GATT, εκ μέρους των ΗΠΑ ως διαπραγματευτικού όπλου στις σχέσεις της με τις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού, ενδιαφέρον το οποίο διαδραμάτιζε σοβαρό ρόλο στην πληθωρική και δεσπόζουσα παρουσία των ΗΠΑ στο forum της GATT.

Πιο συγκεκριμένα, οι περισσότερες από τις χώρες αυτές επεδίωκαν να γίνουν μέλη της GATT μεθοδεύοντας έτσι την βαθμιαία είσοδό τους στο χώρο των διεθνών εμπορικών συναλλαγών. Οι προσπάθειές τους αυτές συναντούσαν, κατά κανόνα, την άρνηση των ΗΠΑ, οι οποίες ασκούσαν αποτελεσματικά το δικαίωμα του veto κατά τις σχετικές επίσημες διαβουλεύσεις (μιά που στις σχετικές αποφάσεις στη GATT ισχύει η αρχή της ομοφωνίας). Επιπλέον επεδίωκαν σε κάθε ευκαιρία να εξασφαλίσουν και την αρνητική στάση των ΣΜ τα οποία είχαν τη δυνατότητα να επηρεάσουν.

Με τις ενέργειές τους αυτές οι ΗΠΑ επεδίωκαν, κατά περίπτωση, είτε τον αποκλεισμό είτε την καθυστέρηση των σχετικών διαδικασικών ένταξης των χωρών αυτών στην GATT, απαιτώντας όλο και ριζικότερες αλλαγές στην οικονομική τους πολιτική.

⁸³ European Community News No 9/87, 2-4-87: "EC Issues Updated List of US Trade Barrirs" (1987 Report on US Trade Barrirs. EC Office of Press and Public Affairs, N.Y., Washington D. C. 1987.

Η κατάργηση των πολιτικών καθεστώτων των χωρών αυτών επέφερε και τη γενικότερη αλλαγή της στάσης των ΗΠΑ απέναντί τους,μιά που τα αμερικανικά συμφέροντα δεν είχαν πλέον κανένα λόγο να αντιστρατεύονται την συνεργασία των χωρών αυτών στα πλαίσια της GATT.

Αντίθετα μάλιστα,η γενικότερη πολιτική των ΗΠΑ προς τα κράτη αυτά τις ωθεί πλέον να ενθαρρύνουν τις προοπτικές για μία στενότερη συνεργασία τους στα πλαίσια της GATT ⁸⁴ (συνεργασία που άλλωστε επεδίωκε και η Κοινότητα στα πλαίσια των σχεδίων της για μία γενικότερη διεύρυνσή της).

Τοιουτοτρόπως η γενικότερη διαπραγματευτική αξία του forum της GATT έναντι των χωρών αυτών έπαψε να έχει για τις ΗΠΑ τη βαρύτητα και τη στρατηγική σημασία την οποία είχε μέχρι τότε.Η αλλαγή αυτή των δεδομένων επιτρέπει πλέον στις ΗΠΑ την αναδίπλωση και μεταβολή της πολιτικής τους στο διεθνές εμπόριο,αλλαγή η οποία,μεταξύ άλλων,επιβάλλει την αναγκαία υποβάθμιση ηγεμονικού ρόλου τους στην GATT,κατω από το βάρος των συνεχώς διογκούμενων αντικειμενικών δυσχεριών των.

Είναι βέβαια γεγονός ότι οι ΗΠΑ παραμένουν,ακόμα και σήμερα,η σημαντικότερη δύναμη στο διεθνή οικονομικό χώρο.Η κατάσταση αυτή όμως απέχει κατά πολύ από την προηγούμενη αναμφισβήτητη παντοδυναμία τους στο χώρο αυτό.Ορισμένοι μάλιστα οικονομικοί σχολιαστές την παρομοιάζουν με την Μ. Βρετανία στην δεκαετία του '30.Ισχυρή,αλλά με δυνατότητες που περιορίζονται στο πέρασματος χρόνου και σε αναζήτηση νέων προσανατολισμών και νέου ρόλου,προσαρμοζόμενου στα νέα δεδομένα.Αναφέρεται ενδεικτικά ότι ενώ ήταν η κυριώτερη χώρα-πιστωτής κατά την τελευταία δεκαετία, μετατράπηκε,ολίγον κατ'ολίγον,σε χώρα που βαρύνεται με σημαντικό εξωτερικό

⁸⁴ Με χαρακτηριστικό παράδειγμα την μεταβολή της στάσης των ΗΠΑ έναντι των χωρών χωρών αυτών,σύμφωνα με πληροφόρηση της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη (Εκθεση ΜΕΑ Γενεύης για συνεδρίαση της επιτροπής 113 Γενεύης στις 9/5/90.Εγγραφο ΜΕΑ Γενεύης,ΑΠ. Φ. 6545.30/12/ΑΣ 1402,10-5-90.

χρέος, γεγονός που οφείλεται στην προσπάθεια εξομάλυνσης των επιπτώσεων που προέρχονται από την ύπαρξη διπλού δημοσιοοικονομικού και εμπορικού ελλείματος⁸⁵.

Η βαθμιαία αυτή υποβάθμιση των ΗΠΑ από ηγετικό μέλος της GATT στο επίπεδο του απλού, ή έστω προεξέχοντος μέλους, γίνεται όλο και πιο εμφανής κατά την πρόοδο των σχετικών διαπραγματεύσεων.

Το γεγονός αυτό δημιουργεί αμηχανία στα υπόλοιπα ισχυρά Σ.Μ., όπως λ.χ. η ΕΟΚ και η Ιαπωνία. Η αμηχανία αυτή προέρχεται από το γεγονός ότι, τα κράτη αυτά, αν και ανοδικά εξελισσόμενα στο διεθνή εμπορικό χώρο, είναι, ωστόσο, ανέτοιμα να αντιμετωπίσουν την υποβάθμιση του παραδοσιακού ηγεμονικού ρόλου των ΗΠΑ στη GATT, ρόλο που φυσικά δεν διανοούνται να υποκαταστήσουν.⁸⁶

Η κατάσταση περιπλέκεται ακόμα περισσότερο κατά την περίοδο του Γύρου Ουρουγουάης, από τη στιγμή που, κατά την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, γίνεται όλο και πιο εμφανές ότι ο Γύρος συνέπιπτε με την περίοδο όπου η GATT ευρίσκετο σε μία από τις κρίσιμότερες καμπές της εξέλιξής της, και ότι κατά τις διαπραγματεύσεις θα έπρεπε ουσιαστικά να αποφασισθεί το γενικότερο μέλος της GATT. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις προοπτικές που άρχιζαν να διαφαίνοντο, κατά την πρόοδο των διαπραγματεύσεων, τα ΣΜ θα έπρεπε να επιλέξουν μεταξύ :

- της περαιτέρω εξέλιξη της GATT σε ένα διεθνή εμπορικοοικονομικό οργανισμό η μορφή του οποίου θα προσέγγιζε τα αρχικά οράματα περί ΙΤΟ ή, αντίθετα,

- της συρρικνώσής της στη μορφή ενός θεσμοθετημένου οργάνου εποπτείας και επίλυσης εμπορικών προβλημάτων και νομιμοποίησης εμπορικών

⁸⁵ ibid

⁸⁶ Snape R. H. : "Is Non-Discrimination Really Dead?" The World Economy, Vol. 11, No 1, March 1988, p. 14.

πρακτικών,χωρίς ωστόσο τη δυνατότητα ανάληψης ουσιαστικών πρωτοβουλιών στο διεθνές εμπορικό γίγνεσθαι.

Την ανωτέρω κρισιμότητα των διαβουλεύσεων του Γύρου επέτεινε επιπλέον το γεγονός ότι και η διαφαινόμενη ριζική αναδιάρθρωση των κυρίαρχων τομέων του διεθνούς εμπορίου,όπως λ.χ. η Γεωργία,οι Υπηρεσίες,και τα Κλωστοϋφαντουργικά,η οποία αποτελούσε τον κύριο στόχο των διαπραγματεύσεων,σηματοδοτούσε ουσιαστικά την αρχή εξελίξεων στον παγκόσμιο εμπορικό και οικονομικό χώρο,την πορεία των οποίων κανείς δεν ήταν σε θέση να προβλέψει.

Αναλυτικότερα,κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης,στη στρατηγική των ΗΠΑ όσον αφορά την εξωτερική εμπορική τους πολιτική κυριαρχούν δύο τάσεις.Είτε η αναζωογόνηση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος,είτε η δημιουργία ενός "δικτύου" από εμπορικές συμφωνίες,στις οποίες οι συμφωνίες με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και του Ειρηνικού έχουν τον πρώτο λόγο.Παράλληλα υπεστηρίζετο,από ομάδα στατηγικών σχεδιαστών της αμερικανικής πολιτικής,η ιδέα μιάς Super GATT, μιάς GATT δηλαδή η οποία θα αποτελείτο απο ΣΜ με ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις και χωρίς εξαιρέσεις,πράγμα που,στην ουσία,σήμαινε τον de facto αποκλεισμό της συμμετοχής των χωρών του Τρίτου Κόσμου⁸⁷.Οι πιέσεις αυτές των εκπροσώπων της αμερικανικής βιομηχανίας για εναλλακτικές λύσεις,οι οποίες διέφεραν τόσο πολύ μεταξύ των και η εκάστοτε υποστήριξη της μιάς ή της άλλης εξ' αυτών κατά τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στην αμερικανική διοίκηση,δημιουργούσε μιά ασάφεια στον διαπραγματευτικό μηχανισμό των ΗΠΑ,ασάφεια η οποία σε επίπεδο διαπραγματεύσεων στην GATT γίνονταν

⁸⁷ Oxley A. : "The Challenge of Free Trade".Harvester Wheatsheaf,N.Y.,1990,p. 70,καθώς και Buelens F. : "The Creation of Regional Blocs in the World Economy".Intereconomics,May/June,1992,p. 130.

έντονα αντιληπτή, λόγω των εκάστοτε ακραίων και αντιδιαμετρικών τοποθετήσεων των αμερικανών διαπραγματευτών.

Κατά τις επίσημες δηλώσεις του, ο Clayton Yeutter, αρχικά από την θέση του επίσημου εκφραστή της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής των ΗΠΑ (USTR), και στη συνέχεια ως υπευθύνου για τον τομέα της Γεωργίας (Secretary of Agriculture), έθεσε το θέμα της συνολικής απελευθέρωσης του εμπορίου ως "σημείο κλειδί" για της αμερικανική πολιτική στις διαπραγματεύσεις του Γύρου⁸⁸. Η πρόταση αυτή των ΗΠΑ, ανεφέρετο βεβαίως, κατά κύριο λόγο, στην πολιτική των ΕΚ και ιδιαίτερα στην ΚΑΠ. Εντούτοις, για θέματα στρατηγικής και τακτικής δεν ήταν δυνατόν να αναφέρεται αποκλειστικά και συγκεκριμένα την ΕΚ, αλλά είχε γενικότερο χαρακτήρα ριατύπωσης. Το αποτέλεσμα ήταν ότι η αμερικανική διοίκηση αντιμετώπιζε έντονες πιέσεις, από τις εθνικές ομάδες πίεσης, γεωργικών συμφερόντων, οι οποίες θεωρούσαν ότι η διαπραγματευτική αυτή θέση των ΗΠΑ θα μπορούσε τελικά να στραφεί εναντίον τους. Σημαντικός αριθμός τομέων της αμερικανικής γεωργίας απελάμβανε ισχυρότατης εθνικής προστασίας, με προεξέχοντες εκείνους των γαλακτοκομικών και των προϊόντων ζαχαρώδους. Προκειμένου λοιπόν να γίνει αποδεκτή από το Κογκρέσσο οποιαδήποτε συμφωνία σε επίπεδο GATT για περιορισμό των αγροτικών επιδοτήσεων, θα έπρεπε απαραίτητα να περιλαμβάνει και την αντίστοιχη συμφωνία της ΕΚ περί αντίστοιχου, ή και μεγαλύτερου βαθμού κατάργησης των εξαγωγικών της επιδοτήσεων.

Η ισχυρότερες πιέσεις προς την αμερικανική κυβέρνηση για άσκηση πολιτικής απελευθέρωσης της αγοράς, προέρχονταν από τις επιχειρήσεις οι οποίες ησχολούντο με τον τομέα των Υπηρεσιών, όπως αυτές των τηλεπικοινωνιών, τράπεζες, πληροφορική, κατασκευές, διακίνηση κεφαλαίων⁸⁹ κλπ. Εξάλλου, έντονο

⁸⁸ Βλ. σχετική συνέντευξη του στην Journal of Commerce υπό τον τίτλο : "Yeutter: Point Man on Trade". στις 8/5/86.

⁸⁹ Ryan C. : "Trade Liberalisation in Financial Services". "A New GATT for the Nineties & Europe '92", International Conference held in Tübingen, 25-27 July, 1990.

ενδιαφέρον για τις διαπραγματεύσεις του Γύρου,όσον αφορά στην ισχυροποίηση διεθνών των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας είχαν οι επιχειρήσεις οι οποίες ησχολούντο με τον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας,όπως λ.χ. φαρμακευτικές βιομηχανίες, δισκογραφικές εταιρείες,βιομηχανίες πληροφορικής κ.ο.κ.⁹⁰ Αντίστοιχο ενδιαφέρον για τις αμερικανικές επιχειρήσεις είχαν οι διατάξεις που αναφέροντο στα επενδυτικά Μέτρα τα Σχετιζόμενα με το Εμπόριο,για τα οποία θεωρούσαν ότι η χρήση τους θα έπρεπε να ελέγχεται με ρητούς διεθνείς κανόνες,μέσω της GATT⁹¹.

Ενα μεγάλο μέρος από τις ισχυρότερες αντιδράσεις για την απελευθέρωση του εμπορίου,προέρχονταν από τις βιομηχανίες κλωστοϋφαντουργικών.Οι βιομηχανίες αυτές,όπως άλλωστε στις παραμονές κάθε ενός σχεδόν από τους πλέον πρόσφατους Γύρους,ανησυχούσαν για τις πιθανότητες περιορισμού ή και κατάργησης της Πολυϊνικής Συμφωνίας και πίεζαν να μην συμπεριληφθεί στις διαπραγματεύσεις του Γύρου⁹².Από την άλλη πλευρά όμως το ότι η κατάργηση της Πολυϊνικής αποτελούσε την υπαριθμόν ένα προτεραιότητα των αναπτυσσόμενων χωρών,όπως θα αναφέρουμε στη συνέχεια,καθιστούσε την ικανοποίηση του αιτήματος αυτού των σχετικών βιομηχανιών εξαιρετικά αμφίβολη.

Τέλος η ιδέα περί "Super GATT" ωθούσε τις ΗΠΑ για απαίτηση μεγαλύτερης διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων της GATT,με βάση την βελτίωση και περαιτέρω εξέλιξη των κανόνων και των αρχών της,καθώς και για πίεση για αύξηση των υποχρεώσεων των χωρών του Τρίτου Κόσμου και κατάργηση της προνομιακής μεταχείρισης.

⁹⁰ Για τις αναλυτικές θέσεις των ΗΠΑ στο θέμα των TRIP's βλ. Rrenco R. : "International Property Rights and the Uruguay Round".The World Economy,Vol. 13,No 2,June 1990,pp,217-229,esp. p. 222-224.

⁹¹ Oxley p. 72

⁹² Yeutter,ibid

ΙΑΠΩΝΙΑ

Η αναπτυξιακή πορεία της Ιαπωνίας στο διεθνή εμπορικό χώρο χαρακτηρίζεται ως αντίστροφη εκείνης των ΗΠΑ,μιά που η εξέλιξη της Ιαπωνίας στο διεθνή οικονομικό και εμπορικό χώρο έχει πλέον λάβει αλματώδη μορφή.Εντούτοις,όσον αφορά στο σκέλος των διεθνών υποχρεώσεων,τις οποίες συνεπάγεται η εξέλιξή της στο χώρο αυτό,η Ιαπωνία δεν φαίνεται προς το παρόν διατεθειμένη να επωμισθεί πλήρως τα καθήκοντά της,παρά τις επίμονες οχλήσεις των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων εταίρων της.

Η Ιαπωνία δεν υπήρξε άλλωστε ποτέ πραγματικά ευπρόσδεκτη στη διεθνή οικονομική κοινότητα.Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρξε ισχυρή αντίθεση για την είσοδο της Ιαπωνίας στην GATT.Μόνον χάρις στην αμερικανική επιρροή έγινε τελικά αποδεκτή η ένταξή της το 1955.Η ίδια η Αμερική άλλωστε,λίγο αργότερα,αντιμετώπισε με πολιτική "προστατευτισμού" τις ιαπωνικές εξαγωγές,πιέζοντας την Ιαπωνία να προβεί σε "εθελοντική" συμφωνία αυτοπεριορισμού,όσον αφορά τα κλωστ/κά,οι διατάξεις της οποίας υπήρξαν ο πρόδρομος της Πολυϊνικής Συμφωνίας.

Η Ιαπωνία είναι σήμερα ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος των ΗΠΑ (17% του συνολικού εξωτερικού εμπορίου των ΗΠΑ) μετά τον Καναδά (20%)⁹³.Παράλληλα όμως οι σχέσεις των δύο χωρών χαρακτηρίζονται από ένα τεράστιο έλλειμμα σε βάρος των ΗΠΑ⁹⁴.

Το πρόβλημα αυτό οφείλεται,κατά μεγάλο μέρος,στο γεγονός της υστέρησης των ΗΠΑ στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης⁹⁵.

⁹³ Παπαναστασίου Π. : "Ο διεθνής οικονομικός ρόλος της Ιαπωνίας.Ελληνο-Ιαπωνικές εμπορικές και οικονομικές σχέσεις.Σχολή Δημόσιας Διοίκησης,αθήνα,Μάρτιος 1990,σελ. 7.

⁹⁴ Βλ. σχετικό πίνακα 15.

⁹⁵ "Increasing the two way trade in hi-tech powers".Financial Times 10/7/89.

Από την άλλη πλευρά όμως σημαντικό ρόλο στο έλλειμμα αυτό διαδραματίζει η Ιαπωνική νοοτροπία και τα ποικίλης μορφής μη δασμολογικά εμπόδια με τα οποία προστατεύεται η εγχώρια Ιαπωνική αγορά.

Το γεγονός και μόνο ότι η Ιαπωνία αποτελεί,μαζί με τις ΗΠΑ και φυσικά την Κοινότητα,τους τρεις κυριώτερους εταίρους στο διεθνές εμπόριο, απεικονίζεται στην ιδιαίτερη σημασία την οποία εμφανίζεται να δίδει η Κοινότητα στην ομαλή και ελεγχόμενη εξέλιξη των διμερών τους σχέσεων.

Οι σχέσεις ΕΟΚ - Ιαπωνίας όπως και οι αντίστοιχες με τις ΗΠΑ,δεν διέπονται από κάποιο ιδιαίτερο συμβατικό πλαίσιο,αλλά αναπτύσσονται στο πλαίσιο που καθορίζουν οι κανόνες της GATT,η δε εξέλιξή τους,κρίνεται ικανοποιητική,αν ληφθούν μάλιστα υπόψη οι δεδομένες ιδιομορφίες της Ιαπωνικής αγοράς⁹⁶.Η Ιαπωνία έχει επανειλημμένα εκφράσει δημόσια την επιθυμία της να ενισχύσει τις σχέσεις της με τις ΕΚ.Οι κύριοι λόγοι για την πολιτική της αυτή φαίνεται να είναι αφενός μεν η διάθεσή της να αποστασιοποιηθεί από τις ΗΠΑ,με τις οποίες εμφανίζει έντονη αλληλεξάρτηση στον εμπορικό αλλά και στον οικονομικό τομέα,και αφετέρου,η αναγνώριση από μέρους της του γεγονότος ότι ο ρόλος της Κοινότητας ως πόλου έλξης και επιρροής στο παγκόσμιο εμπόριο αυξάνει αλματωδώς.

Οι εμπορικές σχέσεις ΕΟΚ-Ιαπωνίας,ήδη από την δεκαετία του '50 και ύστερα,παρουσιάζουν αλματώδη αύξηση.Η αύξηση αυτή όμως δεν μπορεί κατά κανένα τρόπο να θεωρηθεί ως ισόρροπη μιά που,κατά μεγάλο μέρος,οφείλεται στην εντυπωσιακή πράγματι αύξηση της διείσδυσης των Ιαπωνικών προϊόντων (αυτοκίνητα, ηλεκτρονικά, μικροηλεκτρονικά κλπ) στην Κοινοτική αγορά.Κύριοι παράγοντες για την διείσδυση αυτή είναι η εξέλιξη των συναλλαγματικών ισοτιμιών και η ταχύτατη αποκατάσταση της

⁹⁶ Μουτσάτσος Δ. : "Εξωτερικές Οικονομικές Σχέσεις".Από την έκδοση : "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Θεωρία και Πολιτική".Εκδ. Θεμέλιο,Αθήνα,σελ. 268.

ανταγωνιστικότητας των ιαπωνικών εξαγωγών.

Παράλληλη άλλωστε ανάπτυξη παρατηρείται και στην γενικότερη επενδυτική δραστηριότητα των Ιαπωνικών επιχειρήσεων, προκειμένου να επεκτείνουν τις άμεσες και έμμεσες επενδύσεις τους στο εξωτερικό.

Η πολιτική αυτή έχει,μεταξύ των άλλων,ως αποτέλεσμα νέα αύξηση των Ιαπωνικών εξαγωγών προς την Κοινότητα,μέσω Ιαπωνικών θυγατρικών επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε χώρες όπως η Ν. Κορέα,η Ταϊβάν,η Ταϊλάνδη και η Σιγκαπούρη⁹⁷.

Χαρακτηριστικό της κατάστασης αυτής είναι ότι κατά τη δεκαετία του '80,ενώ οι εμπορικές ανταλλαγές της Κοινότητας με τις χώρες της ΕΖΕΣ αυξήθηκαν κατά 75%,με τις χώρες της Ν.Α. Ασίας το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 204%⁹⁸.

Επιπρόσθετο επίσης χαρακτηριστικό είναι ότι με τις παραπάνω χώρες η Κοινότητα αντιμετωπίζει ιδιαίτερα αυξημένα προβλήματα κοινωνικού dumping (αδυναμία δηλαδή ανταγωνισμού ως προς τις τιμές,λόγω του φθηνού εργατικού δυναμικού το οποίο διαθέτουν).

Τέλος κατά την πρόσφατη περίοδο,μεγάλες Ιαπωνικές εταιρίες,όπως η SONY και η SHARP,αυξάνουν τις εισαγωγές τους στην Ευρώπη με προϊόντα κατασκευασμένα σε αμερικανικές περιοχές όπως η Alabama,η Florida κλπ,με αποτέλεσμα να επιτείνονται τα ήδη σοβαρά,όπως προναφέραμε,προβλήματα του εμπορικού ισοζυγίου της Κοινότητας με τις ΗΠΑ.

Η Κοινότητα αποτελεί επίσης μία περιοχή υψηλού ενδιαφέροντος για το Ιαπωνικό κεφάλαιο.Η παρατηρούμενη "επιθετική" συμπεριφορά της Ιαπωνίας προς την Κοινότητα,όσον αφορά την εμπορική αλλά και την επενδυτική της δραστηριότητα (ιδιαίτερα κατά την δεκαετία του '80),έχει τις ρίζες της στο φόβο

⁹⁷ Kissinger H. : "Προς νέες ισοροπίες στην Ασία".Βήμα,28/5/89.

⁹⁸ Παπαναστασίου Π. :ibid σελ. 57.

της Ιαπωνίας για πιθανή απομόνωσή της από τον Κοινοτικό χώρο, λόγω των εξελίξεων κατά την πορεία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, και της έντονης φημολογίας για την δημιουργία του λεγόμενου "Fortress Europe".⁹⁹

Από την άλλη πλευρά, οι εξαγωγές της Κοινότητας προς την Ιαπωνία παραμένουν σχεδόν στάσιμες, ή εξελίσσονται με πολύ χαμηλούς ρυθμούς, με αποτέλεσμα την παρουσία και, στη συνέχεια, τη ραγδαία διόγκωση του σχετικού Κοινοτικού εμπορικού ελλείματος. Το έλλειμα αυτό από 0,5 δις ENM το 1970, έφθασε το 1980 στα 10,6 δις ENM¹⁰⁰.

Η εξέλιξη αυτή είναι, σε μεγάλο βαθμό, συνέπεια :

α) των δασμολογικών και, κυρίως, των μη δασμολογικών μέτρων (όπως π.χ. αυστηρότατες -σχεδόν "φωτογραφικές"- προδιαγραφές εισαγόμενων προϊόντων) που εφαρμόζουν οι Ιάπωνες για την προστασία της εσωτερικής τους αγοράς,

β) των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Ιαπωνικής αγοράς και της Ιαπωνικής νοοτροπίας γενικότερα, και

γ) της απουσίας ανταγωνιστικότητας ορισμένων Κοινοτικών προϊόντων.¹⁰¹

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι για να σταθεροποιηθεί το Κοινοτικό έλλειμα προς την Ιαπωνία, θα πρέπει οι Κοινοτικές εξαγωγές προς αυτήν να αυξηθούν τρεις φορές ταχύτερα από τις αντίστοιχες εισαγωγές. Τέλος το Κοινοτικό πρόβλημα ως προς την ανταγωνιστικότητα της Ιαπωνίας παίρνει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις αν συνυπολογισθεί και ο σκληρός ανταγωνισμός

⁹⁹ David Powers : "1992: New markets or Fortress Europe?".
International Herald Tribune, 5-12-88.

¹⁰⁰ Πηγή: Eurostat, καθώς και Α. Παπαναστασίου, op. cit. σελ. 59.

¹⁰¹ Japan-EC Economic Relations
European Parliament-economic Series No 12.

τον οποίο συναντούν τα Κοινοτικά εξαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα από τα αντίστοιχα Ιαπωνικά,στις αγορές των τρίτων χωρών.

Οι Κοινοτικοί αξιωματούχοι και υπεύθυνοι έχουν επανειλημμένως ασκήσει πιέσεις προς την Ιαπωνική πλευρά,προκειμένου να επιτύχουν την περαιτέρω βελτίωση του ανοίγματος της Ιαπωνικής αγοράς¹⁰².

Οι αυξανόμενες δυσχέρειες οδήγησαν το 1983 την Κοινότητα να συνάψει με την Ιαπωνία μιά σειρά από Συμφωνές Αυτοπεριορισμού.Οι συμφωνίες αυτές αφορούσαν στους τομείς των κλωστ/κών,των αυτοκινήτων,του χάλυβα,των video κ.α.Παράλληλα, ανάλογες συμφωνίες με την Ιαπωνία είχαν υπογράψει η Ιταλία και η Γαλλία στον τομέα των αυτοκινήτων.Οι συμφωνίες αυτές είχαν ως κύριο στόχο την ενθάρυνση των ιαπωνικών επιχειρήσεων προς γιά την πραγματοποίηση εκτεταμένων επενδύσεων στον κοινοτικό χώρο,χωρίς,ωστόσο να καταλήξουν σε ικανοποιητικά γιά την κοινότητα αποτελέσματα.

Από τα τέλη της δεκαετίας του '70 η Κοινότητα,προσπαθώντας να μειώσει τις διαστάσεις του εμπορικού προβλήματός της με την Ιαπωνία και γνωρίζοντας ότι ανάλογο πρόβλημα με την παραπάνω χώρα αντιμετώπιζαν και άλλοι συμβαλλόμενοι εταίροι της στην GATT, αποφάσισε να αναγάγει το Ιαπωνικό πρόβλημα από διμερές σε πολυμερές.Με το σκεπτικό αυτό υπέβαλε μία συνολική καταγγελία στη GATT,η οποία αναφέρονταν στον ιδιαίτερο χαρακτήρα της Ιαπωνικής δομής εισαγωγών και παραγωγής.Ο χαρακτήρας αυτός,κατάτην Κοινότητα,συνεπήγετο μικρότερη τάση γιά εισαγωγές μεταποιημένων προϊόντων και άρα ανισοροπία των υποχρεώσεων και δικαιωμάτων που απορρέουν απο τις υποχρεώσεις της Ιαπωνίας ως συμβαλλόμενου μέλους της GATT.

Σε ανάλογες ενέργειες σε επίπεδο GATT προέβη η Κοινότητα το '82,καθώς και το '86,οπότε αποφασίσθηκε ότι σημαντικό μέρος των εμπορικών

¹⁰² Ιωακειμίδης Π.Κ.: "Οι εξωτερικές οικονομικές σχέσεις της ΕΚ",op. cit. σελ 99-102.

προβλημάτων με την Ιαπωνία,θα ήταν δυνατό να επιλυθούν ριζικά μέσω των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης.

Η συμμετοχή της Ιαπωνίας στον Γύρο Ουρουγουάης είχε ως κυριώτερο κίνητρο την επιθυμία της να συνεχίσει να συμμετέχει όλο και ενεργότερα στο διεθνές εμπορικό παιχνίδι και λιγότερο την επιθυμία της για θεσμική βελτίωση σε κάποιον από τους υπό διαπραγμάτευση τομείς.Με τη συμμετοχή της αυτή η Ιαπωνία επεδίωκε να υπογραμμίσει ακόμα περισσότερο την εικόνα της ως του τρίτου σπουδαιότερου διεθνούς οικονομικού εταίρου και και ως πόλου έλξεως των Ανατολικο-Ασιατικών χωρών.¹⁰³Ακόμα περισσότερο ο απώτερος στόχος την Ιαπωνικής συμμετοχής (ο οποίος έχει τη ρίζα του στην άμεση εξάρτηση του Ιαπωνικού εμπορίου και της οικονομίας από τις ΗΠΑ)¹⁰⁴ ήταν να ικανοποιήσει τα σχετικό αμερικανικό αίτημα και επιπλέον να κρατήσει τους αμερικανούς στη GATT¹⁰⁵.Επεδίωκε τέλος να αποτρέψει τις ΗΠΑ από την εναλλακτική επιλογή να προχωρήσουν στην δημιουργία εμπορικών περιφερειών,επιλογή στην οποία,η Ιαπωνία δεν ήταν έτοιμη να ακολουθήσει.¹⁰⁶

Όσον αφορά τα ειδικότερα ενδιαφέροντά της η Ιαπωνία είχε φυσικά,όπως και οι άλλο δύο κύριοι εμπορευόμενοι εταίροι της,η ΕΚ και οι ΗΠΑ,σημαντικό ενδιαφέρον για τη θεσμοθέτηση τομέων όπως οι υπηρεσίες,ή τα TRIMS,ή ακόμα τη γενικότερη βελτίωση και εξέλιξη των κανόνων της GATT.Εντούτοις γνώριζε πολύ καλά ότι σε αντάλλαγμα θα εδέχετο πολυμέτωπη επίθεση προκειμένου να σεβαστεί τις διεθνείς υποχρεώσεις της,και να ανοίξει την αγορά της στις εξαγωγές από τους διεθνείς εταίρους της,πράγμα που δεν το είχε πράξει μέχρι τότε,σε ικανοποιητικό τουλάχιστον βαθμό¹⁰⁷.

¹⁰³ Βλ. Πίνακα 17

¹⁰⁴ *ibid.*

¹⁰⁵ Lehmann J. P. : "Japan's Position in the New GATT Round". European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round,Madrid,Oct. 86,p. 21

¹⁰⁶ Οι προβληματισμοί της Ιαπωνικής διοίκησης αναφέρονται αναλυτικά στο τρίτο μέρος της διατριβής.Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί,στην παρούσα αναφορά στο ρόλο της Ιαπωνίας στο διεθνές εμπόριο,αναφέρονται,κυρίως,τα στοιχεία εκείνα τα οποία έχουν άμεση σχέση με τη διαπραγματευτική της στάση στο Γύρο Ουρουγουάης.Το γενικότερο πρόβλημα των Ιαπωνικών επιλογών είναι σημαντικά πιο πολύπλοκο και η πλήρης ανάλυσή του εκφεύγει από τα όρια της διατριβής αυτής.

¹⁰⁷ Lehmann,*ibid.*pp. 12-19,καθώς και Πίνακα 17.

Ο ΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ NICs

Οι χώρες NICs (Newly Industrialised Countries), δηλαδή η Ν. Κορέα, το Χονγκ Κονγκ, η Σιγκαπούρη και η Μαλαισία, καθώς και οι όλες οι χώρες της ευρύτερης περιοχής του Ειρηνικού και της Ν.Α. Ασίας, όπως π.χ. η Ινδονησία, η Μαλαισία, η Ταϊλάνδη και οι Φιλιππίνες, αποτελούν σοβαρούς ανταγωνιστές της Κοινότητας.¹⁰⁸ Ο ανταγωνισμός αυτός εκτείνεται τόσο σε προϊόντα μεσαίας τεχνολογίας (όπως πχ κλωστ/κά), όσο και σε προϊόντα υψηλής τεχνολογίας (όπως πχ τα ηλεκτρονικά και τα μικροηλεκτρονικά προϊόντα). Οι χώρες αυτές, κατά την περίοδο της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης, αντιμετώπισαν σοβαρότατα προβλήματα λόγω της επίπτωσης που είχε η αύξηση των τιμών πετρελαίου στον πληθωρισμό τους, σε συνδυασμό με την πτώση των εξαγωγών σε διεθνές επίπεδο.

Στη συνέχεια όμως και προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, το συγκριτικό πλεονέκτημά τους της εξασφάλισης φθηνού εργατικού δυναμικού, επεδίωξαν και έγιναν, πόλος έλξης επενδύσεων, από ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες, όπως οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία. Με τις επενδύσεις αυτές, οι ελευταίες επεδίωξαν, επιτυχημένα, το συνδυασμό του εγχώριου φθηνού εργατικού κόστους, με την εισαγωγή προηγμένης παραγωγικής και διοικητικής τεχνογνωσίας.

Επωφελούμενες από τις προαναφερόμενες επενδυτικές δραστηριότητες και εφαρμόζοντας πολιτική σταθερής ανάπτυξης και σταθεροποίησης τιμών, οι χώρες NICs ναπτύχθηκαν ραγδαία,¹⁰⁹ βελτιώνοντας σημαντικότερα τη βιομηχανική τους υποδομή. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την θεαματική βελτίωση των εξαγωγών

¹⁰⁸ Είναι γεγονός ότι οι χώρες NIC's διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των, τόσο σε μοντέλο ανάπτυξης, όσο και στις σχέσεις τους με τους διεθνείς εταίρους τους, μεταξύ των οποίων και η Κοινότητα. Ο λόγος για τον οποίο στη διατριβή αυτή αναφέρονται μόνο ως ομάδα είναι γιατί με αυτή τη μορφή παρουσιάστηκαν, κατά κανόνα, κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, μέσω των οποίων προσεγγίζει τις διεθνείς επιδράσεις στον χώρο του εμπορίου η παρούσα διατριβή.

¹⁰⁹ Βλ. Πίνακα 14.

τους¹¹⁰ τόσο σε ποσοστό όσο και σε ποικιλία προϊόντων και εξαγωγικών στόχων. Χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ κατά τη δεκαετία του '70 οι εξαγωγές τους αποτελούντο σχεδόν αποκλειστικά από πρωτογενή προϊόντα (φυσικό λάστιχο, μη σιδηρούχα μεταλλεύματα, βομηχανικά καύσιμα κλπ) με κύριους αγοραστές τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, κατά την επόμενη δεκαετία υπήρξε μιά θεαματική στροφή προς τα ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά είδη. Τα είδη αυτά εξάγονται πλέον σε όλο τον κόσμο, ανεξάρτητα από τις γενικευμένες καταγγελίες για ευρύτατη άσκηση αθέμιτων πρακτικών και παραβιάσεων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Την τελευταία περίοδο εντούτοις, παρατηρείται μιά στροφή της οικονομικής και εμπορικής πολιτικής των χωρών αυτών, πολιτική η οποία χαρακτηρίζεται πλέον από μία προσπάθεια ανεξάρτησης από τις ΗΠΑ με ταυτόχρονη προσέγγιση προς την Ιαπωνία, κυρίως, αλλά και προς την Κοινότητα.

Οι λόγοι για την μεταστροφή αυτή φαίνεται πως είναι ότι οι χώρες αυτές θεωρούν ότι οι ΗΠΑ δεν είναι σε θέση, αλλά και δεν επιθυμούν να απορροφήσουν την περαιτέρω ανάπτυξη των εξαγωγών τους. Αυτό πιθανότατα να οφείλεται είτε στα γενικότερα προβλήματα της αμερικανικής οικονομίας, είτε στη εμφανιζόμενη μεταβολή του αμερικανικού ενδιαφέροντος προς την δημιουργία πόλων εμπορίου, ως απάντηση στη δημιουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς. Η ίδρυση άλλωστε της Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών μεταξύ ΗΠΑ-Καναδά-Μεξικού, φαίνεται πως επιβεβαιώνει τις θεωρίες τους αυτές.

Από την άλλη πλευρά, φαίνεται ότι και στις χώρες NICs επεκράτησε η άποψη τους ότι επίκειται η δημιουργία "Fortress Europe", ως αποτέλεσμα της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και ότι, μετά τη δημιουργία του, η πρόσβασή τους στις Κοινοτικές αγορές θα ήταν προβληματική.

¹¹⁰ Βλ. Πίνακες 11 & 12.

Οι παραπάνω λόγοι,καθως και η διαφαινόμενες πλέον θετικές εξελίξεις όσον αφορά τις διαδικασίες για την δημιουργία του λεγόμενου "Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου" τις έκανε ενδεχόμενα να αντιμετωπίσουν θετικότερα την πραγματοποίηση επενδύσεων στην Ευρώπη.

Τέλος,για την ανάλυση της στροφής αυτής δέν θα πρέπει να παραγνωρισθεί επίσης η σημασία του παράγοντα της επιρροής που ασκεί η Βρετανία στην ευρύτερη περιοχή,μέσω των δεσμών με τις πρώην αποικίες της.

ΧΩΡΕΣ "CAIRNS"

Σημαντικός ρυθμιστικός παράγοντας στις διαπραγματεύσεις που αφορούν στο διεθνές εμπόριο και ιδιαίτερα τον ευαίσθητο τομέα των γεωργικών προϊόντων,αποτελεί η λεγόμενη ομάδα των "CAIRNS"¹¹¹.

Η σύνθεση της ομάδας αυτής είναι αρκετά ασυνήθιστη.Συγκεκριμένα αποτελείται από χώρες της Λατινικής Αμερικής (Αργεντινή,Βραζιλία, Χιλή, Κολομβία και Ουρουγουάη), της περιοχής της Ασίας και του Ειρηνικού (Αυστραλία,Νήσοι Φίτζι, Ινδονησία, Μαλαισία,Νέα Ζηλανδία, Φιλιππίνες και Ταϊλάνδη),καθώς και από τον Καναδά και την Ουγγαρία. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η κρισιμότητα της εμπορίας στον τομέα της γεωργίας έκανε δυνατή τη συνεργασία κρατών με ριζικές διαφορές στις δομές του εμπορίου της βιομηχανίας και της οικονομίας τους¹¹². Κύρια επιδίωξη των κρατών αυτών απότελεί η όσο το δυνατό μεγαλύτερη φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου των γεωργικών

¹¹¹ Ομώνυμη πόλη της Αυστραλίας στην οποία επισημοποιήθηκε η δημιουργία της ομάδος.

¹¹² Βλ. σχετικά Lemaquesquer M. : "Negotiations au GATT dans un climat d' affrontement".Le Monde, Avril 1988,p. 18 & 19.

προϊόντων και ιδιαίτερα η απαλλαγή του από κάθε είδους προστατευτικά μέτρα και επιδοτήσεις τα οποία θα αλλοίωναν την πραγματική δύναμη των εμπορευομένων. Ήταν λοιπόν εκ των πραγμάτων φανερό ότι κύριος στόχος τους αποτελούσε η ΚΑΠ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Το μερίδιο των CAIRNS στο διεθνές εμπόριο γεωργικών προϊόντων είναι πολύ σημαντικό. Συγκεκριμένα διακινούν περί τα 25% των γεωργικών προϊόντων διεθνώς, έναντι 30% των ΕΚ και 15% των ΗΠΑ. Επιπλέον, το ποσοστό το οποίο καταλάμβαναν τα προϊόντα αυτά στο σύνολο των εξαγωγών τους ήταν σημαντικότερο -άνω του 30%, έναντι 15% των ΕΚ και 18% των ΗΠΑ- πράγμα που έκανε τις διαπραγματεύσεις για την απελευθέρωση της γεωργίας, γεγονός εξαιρετικά κρίσιμο για την οικονομία τους. Η τελευταία μάλιστα, σε σχέση με αυτή των άλλων δύο ανταγωνιστών τους, ήταν σε αρκετά χειρότερη κατάσταση, μιά που ενώ ο πληθυσμός των CAIRNS αποτελούσε το 11% του συνολικού παγκόσμιου, έναντι 7% των ΕΚ και 5% των ΗΠΑ, ενώ η συμμετοχή τους στο ακαθάριστο παγκόσμιο προϊόν ήταν αντίστοιχα 10%, έναντι 25% των ΕΚ και 35% των ΗΠΑ.¹¹³ Τοιούτο τρόπο, η κατάσταση αυτή ωθούσε αναπόφευκτα τις χώρες CAIRNS προς ανελαστικότερες τοποθετήσεις, όσον αφορά τις εκάστοτε διαπραγματεύσεις στον γεωργικό τομέα¹¹⁴.

Είναι αυτονόητο, ότι τα ανωτέρω ποσοστά, τα οποία απεικονίζουν τον μέσο όρο της συνολικής κατάστασης και δυναμικότητας των CAIRNS, ελάχιστη σχέση έχουν με την εικόνα του Καναδά, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας, χώρες οι οποίες αποτελούν και τα ηγετικά στελέχη της ομάδος και από τους βασικούς εμπορικούς εταίρους των ΕΚ.

¹¹³ Οι πηγές για τα οικονομικά μεγέθη των CAIRNS προέρχονται από τους στατιστικούς πίνακες του Αυστραλιανού Υπουργείου Εξωτερικών και εμπορίου, έτους έκδοσης 1985.

¹¹⁴ Oxley A. : "The Challenge of Free Trade". Harvester Wheatsheaf, UK, 1990, p. 113 & 114.

Στις σχέσεις της ΕΟΚ με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλάνδία, η γεωργία διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο, τη στιγμή που και οι δύο έχουν σοβαρά εξαγωγικά συμφέροντα στο γεωργικό τομέα. Για τον λόγο αυτό ασκούν έντονη κριτική για το χαρακτήρα της ΚΑΠ και τις συνέπειες που έχει στο διεθνές εμπόριο αγροτικών προϊόντων.

Η πρώτη διεύρυνση της Κοινότητας (1973), με την προσχώρηση της Βρετανίας, είχε ως συνέπεια να κάνει πιο αισθητές για τις εν λόγω χώρες τις επιπτώσεις της ΚΑΠ. Ο λόγος ήταν ότι το προτιμησιακό κοινοπολιτικό καθεστώς που απολάμβαναν, δεν ήταν δυνατό να διατηρηθεί μετά την είσοδο της Βρετανίας στην Κοινότητα, την προσαρμογή της στην ΚΑΠ και την εφαρμογή του Κοινού Δασμολογίου. Η ένταξη αυτή είχε άλλωστε ως πρόσθετες συνέπειες την ενδυνάμωση των ήδη ραγδαία εξελισσόμενων εμπορικών και οικονομικών δεσμών της Βρετανίας με τα υπόλοιπα κράτη μέλη, γεγονός το οποίο συνετέλεσε στην πραγματοποίηση σημαντικής μεταβολής στα ποσοστά των εξαγωγών των χωρών αυτών προς την Κοινότητα.

Ιδιαίτερα όσον αφορά στην Αυστραλία, οι εξαγωγές της προς την Κοινότητα των 9, μειώθηκαν κατά την περίοδο 1973-77 κατά 80% περίπου.¹¹⁵ Για τους ανωτέρω λόγους η Αυστραλία έκανε ήδη από τον Γύρο του Τόκυο χρήση των δικαιωμάτων της ως συμβαλλόμενο μέλος της GATT, επιτυγχάνοντας κατά τις διαπραγματεύσεις την εξασφάλιση από μέρους της Κοινότητας παραχωρήσεων, υπό την μορφή δασμολογικών ποσοτώσεων, σε ορισμένα είδη φρούτων. Οι παραχωρήσεις αυτές φυσικά δεν ήταν αρκετές για να σταματήσουν τις επιθέσεις της Αυστραλίας κατά της ΚΑΠ, και τις προσπάθειες της για βελτίωση των όρων πρόσβασής της στις Κοινοτικές αγορές.

¹¹⁵ Ιωακείμης Π.Κ. : "Οι εξωτερικές σχέσεις και Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας". Αθήνα, εκδ. Παπαζήσης, 1982.

Αντίθετα με την Αυστραλία, οι διαπραγματεύσεις της Ν. Ζηλανδίας με την Κοινότητα, όσον αφορά την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την ένταξη της Βρετανίας, αποδείχθηκαν περισσότερο επιτυχείς.

Συγκεκριμένα, η Ν. Ζ. επεδίωξε και επέτυχε την υπογραφή, παράλληλα με την πράξης προσχώρησης της Βρετανίας στην Κοινότητα, ενός πρόσθετου ειδικού πρωτοκόλλου (πρωτόκολλο αριθμ. 18).

Στο πρωτόκολλο αυτό προβλέπονταν ειδικές ρυθμίσεις για τις εισαγωγές βουτύρου και τυριών, προελεύσεως Ν. Ζηλανδίας στη Βρετανική αγορά. Οι ρυθμίσεις αυτές είχαν μεταβατικό χαρακτήρα (προβλέπονταν να τερματισθούν στο τέλος του 1977) και προέβλεπαν τη σταδιακή μείωση των εισαγωγών βουτύρου και τυριών στην Κοινοτική αγορά με μειωμένη εισφορά.

Με το τέλος της μεταβατικής περιόδου, τερματίστηκε και το ειδικό καθεστώς για τα τυριά, αλλά παρατάθηκε το καθεστώς για το βούτυρο, αρχικά μέχρι το 1978 και στη συνέχεια, με διαδοχικές παρατάσεις, μέχρι το 1992¹¹⁶.

Η ένταξη και του αιγοπρόβειου κρέατος στην ΚΟΑ (Κοινή Οργάνωση Αγοράς), στο πλαίσιο της ΚΑΠ, είχε ως συνέπεια τη δημιουργία προσθέτων προβλημάτων με τη Νέα Ζηλανδία. Η τελευταία είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας αιγοπρόβειου κρέατος και κύριος προμηθευτής της Κοινότητας, ιδίως στην αγορά της ΜΒ. Για τους λόγους αυτούς επεδίωξε να κατοχυρώσει το μερίδιό της στην Κοινοτική αγορά. Για το θέμα αυτό επήλθε συμφωνία μεταξύ ΕΟΚ-Ν. Ζηλανδίας, οι δε σχετικές ρυθμίσεις περιλήφθηκαν στον κανονισμό για το αιγοπρόβειο κρέας.

Οι ανωτέρω λύσεις φυσικά εν μέρει μόνον ικανοποίησαν την Ν. Ζ., μιά που προσωρινές και αποσπασματικές μόνο λύσεις έδιναν στα προβλήματα των γεωργικών εξαγωγών της προς την Κοινότητα. Αντίθετα άφιναν άθικτο το εξίσου

¹¹⁶ Μουτσάτσος, *op. cit.* σελ 209.

καίριο θέμα της αντιμετώπισης συνθηκών αθέμιτου ανταγωνισμού στις αγορές των τρίτων χωρών από τα Κοινοτικά προϊόντα, συνεπεία της ΚΑΠ.

Τοιουτοτρόπως οι προσπάθειές της Ν.Ζ. για την επίτευξη μίας συνολικής ριζικής αντιμετώπισης της ΚΑΠ, παρέμεναν στο ακέραιο¹¹⁷.

Οι σχέσεις ΕΟΚ-Καναδά τέλος, εμφανίζονται πió ολοκληρωμένες, μιά που ρυθμίζονται αφενός μόν από το πολυμερές πλαίσιο της GATT και αφετέρου από τη συμφωνία πλαίσιο "Οικονομικής και Εμπορικής Συνεργασίας" η οποία υπογράφηκε μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών τον Ιούλιο του 1976 .

Ο Καναδάς είναι ο κυριώτερος δυτικός εξαγωγέας σε βόειο κρέας και σε σιτηρά. Οι εξαγωγές του όμως, ιδιαίτερα προς τις τρίτες χώρες, επλήγησαν σημαντικά, από τον "πόλεμο επιδοτήσεων" μεταξύ ΕΚ και ΗΠΑ, ο οποίος διαμόρφωνε τις τιμές εξαγωγής των προϊόντων αυτών σε μή ρεαλιστικά επίπεδα. Είχε και αυτός λοιπόν σοβαρούς λόγους να επιδιώξει την επελευθέρωση του εμπορίου τους από τα δεσμά των επιδοτήσεων¹¹⁸.

ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟΙ

Το ζήτημα των κανόνων που διέπουν τις εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες αποτελούν πεισσότερο από τα 2/3 του συνόλου των μελών της GATT.

¹¹⁷ ibid σελ. 269.

¹¹⁸ ibid σελ. 270.

Η μέχρι πρόσφατα στάση τους,όσον αφορά στις σχετικές διαπραγματεύσεις, χαρακτηρίζονταν από απροθυμία συμμετοχής,πράγμα που οφείλετο στο γεγονός ότι σε μεγάλο αριθμό αναπτυσσόμενων,επικρατούσε η άποψη ότι οι κανόνες της GATT υιοθετήθηκαν και ουσιαστικά αφορούσαν στο εμπόριο ανάμεσα στις ανεπτυγμένες χώρες¹¹⁹.

Η κατάσταση αυτή όπως μεταβλήθηκε σημαντικά κατά την περίοδο που προηγήθηκε του Γύρου της Ουρουγουάης.¹²⁰ Κατά την περίοδο αυτή κλιμακώθηκε η εξελισσόμενη διόγκωση υπερεπάρκειας προσφοράς στα αγροτικά προϊόντα και τα βιομηχανικά είδη "παραδοσιακών" κλάδων,τομείς οι οποίοι άλλωστε συνθέτουν το μεγαλύτερο μέρος της εξαγωγικής δραστηριότητας της πλειοψηφίας των χωρών αυτών.¹²¹ Όπως είναι φυσικό,η κατάσταση αυτή απέβαινε βαθμιαία σε βάρος των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών,οι οποίες αδυνατούν να προσφέρουν προϊόντα μεγάλης προστιθέμενης αξίας.

Επιπλέον,κατά την ίδια περίοδο,και οι γενικότερες επικρατούσες συνθήκες στο διεθνές εμπόριο δεν στάθηκαν ιδιαίτερα ευνοϊκές για το μεγαλύτερο μέρος των αναπτυσσόμενων.

Κατά πρώτον,οι όροι του εμπορίου συνέχισαν να εξελίσσονται σε βάρος τους.Χαρακτηριστικά αναφέρουμε πως οι τιμές των βασικών μετάλλων (αλουμίνιο, χαλκός, μόλυβδος, ψευδάργυρος, άργυρος κ.λ.π.) εξακολούθησαν

¹¹⁹ Σχετικά με την αντιμετώπιση των μέχρι τότε διαπραγματεύσεων της GATT από τους αναπτυσσόμενους βλ. μεταξύ άλλων,Jackson J. H. : "The World Trade System.Law and Policy of International Economic Relations".The MIT Press,Cambridge,1983,p. 54,Hidec R. E. : "GATT Dispute Settlement After the Tokyo Round:An Unfinished Bussiness".Cornell International Law Journ.,No 13,1980,p. 155 & 156,καθώς επίσης και την άποψη του τότε Γεν. Δ/ντού της GATT Olivier Long στο R.C.A.D.I. (1983-VI) p. 78 & 79.

¹²⁰ Οι σχέσεις των αναπτυσσόμενων αναπτυσσόμενων με την GATT κατά την περίοδο του Γύρου Ουρουγουάης,αναφέρεται αναλυτικό στον "Economist" : "GATT Brief.A better deal for poor countries", 28/4/90,p. 98 & 99.

¹²¹ Για το θέμα της συμμετοχής των αναπτυσσόμενων στους προηγούμενους Γύρους της GATT,καθώς και των προβλημάτων και των προτεραιοτήτων τους κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης βλ. σχετική έκθεση της Επιτροπής του ΟΟΣΑ για τις εμπορικές σχέσεις με τους αναπτυσσόμενους," Further consideration of the intergration of developing countries into the international trading system: The question of tariffs and tariff bindings",TC/WP (87) 103,6-11-87.

να κινούνται σε απογοητευτικά χαμηλά επίπεδα, ενώ η διεθνής αγορά του κασσίτερου τινάχθηκε στον αέρα.

Εξ' άλλου, το 1985 έκλεισε με την κατάρρευση της διεθνούς τιμής πετρελαίου, γεγονός που συνέτεινε στην πτωτική τάση της οικονομίας σημαντικού αριθμού από τις χώρες αυτές.

Αποτέλεσμα των αρνητικών αυτών εξελίξεων ήταν ότι το συνολικό εξωτερικό χρέος των χωρών του Τρίτου Κόσμου αυξάνετο συνεχώς, φθάνοντας το 1985 από 895 σε 920 δις \$. Η υπερχρέωση αυτή των αναπτυσσόμενων τους οδήγησε σε περαιτέρω μείωση των εισαγωγών (μιά που οι εξαγωγικές τους δυνατότητες ήσαν, εκ των πραγμάτων περιορισμένες), προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις δανεισμού των από τους αναπτυγμένους, με αποτέλεσμα την περαιτέρω συρρίκνωση του ήδη υποβαθμιζομένου ρόλου τους στο διεθνές εμπόριο.¹²²

Με βάση τα ανωτέρω λοιπόν οι αναπτυσσόμενοι εμφανίζονται πλέον για πρώτη φορά, σε αντίθεση με τους προηγούμενους Γύρους, αποφασισμένοι να συμμετάσχουν ενεργά στις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.¹²³ Εξαρτούσαν όμως την δημιουργική και θετική συμμετοχή τους στην πρόοδο των διαπραγματεύσεων από την αποδοχή, κυρίως, των ακολούθων δεσμεύσεων εκ μέρους των αναπτυγμένων Σ.Μ.¹²⁴:

α) Οι ανεπτυγμένες χώρες ήταν υπεύθυνες για τις περισσότερες εκτροπές στο διεθνές εμπόριο. Άρα αυτές θα έπρεπε να ενεργήσουν για να τις καταργήσουν.

¹²² Κατράνης, *op. cit.*, σελ. 173.

¹²³ Για πληρέστερη αναφορά στο θέμα του τρόπου αντιμετώπισης της GATT από τους αναπτυσσόμενους βλ. Whalley J. : "Non Discriminatory Discrimination: Special & Differential Treatment Under the GATT for Developing Countries". *The Economic Journal* No. 100, December 1990, pp. 1318-1328.

¹²⁴ Λεπτομερέστερη ανάλυση των θέσεων των αναπτυσσόμενων, και ιδιαίτερα των Αφρικανικών χωρών, για κάθε ένα από τα επιμέρους θέματα του γύρου Ουρουγουάης, βλ. Oyejide T. A. : "The Participation of Developing Countries in the Uruguay Round: An African Perspective". "A New GATT for the Nineties & Europe '92", international conference held in Tübingen, 25-27 July, 1990, σελ. 427 επ.

Το αίτημα αυτό των αναπτυσσόμενων αφορούσε κύρια στην αποκατάσταση της "ασυμμετρίας" στο διεθνές εμπόριο, η οποία, κατά την άποψή τους, οφείλετο κυρίως στα προστατευτικά μέτρα των ανεπτυγμένων, τα οποία εστρέφοντο, ως επί το πλείστον, εναντίον τους¹²⁵, ενώ ήταν αμφίβολο αν η πλειοψηφία τους ήταν σύμφωνη με τις διατάξεις της GATT¹²⁶.

Μεταξύ των άλλων, οι αναπτυσσόμενοι επεδίωκαν:

- Τον περιορισμό, σε σημαντικό βαθμό, της εφαρμογής των προστατευτικών μέτρων anti-dumping και αντι-επιδοτήσεων εναντίον των.

- Την αποδυνάμωση των ρητρών διασφάλισης, οι διατάξεις των οποίων αποτελούσαν σημαντικό όπλο στο αμυντικό οπλοστάσιο των αναπτυγμένων, και ιδιαίτερα των διατάξεων που επέτρεπαν τη δυνατότητα επιλεκτικής εφαρμογής εναντίον τους.

- Τέλος επεδίωκαν την θέσμοθέτηση -και συνεπώς τον έλεγχο- στα πλαίσια της GATT, σημαντικού αριθμού περιοριστικών μέτρων, τα οποία ενεφάνιζαν την μορφή των λεγομένων "λεοντίων συμφωνιών". Οι συμφωνίες αυτές οι οποίες χωρίς να απαγορεύονται από το "γράμμα" της GATT, παραβίαζαν ωστόσο, κατά την άποψή τους, το "πνεύμα" της, ήταν γνωστές με την ονομασία "μέτρα γκρίζας ζώνης", και οι πιο συχνά εφαρμοζόμενες από αυτές ήταν οι συμφωνίες αυτοπεριορισμού.¹²⁷ Τα μέτρα γκρίζας ζώνης, κατά τους αναπτυσσόμενους, ήταν ένα μέτρο των αναπτυγμένων που στόχευε αποκλειστικά σχεδόν εναντίον τους, μιά που συνήθως βασιζόνταν στην ύπαρξη σχέσης "δυνατού- αδυνάτου" μεταξύ των αντισυμβαλλόμενων¹²⁸.

¹²⁵ Balassa B. : "Interest of Developing Countries in the Uruguay Round". The World Economy, Vol. 11, March 1988, σελ. 47 επ.

¹²⁶ Jackson J. H. : "Consistency of Export-restraint Arrangements with the GATT". The World Economy, Vol. 11, No 4, Dec. 1988, pp. 485-497, esp. p 497.

¹²⁷ "Economist" : "The ITO that never was". 22/9/90, p.8.

¹²⁸ Kortecki M. : "Grey Area Trade Policy". Gatt Secretariat, February 1986, και ιδιαίτερα σελ 6 επ.

β) Οι αναπτυσσόμενοι δεν θα πιεσθούν για απελευθερώσεις σαν μέρος αυτής της διαδικασίας.

και

γ) Οι ειδικές ανάγκες για ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων θα πρέπει να αναγνωρισθούν¹²⁹.

Οι αναφορές αυτές,μεταξύ άλλων,έκαναν σαφές ότι οι αναπτυσσόμενοι δέν ήταν σε καμία περίπτωση διατεθειμένοι,προκειμένου να βελτιώσουν την πρόσβαση των προϊόντων τους στις διεθνείς αγορές,να παραιτηθούν από τα ειδικά προνόμια τα οποία είχαν μέχρι τότε εξασφαλίσει.

Τα προνόμια αυτά απετέλεσαν προϊόντα μακροχρόνιων πιέσεων από πλευράς αναπτυσσόμενων προς τους αναπτυγμένους,ιδιαίτερα από την δεκαετία του '60 και μετά,κατά τις σχετικές διαπραγματεύσεις τόσο σε επίπεδο GATT όσο και σε επίπεδο UNCTAD.

Μερικά από τα προνόμια αυτά είναι η δυνατότητα λήψης από τους αναπτυσσόμενους μη δασμολογικών μέτρων (Enabling Clause) για προστασία της εσωτερικής των αγοράς,ή σε περιφερειακή βάση χορήγηση προτιμήσεων μεταξύ των αναπτυσσόμενων,η ιδιαίτερα προνομιακή μεταχείριση των ελάχιστα αναπτυσσόμενων χωρών,το περίφημο Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων κλπ¹³⁰.

Παρόλο που τα πραγματικά ωφέλη των ανωτέρω προνομίων αμφισβητούντο ανοικτά από πολλές πλευρές¹³¹,το γεγονός ήταν ότι οι αναπτυσσόμενοι δεν σκόπευαν σε καμία περίπτωση να τα καταθέσουν προς διαπραγμάτευση¹³².

¹²⁹ Βλ. Lamb D.: "The Logic and Politics of the Next Trade Round".Atlantic Community Quart, Washington D.C.,1984 pp. 233-237,esp. p.236

¹³⁰ Balassa B.,Michalopoulos C. : "Liberalizing Trade Between Developed & Developing Countries". Journal of World Trade Law No 3,1986.

¹³¹ Βλ. αντ. αλ. Α. Μπρεδήμα : "Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο",τεύχος Α',Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα,Αθήνα 1989,σελ. 170 επ.

¹³² Aho M. C. - Aronson J. D. : "Trade Talks".Counsil of Foreign relations,USA,1985,p. 98.

δ) Οι προτεραιότητες των αναπτυσσόμενων (οι οποίες ήταν τα κλωστ/κά,η γεωργία και τα τροπικά προϊόντα) θα έπρεπε να συμπεριληφθούν στις προεραιότητες των διαπραγματεύσεων.

Πάγια άποψη των αναπτυσσόμενων όσον αφορά τους τομείς των κλωστ/κών και της γεωργίας ήταν ότι οι διατάξεις της Πολυμικής Συμφωνίας και της ΚΑΠ έβλαπταν ουσιαστικά τις προοπτικές ανάπτυξής τους.

Ιδιαίτερα όσον αφορά στην Πολυμική Συμφωνία,θεωρούσαν ότι είχε γίνει ένα θεσμοποιημένο μέτρο προστατευτισμού και βοήθειας των μη αποτελεσματικών βιομηχανιών των αναπτυγμένων χωρών.

Όσον αφορά τέλος στα τροπικά προϊόντα,των οποίων οι αναπτυσσόμενοι ήσαν οι βασικότεροι εξαγωγείς,κύρια επιδίωξή τους ήταν η πλήρης απελευθέρωση της ήδη σημαντικά απελευθερωμένης διεθνούς αγοράς¹³³.

Οι ανωτέρω πίεσεις των αναπτυσσόμενων για αποδοχή των όρων αυτών από τους οποίους εξαρτούσαν τη θετική συμβολή τους στις διαπραγματεύσεις του Γύρου,είχαν φυσικά,ως κύριους αποδέκτες τους κυριώτερους αναπτυγμένους εταίρους τους,δηλαδή ουσιαστικά προς τις ΗΠΑ,τις ΕΚ και την Ιαπωνία.

Οι τελευταίοι επεδίωκαν,με κάθε τρόπο,τη συμμετοχή των αναπτυσσόμενων στις διαπραγματεύσεις.Εκτός των άλλων,τους απασχολούσε ιδιαίτερα τόσο η συμμετοχή τους στους Κώδικες της GATT (τους οποίους ένας σημαντικός αριθμός αναπτυσσόμενων απέφυγε επιμελώς να υπογράψει),όσο,κυρίως,σε μιά ενδεχόμενη συμφωνία στον τομέα των Υπηρεσιών και της Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Το ετήσιο εμπόριο στους τομείς αυτούς ξεπερνούσε τα 600 δις \$.,τα περισσότερα δε από τα προϊόντα αυτά παρήγοντο και διεκινούντο από τις

¹³³ Low P. & Gusman R. : "Tropical Products in the Uruguay Round".United Nations,Uruguay Round papers on Selected issues,N. Y. 1989,pp.329-365.Επίσης Cobban M. A. : "Tropical Products in the U.R. Negotiations".The World Economy,Vol. 11,No 2,June 1988,pp. 233-248,esp. 243-248.

αναπτυγμένες χώρες και αντιπροσώπευαν περί τα 25% των συνολικών εξαγωγών τους.

Οι αναπτυσσόμενοι, από την πλευρά τους, όπως προαναφέρθηκε, επιθυμούσαν την απελευθέρωση του εμπορίου, κυρίως, στους τομείς της γεωργίας και των κλωστ/κών.

Το ετήσιο εμπόριο των αναπτυσσόμενων στους τομείς αυτούς ανήρχετο σε ποσό άνω των 400 δις \$, από τα οποία τα 120 δις \$ διακινούνται από τις αναπτυσσόμενες χώρες, και αντιπροσώπευαν περί τα 25% των συνολικών εξαγωγών τους.

Ήταν λοιπόν φανερό ότι η επικείμενη διαπραγμάτευση ήταν αρκετά ισοσταθμισμένη, όσον αφορά τις παραχωρήσεις και τα ενδεχόμενα ωφέλη των αντισυμβαλλόμενων μερών. Για τον λόγο αυτό άλλωστε, όπως προαναφέραμε, ήταν η πρώτη φορά που οι αναπτυσσόμενοι θα συμμετείχαν ενεργά στις διαπραγματεύσεις¹³⁴.

Καταλήγοντας πάντως θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι, όσον αφορά τη μορφή της συνεργασίας των συμμετεχόντων κατά τις επικείμενες διαπραγματεύσεις, ο νέος Γύρος της GATT, είχε και μιά ακόμα ενδιαφέρουσα ιδιομορφία σε σχέση με τους προηγούμενους.

Συγκεκριμένα για πρώτη φορά τα προς διαπραγμάτευση θέματα δεν οδηγούσαν, κατ' ανάγκη και αποκλειστικά, στην συνηθισμένη αντιπαράθεση μεταξύ ανεπτυγμένων-αναπτυσσόμενων.

Αντίθετα, τη φορά αυτή υπήρχαν σημαντικά θέματα στα οποία ανεπτυγμένοι και αναπτυσσόμενοι ανταγωνίζονταν σε ριζοσπαστικές προτάσεις απελευθέρωσης του εμπορίου.

¹³⁴ Οι εκτιμήσεις αυτές οφείλονται στους Mennes L.B.M. & Kokkoek K.A. : "Developing Countries in the GATT". European Meeting on the Position of the EC in the New GATT Round, Madrid, Spain, 2-4/10/86, pp.1- 27, όπου επιχειρείται η παρουσίαση μιάς πλήρους και αναλυτικής εικόνας των επιδιώξεων και προτεραιοτήτων των αναπτυσσόμενων από τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,

Σε άλλα θέματα επίσης υπήρχε κοινή στάση μεταξύ ορισμένων αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών με χαρακτηριστική περίπτωση τον τομέα της γεωργίας, όπου αναπτυγμένοι και αναπτυσσόμενοι είχαν σχηματίσει αρραγές μέτωπο εναντίον των ΕΚ, κυρίως, αλλά και κατά των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας.

Η ιδιομορφία αυτή, η οποία σπανίως μέχρι πρόσφατα παρατηρείται σε ανάλογες διαπραγματεύσεις, απετέλεσε ένα ακόμη προμύνημα ότι ο Γύρος Ουρουγουάης επρόκειτο να διαφέρει σημαντικά από τους προηγούμενούς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ

1. Η ΓΕΝΙΚΗ ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ

Κατά τη διενέργεια των αρχικών φάσεων των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης,κυριάρχησε το ακόλουθο μοντέλο τακτικής :

Η όλη διαδικασία παρουσιάστηκε ως μία άσκηση προς εξεύρεση κοινά αποδεκτών λύσεων,μέσω συμβιβασμών,και νέων συμβιβασμών κοκ,όσον αφορά τα επιμέρους στοιχεία των εμφανιζόμενων προβλημάτων και διαστάσεων απόψεων μεταξύ των διαπραγματευόμενων μερών.Με τον τρόπον αυτό οι διαπραγματευτές επεδίωκαν να μικραίνουν προοδευτικά το χάσμα μεταξύ των συμβαλλόμενων,προετοιμάζοντας τοιούτοτρόπως το έδαφος για μία τελική πολιτική λύση.

Από την άλλη πλευρά όμως,η τακτική αυτή είχε ως αποτέλεσμα το ότι,κατά την περίοδο αυτή,οι πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις χαρακτηρίστηκαν από αβεβαιότητα,κατά την οποία η φύση του επιδιωκόμενου,τελικά αποδεκτού, αποτελέσματος κατά τα στάδια αυτά της διαδικασίας,ήταν ουσιαστικά άγνωστη στους διαπραγματευτές. Φυσικά,για την περίπτωση αυτή,υπήρχε πάντοτε η Διακύρηξη τηςPdE,τις διατάξεις της οποίας επεκαλούντο συχνά οι διαπραγματευτές σε περίπτωση διχογνωμίας όσον αφορά τις εκάστοτε βασικές κατευθυντήριες γραμμές και τους γενικούς διαπραγματευτικούς στόχους.

Η Διακύρηξη αυτή εντούτοις δεν ήταν πάντοτε σε θέση να επιλύσει διαφωνίες οι οποίες αφορούσαν συγκεκριμένα και λεπτομερή σημεία των διαπραγματεύσεων,ιδιαίτερα μετά τις προκαταρτικές φάσεις των εργασιών του Γύρου.

Ο λόγος ήταν ότι,μιά που και η ίδια η Διακύρηξη υπήρξε προϊόν συμβιβασμού,επειδή,εκ των πραγμάτων,απετέλεσε τη συνισταμένη των βουλήσεων

των 100 περίπου των Σ.Μ. της GATT,στην ουσία,μόνο γενικές αρχές και κατευθύνσεις ήταν σε θέση (και είχε την πρόθεση) να δώσει στους διαπραγματευτές.Το αποτέλεσμα ήταν ότι οι τελευταίοι ματαιώς πλέον επικαλούντο ή και επιχειρούσαν να ερμηνεύσουν,τις διατάξεις της προσπαθώντας να αντλήσουν περαιτέρω βοήθεια στο έργο των.Η ανωτέρω εικόνα της αβεβαιότητας και της ασάφειας η οποία επικρατούσε κατά τα πρώτα στάδια των διαπραγματεύσεων επιδεινούτο από την απουσία της χορήγησης ξεκάθαρης πολιτικής γραμμής προς τους διαπραγματευτές από τις εθνικές κυβερνήσεις των.

Αναλυτικότερα,οι γενικότερες δυσμενείς διεθνείς οικονομικές πολιτικές και εμπορικές συνθήκες,καθώς και η απουσία πολιτικής συμφωνίας μεταξύ των κυβερνήσεων των διαπραγματευόμενων μελών σχετικά με τους αποδεκτούς στόχους των επιμέρους διαπραγματεύσεων,δημιουργούσε προβλήματα στους διαπραγματευτές,οι οποίοι δεν ήταν τελικά σε θέση να βοηθηθούν από μία ξεκάθαρη στρατηγική.

Γιά τους λόγους αυτούς οι τελευταίοι αντιμετώπιζαν έντονα προβλήματα προώθησης των εργασιών κατά τις εργασίες των Δ.Ο. της αρμοδιότητάς των,μή έχοντας ξεκάθαρα περιθώρια ελιγμών και υποχωρήσεων,στοιχεία απαραίτητα προκειμένου να πραγματοποιήσουν τους στόχους των.Η κατάσταση αυτή,η οποία,απείλησε να οδηγήσει σε πλήρη αποτυχία την συνολική πορεία των εργασιών του Γύρου,διευθετήθηκε τελικά μόνο μετά από τις αρχικές φάσεις των διαπραγματεύσεων και κατόπιν πολυαριθμών διμερών ή ολιγομερών επάφων και διαβουλεύσεων σε ανώτατο επίπεδο.

Οπως προαναφέρθηκε,οι διαπραγματευτές,κατά την έναρξη των διαπραγματεύσεων,επικέντρωσαν κυρίως τις εργασίες τους στον καθορισμό της κοινά αποδεκτής διαπραγματευτικής διαδικασίας,παρά προς την ουσία της διαπραγμάτευσης.Γιά τον λόγο αυτό,η αρχική διαπραγματευτική δραστηριότητα επικεντρώθηκε,κυρίως,στην εξέταση σημείων τα οποία θα οριοθετούσαν και θα

καθόριζαν τις μετέπειτα διαπραγματευτικές μεθόδους.¹ Αυτό τελικά οφέλησε την Κοινότητα στη διαμόρφωση της πολιτικής της έναντι των εταίρων της στην GATT, μιά που είχε τον καιρό κατά την διάρκεια της διαδικασίας να ανιχνεύσει και να εξετάσει τις απόψεις, τις προσφορές και τις απαιτήσεις τους.

Μέχρι τα τέλη λοιπόν της πρώτης φάσης τα πολύπλοκα διαπραγματευτικά προβλήματα είχαν περιορισθεί σύμφωνα με την προαναφερόμενη διαπραγματευτική τακτική εντός των επιμέρους ΔΟ. Κατά το τέλος της πρώτης φάσης όμως οι επικεφαλής των διαπραγματεύσεων έπρεπε πλέον να αναλάβουν το εξαιρετικά δύσκολο έργο να ασχοληθούν με τα συγκεκριμένα επιμέρους προβλήματα μίας εκάστης ΔΟ. Αν και η ύπαρξη και η ουσία των προβλημάτων αυτών ήταν σε γενικές γραμμές γνωστές στους διαπραγματευτές, οι τελευταίοι συμφώνησαν, ατύπως, σε πρώτο στάδιο, να τα αγνοήσουν, προκειμένου να μην αποτελέσουν εμπόδιο στην ροή των διαπραγματεύσεων. Στη συνέχεια όμως, κατά την πρόοδο των εργασιών, τα προβλήματα αυτά άρχισαν, εκ των πραγμάτων, να αναφέρονται όλο και πιο συχνά κατά τις άτυπες διαβουλεύσεις μεταξύ των διαπραγματευτών προβάλλοντας έτσι, προοδευτικά, ως "κομβικά" σημεία στην εξέλιξη του Γύρου, σε σημείο που από κάποια στιγμή και ύστερα ήταν αδύνατο να αγνοηθούν.

Τοιουτοτρόπως, οι επικεφαλής των διαπραγματεύσεων εκλήθησαν πλέον να τα εξετάσουν επισταμένως τα προβλήματα εκάστης Δ.Ο., καθώς και τις, άμεσες ή έμμεσες, διασυνδέσεις τους με άλλες σχετιζόμενες Δ.Ο. Στη συνέχεια οι διαπραγματευτές θα έπρεπε να προσπαθήσουν είτε να επιλύσουν τα προβλήματα αυτά, είτε να τα εντάξουν σε ένα συνολικό "πακέτο" πολιτικά αποδεκτό από τα Σ.Μ., ή έστω σε ένα "συμβιβαστικό πακέτο" όπου όλοι να κερδίζουν κάτι, σε βαθμό ώστε να αποδέχονται να χάσουν κάτι.

¹ Βλ. σχετική έκθεση ΜΕΑ Γενεύης, ΑΠ : Φ. 6515/MTN/72/ΑΣ 2151, 2/10/86.

Ιδιαίτερα όσον αφορά την Επιτροπή, η φάση αυτή των διαπραγματεύσεων του Γύρου ήταν ουσιαστικά, κατά μεγάλο ποσοστό, μία πολιτική, "εσωτερική", κυρίως, διαδικασία, προκειμένου να πεισθούν τα κράτη μέλη ότι οι κοινοτικοί διαπραγματευτές θα έπρεπε να ήταν έτοιμοι να προβούν σε ορισμένες παραχωρήσεις και όχι μόνο να προβάλλουν της απαιτήσεις της Κοινότητας. Ήταν δηλαδή το πέρασμα από τη φάση της εξελικτικής διαπραγμάτευσης στο εξωτερικό επίπεδο, στη φάση της έμφασης για μία συνολική πολιτική λύση όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις στο εσωκοινοτικό επίπεδο. Κατά τις εσωτερικές αυτές διεργασίες εγένετο φανερό ότι η κοινοτική διαπραγματευτική στρατηγική και τακτική εσχεδιάζετο με βάση, κυρίως, την αντιμετώπιση της ανάλογης στρατηγικής των ΗΠΑ, οι οποίες προβάλλοντο (και ήταν) ως ο κύριος "αντίπαλος" στις διαπραγματεύσεις αυτές.

Η αντίστοιχη Αμερικανική τακτική από την άλλη πλευρά, βασιζέτο στην τακτική της "διπλής πίεσης". Οι Αμερικανική διοίκηση δηλαδή, από την μία πλευρά συμμετείχε ενεργά στις διαπραγματεύσεις, προβάλλοντας, σε κάθε ευκαιρία, την προσήλωσή της στις αρχές του πολυμερούς εμπορίου, και της ανάγκης άμεσης και πλήρους απελευθέρωσής του. Παράλληλα όμως προχωρούσε στην προώθηση σημαντικού αριθμού θεσμοθέτημένων περιοριστικών κανόνων στην εγχώρια νομοθεσία (Trade Bill, Agriculture Bill κλπ), δίδοντας στα υπόλοιπα διαπραγματευόμενα μέρη μία εικόνα για το τι θα μπορούσε να επακολουθήσει, στην περίπτωση κατά την οποία οι προτάσεις τους στις διαπραγματεύσεις δεν θα εγένοντο αποδεκτές. Η Αμερικανική αυτή τακτική, όπως ήταν φυσικό, αποσταθεροποιούσε τις διαπραγματεύσεις και έθετε σε αμφιβολία την μελλοντική υπόσταση και πορεία της GATT. Πρόσθετος παραγοντας αποσταθεροποίησης, υπήρξε επίσης η δημιουργία ανταγωνιστικών προς την Κοινότητα εμπορικών "μπλόκ", όπως εκείνο της Ζώνης Ελευθέρων Εμπορικών Συναλλαγών Καναδά - ΗΠΑ - Μεξικού. Η δημιουργία των "μπλοκ" αυτών άλλωστε οδήγησε σημαντικό αριθμό οικονομολόγων να υποστηρίξουν την

πιθανότητα γενικότερης χρεωκοπίας του θεσμού της GATT και την υποκατάστασή της από ένα σύστημα συνεργαζόμενο "ελεγχόμενων" εμπορικών περιοχών, άποψη που ανέστελλε σημαντικά τον αρχικό ενθουσιασμό και τις φιλοδοξίες των διαπραγματευόμενων.²

Η κατάσταση αυτή, όπως ήταν επόμενο, επέφερε σημαντικότερη αύξηση της πίεσης επί των διαπραγματευτών, από αντιδιαμετρικά μάλιστα σημεία. Υπήρχε δηλαδή, από τη μία πλευρά, διεθνής πίεση για επιτυχή κατάληξη των διαπραγματεύσεων, προκειμένου να αποδειχθεί η δυνατότητα επιτυχούς επίλυσης των εμπορικών προβλημάτων μέσω πολυμερών διαπραγματεύσεων και από την άλλη, πίεση από τις κυβερνήσεις προς τους διαπραγματευτές να μην υποκύψουν και να μή δεχθούν συμφωνίες σε πολυάριθμα ευαίσθητα σημεία, τα οποία οι κυβερνήσεις θεωρούσαν ζωτικά.

Οι παράγοντές αυτοί αποδυνάμωσαν σημαντικά την ταχύτητα και αποτελεσματικότητα των διαπραγματεύσεων, ιδιαίτερα κατά τις προωθημένες φάσεις τους, όπως λόγου χάριν μετά τις Υπουργικές Συνόδους της Γενεύης (ημερομηνία) και του Heizel (ημερομηνία), όπου οι διαπραγματεύσεις φάνηκαν να παγώνουν. Η κατάσταση αυτή δημιούργησε πρόσθετα προβλήματα στο ήδη πολύπλοκο διαπραγματευτικό έργο της Επιτροπής, τη στιγμή που, κατά τις ανωτέρω φάσεις, τα Αμερικανικά αντίμετρα πληθαίνουν και, αντίστοιχα, αυξάνουν οι πιέσεις προς την Επιτροπή, από κράτη μέλη όπως η Γαλλία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία κλπ., για υιοθέτηση περισσότερο προστατευτικών θέσεων κατά τις διαπραγματεύσεις.

² Το φαινόμενο των εμπορικών blocks αναλύεται πληρέστερα στο τρίτο μέρος της διατριβής.

2. ΤΟ ΜΕΣΟ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ
Η ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΜΟΝΤΡΕΑΛ - ΓΕΝΕΥΗΣ
(MID - TERM REVIEW)

Όπως ήδη αναφέραμε, σύμφωνα με το αρχικό σχέδιασμό των διαπραγματεύσεων, ο οποίος αποφασίσθηκε κατά την Υπουργική Συνάντηση στο Μόντρεαλ, θα καταβάλετο προσπάθεια, ώστε οι υπουργοί να ασχοληθούν κύρια με την επικύρωση των μέχρι τότε αποτελεσμάτων των διαπραγματεύσεων (τα οποία θα περιέχονταν στις αναφορές των προέδρων των ΔΟ) και με την παροχή κατευθυντηρίων οδηγιών για την περαιτέρω πορεία του Γύρου, παρά με την επίλυση διαφωνιών τεχνικού χαρακτήρα³.

Για τον λόγο αυτό, κύρια επιδίωξη των ΔΟ ήταν να παραδώσουν στους υπουργούς αναφορές με όσο το δυνατό λιγότερα σημεία ασυμφωνίας.

Για το σκοπό αυτό, κατά τις παραμονές της συνόδου, πραγματοποιήθηκαν μαραθώνιες συνεδριάσεις στην Γενεύη, τόσο στα πλαίσια των ΔΟ όσο και σε κάθε επίσημο και ανεπίσημο επίπεδο, προκειμένου να εξασφαλισθεί με κάθε τρόπο, η επιτυχής έκβαση της διάσκεψης του Μόντρεαλ⁴. Παρόλα αυτά σημαντικός αριθμός ΔΟ δέν κατάφεραν να καταλήξουν σε συμφωνία, και αναγκάστηκαν να μεταφέρουν τις προσπάθειες επίλυσης των διαφωνιών των ΣΜ στο υπουργικό επίπεδο διαπραγματεύσεων στο Μόντρεαλ⁵.

³ Βλέπε σχετική ενημέρωση της Επιτροπής Προς το Συμβούλιο σχετικά με την πρόοδο των διαπραγματεύσεων DOC Seance 113/15-4-88, No 10.

⁴ Για αναλυτική πληροφόρηση της κατάστασης των διαπραγματεύσεων κατά τις παραμονές της Διάσκεψης του Μόντρεαλ καθώς και τις κοινοτικές απόψεις και την στρατηγική, βλ. Βλ. σχετική ενημερωτική έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο SEC (88) final, Brussels, 10/11/88, pp. 3- 39.

⁵ Το τελικό κείμενο το οποίο παραδόθηκε από τις διαπραγματευτικές ομάδες της Γενεύης προς τους υπουργούς για την τελική διαπραγμάτευση στη Σύνοδο του Μόντρεαλ, ευρίσκεται στο έγγραφο της GATT : MTN.GNG/13, 22-11-88.

Μόντρεαλ, Δεκέμβριος 1988

Οι διαπραγματεύσεις της Υπουργικής Συνόδου στο Μόντρεαλ άρχισαν, ανεπίσημα μεν, ουσιαστικά δε, το Σάββατο 3/12/88.

Οι εργασίες επικεντρώθηκαν στις ΔΟ στις οποίες δεν υπήρξε ομοφωνία των ΣΜ κατά τη φάση της προετοιμασίας της υπουργικής διάσκεψης, στη Γενεύη, δηλαδή στους τομείς των Τροπικών Προϊόντων, των Δασμών, της Λειτουργίας του Συστήματος της GATT, των Μέτρων Διασφάλισης, του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών, της Γεωργίας, των Κλωστοϋφαντουργικών, των Υπηρεσιών και των Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Γιά καλύτερη και ταχύτερη πρόοδο των διαπραγματεύσεων, οι ανωτέρω τομείς χωρίστηκαν σε τέσσερις υποομάδες, οι οποίες συνεδρίαζαν παράλληλα και είχαν ως σκοπό τη βελτίωση των σχετικών προτάσεων, προκειμένου να εξασφαλισθεί το τελικό κείμενο κοινής αποδοχής. Τα αποτελέσματα των εργασιών των υποομάδων αυτών θα παρουσιάζονταν για έγγριση σε AD HOC συνεδριάσεις, στις οποίες θα μετείχαν μόνο οι επί κεφαλής των κύριων ομάδων των ΣΜ). Στη συνέχεια θα υποβάλλοντο για επικύρωση στην ολομέλεια (TNC).

Από κοινοτικής πλευράς και προκειμένου να δοθούν οι κατάλληλες κατευθύνσεις κι οδηγίες προς την Επιτροπή κατά την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, η επιτροπή του άρθρου 113 βρισκόταν σε συνεχή επιφυλακή, σε εικοσιτετράωρη βάση και συνεδρίαζε κάθε φορά που παρουσιάζονταν συγκεκριμένη ανάγκη, ενώ παράλληλα υπήρχε συνεχής επαφή με τους υπουργούς, προκειμένου να συγκληθεί το Συμβούλιο Υπουργών, εφόσον οι περιστάσεις το απαιτούσαν.

Η αποτελεσματικότητα όμως του Συμβουλίου Υπουργών περιοριζόταν σημαντικά,στη φάση αυτή,από το γεγονός ότι,στις διαπραγματεύσεις αυτές,όπως προαναφέραμε,η Επιτροπή,κατά παράβαση της μέχρι τότε πρακτικής,ανέλαβε αυτή μόνη,και χωρίς τη συμμετοχή της Προεδρίας να εκπροσωπήσει την Κοινότητα στις ανωτέρω άτυπες αυτές διαβουλεύσεις.Η ενέργεια αυτή,εκτός του ότι,κατά την άποψή μας,απετέλεσε πλήγμα στο θεσμό της Προεδρίας,περιόρισε επίσης σημαντικά το εύρος,την πληρότητα και την ποιότητα της πληροφόρησης των κρατών μελών,κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων.Την Δευτέρα 5/12/88,έγινε η επίσημη έναρξη των διαπραγματεύσεων και αμέσως μετά άρχσαν οι εργασίες των υποομάδων.Οι εργασίες αυτές συνεχίστηκαν έκτοτε,έως και την Παρασκευή 9/12/88,σε συνεχή βάση.

Από τις πρώτες κιόλας συναντήσεις έγινε φανερό ότι οι Δ.Ο. οι οποίες θα παρουσίαζαν προβλήματα ήταν κύρια οι Ομάδες της Γεωργίας,των Υπηρεσιών,των Κλωστοϋφαντουργικών και των Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας,ενώ οι υπόλοιπες Ομάδες κατέληγαν μία μία,κατά την πρόοδο των διαπραγματεύσεων,σε συμφωνία.⁶

Πιο συγκεκριμένα,στη γεωργία υπήρξε αδυναμία συμφωνίας μεταξύ Ε.Κ. και ΗΠΑ,σχετικά με το περιεχόμενο των διαπραγματεύσεων,όσον αφορά στα λεγόμενα "προστατευτικά μέτρα".

Η θέση των ΕΚ ήταν ότι οι διαπραγματεύσεις θα έπρεπε να περιορισθούν στα βραχυχρόνια προστατευτικά μέτρα.Η Κοινότητα επεδίωκε επίσης τη δυνατότητα σταδιακής μείωσης των επιδοτήσεών της στον τομέα αυτόν.Αντίθετα η αμερικανική άποψη υπήρξε εξ αρχής άτεγκτη: Άμεση κατάργηση των μέτρων αυτών,τόσο των βραχυπρόθεσμων όσο και των μακροπρόθεσμων,υπό την απειλή διακοπής των διαπραγματεύσεων στον τομέα αυτόν.

⁶ Μαυροειδή Π.,Μυρογιάννη Γ. : "Σε εξέλιξη ο νέος Γύρος Διαπραγματεύσεων της GATT".Οικονομικός Ταχυδρόμος,,29/6/89,σελ. 37 - 40.

Η Αμερικανική αυτή στάση ήταν ήδη γνωστή,μιά που είχε εκφραστεί και σε προηγούμενα στάδια των διαπραγματεύσεων.Η ΕΚ την χαρακτήριζε ανεδαφική,επειδή έθιγε καίρια βασικούς μηχανισμούς της ΚΑΠ και έθετε ουσιαστικά την Κοινότητα σε αδυναμία να εφαρμόσει οποιαδήποτε Αγροτική πολιτική.Από την άλλη πλευρά,η πρόταση αυτή,ενώ δεν ελάμβανε καθόλου υπόψη τις προσπάθειες οι οποίες ήδη λάμβαναν χώραν στο εσωτερικό των ΕΚ για την αναμόρφωση του Αγροτικού τομέα (αγροανάπαυση,αντικίνητρα στην παραγωγή ορισμένων πλεονασματικών ποικιλιών αγροτικών προϊόντων κλπ.).Για τους λόγους αυτούς η Κοινότητα είχε επιδοθεί σε ένα μαραθώνιο επισήμων και ανεπισήμων διαβουλεύσεων με τις ΗΠΑ,προκειμένου να επιτύχει διαφοροποίηση της θέσης τους αυτής,η οποία,όπως ετόνιζαν δεν θα ήτο δυνατόν να γίνει αποδεκτή από την Κοινότητα.Τοιουτοτρόπως η εμμονή των ΗΠΑ στην υποστηριζή της αιφνιδίασε τα κράτη μέλη των ΕΚ,πολυ περισσότερο μάλιστα τη στιγμή που είχαν τις διαβεβαιώσεις της Επιτροπής για θετική αντιμετώπιση των διαπραγματεύσεων από τις ΗΠΑ⁷.Είναι πάντως γεγονός ότι στην τελευταία συνεδρίαση πριν το Μόντρεαλ,στη λεγόμενη συνεδρίαση του Club de Morges στη Γενεύη,οι ΗΠΑ έδωσαν ήδη την εντύπωση ότι δέν περίμεναν λύση στο πρόβλημα της γεωργίας (το οποίο τόσο οι ίδιες,όσο και σημαντικός αριθμός ΣΜ όπως οι CERNs⁸ και η Ιαπωνία⁹,θεωρούσαν σημείο κλειδί για το Μόντρεαλ),πρίν από τους τρεις πρώτους μήνες του '89¹⁰,προδιαγράφοντας έτσι,κατά κάποιο τρόπο,το "πάγωμα" των διαπραγματεύσεων στο Μόντρεαλ¹¹.

⁷ Αναλυτικά για την αντιπαράθεση ΕΟΚ-ΗΠΑ στον τομέα της Γεωργίας,στα πλαίσια του Γύρου Ουρουγουάης,βλ. αντ. άλλων : Μουτσάτου Δ. : "Γύρος Ουρουγουάης Γεωργία :Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση ή σταδιακή Προσαρμογή; Το ασύμπτωτο της Διαπραγμάτευσης".Από την έκδοση Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,η Ελληνική και η Κοινοτική Οπτική".Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων,Αθήνα 1991,σελ. 58 - 70..Επίσης,από την ίδια έκδοση : Petriccione R. M. : "Uruguay Subsidies Negotiation" pp.48-55,Μπρεδήμα Α. : "Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο" Τεύχος Α.,Αθήνα Κομοτηνή 1989,σελ. 104 - 109,McDonald B. J. : "Agriculture Negotiations in the Uruguay Round",A. New GATT for the Nineties & Europe '92 Conference,Tubingen July 1990 σελ. 299 επ.,κ.α..

⁸ Βλέπε σχετική έκθεση ΜΕΑ Γενεύης,28/11/88 ΑΠ. Φ. 6515.01/2/ΑΣ238,8-2-89,σελ. 3.

⁹ Βλ. σχετική δήλωση του κ. Hidero Maki,υφυπουργού Διεθνών Σχέσεων στο Ιαπωνικό υπουργείο Γεωργίας.Η δήλωση αυτή επισυνάπτεται στην ανωτέρω έκθεση της ΜΕΑ Γενεύης.

¹⁰ ibid.

¹¹ Την προαναφερόμενη στάση των αμερικανών διαπραγματευστών και την αποφυγή οποιασδήποτε πρόωρης βραχυπρόθεσμης σύμφωνιάς για την Γεωργία συνιστά και η "Advisory Committee" διά της σχετικής αναφοράς της σχετικά με τις διαπραγματεύσεις του Μόντρεαλ,η οποία επεστάλη διά του

Ανεξάρτητα πάντως από τα "κενά",ή έστω την ελειπή κοινοτική πληροφόρηση και ετοιμότητα γιά την αντιμετώπιση των ανωτέρω εξελίξεων,γεγονός είναι ότι η αμερικανική θέση αυτή,η οποία,όπως θα αναφέρουμε,προκάλεσε τελικά το μπλοκάρισμα των διαπραγματεύσεων, αιφνιδίασε γενικότερα και άλλους,μη κοινοτικούς αναλυτές,οι οποίοι δεν προέβλεπαν αυτού του είδους τις εξελίξεις¹².Είναι πάντως πολύ πιθανό η πρόταση αυτή να έγινε,κυρίως,γιά λόγους τακτικής,αφού η αρνητική αντιμετώπιση της από την ΕΚ ήταν ήδη δεδομένη.Τοιουτοτρόπως ενδεχόμενη αρνητική εκ μέρους της αντιμετώπιση των αμερικανικών προτάσεων,θα διευκόλυνε κατ αρχήν τις ΗΠΑ να επιρρίψουν τις ευθύνες ενδεχόμενου αδιεξόδου των διαπραγματεύσεων στη Κοινότητα, αμαυρώνοντας την διεθνή της εικόνα.Επιπλέον θα αποτελούσε ένα πρόσθετο εσωτερικό επιχείρημα της αμερικανικής διοίκησης,υπέρ της επικείμενης,κατά την περίοδο εκείνη,κατάθεσης του Αγροτικού Νόμου στο Κογκρέσο.Εξάλλου,στο επίπεδο του σχεδιασμού της γενικότερης εξωτερικής εμπορικής πολιτικής των ΗΠΑ,η άρνηση αυτή των ΕΚ θα μπορούσε,συνδυαζόμενη με τις παράλληλες πρωτοβουλίες των ΗΠΑ γιά την ίδρυση εμπορικού block με τον Καναδά καί άλλες γειτονικές της χώρες,να αύξησει την αμερικανική πίεση προς τα υπόλοιπα ΣΜ γιά υποχωρήσεις,προ του κινδύνου πλήρους αποτυχίας των διαπραγματεύσεων και αποδυνάμωσης της GATT.

Τέλος,η άκαμπτη στάση των ΗΠΑ στον τομέα της γεωργίας κατά τη φάση αυτή,άφηνε στη συνέχεια μεγάλα περιθώρια ελιγμών στον επικεφαλής της εμπορικής αντιπροσωπείας των ΗΠΑ κ. Yeutter,ενόψει τη προβλεπόμενης,τότε, μετακίνησής του στη θέση του Υπουργού Γεωργίας,πράγμα που άλλωστε συνέβη,λίγους μήνες αργότερα.Με την ανωτέρω επιχειρηματολογία συνηγορεί και η ταυτόχρονη εντονότατη Αμερικανική δραστηριότητα γιά τον επηρεασμό της

προέδρου της κ. James D. Robinson III (Πρόεδρος της American Express Company) προς τον USTR Clayton Yeutter στις 16/11/88 και ιδιαίτερα στη σελ. 3.

¹² Βλ. σχετική ανάλυση και προβλέψεις γιά τη σύνοδο του Μόντρεαλ από την Swiss Bank Corporation,στο Schwieter A. (Chief Economist of SBC) : "The Uruguay Round and the Future of GATT".Swiss Bank Corporation,Economic and Financial Prospects,No 5,Oct/Nov 1988,p. 1-4.

κοινής γνώμης. Η προσπάθεια αυτή εκδηλώθηκε τόσο με καταγιγιστική άρθρογραφία όσο και με ανάλογες συνεντεύξεις και αναλύσεις στο σύνολο των μέσων ενημέρωσης, προκειμένου να εμφανισθεί η γεωργία ως ο μοναδικός σχεδόν καθοριστικός παράγοντας για την επιτυχή συνέχιση των διαπραγματεύσεων, και, ταυτόχρονα, να προεξοφληθεί ως "αρνητική" η στάση που θα τηρούσαν στη συνέχεια οι ΕΚ κατά τις διαπραγματεύσεις¹³.

Η ανωτέρω στείρα αντιπαράθεση μεταξύ ΕΟΚ - ΗΠΑ στον τομέα της γεωργίας οδήγησε τελικά σε αδιέξοδο τις σχετικές διαπραγματεύσεις στο Μόντρεαλ. Τη στιγμή λοιπόν όπου έγινε φανερό ότι οι διαπραγματεύσεις στην γεωργία οδηγούνται σε αδιέξοδο και πρό του κινδύνου γενικής αποτυχίας της συνολικής πορείας του Γύρου, επεκράτησε η άποψη, ΕΟΚ και ΗΠΑ, της προώθησης ενός κειμένου κοινής αποδοχής, προκειμένου να αποφευχθεί η συνολική και οριστική αποτυχία των διαπραγματεύσεων. Το κείμενο αυτό θα ανέφερε τα σημεία συμφωνίας και διαφωνίας τους και θα τοποθετούσε τον χρόνο επίτευξης συμφωνίας στο μέλλον, χωρίς να επηρεάζει την πορεία των υπολοίπων ΔΟ.

Η ανωτέρω κοινή επιδίωξη ΕΟΚ - ΗΠΑ δεν έγινε τελικά δυνατό να πραγματοποιηθεί μιά που δεν έλαβε υπόψη την αποφασιστική στάση των υπολοίπων ΣΜ και ιδιαίτερα των αναπτυσσόμενων. Συγκεκριμένα οι τελευταίοι, ανέμεναν μέχρι τότε να βελτιώσουν την συνολική διαπραγματευτική τους θέση, τουλάχιστον στον τομέα των εξαγωγών των αγροτικών τους προϊόντων, από την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του εμπορίου στον τομέα αυτό ως αποτέλεσμα της διαμάχης ΕΟΚ-ΗΠΑ στη γεωργία. Τοιούτο τρόπο, βλέποντας να ναυαγεί η δυνατότητα αυτή, κατέβαλαν προσπάθειες για μία επαναδιαπραγμάτευση και περαιτέρω βελτίωση της θέσης τους σε άλλους τομείς ενδιαφέροντός τους, όπως π.χ. στον τομέα των τροπικών προϊόντων (τα οποία

¹³ Σύμφωνα με σχετικές αναλύσεις των εκπροσώπων της Επιτροπής προς τους Υπουργούς και τα μέλη της επιτροπής 113 (προσωπική εμπειρία του γράφοντος).

εισήχθησαν προς συζήτηση στις διαπραγματεύσεις του Γύρου κατόπιν αιτήματος, αποκλειστικά, από την πλευρά των αναπτυσσόμενων)¹⁴, αλλά και, ιδιαίτερα, στον τομέα των κλωστοϋφαντουργικών.

Στον τομέα αυτόν λοιπόν εκδηλώθηκε έντονη επίθεση από τους αναπτυσσόμενους κατά της Πολυμικής Συμφωνίας. Οι τελευταίοι ζητούσαν την άμεση κατάργησή της, με χρονοδιάγραμμα που θα έπρεπε να συμφωνηθεί επιτόπου, στο Μόντρεαλ. Ζητούσαν επίσης το "πάγωμα" κάθε σχετικού μελλοντικού προστατευτικού μέτρου στον τομέα αυτό καθώς και την κατάργηση των μέτρων που είχαν ήδη ληφθεί.

Οι προτάσεις αυτές συνήντησαν έντονη αντίδραση τόσο από την πλευρά των ΗΠΑ, όσο και, κυρίως, από την πλευρά των ΕΚ. Συγκεκριμένα, κατά τον σχετικό ενδοκοινοτικό συντονισμό, έγινε φανερό (ιδιαίτερα μετά από παρεμβάσεις κύρια από την Πορτογαλική και την Ελληνική αντιπροσωπεία, καθώς και από Γαλλία, Βέλγιο, Ιταλία και Ιρλανδία) ότι οι προτάσεις αυτές των αναπτυσσόμενων δεν ήταν δυνατό να γίνουν αποδεκτές προς διαπραγμάτευση. Η ανωτέρω κατάσταση δέν μεταβλήθηκε παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες των προέδρων των ΔΟ καθώς και τις αλεπάλληλες συνεδριάσεις τόσο σε επίπεδο ΣΜ όσο και ενδοκοινοτικά. Έτσι, πρό του αδιεξόδου που δημιουργήθηκε και του κινδύνου να οδηγηθεί ο Γύρος σε πλήρη αποτυχία, δόθηκε η λύση του "παγώματος" των διαπραγματεύσεων μέχρι τον Απρίλιο του '89, οπότε προβλέπετο νέα σύνοδος των ΣΜ. στη Γενεύη, προκειμένου να δοθεί ο χρόνος και η δυνατότητα στα ΣΜ να επανεξετάσουν τις απόψεις τους και να πραγματοποιήσουν διμερείς και πολυμερείς επαφές, με σκοπό να βρεθεί διέξοδος.

Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί το γεγονός ότι σύμφωνα με τη σχετική απόφαση, στη σύνοδο της Γενεύης προβλέπετο το ανώτατο όργανο, το οποίο θα επικύρωνε τις τελικές αποφάσεις, να είναι η Επιτροπή Εμπορικών

¹⁴ Cobban M. : "Tropical Products in the Uruguay round Negotiations". The World Economy, Vol. 11, No 2, June 1988, pp. 243-247.

Διαπραγματεύσεων (TNC). Η απόφαση αυτή σήμαινε ότι οι επικεφαλής αντιπροσωπειών των ΣΜ θα ήταν του επιπέδου High officials και όχι υπουργικού¹⁵. Η αποφυγή πραγματοποίησης νέας συσκέψεως σε υπουργικό επίπεδο έγινε με βάση την άποψη ότι η αποτυχία του Μόντρεαλ σήμαινε ότι οι συνθήκες δεν ήταν τελικά ώριμες για την επίτευξη πολιτικών λύσεων. Αντίθετα, τα ΣΜ, εκτιμώντας ότι τα αποτελέσματα των προπαρασκευαστικών εργασιών στη Γενεύη κατά τις παραμονές της διάσκεψης ήταν απείρως πιο ικανοποιητικά από αυτά της τελικής διάσκεψης στο Μόντρεαλ, θεώρησαν ότι πολλά από τα προβλήματα θα μπορούσαν να παρακαμφθούν με τη βοήθεια της "κοινής γλώσσας" των διαπραγματευτών, παρά να αφεθούν σε ενδεχόμενη "πολιτική" λύση.¹⁶

Γενεύη, Απρίλιος 1989

Στο διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ των διασκέψεων του Μόντρεαλ και της Γενεύης, τα ΣΜ εξουσιοδότησαν τον ΓΓ της GATT κ. Dunkel να πραγματοποιήσει διερευνητικές επαφές με τις κύρια αντιτιθέμενες ομάδες, προκειμένου να παρουσιάσει βελτιωμένες προτάσεις, οι οποίες θα αποτελούσαν βάση για τις διαπραγματεύσεις στη Γενεύη.

Όπως προαναφέρθηκε, στη διάσκεψη του Μόντρεαλ οι διαπραγματευόμενοι είχαν καταλήξει σε συμφωνία στις περισσότερες, πλέον τεσσάρων Δ.Ο., τοιούτο τρόπο στη Γενεύη τις δραστηριότητες των

¹⁵ Βλ. σχετικό έγγραφο της GATT για τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων του Μόντρεαλ ΑΠ. MTN.TNC/7 (MIN), 9/11/88 pp. 1-14, esp. p.1.

¹⁶ Σύμφωνα με την ενημέρωση του γράφοντος καθώς και των υπολοίπων μελών της επιτροπής 113, τόσο από τον επικεφαλής της Κοινοτικής αντιπροσωπείας στη Γενεύη κ. Tran όσο και, στη συνέχεια, από τον Επίτροπο αρμόδιο για τις Εξωτερικές Σχέσεις κ. Willy De Clerq.

διαπραγματεύσεων μονοπώλησαν ουσιαστικά οι τέσσερις προαναφερόμενες ομάδες, δηλαδή της Γεωργίας, των Κλωστοϋφαντουργικών, των Ρητρών Διασφαλίσεως και των TRIP's.

Αναλυτικά, η εικόνα των αποτελεσμάτων στις τέσσερις "προβληματικές" ΔΟ είχε ως ακολούθως:¹⁷

1. Γεωργία:¹⁸ όπως ήταν αναμενόμενο, στις εργασίες της Γενεύης, όπως και σε κάθε μέχρι τότε κρίσιμη φάση των διαπραγματεύσεων, η ΚΑΠ απετέλεσε το "κόκκινο πανί" για το σύνολο των εξαγωγικών χωρών αγροτικών προϊόντων.¹⁹

Η Επιτροπή ξεκίνησε την διαπραγμάτευση στον συγκεκριμένο τομέα σε αμυντική θέση και έτσι συνέχισε μέχρι τέλους. Κατέφερε όμως κατά τη διάρκεια της συνόδου της Γενεύης να υπερασπισθεί με επιτυχία τις θέσεις της²⁰ και, το κυριώτερο, να βγάλει την ΚΑΠ αλώβητη από τη διαπραγμάτευση.²¹

Οι βασικές απειλές που εκτοξεύθηκαν εναντίον της ήταν αφενός η πρόταση των ΗΠΑ/CAIRNS για εξαφάνιση της στήριξης και της προστασίας των αγροτικών προϊόντων και για δασμοποίηση των περιοριστικών μέτρων (είτε των δασμολογικών, είτε των μη δασμολογικών). Η πρώτη μάλιστα συνιστά και τον σπουδαιότερο λόγο ασυμφωνίας στο Μόντρεαλ. Η δεύτερη, εάν υιοθετείτο, θα αποτελούσε τη θανατική καταδίκη της ΚΑΠ, αφού ουσιαστικά καταργούσε τον πιο σημαντικό ίσως προστατευτικό μηχανισμό της, αυτόν του συστήματος των διπλών τιμών.

¹⁷ Τα τελικά κείμενα των διαπραγματεύσεων καθώς και ο σχολιασμός με βάση τις διαφορές οι οποίες υπήρξαν από τα αρχικά σχέδια κειμένων που υπέβαλε ο Γ. Δ. της GATT κ. Dunkel, παραθέτονται στο έγγραφο του τότε επικεφαλής της ελληνικής εθν. αντιπροσωπείας κ. Γ. Δρόσου στο εγγρ του υπουργείου Εμπορίου, Α.Π. : ΥΠ-1812, 20/4/89. Βλ. επίσης σχετική έκθεση της ΜΕΑ Γενεύης ΑΠ. Φ. 6515.01/7/ΑΣ 1006, 10-4-89.

¹⁸ ΥΠ. ΕΜΠ. ΑΠ. : ΥΠ-1812, 20/4/89, σελ 1-4, και συν. 2

¹⁹ Οι θέσεις επιτροπής για την Γεωργία αναφέρονται αναλυτικά από τον εκπρόσωπό της R. M. Petriccione, op. cit.

²⁰ Οι ενδοκοινοτικές διαβουλεύσεις για τον τομέα της Γεωργίας αναφέρονται στο έγγραφο του Συμβουλίου ΑΠ. : 5766/89, 10/4/89, GATT 41, σελ. 2-4.

²¹ Μαυροειδή Π., Μυρογιάννη Γ.Ι. : "Από το Μόντρεαλ στη Γενεύη. Σε εξέλιξη ο Νέος Γύρος Διαπραγματεύσεων της GATT". Οικονομικός Ταχυδρόμος, 25/6/89 σελ. 37 - 40.

Στο κείμενο που υιοθετήθηκε, ο όρος "εξαφάνιση" (elimination) των περιοριστικών μέτρων αντικαταστάθηκε από τον όρο "ουσιαστική μείωση" (substantial progressive reduction), που ουσιαστικά σημαίνει την αποδοχή από τους εταίρους στο διεθνές εμπόριο των αγροτικών προϊόντων της πολιτικής στήριξης που προβλέπεται στην ΚΑΠ. Επίσης η δασμοποίηση (που ήταν και πρόταση των ΗΠΑ) διατηρήθηκε στο τελικό κείμενο μόνον ως διακριτική ευχέρεια των ΣΜ, στην προσπάθειά τους να φθάσουν σε ένα εμπορικό σύστημα προσανατολισμένο στους νόμους της αγοράς.

Θα πρέπει να τονισθεί ότι οι υποχρεώσεις που ανέλαβαν οι ΕΚ, τόσο στα βραχυπρόθεσμα όσο και στα μακροπρόθεσμα μέτρα, θα ουσιαστικοποιούνται όχι σε όρους συγκεκριμένων πολιτικών, αλλά σε όρους AMS (Aggregate Measurement of Support). Το AMS είναι δείκτης που μετράει το επίπεδο στήριξης στο εσωτερικό της αγοράς και έχει γίνει αντικείμενο επεξεργασίας στα πλαίσια των ομάδων εργασίας του ΟΟΣΑ. Αποτελούσε την κοινοτική πρόταση για μέθοδο μείωσης της υπάρχουσας στήριξης και έδινε στους Συμβαλλόμενους τη δυνατότητα να επιλέγουν κάθε φορά τον τρόπο με τον οποίο θα μειωθεί η στήριξη (σε αντίθεση με τη δέσμευση σε όρους συγκεκριμένων πολιτικών).²²

Τέλος -και το σημείο αυτό είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα- οι πολιτικές που ήταν άσχετες με το εμπόριο, εξαιρούντο της δέσμευσης που αναλήφθηκε. Πρακτικά αυτό σήμαινε ότι στην Ελλάδα δίδετο η δυνατότητα να προχωρήσει σε αναδιάρθρωση της παραγωγής της, χωρίς να δεσμεύεται από τη συμφωνία της Γενεύης²³. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο διεθνής τύπος είδε την

²² Για αναλυτική παρουσίαση και αντιπαράθεση των προτάσεων ΗΠΑ-ΕΟΚ για τη Γεωργία βλ. McDonald B. J. : "Agricultural Negotiations in the Uruguay Round". A New GATT for the Nineties & Europe '92', international conference held in Tübingen, 25-27 July 1990, pp. 319-325.

²³ Αναλυτικά για το θέμα των διαπραγματεύσεων της Γενεύης σχετικά με τον τομέα της Γεωργίας βλ. Έκθεση του εκπροσώπου του Υπ. Γεωργίας στην ελληνική αποστολή κ. Πέζαρου, "Ενημερωτικό Σημείωμα", Δ.νση Αγρ. Πολιτικής & Τεκμηρίωσης, Τμήμα Ε.Κ.-ΔΙ.Σ.-Ε.Π., 14.3/89, σελ. 1-8.

συμφωνία ως προϊόν των παραχωρήσεων των ΗΠΑ και ως επικράτηση των κοινοτικών απόψεων²⁴, όπως άλλωστε συνέβη και με τον ελληνικό τύπο.²⁵

2. Κλωστοϋφαντουργικά²⁶ : Ο τομέας των κλωστοϋφαντουργικών απετέλεσε, όπως προαναφέρθηκε, πεδίο μάχης, τόσο ανάμεσα στην ΕΚ και τις αναπτυσσόμενες, όσο και ενδοκοινοτικά μεταξύ των παραγωγών κρατών μελών (Πορτογαλλία, Ελλάδα, Ιταλία κλπ) και των φιλελεύθερων κρατών μελών (Δανία, Ολλανδία κλπ).²⁷ Οι ΗΠΑ, αν και σε γενικές γραμμές ταυτίζονταν με τις Κοινοτικές θέσεις, προτίμησαν να δώσουν μεγάλη μάχη οπισθοφυλακής στο συγκεκριμένο θέμα, πιθανώτατα για λόγους τακτικής και ιεράρχησης προτεραιοτήτων, στη συγκεκριμένη φάση των διαπραγματεύσεων (η θέση τους στη γεωργία ίσως να εξηγεί, ως ένα σημείο την τακτική τους).

Το κυρίαρχο αίτημα των αναπτυσσόμενων ήταν η επισημοποίηση της εξαφάνισης των περιορισμών της Πολυινικής Συμφωνίας (η οποία έληγε το 1991) και η προβλεψη για ελεύθερο εμπόριο των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων αμέσως μετά, με την επιστροφή τους στους κανόνες της GATT.²⁸ Ο Γ.Γ. της GATT κ. Dunkel κατέβαλε προσπάθεια προκειμένου να ικανοποιήσει τις επιδιώξεις αυτές των αναπτυσσόμενων. Από την άλλη πλευρά όμως η ΕΚ ήταν εξαιρετικά δύσκολο να προβεί σε περαιτέρω υποχωρήσεις, λόγω της οξυτάτης αντίδρασης την οποία συναντούσαν οι σχετικές προτάσεις της Επιτροπής, κατά τον ενδοκοινοτικό συντονισμό, από την πλευρά των θιγόμενων κρατών μελών, όπως η Ιταλία, η Πορτογαλλία και η Ελλάδα.²⁹

²⁴ βλ. σχετικά δημοσιεύματα στην Monde και στους Financial Times (10/4/89)

²⁵ Με εξαίρεση σχολίου της Ναυτεμπορικής (βλ. σχετικό σχόλιο του Σ. Σαράντη στις 10/4/89).

²⁶ ΥΠ. ΕΜΠ. ΑΠ.:ΥΠ.- 812, 20/4/89, σελ. 4 & 5, και συν. 3.

²⁷ βλ. Πεζμαζόγλου Β. : "Η Εμπορική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον Τομέα της Κλωστοϋφαντουργίας". Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 1990, σελ. 198 επ.

²⁸ Οι σχετικές προτάσεις εκάστης ομάδας ΣΜ σχετικά με την τύχη της Πολυινικής Συμφωνίας αναφέρονται αναλυτικά στο : "Erzan R. & Holmes P. : "Phasing Out the Multi-Fibre arrangement". The World Economy, Vol. 13, No 2, June 1990, pp. 191-211, esp. 193-195.

²⁹ Οι ενδοκοινοτικές διαβουλεύσεις περιγράφονται στο έγγραφο της Επιτροπής σχετικά με τις εργασίες της "Ειδικής επιτροπής 113" στη Γενεύη, εγγρ. του Συμβουλίου ΑΠ. 566/89, 10/4/89, GATT 41, σελ. 5-8.

Μετά από Μαραθώνιες διαβουλεύσεις, τα ΣΜ συνεφώνησαν σε ένα κείμενο κοινής αποδοχής, το οποίο μπορεί να χωριστεί σε δύο τμήματα. Στο πρώτο τμήμα τα ΣΜ ανελάμβαναν την υποχρέωση να διατηρήσουν, μέχρι το '91, το τρέχον επίπεδο εμπορικών ροών. Η δέσμευση αυτή όμως εκφράσθηκε ως ρήτρα καλής θέλησης (*best endeavours clause*) και η νομική υποχρέωση που παρήγετο είναι σημαντικά αποδυναμωμένη. Στο δεύτερο τμήμα εξετάζετο, σε πρωτόλεια μορφή, το πλαίσιο της συνέχισης των διπραγματεύσεων. Αν και η γλώσσα που υιοθετήθηκε φαίνεται να ευνοεί τους αναπτυσσόμενους (πχ η εξαφάνιση των περιορισμών της Πολυινικής) εντούτοις τίποτα δεν προδικάζει τη μελλοντική εξέλιξη των διαπραγματεύσεων. Τέλος αποφασίσθηκε ότι, μέχρι το τέλος Ιουνίου του '89, τα ΣΜ θα παρουσίαζαν τις προτάσεις τους για τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων. Απόμεινε στις χώρες των ΕΚ, για τις οποίες ο εν λόγω τομέας παρουσίαζε εντονότατο ενδιαφέρον (Ιταλία, Ελλάδα, Πορτογαλία), να προωθήσουν τις απόψεις τους, μέσα στα αρμόδια Κοινοτικά όργανα.³⁰

Μετά την υπόγραφή της συμφωνίας για τα κλωστ/κα, έγινε πλέον σαφές για τα ΣΜ ότι η κατάργηση της Πολυινικής και η επιστροφή των κλωστ/κών στους κανόνες της GATT ήταν πλέον γεγονός. Για τον λόγο αυτό οι επιδιώξεις τους επικεντρώνονται πλέον στη σύνδεση της απόφασης κατάργησης της Πολυινικής με το ταυτόχρονο άνοιγμα όλων των αγορών και την προσπάθεια θεσμοθέτησης και υιοθέτησης κανόνων υγιούς ανταγωνισμού στον τομέα αυτόν, από όλα ανεξαιρέτως τα ΣΜ.³¹

Εξάλλου η Κοινότητα εκαλείτο πλέον να προβεί σε άμεση αναδιάρθρωση του τομέα αυτού, προ του κινδύνου να εμφανισθεί υψηλότατο ποσοστό ανεργίας από τους εργαζόμενους στις θιγόμενες κοινοτικές βιομηχανίες κλωστ/κών, οι

³⁰ Μαυροειδής-Μυρογιάννης *op. cit.*

³¹ Silverston Z. A. : "The Future of the Multi-fibre Arrangement". HMSO Publ., UK, 1989, pp. 122 & 123.

οποίες πλέον δεν θα ήτο δυνατόν να προστατεύονται αποτελεσματικά από τις αθρόες εισαγωγές από τις χώρες χαμηλού κόστους.³²

3. Ρήτρες Διασφάλισης ³³: Οι διαπραγματεύσεις στην "οριζόντια"³⁴ Δ.Ο. των Ρητρών Διασφάλισης δεν συνάντησαν ουσιαστικά κανένα πρόβλημα στη διάσκεψη της Γενεύης.Τοιουτοτρόπως η συμφωνία για κείμενο κοινής αποδοχής ελάχιστα ταλαιπώρησε τους διαπραγματευτές της Γενεύης,σε σημείο που να αναρωτιώνται γιατί δεν συμφωνήθηκε στο Μόντρεαλ.Ίσως όμως,για λόγους τακτικής,να προτιμήθηκε να ρυθμιστεί αργότερα,όταν θα ήταν ορατά τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων στις κάθετες ΔΟ.Αυτή η τακτική πάντως δεν ευρίσκει σύμφωνους ορισμένους επιθετικούς αναπτυσσόμενους, οι οποίοι διέβλεπαν ήδη ότι έτσι διακυβευονταν η ενδεχόμενη επιτυχία τους σε τομείς ενδιαφέροντός τους,με κίνδυνο να απωλεσθεί σημαντικό τμήμα της την τελευταία ώρα.Η άμεση σύνδεση των ρητρών διασφάλισης με ορισμένες "προβληματικές" ΔΟ (όπως π.χ. τα κλωστοϋφαντουργικά) επέτεινε αυτούς τους φόβους.

Ο ουσιαστικός προβληματισμός στο θέμα,όπως έχει ήδη εκτεθεί πολλές φορές στα διάφορα fora,συνίσταται στην εκλογή ανάμεσα στις δύο εναλλακτικές που προτείνονται για το μέλον του άρθρου XIX της GATT.

- i) να εξωραϊσθεί,διατηρώντας όμως τα βασικά του χαρακτηριστικά,ή
- ii) να επαναδιατυπωθεί,με τρόπον ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες του διεθνούς εμπορικού συστήματος.³⁵

³² Οι απόψεις της Επιτροπής σχετικά με τα προβλήματα και τον μέλον των διαπραγματεύσεων για τα κλωστ/κα παραθέτονται αναλυτικά από την εκπρόσωπό της D. Smaja: "Uruguay Round Negotiations. Textiles: Community and Greek Aspects",στο : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,η Ελληνική και η Κοινοτική Οπτική".Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων,Αθήνα 1991, σελ. 14 & 15.

³³ ΥΠ. ΕΜΠ. : ΑΠ. ΥΠ-1812,20/4/89,σελ. 8.

³⁴ υπό την έννοια ότι τα θέματά της είχαν άμεση σχέση και με τις διαπραγματεύσεις και σε άλλες Δ.Ο., όπως π.χ. των Κλωστ/κων.

³⁵ Μαυροειδής - Μυρογιάννης,op. cit.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι το τελικό αυτό κείμενο άφηνε αναπάντητο το πρόβλημα της αντιμετώπισης των λεγόμενων "μέτρων γκρίζας ζώνης"³⁶.Τοιουτοτρόπως,στο κείμενο αυτό τα ΣΜ από τη μιά πλευρά εξέφραζαν τη βούληση τους να αποκλειστεί στο μέλλον η εφαρμογή αυτών των μέτρων,από την άλλη όπως άφηναν περιθώριο συζήτησης του όλου θέματος μέσα από τις προτάσεις που θα κατέθεταν οι εθνικές αντιπροσωπείες και ο πρόεδρος της ΔΟ. Δεν αποκλείεται λοιπόν τελικά,γιά το λόγο αυτό ο τομέα αυτός νά μην απασχόλησε τόσο έντονα τους διαπραγματευτές κατά τις πρώτες κρίσιμες φάσεις των διαπραγματεύσεων.

4. Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας Σχετιζόμενα με το Εμπόριο TRIP's ³⁷:

Οι περισσότεροι διαπραγματευτές θα περίμεναν μιά πιά μεγάλη μάχη στον τομέα αυτό.Εγκυροι αναλυτές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ο λόγος που δεν επήλθε συμφωνία στον τομέα αυτό στο Μόντρεαλ,ήταν απλά η τακτική που είχε ο καθένας προσχεδιάσει.

Το κείμενο που υιοθετήθηκε και που από άποψη ορολογίας προβλημάτιζε ετονότατα,απετέλεσε μιά πρώτη προσπάθεια από την πλευρά του ΓΓ της GATT να συμβιάσσει αυτά που φαίνονταν,πρίν από τη Γενεύη,ασυμβίβαστα.

Η λογική ότι τα TRIP's δεν αποτελούν παρά ένα από αυτά τα 15 συζητούμενα θέματα και μπορούν να λειτουργήσουν δυνητικά ως trade off - και συνεπώς δικαιολογείται ο συμβιβασμός - δεν είναι ιδιαίτερα πειστική,αφού η φιλόδοξη προσπάθεια που καταβάλλετο από τις αναπτυγμένες χώρες,με αιχμή τις ΗΠΑ ³⁸,ήταν σε θέση,σε περίπτωση επιτυχίας,να δώσει μιά νέα μορφή στο παγκόσμιο εμπόριο,δεδομένου και του στενού συνδέσμου της Ομάδας με άλλες ΔΟ,όπως π.χ. τα κλωστοϋφαντουργικά.

³⁶ Αμφισβητούμενα μέτρα εμπορικής άμυνας,τα οποία δεν είναι ενταγμένα στα πλαίσια της GATT (πχ συμφωνίες αυτοπεριορισμού).

³⁷ ΥΠ. ΕΜΠ. ΑΠ : ΥΠ-1812,20/4/89,σελ 6 & 7.

³⁸ Οι ΕΚ που ευνοούσαν την υπαγωγή των TRIP's στην GATT,κράτησαν μιά πιά συγκρατημένη θέση,προκειμένου να προσελκύσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες σε μιά πιά ουσιαστική διαπραγμάτευση.

Εξάλλου η εναλλακτική πρόταση,ο τομέας αυτός να δημιουργήσει έναν ακόμα "κώδικα" της GATT (δηλαδή με περιορισμένο αριθμό ΣΜ),δέν έτυχε ιδιαίτερα ευνοϊκής αντιμετώπισης.Η ΕΚ είχε ήδη καταστήσει σαφή την προθεσή της να μην αποδεχθεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο,πιστεύοντας ότι ένας ακόμα κώδικας θα αλλοίωνε ακόμα περισσότερο τον ήδη αμφισβητούμενο πλέον ρόλο της GATT στο διεθνές εμπόριο.Επιπλέον θεωρούσαν ότι η μή συμμετοχή των αναπτυσσόμενων στην οριστική συμφωνία για τα TRIPs,ίσως θα είχε αλυσσώτες συνέπειες και στις άλλες ΔΟ (globality)³⁹.Επιπρόσθετα,το γεγονός ότι το σύνολο των ΣΜ συμμετείχε ενεργά σε όλα τα στάδια των σχετικών διαπραγματεύσεων και δεν αποστασιοποιούνταν από αυτές,ενίσχυε την πεποίθηση ότι θα ήταν παρόντες στην τελική συμφωνία.⁴⁰

Ανεξάρτητα πάντως από τα ανωτέρω επιμέρους τεχνικά προβλήματα των διαπραγματεύσεων,μετά τη διάσκεψη της Γενεύης οι διαπραγματεύσεις του Γύρου εμφανίζονταν ότι είχαν ουσιαστικά μπει,έσω και κάπως μουδιασμένα,στη δεύτερη φάση,που προβλέπονταν να οδηγήσει στην τελική συμφωνία,η οποία,σύμφωνα με τα τότε χρονοδιαγράμματα,ήταν προγραμματισμένη για τον Δεκέμβριο του 1990.⁴¹

Η εικόνα των δύο κύριων εταίρων ήταν πλέον στο πιο αποφασιστικό σημείο της διαμόρφωσής της.

Από τη μία πλευρά οι ΕΚ βρίσκονται πλέον μπροστά στο ορατό πιά "1992",που συνεπάγεται,έστω και με καθυστέρηση δεκαετιών,κοινή εμπορική πολιτική για μία εναία αγορά 320 εκατομμυρίων ανθρώπων.Επιρόσθετα είχαν τον άχαρο ρόλο,αφενός,ανήκοντας στην ομάδα των αναπτυγμένων,να πιέζουν

³⁹ Οι απόψεις των κρατών μελών κατά τον ενδοκοινοτικό συντονισμό,αναφέρονται στο έγγραφο του Συμβουλίου,ΑΠ. :5766/89,GATT 41,10/4/89,σελ. 9.

⁴⁰ Μυρογιάννης - Μαυροειδής *op. cit.*

⁴¹ Τα τελικά κείμενα των για μία εκάστη των ΔΟ,τα οποία συμφωνήθηκαν και επικυρώθηκαν κατά τη διαδικασία των διασκέψεων Μόντρεαλ-Γενεύης,ευρίσκονται στο έγγραφο της GATT : MTN.TNC/11,21/4/89,sel.2 - 41.

γιά μεγαλύτερη φιλελευθεροποίηση του παγκόσμιου εμπορίου και για άνοιγμα αγορών (ιδιαίτερα σε νέους τομείς εμπορίου) και αφετέρου, ανταποκρινόμενες στις απαιτήσεις των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών μελών τους, να επιδιώκουν τη διατήρηση ή και ενίσχυση των κανόνων προστασίας και στήριξης σε παραδοσιακούς τομείς εμπορίου. Οι αντιδιαμετρικές αυτές υποχρεώσεις της Κοινότητας καθιστούν εξαιρετικά λεπτό και δύσκολο το διαπραγματευτικό της έργο.

Από την άλλη πλευρά, εμφανίζεται πλέον επίσημα ο μέχρι τότε κυοφορούμενος προσανατολισμός των ΗΠΑ προς την εξέταση και νέων εναλλακτικών λύσεων για το διεθνές εμπόριο. Πρόκειται για την ανακοίνωση της Συμφωνίας Ελευθέρου Εμπορίου ΗΠΑ-Καναδά (η οποία θεωρείται η Αμερικανική απάντηση στο Ευρωπαϊκό '92). Η συμφωνία αυτή, έστω και ασαφής ακόμα, ήταν ωστόσο ήδη πραγματικότητα και η συζήτηση στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού αφορούσε την επέκτασή της ποιοτικά και ποσοτικά (άνοιγμα στο Μεξικό αλλά ακόμα και στην Ιαπωνία).⁴²

Δεν θα πρέπει άλλωστε να λησμονηθεί και η ανάλογη Αμερικανική πρόταση στο Περθ της Αυστραλίας, η οποία έγινε την ίδια περίπου περίοδο και αφορούσε στις δυνατότητες ομαδοποίησης (σε ορισμένους τουλάχιστον τομείς) των χωρών που βρέχονταν από τον Ειρηνικό.

Για τους παραπάνω λόγους πόλος, γύρω από τον οποίο περιστρέφονταν οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις, έχει αλλάξει πλέον μορφή και, σύμφωνα με την αμερικανική άποψη, αποτελείτο πέρασμα από το "ελεύθερο εμπόριο" (free trade) στο "θεμιτό εμπόριο" (fair trade).

⁴² Takase T. : "Different Tariff Treatment and the Uruguay Round". The World Economy, Vol. 4, no 3, Sept. 1988, pp. 374-375.

Από τη Διάσκεψη Μόντρεαλ-Γενεύης έγινε πλέον φανερό ότι οι συζητήσεις του Γύρου, από το σημείο εκείνο και ύστερα, θα αποσκοπούσαν πλέον κύρια στην οριοθέτηση των κανόνων υγιούς ανταγωνισμού στο διεθνές εμπόριο, πράγμα που νομοτελειακά σήμαινε ότι εκείνο το κομμάτι των αναπτυσσόμενων (βασικά οι NICs) που εξελίσσεται ραγδαία, θα έπρεπε να συνεισφέρει ουσιαστικά στις διαπραγματεύσεις. Η ισχυροποίηση των κανόνων anti-dumping, αντι-επιδοτήσεων και ρητρών διασφάλισης, καθώς και η υπαγωγή των TRIPs στο σύστημα της GATT, αποτελούσαν άλλωστε τη βασική προϋπόθεση αυτού του στόχου.

Παράλληλα όμως και ανεξάρτητα από τις προοπτικές αυτές, η λήξη των εργασιών της Διάσκεψης της Γενεύης έμελλε να σηματοδοτήσει ένα νέο σημείο καμπής στην εξέλιξη της GATT. Συγκεκριμένα από την περίοδο αυτή και ύστερα άρχισε να γίνεται πλέον όλο και πιο εμφανής η δυσπιστία σημαντικού αριθμού των ΣΜ, με χαρακτηριστική περίπτωση τις ΗΠΑ, απέναντι στην γενικότερη αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα του όλου συστήματος της GATT.⁴³ Η κρίση αυτή είχε, μεταξύ άλλων, ως συνέπεια και την εμφάνιση ενός κλίματος απροθυμίας από τα ΣΜ στο να προβούν πλέον σε ουσιαστικό και δημιουργικό διαπραγματευτικό έργο.

Η κατάσταση αυτή συνετέλεσε σε μία γενικότερη άτυπη πολιτική απόφαση από τις εθνικές κυβερνήσεις των ΣΜ για καθυστέρηση των διαπραγματεύσεων, προκειμένου να επανεξετάσουν τις διαπραγματευτικές των θέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις νέες παραμέτρους και εξελίξεις. Από την άλλη πλευρά, οι κυβερνήσεις αυτές, μη θέλοντας, παράλληλα, να "χρεωθούν" μία ενδεχόμενη αποτυχία του Γύρου, επέλεξαν την "αθόρυβη" στρατηγική της διακοπής της "αιμοδοσίας" του διαπραγματευτικού μηχανισμού των διαπραγματεύσεων, διά της μεθόδου της μη παροχής συγκεκριμένων και σαφών κατευθύνσεων προς τους επικεφαλής των εθνικών των αντιπροσωπειών. Η τακτική αυτή προκάλεσε πράγματι βαθμιαία

⁴³ Βλ. σχετική ανάλυση της άποψης του ερευνητού του MIT L. Thurow : "The GATT is dead", από τον Economist, 22/9/90, p.6

παράλυση του όλου διαπραγματευτικού μηχανισμού,αφού στη συνέχεια επηρέασε αντίστοιχα τους επικεφαλής των Δ.Ο. και τέλος τους εθνικούς εμπειρογνώμονες.⁴⁴ Τοιουτοτρόπως,μετά από την παρέλευση ορισμένων μηνών οι διαπραγματεύσεις περιορίστηκαν,κατά κανόνα,στη διευκρίνιση και επαναδιατύπωση επι μέρους και "τεχνικών" μόνον λεπτομερειών των ήδη υπάρχοντων κειμένων των συμφωνιών Μοντρεαλ-Γενεύης,ενώ ελάχιστη,έως μηδενική,δραστηριότητα υπήρξε πλέον προς την κατεύθυνση του σχεδιασμού και της κατάθεσης σημαντικών προτάσεων οι οποίες θα βοηθούσαν στην απεμπλοκή και την ουσιαστική προώθηση των διαπραγματεύσεων.⁴⁵ Παράλληλα (όπως θα αναφερθούμε αναλυτικά στη συνέχεια) αυξάνονταν ο αριθμός των αρθρογράφων και των αναλυτών οι οποίοι έθεταν εν αμφιβόλω την αξιοπιστία της GATT,προτείνοντας και άλλες εναλλακτικές κατευθύνσεις για το διεθνές εμπόριο.⁴⁶

⁴⁴ Συμφωνα με τις απόψεις των τότε εκπροσώπων της ελληνικής αντιπροσωπείας στη Γενεύη κκ. Α. Ξενάκη (Εμπορικός Σύμβουλος) και Δ. Βλάχου (Εμπορικός Ακόλουθος) προς τον γράφοντα,υπό την ιδιότητά του ως υπεύθυνου των διαπραγματεύσεων για το υπουργείο εμπορίου.

⁴⁵ Σε σημείο που ο σημαντικός αριθμός πολιτικών και αναλυτών,ιδιαίτερα αμερικανών,να ασπάζεται τις απόψεις οι οποίες εκφράστηκαν αμερικανό γεροισιαστή για την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου,ο οποίος επιγραμματικά παράφρασε τα αρχικά της GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) σε : "General Agreement to Talk and Talk".Economist, "World Trade.Jousting for advantage", 22/9/90,p.5.

⁴⁶ Βλ. πχ Sullivan S. : "Head00N Collision".Newsweek,17 Dec 1990,p. 34.

3. Η ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΣΤΟ HEIZEL - ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ DUNKEL

Σύμφωνα με το πρόγραμμα που συμφωνήθηκε στην Punta del Este, οι διαπραγματεύσεις προβλέπονταν να διαρκέσουν περί τα τέσσερα έτη, η λήξη τους δηλαδή προβλέπονταν κατά τα τέλη του 1990. Λαμβανομένων όμως υπόψη των προαναφερόμενων εξελίξεων και μεταβολών, ήταν πλέον αναμενόμενο ότι το αρχικό αυτό χρονοδιάγραμμα δεν ήταν πλέον δυνατόν, εκ των πραγμάτων να τηρηθεί.

Πράγματι, κατά την Υπουργική Σύνοδο στο HEIZEL στις Βρυξέλλες, τον Δεκέμβριο του '90, η οποία υποτίθεται ότι θα επικύρωνε την επιτυχή περάτωση των εργασιών του Γύρου, διαπιστώθηκαν σημαντικές διαστάσεις απόψεων μεταξύ των κυριώτερων διαπραγματευόμενων εταίρων σε θέματα "κλειδιά" των διαπραγματεύσεων,⁴⁷ όπως οι τομείς των υπηρεσιών και των κλωστοϋφαντουργικών⁴⁸, με κορύφωση το αξεπέραστο τελικά πρόβλημα της διαφωνίας μεταξύ ΗΠΑ-ΕΟΚ, όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις στον τομέα της Γεωργίας.⁴⁹

Για τους λόγους αυτούς, και προ του κινδύνου να οδηγηθούν οι διαπραγματεύσεις σε πλήρη αποτυχία, αποφασίσθηκε η παράτασή τους μέχρι το τέλος του 1991, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στα Συμβαλλόμενα Μέρη, με επίσημες και ανεπίσημες διαβουλεύσεις, να επανεξετάσουν και να

⁴⁷ Η πλήρης απεικόνιση των αποτελεσμάτων μίας εκάστης των διαπραγματευτικών ομάδων μετά τη Σύνοδο των Βρυξελλών παραθέτεται στην έκθεση της επιτροπής προς τα μέλη της επιτροπής 113, στις 11/1/91, σελ. 1-34, καθώς και το συμπλήρωμά της στις 12/1/91, σελ. 1-6. Η ελληνική οπτική των διαπραγματεύσεων απεικονίζεται στη σχετική έκθεση της εθνικής αντιπροσωπείας, εγγρ. ΥΠΕΜ, ΑΠ. : Β6/3470, 11-12-90, σελ. 1-24. Βλ. επίσης Sullivan S. : "Head-On Collision", Newsweek, 17/12/90, pp. 34 - 36.

⁴⁸ Η άποψη της Κοινότητας σχετικά με το πρόβλημα των κλωστοϋφαντουργικών αναφέρεται αναλυτικά στη σχετική έκθεση PEIJS, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου : "Σχετικά με την Ενδεχόμενη Ανανέωση της Συμφωνίας Πολυϋνών ή το Καθεστώς που θα Ισχύει Μετά το 1991". Ευρ. Κοινοβούλιο, εγγραφο Α3-170/90, 27.6.90, και ιδιαίτερα στις σελίδες 37 - 39.

⁴⁹ Βλέπε σχετική έκθεση του μέλους της ελληνικής εθνικής αντιπροσωπείας, εκπροσώπου του Υπ. Γεωργίας κ. Πέζαρου, εγγρ. Υπ. Γεωργίας ΑΠ. 405361, 20-12-90, σελ. 1-10. Βλ. επίσης, από το "Ελλάδα & ΕΟΚ" : "Διαπραγματεύσεις της GATT : Θα Υπάρξει Συμβιβασμός;" Ιανουάριος 1990, σελ 65.

αναθεωρήσουν τις απόψεις τους.⁵⁰ Εντούτοις ήταν πλέον κοινό μυστικό μεταξύ των κρατών μελών ότι το πρόβλημα της επιτυχούς εξέλιξης των διαπραγματεύσεων, προοπτική η οποία αμφισβητείτο πλέον ανοικτά,⁵¹ εξακολουθούσε να είναι, κύρια, θέμα πολιτικής βούλησης και όχι τεχνικών δυσκολιών.⁵²

Εξάλλου το πρόβλημα της διαμάχης στον τομέα της γεωργίας μεταξύ ΕΟΚ-ΗΠΑ εξακολουθούσε να αποτελεί εμπόδιο στην περαιτέρω εξέλιξη του Γύρου, ενώ η ενδοκοινοτική διαμάχη σχετικά με την αναθεώρηση ή μη του τομέα αυτού είχε ως αποτέλεσμα την σημαντική καθυστέρηση του συνόλου των διαπραγματεύσεων.⁵³

Γιά τους λόγους αυτούς, όπως ήταν επόμενο, μετά την εκπνοή της ανωτέρω διορίας, τα προαναφερθέντα προβλήματα δεν είχαν και πάλι επιλυθεί, ενώ το αρνητικό κλίμα των διαπραγματεύσεων παρέμενε αναλλοίωτο και, κατά συνέπεια, το μέλλον των διαπραγματεύσεων του Γύρου (αλλά και της ίδιας της GATT) εφαινότο εξαιρετικά αμφίβολο.

Κατόπιν τούτου, και προκειμένου να απεγκλωβίσει και να επιταχύνει τις διαπραγματεύσεις, ο Γεν. Δ/ντής της GATT κ. A. Dunkel, κυκλοφόρησε, στις 20/12/91, νέο συνθετικό κείμενο, ("Draft Final Act Embodying the Results of

⁵⁰ Βλ. σχετικό ενημερωτικό FAX των επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας κκ. Γ. Θεοφάνους (Γ.Γ. Εξωτ. Εμπορίου), και Γ. Βλάχου (Γ.Γ. Διεθνών Σχέσεων), ΜΕΑ Βρυξελλών, ΑΠ 3352/Β/ΑΣ 6-12-90. Βλ. επίσης "Economist": "Uruguay and Apple Pie", 1/6/91, p. 15 & 16.

⁵¹ Βλ. σχετική ενημέρωση του εκπροσώπου της Επιτροπής Γεν. Δ/ντου (DG!) κ. Raemmen προς τους υπουργούς Εξωτερικού Εμπορίου. Έκθεση ελληνικής αντιπροσωπείας από το Συμβούλιο υπουργών Εξωτ. Εμπορίου στις 12/4/91, ΑΠ. β6/22-4-91, σελ. 7.

⁵² Βλέπε σχετική έκθεση ελληνικής εθνικής αντιπροσωπείας στη διάσκεψη των Βρυξελλών, op. cit. σελ. 24. Βλ. επίσης σχετική ανάλυση του αντιπροσώπου της Επιτροπής κ. αντρίεσεν προς τους υπουργούς των κρατών μελών, στο Συμβούλιο Γενικών υποθέσεων στις 29/7/91. Έκθεση ελληνικής εθν. αντιπροσωπείας, εγγρ. Αρ. πρωτ. Ε7 - 1816, 31/7/91, σελ. 1. Ανάλογες αναφορές σχετικά με την ανάγκη παροχής πολιτικής ώθησης στις διαπραγματεύσεις του Γύρου γίνονται πλέον σε όλα τα σχετικά με τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Διεθνή και κοινοτικά fora. βλ. μεταξύ άλλων σύσκεψη ΤΝΚ 15/1/91 (σχετική έκθεση ΥΠΕΜ Β6 151/21-1-91), Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων 4/3/91 (σχετική έκθεση ΥΠΕΜ Β6/556/14/3/91), Ατυπο Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικού Εμπορίου 26/6/91 (έκθεση ΥΠΕΜ Β6/1533/2/7/91) κ.ο.κ.

⁵³ Βλ. ανάλυση του αντιπροσώπου της Επιτροπής κ. Andriesen προς τους υπουργούς των κρατών μελών, στο Συμβούλιο Γενικών υποθέσεων στις 29/7/91. Έκθεση ελληνικής εθν. αντιπροσωπείας, εγγρ. Αρ. πρωτ. Ε7 - 1816, 31/7/91, σελ. 2.

the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations"),σε αναθεώρηση του σχετικού κειμένου των Βρυξελλών,το οποίο,όπως προαναφέραμε,δεν είχε τελικά γίνει αποδεκτό κατά την Υπουργική Σύνοδο τον Δεκέμβριο του 1990.

Το κείμενο αυτό παρουσιάστηκε προς εξέταση στις 13/1/92 και, παρόλο που συνάντησε αυστηρότατη,έως και απορριπτική κριτική (σε ορισμένα σημεία του ή ακόμα και στο σύνολό του) από σημαντικό αριθμό διαπραγματευόμενων μελών της GATT,απετέλεσε ωστόσο το επίσημο συνολικό κείμενο εργασίας με βάση το οποίο διεξάγονται οι διαπραγματεύσεις⁵⁴.

Όσον αφορά λοιπόν τους παραπάνω επίμαχους τομείς,η κατάσταση διαμορφώθηκε ως ακολούθως⁵⁵:

A. Γεωργία:Η διακήρυξη της PUNTA DEL ESTE επικέντρωνε το ενδιαφέρον στα εξής σημεία :

- Βελτίωση των όρων πρόσβασης στις διεθνείς αγορές με τη μείωση ή εξάλειψη των δασμών και των μη δασμολογικών μέτρων.
- Βελτίωση των όρων ανταγωνισμού με την αύξηση της πειθαρχίας στην εφαρμογή άμεσων ή έμμεσων επιδοτήσεων και άλλων μέτρων που επιδρούν άμεσα ή έμμεσα στο εμπόριο των γεωργικών προϊόντων.
- Ελαχιστοποίηση των ανεπιθύμητων επιδράσεων των διαφόρων υγειονομικών και φυτουγειονομικών μέτρων στο διεθνές εμπόριο.
- Μείωση της στηριξης και καθιέρωση μέτρων που δεν επιδρούν στο εμπόριο

⁵⁴ Για μία εκτετεμένη και πλήρη ανάλυση της κατάστασης των διαπραγματεύσεων κατά την περίοδο αυτή,την παρουσίαση του κειμένου Dunkel,καθώς και τις απόψεις και θέσεις της Επιτροπής επί του κειμένου αυτού,βλ. σχετικό ενημερωτικό σημείωμα - έκθεση του Γεν. Δ/ντου της DG1 H. Raemmen,εσωτερικής διανομής, προς τους προς τους Επιτρόπους και τους Γεν. Δντές των υπολοίπων Γεν. Δ/σεων των εμπλεκόμενων με τις διαπραγματεύσεις με τίτλο " Evaluation du Document de M. Dunkel",ΑΠ : UR No 1/92,000358/15-1-92

⁵⁵ Για αναλυτική παρουσίαση του κειμένου Dunkel καθώς και των κοινοτικών θέσεων βλ. σχετική έκθεση ΥΠΕΘΟ/ΣΔΟ,15-1-92, : "Σημερινή κατάσταση του Γύρου Ουρουγουάης - Ελληνικές θέσεις σε Γεωργία - Κλωστοϋφαντουργία",σελ. 1-14.

Ακολουθώντας λοιπόν το σκεπτικό αυτό,οι προτάσεις Dunkel,όπως αναφερόταν στο σχετικό κείμενο, στοχεύαν, "μέσω μιάς μακροχρόνιας και σταδιακής μείωση της στήριξης και της προστασίας,σε μιά γεωργία προσανατολισμένη στους κανόνες της αγοράς".

Μεταξύ των μέσων για το αποτέλεσμα αυτό,τα οποία το κείμενο (μεταξύ άλλων) πρότεινε,υπάρχουν τα ακόλουθα "σημεία αιχμής",όσον αφορά στην Κοινότητα.

α) Η μετατροπή όλων των μη δασμολογικών μέτρων,υπό την ευρεία έννοια (ελάχιστες τιμές εισαγωγής αγροτικών προϊόντων,μεταβλητές εισφορές,ποσοτικοί περιορισμοί,συμφωνίες αυτοπεριορισμού εξαγωγών κλπ),σε ισοδύναμους δασμούς και μείωση των δασμών αυτών,στο χρονικό διάστημα 1993-99,σε ποσοστό 36% κατά μέσον όρο,με ελάχιστο ποσοστό μείωσης 15%.

β) Η κατάργηση της αποκαλούμενης,σύμφωνα με την Κοινοτική ορολογία,"πράσινης κατηγορίας",δηλαδή τη μείωση των στρεμματικών ενισχύσεων και πριμοδοτήσεων στη ζωϊκή παραγωγή.

γ) Η μείωση των άμεσων εξαγωγικών επιδοτήσεων.

Η Κοινοτικές,αντιδράσεις στις προτάσεις αυτές,είχαν αντίστοιχα ως ακολούθως:

α) Η ΕΚ θεωρησε ότι δεν ήταν δυνατό να αποδεχθεί τη μετατροπή των δασμολογικών μέτρων σε ισοδύναμους δασμούς.Η αποδοχή αυτή στη πράξη θα σήμαινε την κατάργηση της Αρχής της "Κοινοτικής Προτίμησης",η οποία ορίζει την πλεονεκτικότερη μεταχείριση των Κοινοτικών εταίρων,έναντι των τρίτων χωρών.Η αρχή αυτή,η οποία άλλωστε είχε γίνει αποδεκτή από την

GATT,απετέλεσε ένα από τους θεμελιώδεις κανόνες της δημιουργίας των ΕΚ,και βασικό παράγοντα διαμόρφωσης της κοινοτικής οικονομίας.⁵⁶

β) Οσον αφορά στην κατάργηση της "πράσινης ισοτιμίας", υπογραμμίζεται το γεγονός ότι οι πολύμηνες διαπραγματεύσεις των "12" στα πλαίσια της αναθεώρησης της ΚΑΠ είχαν καταλήξει στην απόφαση να διατηρηθούν οι ενισχύσεις και οι πριμοδοτήσεις ειδικά για τους μικροκαλλιεργητές και μικροκτηνοτρόφους.Αν λοιπόν απεφασίζετο να καταργηθεί η "πράσινη ισοτιμία",αυτό αυτόματα θα σημαίνει την αδυναμία άσκησης εκ μέρους της κοινότητας αναπτυξιακής και περιφερειακής πολιτικής στον τομέα της γεωργίας,με τελικό αποτέλεσμα την κατάρρευση της Κοινοτικής γεωργίας,η οποία στηρίζονταν,κατά το μεγαλύτερο μέρος της στους μικροπαραγωγούς,πράγμα που η Κοινότητα δεν ήταν δυνατό να αποδεχθεί.

γ) Τέλος,σχετικά με την πρόταση για μείωση των εξαγωγικών επιδοτήσεων,από Κοινοτικής πλευράς επισημάνθηκε το γεγονός ότι η πρόταση Dunkel εξαιρούσε τις λεγόμενες "ελλειμματικές πληρωμές",⁵⁷πράγμα το οποίο αποτελούσε χαριστική πολιτική έναντι των ΗΠΑ.

Οι ανωτέρω λόγοι,μεταξύ άλλων,συνέτειναν ώστε η πρόταση για τη γεωργία του κειμένου Dunkel να θεωρηθεί ως ιδιαίτερα δυσμενής για την ΕΚ,σε σχέσει με άλλους εταίρους της στην GATT.

Β. Κλωστοϋφαντουργία: Κατά τη Διάσκεψη της Punta del Este είχε αποφασισθεί ότι κύριος στόχος των διαπραγματεύσεων,σχετικά με τον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας θα ήταν "η προοδευτική κατάργηση των

⁵⁶ Ας σημειωθεί ότι η Ελλάδα είχε ένα προσθετο λόγο να πλειοδοτεί υπέρ της απόρριψης του σημείου αυτού,μιά που,κυρίως,μέσω των μέτρων αυτών προστατεύονταν τα μεσογειακά προϊόντα.Η αποδυνάμωσή τους θα προκαλούσε ακόμα μεγαλύτερα προβλήματα στην εμπορία ευαίσθητων για την Ελλάδα προϊόντων όπως το ελαιόλαδο,το κρασί ο καπνός κλπ.

⁵⁷ Οι ελλειμματικές πληρωμές είναι,ουσιαστικά,μορφή εμμέσων επιδοτήσεων,οι οποίες χρησιμοποιούνται εκτενώς από τις ΗΠΑ,προς διευκόλυνση των εξαγωγών των αγροτικών τους προϊόντων.

περιορισμών στο διεθνές εμπόριο κλωστοϋφαντουργικών και ενδυμάτων, δηλαδή η προοδευτική υπαγωγή του τομέα αυτού στις διατάξεις της GATT, με παράλληλη ενίσχυση των σχετικών κανόνων και πειθαρχιών της και με τελικό στόχο την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του εμπορίου.

Η σημασία, η οποία δίδετο στη Διακήρυξη της Punta del Este, στην απελευθέρωση αφενός του τομέα αυτού με την υπαγωγή του στην GATT, αλλά και στην ενίσχυση, αφετέρου των σχετικών κανόνων και πειθαρχιών της, απετέλεσε και το "κλειδί" των σχετικών διαπραγματεύσεων στον τομέα αυτόν. Ο λόγος ήταν ότι, οι αναπτυσσόμενες χώρες πίεζαν για την πλήρη απελευθέρωση της διεθνούς αγοράς κλωστοϋφαντουργικών, ενώ αντίθετα εμφανίζονταν απρόθυμες να αναλάβουν τη δέσμευση ότι κατά την εξαγωγική τους πολιτική θα αποδέχονταν και θα τηρούσαν τους σχετικούς κανόνες και πειθαρχίες της GATT.

Δεδομένου ότι, μέχρι τότε, το εμπόριο των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων ρυθμιζέτο με διμερείς συμφωνίες, με το σχέδιο Dunkel προτείνονταν:

- Θέσπιση δεκαετούς μεταβατικής περιόδου (που τελείωνε στις 31-12-2002). Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα θα έπρεπε να ενταχθούν στους κανόνες της GATT. Κατά το αυτό χρονικό διάστημα θα αυξάνονταν, βάσει συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος, οι εφαρμοζόμενες ποσοστώσεις στις εισαγωγές από τρίτες χώρες.

- Θέσπιση ειδικής ρήτρας εφαρμοζόμενης κατά την προαναφερόμενη μεταβατική περίοδο. Με τη ρήτρα αυτή θα ήταν δυνατό να αντιμετωπισθεί ενδεχόμενος κίνδυνος εκτροπής εμπορίου σε έκτακτες περιπτώσεις μαζικών εισαγωγών από χώρες χαμηλού κόστους.

- Επιβολή ειδικών κυρώσεων σε συμβαλλόμενα μέρη που παραβίαζαν τις διατάξεις της ειδικής αυτής συμφωνίας.

- Σύσταση ειδικής επιτροπής με την επωνυμία "Επιτροπή Παρακολούθησης Εμπορίου" (Trade Monitoring Body), η οποία θα έλεγχε την σωστή εφαρμογή της συμφωνίας και θα αντιμετώπιζε τα ενδεχόμενα σχετικά προβλήματα.

Η Επιτροπή δεν έδειξε ότι αντιμετώπιζε ιδιαίτερα προβλήματα στην κατ'αρχήν αποδοχή των προτάσεων αυτών. Εθεσε όμως την προϋπόθεση ότι θα υπήρχε ουσιαστική εγγύηση για παράλληλη βελτίωση όλων των διατάξεων της GATT οι οποίες σχετίζονταν με τον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας και ότι η σχετικές διατάξεις θα εφαρμόζονταν από όλα ανεξαιρέτως τα Συμβαλλόμενα Μέρη. Οι κοινοτικές χώρες όμως, οι οποίες είχαν σημαντική βιομηχανία στον τομέα αυτόν, δηλαδή η Ισπανία, η Πορτογαλλία η Ελλάδα, αλλά και η Ιταλία, δεν ήταν ιδιαίτερα ικανοποιημένες από τις προτάσεις αυτές. Ο λόγος ήταν ότι, όπως ήδη προαναφέρθηκε, ευνοούσαν την λύση της προοδευτικής υπαγωγής του τομέα αυτού στη GATT και με παράλληλη ενίσχυση των σχετικών κανόνων και των πειθαρχιών της, τη θέσπιση μιας μακράς διάρκειας μεταβατικής περιόδου καθώς και τη θέσπιση μεταβατικής ρήτρας διασφάλισης.

Σύμφωνα λοιπόν με το ανωτέρω σκεπτικό, οι χώρες αυτές θεωρούσαν το προτεινόμενο διάστημα της δεκαετούς μεταβατικής περιόδου ως εξαιρετικά βραχύ για την αποτελεσματική ανόρθωση του κλάδου. Πίστευαν επίσης ότι η οποιαδήποτε συμφωνία δεν θα ήταν ικανοποιητική για την προστασία της βιομηχανίας, εφόσον δεν συνοδεύονταν από ουσιαστική ενδυνάμωση των σχετικών αμυντικών διατάξεων και μηχανισμών της GATT. Θεωρούσαν τέλος απαραίτητη για την επιτυχία της συμφωνίας, την

εναρμόνιση των εφαρμοζόμενων δασμών στα κλωστοϋφαντουργικά από όλους τους διαπραγματευόμενους εταίρους.⁵⁸

Γ. Υπηρεσίες - Ναυτιλία: Το κείμενο Dunkel αποτελείτο από ένα σχέδιο Γενικής Συμφωνίας Εμπορίου Υπηρεσιών (GATS) και από παραρτήματα (ANNEXES) για Μετακίνηση Εργατικού Δυναμικού, Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες, Τηλεπικοινωνίες και Αερομεταφορές. Επίσης το κείμενο αναφέρετο και στις μελλοντικές διαπραγματεύσεις για συγκεκριμένες δεσμεύσεις καθώς επίσης και στις εξαιρέσεις από τη Ρήτρα Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους (MFN).

Πάγια κοινοτική θέση ήταν ότι στον τομέα των Υπηρεσιών, και ιδιαίτερα όσον αφορά τη Ναυτιλία, ο πρωταρχικός στόχος των διαπραγματεύσεων θα έπρεπε να ήταν η παγιοποίηση και θεσμοθέτηση του υπάρχοντος επιπέδου απελευθέρωσης, προτού ασχοληθούν με προοπτικές περαιτέρω απελευθέρωσης.

Εντούτοις, τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων, όπως τουλάχιστον εμφανίζονταν στις προτάσεις του κειμένου Dunkel, όχι μόνον φαίνονταν να επιτρέπουν στα συμβαλλόμενα μέρη να διατηρούν τους υφιστάμενους περιορισμούς, αλλά τους παρείχαν και τη δυνατότητα εφαρμογής και νέων.

⁵⁸ Η μεγάλης διάρκειας μεταβατική περίοδος κρίνονταν ιδιαίτερα απαραίτητη για την αναδιάρθρωση της Ελληνικής κλωστοϋφαντουργίας, η οποία χαρακτηριζόταν από υψηλό κόστος παραγωγής, χαμηλή παραγωγικότητα και μη σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό. Για τον αυτό σκοπό άλλωστε, η ελληνική κυβέρνηση, από κοινού με την Ισπανία και την Πορτογαλία, υπέβαλαν σχετική αίτηση προς την Επιτροπή για έναρξη διαβουλεύσεων για την αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό του τομέα κλωστοϋφαντουργίας. Τέλος, επιδειώχθηκε, με σχετική επιτυχία, η εξασφάλιση σχετικής χρηματοδότησης μέσω των Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης, καθώς και μέσω της νέας Κοινοτικής πρωτοβουλίας Retex.

4. Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ BLAIR HOUSE

Αν και το κείμενο των προτάσεων Dunkel θεωρήθηκε ότι ήταν δυνατό να αποτελέσει το έναυσμα για μία νέα φάση στην εξέλιξη των διαπραγματεύσεων,εντούτοις,όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια,έμελλε να παραμείνει επί μακρόν το μοναδικό,ουσιαστικά,επίσημο κείμενο εργασίας⁵⁹.Επί πλέον όσον αφορά στις ΕΚ,το Συμβούλιο,στη συνεδρίαση της 23/12/91,θεώρησε ότι το κείμενο αυτό δεν μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τη σύναψη συμφωνίας,τουλάχιστον όσον αφορά στον τομέα της Γεωργίας,και ζήτησε από την Επιτροπή να συνεχίσει τις διαβουλεύσεις,ώστε να επιτύχει τροποποιήσεις ουσιωδών πτυχών του κειμένου που θα εγγυώνται μία ισόρροπη και δίκαιη συμφωνία⁶⁰.

Κατά την μετέπειτα,λοιπόν,διεργασία των διαπραγματεύσεων,οι εθνικές αντιπροσωπείες περιορίζονταν σε επιμέρους διασαφήσεις ορισμένων διατυπώσεων του κειμένου αυτού,καθώς και σε γενικότερη ανταλλαγή απόψεων,χωρίς ωστόσο να παρατηρείται κάποια ουσιαστική και δημιουργική διαπραγματευτική δραστηριότητα,της μορφής που επικρατούσε κατά τις αρχικές φάσεις των διαπραγματεύσεων.

Με την πάροδο του χρόνου,όμως,εγένετο όλο και πιο φανερό ότι το πρόβλημα της "κωλυσιεργίας",η οποία χαρακτήριζε πλέον τις διαπραγματεύσεις,δεν ήταν τόσο τεχνικό,αλλά,κατά κύριο τουλάχιστον μέρος,πολιτικό⁶¹.Στην ουσία,όπως θα αναφέρουμε στη συνέχεια,επρόκειτο για

⁵⁹ Βλ. σχετική έκθεση ΜΕΑ Γενεύης για αποτελέσματα ειδικής ενδοκοινοτικής συνάντησης με τον τότε επικεφαλής κοινοτικό διαπραγματευτή κ. Raemmen στις 18/1/92,εγγρ. ΜΕΑ Γενεύης ΑΠ. Φ. 6545.30/1/ΑΣ 100,20.1.92,σελ. 1 & 2.

⁶⁰ Βλ. σχετικά πρακτικά συνεδρίασης Συμβουλίου 23/12/91.

⁶¹ Goybet C. : "Le GATT,L' Europe et la France".Revue du Marche Commun,Mars 1992,pp.201 & 202.

απόφαση γενικότερης επανιεράρχησης της εμπορικής και οικονομικής πολιτικής των κυριότερων διαπραγματευόμενων εταίρων⁶².

Η άποψη αυτή ανεφέρετο όλο και συχνότερα κατά τις ανεπίσημες επαφές και διαβουλεύσεις των εκπροσώπων των εθνικών αντιπροσωπειών⁶³ και είχε ως συνέπεια τον δραστικό περιορισμό του ενθουσιασμού και της διαπραγματευτικής τους δραστηριότητος. Από την άλλη πλευρά, η ίδια η υπόσταση της GATT εφαινότο να κλονίζεται, ενώ παράλληλα νέα εναλλακτικά "σενάρια" (με τα οποία θα ασχοληθούμε στο τρίτο μέρος της διατριβής) έβλεπαν το φώς της δημοσιότητας. Παράλληλα το μεγάλο πρόβλημα του Γύρου Ουρουγουάης, δηλαδή το χάσμα απόψεων μεταξύ ΕΟΚ ΗΠΑ, εφαινότο αγεφύρωτο, αφού και οι δύο εταίροι ενεφανίζοντο, λίγο ως πολύ, ανυποχώρητοι από τις θέσεις τους, ενώ ο κίνδυνος μίας νέας εκτεταμένης εμπορικής διαμάχης μεταξύ των, με δυσμενείς επιπτώσεις στο σύνολο του διεθνούς εμπορίου, εμφανίζετο όλο και πιο πιθανός.

Η κατάσταση εξακολούθησε να παραμένει στάσιμη έως το φθινόπωρο του 1992. Κατά την περίοδο εκείνη με αφορμή την προσπάθεια επίλυσης μίας ακόμη διένεξης μεταξύ των δύο εταίρων, σχετικά με τη μη συμμόρφωση των ΕΚ στα αποτελέσματα ενός panel για τους ελαιούχους σπόρους, οι δύο εταίροι προχώρησαν στην διεξαγωγή διμερών διαπραγματεύσεων. Κατά την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων το αντικείμενο των διαβουλεύσεων αυτών διευρύνθηκε τελικά σε τέτοιο βαθμό ώστε τελικά περιέλαβε όλες τις επιμέρους διαφωνίες των δύο εταίρων στο Γύρο Ουρουγουάης.

⁶² Βλ. μεταξύ άλλων Brock G. : "Στο Ψυγείο ως το '93 η GATT". "Βήμα", 15/3/92, αναδημοσίευση από τους "Times", "Αγεφύρωτο το Χάσμα στην GATT", Καθημερινή 12/4/92, αναδημοσίευση από το "Time", κ.α.

⁶³ Βλ. σχετική ανάλυση της επιτροπής προς τα μέλη της επιτροπής 113 Γενεύης στη συνεδρίαση στις 4/7/91. Εκθεση ΜΕΑ Γενεύης, έγγραφο ΑΠ. Φ 6545.30/11/ΑΣ 2056, 5-7-90, σελ. 3.

Τοιουτοτρόπως στις 20 Νοεμβρίου 1992, ύστερα από εντατικές διαβουλεύσεις και υπό την απειλή λήψης μονομερών μέτρων εκ μέρους των ΗΠΑ, οι δύο αντιπροσωπείες, με κοινό ανακοινωθέν, γνωστοποίησαν την επίτευξη κοινής συμφωνίας για την επίλυση των διαφορών των στα θέματα του Γύρου Ουρουγουάης, την αποκαλούμενη "Συμφωνία Blair House".⁶⁴ Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι, ουσιαστικά επρόκειτο για προσυμφωνία, η οποία θα έπαιρνε τη μορφή συμφωνίας μόνον εφόσον θα ακολουθούσε συνολική συμφωνία στα πλαίσια της GATT.

Η συμφωνία αυτή εστηρίζετο στο γνωστό κείμενο του Σχεδίου Dunkel, το οποίο έχει ήδη αναφερθεί. Σύμφωνα με τις διατάξεις της σκοπός των δύο εταίρων ήταν η οριστική επίλυση των θεμάτων τα οποία θεωρούσαν ότι εμποδίζουν, κατά κύριο λόγο την πρόοδο των διαπραγματεύσεων στη Γενεύη και ειδικότερα στις Δ.Ο. της Γεωργίας, των Υπηρεσιών και των Προσβάσεων στην Αγορά (περιλαμβάνει τις Δ.Ο. των Δασμών, και των Μή Δασμολογικών Μέτρων).⁶⁵

Στον τομέα των Προσβάσεων στην Αγορά η ΕΟΚ και οι ΗΠΑ συμφώνησαν, μεταξύ άλλων, στην μεγιστοποίηση των μειώσεων των δασμολογικών μέτρων και στην παγίωσή των σε χαμηλά επίπεδα.⁶⁶

Στον τομέα των Υπηρεσιών αποφασίσθηκε, μεταξύ άλλων, η κοινή προσέγγιση στις "οικονομικές" υπηρεσίες και τη γενικότερη βελτίωση των ήδη κατατεθειμένων διαπραγματευτικών των προσφορών, οι οποίες αφορούσαν στην περαιτέρω απελευθέρωση του τομέα αυτού, προκειμένου να ωθηθούν και τα υπόλοιπα ΣΜ σε ανάλογες προσφορές.⁶⁷

⁶⁴ Βλ. σχετικό κοινό ανακοινωθέν ΕΟΚ - ΗΠΑ 20/11/92. Σχετ. Διαβιβ. έγγρ. Εμπορικού Συμβούλου στην Ουάσιγκτον Α.Π. Φ. 2041/K/1731, 20-11-92. Βλ. επίσης κοινή συνέντευξη τύπου της Προεδρικής Εκπροσώπου Εξωτερικού Εμπορίου των ΗΠΑ (USTR) κας Carla Hills και υπουργού Γεωργίας των ΗΠΑ κ. Edward Madigan, The White House Office of the Press Secretary, Nov. 20, 1992.

⁶⁵ Βλ. κοινό ανακοινωθέν ΕΟΚ - ΗΠΑ, op. cit. σελ. 1.

⁶⁶ ibid.

⁶⁷ ibid p. 2.

Στον τομέα της γεωργίας τέλος, οι δύο εταίροι ανέφεραν ότι επέλυσαν τις διαφορές τους στα κυριώτερα σημεία, όσον αφορά τα προβλήματα των εγχώριας στήριξης, τις εξαγωγικές επιδοτήσεις και τα δασμολογικά και μή δασμολογικά εμπόδια.⁶⁸

Με βάση τη συμφωνία, στον τομέα αυτόν, σε μία περίοδο έξι ετών, οι επιδοτούμενες εξαγωγές αγροτικών προϊόντων θα περικόπτοντο κατά 21% σε όγκο, και κατά 36% σε αξία. Προβλέπονταν επίσης η μείωση των εγχώριων επιδοτήσεων κατά 20%.⁶⁹

Όλα τα μή δασμολογικά μέτρα εδαμοποιούνται, δηλαδή μετετρέποντο σε ισοδύναμους δασμούς. Ως περίοδος βάσης για τους δασμούς λαμβάνετο η περίοδος 1986-88. Δασμοί και ισοδύναμα μέτρα θα μειώνοντο κατά 36 % σε περίοδο έξι ετών, με ελάχιστη μείωση 15 % ανά δασμολογική γραμμή.

Λαμβάνονταν επίσης πρόνοια για μία σειρά από ανάλογες ρυθμίσεις οι οποίες αφορούσαν σημαντικά "τεχνικής" φύσεως προβλήματα στις σχέσεις των δύο χωρών.⁷⁰

Στα πλαίσια της συμφωνίας τέλος προβλέπονταν και η λεγόμενη "Ρήτρα Ειρήνης". Σύμφωνα με αυτή, εφόσον ετηρούντο οι υποχρεώσεις που απέρρεαν από τη συμφωνία και για χρονικό διάστημα έξι ετών, τα μέτρα εσωτερικής στήριξης και οι εξαγωγικές επιδοτήσεις δεν θα προσβάλλοντο στην GATT με βάση τις διαδικασίες που προβλέπονται στο άρθρο XVI της GATT και τον συναφή προς αυτό κώδικα για τις επιδοτήσεις (πειθαρχία στη χορήγηση επιδοτήσεων γενικά και εξαγωγικών επιδοτήσεων), στο άρθρο XXIII της GATT (αναίρεση παραχωρήσεων).⁷¹

⁶⁸ *ibid.* p. 1.

⁶⁹ *Economist* : "Draw Partner" 25/9/93.

⁷⁰ Όπως, λ.χ., στα θέματα της επανεξισορρόπησης, της εσωτερικής στήριξης, του ανταγωνισμού στις εξαγωγές κλπ.

⁷¹ Βλ. σχετικό άρθρο του εκπροσώπου του υπουργείου Γεωργίας στις σχετικές διαπραγματεύσεις Δ. Μουτσαίου "Οδονηρός ο Γύρος Ουρουγουάης για την Ελλάδα". Οικονομικός Ταχυδρόμος, Φ 16, 22/4/93.

Η συμφωνία του Blair House δεν έγινε, αρχικά, αποδεκτή από το σύνολο των κρατών μελών, και ιδιαίτερα από την Ιρλανδία και τη Γαλλία. Η τελευταία συνέταξε άλλωστε και διένειμε στα κράτη μέλη ειδικό μνημόνιο στο οποίο, μεταξύ των άλλων, προτείνει και τα ακόλουθα⁷² :

Α. Διατήρηση των βασικών αρχών της ΚΑΠ, πράγμα που σημαίνει :

- Επανεξέταση της "ρήτρας ειρήνης", με τρόπον ώστε να διατηρείται η ιδιαιτερότητα του τομέα της Γεωργίας. Προς τον σκοπό αυτό προτείνεται η εξαίρεση του τομέα αυτού από τον κώδικα επιδοτήσεων ή από τη διαιώνιση της "ρήτρας ειρήνης".

- Δικαίωμα της ΕΚ για την εξέλιξη των μηχανισμών της ΚΑΠ εντός των ορίων του γενικού πλαισίου στήριξης.

Β. Επανεξισορρόπηση της συμφωνίας και διατήρηση της Κοινοτικής προτίμησης.

Γ. Εγγύηση της Κοινοτικής παρουσίας στις παγκόσμιες αγορές.

Σύμφωνα με τις γαλλικές απόψεις, δεν ήταν κανονικό να καθορισθεί σε όγκο το επίπεδο των κοινοτικών εξαγωγών, διότι αυτό θα εμπόδιζε τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ να λειτουργήσει ορθά τα προσεχή έτη και την Κοινότητα να συμμετάσχει στην ενδεχόμενη μελλοντική επέκταση των παγκοσμίων αγορών των αγροτικών προϊόντων ιδιαίτερα του τομέα των δημητριακών.

Ανεξάρτητα πάντως από τις γαλλικές απόψεις και προτάσεις όσον αφορά επιμέρους σημεία της συμφωνίας, το γενικότερο πρόβλημα το οποίο τέθηκε για μία ακόμα φορά ήταν εάν και κατά πόσον, η Επιτροπή κατά τη σύναψη της σχετικής συμφωνίας είχε υπερβεί τα όρια της σχετικής διαπραγματευτικής

⁷² Βλ. σχετικό έγγραφο της Γαλλίδος Εμπορικού Συμβούλου στη Ελλάδα κας J. Miller - Voyatzakis, προς τον Γεν Δν/τή Εξωτερικού Εμπορίου του ΥΠΕΘΟ, στις 14/5/93.

εντολής του Συμβουλίου, πράγμα το οποίοι μετέχοντες στις σχετικές διαβουλεύσεις θεωρούν ως εξαιρετικά πιθανό⁷³.

Στις προαναφερόμενες πάντως σχετικές καταγγελίες από την πλευρά της Γαλλίας, αλλά και της Ιρλανδίας, για τη μή συμβατότητα της συμφωνίας με την αναθεωρημένη ΚΑΠ και για την μη ικανοποίηση από τη συμφωνία σημαντικών αιτημάτων των κρατών μελών, η Επιτροπή αντέταξε την ακολουθη επιχειρηματολογία :

1) Η ικανοποίηση του συνόλου των κοινοτικών αιτημάτων κατά την διαδικασία διαβουλεύσεων ασυνήθιστα μεγάλου εύρους, όπως αυτό της συμφωνίας, ήταν ένα αίτημα μή ρεαλιστικό. Πολύ περισσότερο μάλιστα τη στιγμή που σε σχετικές αναλύσεις η Επιτροπή είχε ενημερώσει τα κράτη μέλη ότι τυχόν εμμονή της σε ορισμένα από τα αιτήματα αυτά θα οδηγούσε σε κατάρρευση τις διαπραγματεύσεις στο σύνολό τους.

2) Η Επιτροπή θεωρούσε ότι η σχετική εντολή διαπραγμάτευσης την οποία έχει λάβει από το Συμβούλιο, καλύπτει το σύνολο των διαπραγματεύσεων του Γύρου και δεν περιορίζεται μόνο σε επιμέρους τομείς. Συνεπώς θεωρεί ως πρωτεύον και κύριο καθήκον της την επίτευξη μίας συνολικής δίκαιης και ισορροπής συμφωνίας και όχι επιμέρους τομεακές επιτυχίες. Κατά συνέπεια η άποψή της ήταν ότι η επιτυχία του έργου της θα έπρεπε να κριθεί μόνο μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, κατά την εκτίμηση της συνολικής συμφωνίας⁷⁴.

Ανεξάρτητα πάντως από αυτά και παρόλες τις οξύτατες γαλλικές αντιδράσεις και απειλές για υποβολή veto, ήταν πλέον φανερό ότι οι σχετικές διαπραγματευτικές διαδικασίες του Γύρου είχαν πλέον, μετά από πολύ καιρό αναζωογονηθεί και πάλι, χάρη στη συμφωνία του Blair House. Συνεπώς, η

⁷³ Δ. Μουτστος, *op. cit.*, καθώς και σχετική συνέντευξη του συγγραφέα στον ερευνητή στις 13/10/93.

⁷⁴ *ibid.*

οποιαδήποτε σκέψη για επαναδιαπραγμάτευση της συμφωνίας κρίνονταν, από πολιτική τουλάχιστον άποψη, απαράδεκτη. Επιπλέον το Συμβούλιο θα έπρεπε να κληθεί πλέον να αποφασίσει για το σύνολο της συμφωνίας και όχι μόνο για τα γεωργικά θέματα, πράγμα που συνηγορούσε σημαντικά υπέρ της αποδοχής της συμφωνίας⁷⁵. Τέλος, οι σχετικές διαβουλεύσεις εγίνοντο για μία ακόμα φορά, υπό την πίεση της πιθανότητας μίας νέας μακροχρόνιας αναβολής των συνολικών διαπραγματεύσεων του Γύρου, λόγω της εκπνοής της σχετικής διαπραγματευτικής εντολής προς τον πρόεδρο των ΗΠΑ από το Κογκρέσο, στις 31/12/93.⁷⁶

Μετά από παρατεταμένες και συνεχείς διαβουλεύσεις το θέμα της οριστικής αποδοχής της συμφωνίας από τα κράτη μέλη κρίθηκε τελικά στη συνεδρίαση του κοινου Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και Γεωργίας (του καλουμένου : "Συμβούλιο Jumbo"), στις 20/9/93.

Κατά τη σχετική σύσκεψη οι αρμόδιοι Επίτροποι κ.κ. Brittan και Steichen ανέπτυξαν την προαναφερόμενη επιχειρηματολογία της Επιτροπής προς το Συμβούλιο.⁷⁷ Αnéφεραν επίσης ότι η συμφωνία αυτή θεωρείτο επίσης ανεπαρακτής τόσο από ορισμένες ομάδες παραγωγών όσο και από τις χώρες CAIRNS, γεγονός που συνηγορούσε υπέρ της ανάγκης επίσπευσης της αναγνώρισής της από την ΕΚ, πρὸς αποφυγήν νέων περιπετειών στις διαπραγματεύσεις. Οι Επίτροποι τόνισαν επίσης την πρόθεσή τους να χρησιμοποιήσουν τη συμφωνία όχι ως τελικό κείμενο, αλλά ως "κείμενο πλαίσιο", με στόχο την περαιτέρω βελτίωση των θέσεων των ΕΚ.⁷⁸

⁷⁵ *ibid.*

⁷⁶ Σύμφωνα με την αμερικανική νομοθεσία, για να έχει ο Πρόεδρος των ΗΠΑ τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις για διαπραγματεύσεις του επιπέδου και του εύρους του Γύρου Ουρουγουάης, απαιτείται η παροχή σχετικής διαπραγματευτικής εντολής από το Κογκρέσο. Η εντολή αυτή έχει περιορισμένη διάρκεια, και η ανανέωσή της είναι αρκετά χρονοβόρα, αλλά και αμφιβολή. Παρόμοιες διαπραγματευτικές εντολές προς τον Πρόεδρο των ΗΠΑ απαιτούνται και για τη διαπραγμάτευση και άλλων συμφωνιών όπως, λ.χ. η Συμφωνία Αμερικής-Καναδά-Μεξικού (NAFTA).

⁷⁷ Βλ. σχετικά πρακτικά συνεδρίασης 21/9/93.

⁷⁸ Βλ. σχετική έκθεση του εκπροσώπου του Υπουργείου Γεωργίας, Δ/ση Δ.Κ.Ε.Ε. & Τεκμηρίωσης, 23/9/93.

Τις ανωτέρω απόψεις της Επιτροπής υποστήριξαν τελικά τα περισσότερα κράτη μέλη, με εξαίρεση τη Γαλλία και την Ιρλανδία. Όσον αφορά την Ελλάδα, η τελευταία, με την υποστήριξη της Ισπανίας της Ιταλίας και της Ισπανίας και, εν μέρει, της Γαλλίας, επεδίωξε και τελικά επέτυχε να περιληφθούν στο κείμενο του Συμβουλίου ευνοϊκές αναφορές για τη δέσμευση των ΕΚ όσον αφορά στη στήριξη του εισοδήματος των παραγωγών των προϊόντων, τα οποία δεν απέτελεσαν αντικείμενο της αναθεώρησης της ΚΑΠ (δηλαδή τα μεσογειακά προϊόντα), καθώς και τη διατήρηση της Κοινοτικής προτίμησης.

Επίσης στον τομέα της Ναυτιλίας η Ελλάδα, με την υποστήριξη της Δανίας επέτυχε ρητή αναφορά στο κείμενο του Συμβουλίου, στην οποία επισημαίνεται η ανάγκη βελτίωσης των προσφορών στον τομέα αυτόν⁷⁹.

Τελικά οι εργασίες του Συμβουλίου ολοκληρώθηκαν τα ξημερώματα της 21/19/93, με ομόφωνη έκδοση ανακοινωθέντος το οποίο έδιδε στην Επιτροπή το δικαίωμα να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις με βάση τη Συμφωνία του Blair House, αλλά και τις παρατηρήσεις που περιλαμβάνοντο στο ανακοινωθέν. Το ουσιαστικό πάντως αποτέλεσμα από τη συνεδρίαση αυτή ήταν ότι επετεύχθηκε τελικά σημαντικός βαθμός συναίνεσης σε ενδοκοινοτικό επίπεδο, σχετικά με την ανάγκη άμεσης περάτωσης των εργασιών του Γύρου, πρό του κινδύνου γενικής αποτυχίας του εξ' αιτίας τεχνικών αλλά και ουσιαστικών προβλημάτων. Τα κράτη μέλη συμφώνησαν τελικά ότι δεν υπάρχει ανάγκη για επαναδιαπραγμάτευση της συμφωνίας του Blair House, αλλά πολλά σημεία της θα πρέπει να διευκρινισθούν να ερμηνευθούν και να βελτιωθούν⁸⁰. Καταληκτική ημερομηνία για τις διαπραγματεύσεις θεωρήθηκε η 15/12/93, λόγω της προαναφερόμενης λήξης της αμερικανικής διαπραγματευτικής εντολής.

⁷⁹ ibid.

⁸⁰ Βλ. πρακτικά συνεδρίασης 21/9/93.

5. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ

Τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων μετά τη συμφωνία του Blair House, καθώς και η γενικότερη εξέλιξη των διαπραγματεύσεων από τη φάση αυτή και ύστερα, έκανε πλέον φανερό ότι ο δρόμος ήταν ανοικτός για την επίτευξη μιάς συνολικής συμφωνίας του Γύρου, αφού ήταν πλέον κοινό μυστικό ότι το οποιοδήποτε μέλλον του Γύρου εξαρτάτο, ουσιαστικά, από τη βούληση ΗΠΑ και ΕΟΚ. Για τους λόγους αυτούς, και προκειμένου να επιταχυνθούν οι σχετικές διαδικασίες, τι στιγμή που κατά την περίοδο εκείνη το γενικότερο κλίμα ήταν ευνοϊκό, επικράτησε και προωθήθηκε ανάμεσα στους επικεφαλής των διαπραγματευτών η άποψη ότι η συμφωνία αυτή θα μπορούσε να λάβει, αρχικά, τη μορφή της εκδήλωσης της πολιτικής βούλησης των Σ.Μ. για την περάτωση των διαπραγματεύσεων, ενώ η επιμέρους τεχνική επεξεργασία του οριστικού κειμένου της θα μπορούσε να ακολουθήσει κατά τους αμέσως επόμενους μήνες.

Πράγματι, αμέσως μετά τις συνεδριάσεις του Συμβουλίου "Jumbo", το οποίο όπως προαναφέρθηκε εξομάλυνε τις βασικές διαφορές ΕΟΚ- ΗΠΑ, ξεκίνησε μία μαραθώνια διαδικασία αλεπάλληλων διαβουλεύσεων μεταξύ του Αμερικανού διαπραγματευτού Mike Kandor και του Κοινοτικού Επιτρόπου, αρμόδιου για την εξωτερική εμπορική πολιτική της Κοινότητας sir Leon Britain. Κύριος στόχος των διαπραγματεύσεων ήταν να καταλήξουν τα διαπραγματευόμενα μέρη στην τελική συμφωνία έως την καταληκτική ημερομηνία της 15ης Δεκεμβρίου 1993, μετά την οποία έληγε η σχετική διαπραγματευτική έντολή του Αμερικανικού Κογκρέσσου προς τον πρόεδρο των ΗΠΑ.

Από τις αρχές του Δεκεμβρίου, οι προσπάθειες των διαπραγματευτών φάνηκαν ότι οδηγούσαν σε κάποια σύγκλιση απόψεων. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε μία σειρά αλεπαλλήλων συνεδριάσεων του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, προς το οποίο ο Κοινοτικός Επίτροπος απευθύνονταν, προκειμένου να ενημερώσει τα κράτη μέλη, και να λάβει τις σχετικές οδηγίες. Οι σχετικές διαβουλεύσεις

συνέπεσαν και με τη Σύνοδο Κορυφής του Δεκεμβρίου στις Βρυξέλλες, όπου οι επικεφαλής των 12 εξέφρασαν τη βούλησή τους για την άμεση περάτωση των διαπραγματεύσεων. Η όλη αυτή κινητικότητα έφερε τελικά το προσδοκόμενο αποτέλεσμα και τελικά στις 15/12/94 ανακοινώθηκε η επιτυχής περάτωση των διαπραγματεύσεων. Όπως ήδη προαναφέρθηκε, η ανακοίνωση αυτή απετέλεσε κυρίως την έκφραση της πολιτικής βούλησης των συμμετεχόντων, ενώ το οριστικό κείμενο της Συμφωνίας απεφασίσθηκε να υπογραφεί στο Μαρακές του Μαρόκου στις 15/4/94, προκειμένου να ολοκληρωθεί η τεχνική επεξεργασία του. Προκειμένου να παρακαμφθούν οι διαφωνίες των ΣΜ (και ιδιαίτερα των ΗΠΑ και της ΕΚ) στα θέματα της ναυτιλίας και των οπτικοακουστικών μέσων, συμφωνήθηκε στη φάση αυτή οι τομείς αυτοί να μην συμπεριληφθούν στη Συμφωνία, αλλά να συνεχισθούν οι διαπραγματεύσεις και μετά την υπογραφή στο Μαρακές, προκειμένου να υπάρξει μία κοινά αποδεκτή πρόταση.

Τέλος, σύμφωνα πάντα με την απόφαση των ΣΜ στις 15/12/93, η συμφωνία του Μαρακές, εκτός των άλλων, θα σηματοδοτούσε και την αναβάθμιση της GATT από Συμφωνία σε διεθνή Οργανισμό, με την επωνυμία World Trade Organization (W.T.O.). Ο Οργανισμός αυτός, εκτός από τις μέχρι τότε αρμοδιότητες της GATT και τα νέα θέματα τα οποία απετέλεσαν αντικείμενο των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης (Υπηρεσίες, TRIPs, TRIM κλπ) και τα κλωστοϋφαντουργικά, προβλέπετο να επεκταθεί και σε άλλα θέματα σχετιζόμενα με το εμπόριο (όπως λ.χ. Περιβάλλον, Ανταγωνισμός, Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομισματική Πολιτική κλπ), με διαδικασίες οι οποίες θα αποτελούσαν το αντικείμενο διαβουλεύσεων μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών του Μαρακές. Η απόφαση αυτή έθετε ουσιαστικά τέλος στο μέχρι τότε αμφίβολο μέλλον της GATT επισφραγίζοντας την απόφαση των ΣΜ για την εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου προς την κατεύθυνση της περαιτέρω φιλελευθεροποίησης μέσω των πολυμερών διαπραγματεύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V: ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΕΚ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ GATT

Τον Φεβρουάριο του 1964, κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων του Γύρου Κέννεντυ η ΕΚ εγκατέστησε την αντιπροσωπεία της στη Γενεύη. Κύριο έργο της αντιπροσωπείας αυτής ήταν η προάσπιση και προώθηση των συμφερόντων της Κοινότητας στις διαπραγματεύσεις των εκεί εδρευόντων οργανισμών και ιδιαίτερα στα Η.Ε. και στην GATT.

Εντούτοις, τόσο κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Κέννεντυ (1964-1967), όσο και στη συνέχεια, έως τις παραμονές διαπραγματεύσεις του επομένου Γύρου (Γύρος του Τόκυο, έτος έναρξης 1973), η ΕΚ αποτελούσε ουσιαστικά έναν εμπορικό συνασπισμό κρατών, έχοντας μόλις περατώσει την εσωτερική φυσιογνωμία της ως τελωνειακής ένωσης, καταβάλλοντας παράλληλα προσπάθειες εξομάλυνσης των σημαντικά διαφοροποιημένων απόψεων των κρατών μελών, όσον αφορά στα θέματα των θέσεων, της στρατηγικής και των προτεραιοτήτων της, προκειμένου να επιτύχει στη συνέχεια να εμφανίσει ενιαία στάση κατά τις διαπραγματεύσεις με τις τρίτες χώρες. Η διευθέτηση αυτή υπήρξε αναγκαία, μιά που η Κοινότητα δεν είχε μέχρι τότε διαμορφώσει μιά συνεκτική εμπορική πολιτική απέναντι στις τρίτες χώρες, παρόλο που αυτό αποτελούσε βασική καταστατική αρχή της Συνθήκης της Ρώμης. Αντιθέτως μάλιστα η στάση των κρατών μελών παρέμενε ασυντόνιστη, ως αποτέλεσμα της πρόταξης εκ μέρους των του εθνικού συμφέροντος έναντι του υπερεθνικού.

Η περίοδος των διαπραγματεύσεων του Τόκυο συνέπεσε (αλλά και συνετέλεσε κατά σημαντικό ποσοστό) με την κοινοτική προσπάθεια ώθησης των σχέσεών της με τις τρίτες χώρες (συνθήκες LOMΕ,Μεσογειακή Πολιτική,σχέσεις με COMECON κλπ).Είναι η περίοδος όπου η Κοινότητα επιχειρεί να εδραιώσει, de facto ή de jure,στο διεθνή χώρο,την εικόνα του επίσημου εκφραστή μιάς ενιαίας βούλησης του συνόλου των κρατών μελών που την αποτελούν.

Από την άποψη αυτή,τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων του Γύρου του Τόκυο κρίνονται ως θετικά,τη στιγμή που η Κοινότητα :

- Περιορίσε στο ελάχιστο δυνατόν την ενασχόληση της GATT με την αγροτική της πολιτική.
- Επεδίωξε και επέτυχε σημαντικούς περιορισμούς στην εφαρμογή αθέμιτων εμπορικών πρακτικών,προστατεύοντας την βιομηχανία της,χωρίς έντονες απώλειες στις σχέσεις της με τις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Πρωτοστάτησε στις διαπραγματεύσεις για την περαιτέρω διαμόρφωση και εξέλιξη και ενίσχυση των κανόνων και των διατάξεων της GATT,επιβεβαιώνοντας και βελτιώνοντας,με τον τρόπο αυτό,την εικόνα της ως ανερχόμενης δύναμης στις διεθνείς διαπραγματεύσεις.

Παράλληλα,κατά την περίοδο αυτή,και με αφορμή τις διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο,η Επιτροπή πραγματοποιεί άλματα προς την κατεύθυνση της ισχυροποίησής της.

Αρχικά,κατά τα πρώτα στάδια των διαπραγματεύσεων,η Επιτροπή προβάλλει στο προσκήνιο με τη μορφή του συντονιστού και του απλού εκφραστή

της διαπραγματευτικής άποψης των κρατών μελών.Στη συνέχεια επιδιώκει,με συστηματικό τρόπο,την όλο και μεγαλύτερη διεύρυνση των εξουσιών της από το Συμβούλιο,με το επιχείρημα ότι αυτό αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο,απαραίτητο για την επιτυχή έκβαση των διαπραγματεύσεων προς όφελος των κοινοτικών συμφερόντων.Η στάση της αυτή κορυφώνεται κατά το τέλος των διαπραγματεύσεων,όπου αυτή μόνη υπογράφει ως εκπρόσωπος των κρατών μελών και χωρίς πρόσθετες υπογραφές των κρατών μελών,μιά σειρά συμφωνιών,όπως αυτή του κώδικα anti dumping.

Ιδιαίτερα άλλωστε θετικά θεωρούνται τα αποτελέσματα του Γύρου του Τόκιο,όσον αφορά το διαπραγματευτικό ρόλο της Επιτροπής.

Συγκεκριμένα η Επιτροπή :

- Περιορίσε στο ελάχιστο τις σημαντικές διαπραγματευτικές της αδυναμίες,τις βασιζόμενες στο πολύπλοκο σύστημα αποφάσεων,το οποίο ήταν υποχρεωμένη να εφαρμόζει.
- Κατόρθωσε να φέρει εις πέρας ικανοποιητικά το διαπραγματευτικό της έργο,παρά τις διαφορετικές προτεραιότητες και ευαισθησίες των κρατών μελών της και,τέλος,
- Ενίσχυσε σημαντικά το βαθμό ανεξαρτησίας της κατά την εκτέλεση του διαπραγματευτικού της έργου,όσον αφορά τον έλεγχό της από το Συμβούλιο.

Ιδιαίτερα όσον αφορά στην επίτευξή του τελευταίου αυτού στόχου η Επιτροπή χρησιμοποίησε κατ' επανάληψη,και αξιοποίησε άριστα,ως βασικό επιχείρημα την ανάγκη παροχής από το Συμβούλιο,μιάς όσο το δυνατόν μεγαλύτερης και ελαστικότερης διαπραγματευτικής εντολής, προκειμένου να εξασφαλίσει και να βελτιώσει την εικόνα της Κοινοτικής ευελιξίας και

αξιοπιστίας κατά τις διαπραγματεύσεις.¹Το ανωτέρω επιχείρημα,με το ανάλογο σκεπτικό,έμελλε να αξιοποιηθεί,ακόμα περισσότερο,και για τον ίδιο σκοπο,η Επιτροπή και κατά τις επόμενες διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.

Η "επεκτατική" αυτή πολιτική της Επιτροπής,όσον αφορά την επιδίωξη διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων της κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο,δεν έμεινε χωρίς αντιδράσεις από πλευράς κρατών μελών,με κύριο εκπρόσωπο την Γαλλία.Ας σημειωθεί άλλωστε ότι η διαμάχη αυτή υπήρξε επανάληψη ανάλογης διαμάχης μεταξύ Επιτροπής και Γαλλίας κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Κένεντυ.Και τότε η Επιτροπή είχε κατηγορηθεί από τη Γαλλία για διαπραγμάτευση πέρα από τα όρια του mandat,όσον αφορά των διαπραγματευτικό τομέα των Μη Δασμολογικών Μέτρων².Οι σχετικές διαβούλευσεις τότε κατέληξαν σε ενίσχυση των σχετικών διαδικασιών "εποπτείας" της Επιτροπής από το Συμβούλιο,με χαρακτηριστικό παράδειγμα την αναβάθμιση του ρόλου της επιτροπής 111 (μετέπειτα επιτροπής 113) κατά τις διαπραγματεύσεις³.

Οι προαναφερόμενες πάντως Γαλλικές αντιδράσεις στην περίπτωση των διαπραγματεύσεων του Γύρου του Τόκυο,προκάλεσαν τελικά Κοινοτική απόφαση ότι η Επιτροπή,σε ορισμένες περιπτώσεις,δεν είχε την αρμοδιότητα να υποκαθιστά τα κράτη μέλη.Στις περιπτώσεις αυτές,σύμφωνα πάντα με την Κοινοτική απόφαση,τα κράτη μέλη "ανακτούν την αρμοδιότητα να λαμβάνουν τον λόγο,προκειμένου να προστατεύουν τα συμφέροντά των κατά τις σχετικές στα όργανα της GATT"⁴.

Τοιουτοτρόπως οι Συμφωνίες του Τόκυο υπεγράφησαν,και εφαρμόζονται, υπό την μορφή των "μικτών συμφωνιών" (mixed agreements),από κοινού δηλαδή

¹ Kakabase M. A. : "The Negotiating Role of the Commission of the EC in GATT Tokyo Round".Ph. D. Thesis,LSE,London,1980,pp. 234 - 243.

² Agence Europe,13/1/1967.

³ Coombes D. : "Politics & Bureaucracy in the European Community".Political & Economic Planing,G. Allen & Unwin Ltd,London,1970,Ch. 8,p. 192 & 193.

⁴ Στάνγκος Π. : "Panels",σελ 45,καθώς και τις σχετικές αναφορές του στον G. Louis : "Implementing the Tokyo Round",1983 p. 23.

με τα κράτη μέλη. Η μορφή αυτή, μεταξύ άλλων, προβλέπει ότι στα σχετικά μόνιμα όργανα τα οποία εποπτεύουν την εφαρμογή των διατάξεων εκάστης των συμφωνιών αυτών, η μέν επιτροπή εκπροσωπεί την Κοινότητα, για το μέρος εκείνο της συμφωνίας όπου η αρμοδιότητα είναι Κοινοτική, ενώ αντίστοιχα τα κράτη μέλη ασκούν πλήρως τα δικαιώματά τους στα ζητήματα που εμπίπτουν στη σφαίρα αρμοδιότητός⁵.

Ενδιαφέρον είναι ότι η περίπτωση της αμφισβήτησης του εύρους της δυνατότητας της Επιτροπής να υποκαθιστά τα κράτη μέλη κατά τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις των Γύρων της GATT, επανελήφθη εκ κατά το Γύρο της Ουρουγουάης, με πρωταγωνιστή και πάλι τη Γαλλία.

Συγκεκριμένα, κατά τα μέσα του 1988, και ενώ οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης ευρίσκοντο σε πλήρη εξέλιξη, ο εκπρόσωπος της Γαλλίας, επικαλούμενος την ιδιότητα της Γαλλίας ως Σ.Μ. της GATT, έλαβε τον λόγο σε σχετική επίσημη συνεδρίαση Συμβουλίου των Σ.Μ. της GATT, κατά παρέκκλιση της συνηθισμένης πρακτικής κατά την οποία στις συνεδριάσεις αυτές η Επιτροπή λαμβάνει το λόγο εκ μέρους των κρατών μελών. Κατά την ομιλία του αυτή ο Γάλλος εκπρόσωπος εξέφρασε την αντίθεσή του στην απόφαση της Επιτροπής να συμφωνήσει για τογ ορισμό panel. Το θέμα αφορούσε την διευθέτηση διαφοράς μεταξύ ΕΟΚ-ΗΠΑ σχετικά με την χρήση Κοινοτικών επιδοτήσεων σε ζωοτροφές. Ο Γάλλος εκπρόσωπος θεωρούσε ότι η σχετική καταγγελία των ΗΠΑ, εφόσον συνεζητείτο στα πλαίσια της GATT, θα ζημίωνε τα συμφέροντα της γαλλικής οικονομίας.

Τελικά, μετά από παρεμβάσεις του προέδρου του Συμβουλίου των ΣΜ, το θέμα δεν έλαβε συνέχεια, και το panel ορίσθηκε⁶. Σύμφωνα με τα τότε πρακτικά, ο πρόεδρος του Συμβουλίου και πολλοί από τους αντιπροσώπους των Σ.Μ. θεώρησαν ότι : "... η μακροχρόνια πρακτική των Σ.Μ. αποδεικνύει ότι ο εκπρόσωπος της Επιτροπής έχει αρμοδιότητα να δεσμεύει τα κράτη μέλη κατά τη

⁵ Στάνγκος Π. : "Διεθνές Δίκαιο" σελ. 75.

⁶ Βλ. Στάνγκος Π. : "panels", σελ. 111.

διαδικασία απόφασης του Συμβουλίου, χωρίς να θίγονται τα δικαιώματα των κρατών μελών της Κοινότητας ως Συμβαλλόμενων Μερών της Γενικής Συμφωνίας"⁷.

Κατά την περίοδο που ακολούθησε τις διαπραγματεύσεις του Γύρου του Τόκυο μέχρι και το Γύρο Ουρουγουάης, σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές στη δομή, τους θεσμούς και τις λειτουργίες των ΕΚ, μεταβολές, οι οποίες είχαν άμεση ή έμμεση, οπωσδήποτε πάντως ουσιαστική, επίδραση στη συμπεριφορά της ως διεθνώς διαπραγματευόμενου εταίρου.

Πιο συγκεκριμένα, η περίοδος μεταξύ των διαπραγματεύσεων του Γύρου του Τόκυο έως και τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, συμπίπτει με την σταδιακή διαδικασία μίας προσπάθειας πραγματοποίησης της προομοσπονδιακής Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πεδίο των διεθνών εμπορικών διαπραγματεύσεων η προσπάθεια αυτή εκδηλώνεται με την κοινοτική βουλήση για ανάληψη σταθεροποιητικού ρόλου στο διεθνές πεδίο. Τοιούτο τρόπος η Κοινότητα επιδιώκει να αναλάβει όλο και σηματικότερο μέρος του μέχρι τότε αποκλειστικού ρόλου των ΗΠΑ, μη δυνάμενη ωστόσο να καλύψει και ενδεχόμενες πρωτοβουλίες ανανέωσης των εμπορικών θεσμών.

Η κοινοτική διαπραγματευτική στάση κατά την περίοδο αυτή διακρίνεται από την πολιτική πραγματοποίησης μικρών ασφαλών βημάτων, με στόχο την επιτυχή προβολή, προς στους διαπραγματευόμενους εταίρους της, μίας εικόνας αξιοπιστίας, σιγουριάς και σταθερότητας, βασικά χαρακτηριστικά, σύμφωνα με την κοινοτική αντίληψη, ενός διεθνούς εταίρου, ο οποίος είναι έτοιμος να διαπραγματευθεί στο διεθνές σκηνικό τη χειραγώγηση του παγκόσμιου εμπορίου, επί ίσοις όροις με τις ΗΠΑ, κατά κύριο λόγο, και την Ιαπωνία.

⁷ GATT Focus Bulletin d' Information, no 55, Juin-July 1988, p. 5.

Τέλος, η φάση αυτή συνοδεύεται με την ολοένα και αποφασιστικότερη προσπάθεια προβολής και εδραίωσης του καθοριστικού ρόλου της Επιτροπής στις πολυμερείς διαπραγματεύσεις, και την επιδίωξή της για όλο και περισσότερη ανεξαρτησία, όσο πλέον γίνεται φανερότερο κατά τις διαπραγματεύσεις αυτές, τα κύρια προβλήματα επιλύονται όλο και λιγότερο σε τεχνικό επίπεδο και όλο και περισσότερο σε πολιτικό⁸.

2. Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΥΡΟΥ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗΣ

Κατά τον βασικό σχεδιασμό της διαπραγματευτικής στρατηγικής, ενόψει των διαπραγματεύσεων του Γύρου, τα Σ.Μ., στην πλειοψηφία τους, επεδίωκαν κατ' αρχήν να επικεντρώσουν τις δραστηριότητές τους στις Διαπραγματευτικές Ομάδες οι οποίες αχολούντο με τα θέματα του αμέσου και κυρίου ενδιαφέροντός των.

Επικεντρώνοντας τις προσπάθειές τους σε συγκεκριμένες και ολιγάριθμες Δ.Ο. τα ΣΜ απέφευγαν έτσι την άσκοπη διάχυση των πολυτίμων αποθεμάτων τους σε διαπραγματευτές και μέσα πίεσης, μεγεθύνοντας έτσι τις δυνατότητες επιτυχίας των.

⁸ Για περαιτέρω ανάλυση βλ. μεταξύ άλλων, Καζάκος Π. : "Ευρωπαϊκή Κοινότητα", εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 1978, σελ. 127 επ.

Με βάση την τακτική αυτή λοιπόν,έκαστο ΣΜ,κατά την προετοιμασία του για διαπραγμάτευση,φρόντιζε για την οριοθέτηση τριών βασικών γραμμών αμύνης του:

- Στην πρώτη,την "εσωτερική" γραμμή,τοποθετούσε τα σημεία και τους τομείς εκείνους τους οποίους θεωρούσε ως ζωτικής σημασίας και τα οποία είχε την άποψη ότι θα έκριναν την επιτυχή έκβαση των διαπραγματεύσεων προς όφελός του.Η γραμμή αυτή περιελάμβανε άλλωστε επίσης και τα σημεία στα οποία σκόπευε να μείνει ανυποχώρητο.
- Στην δεύτερη,τη "μεσαία" γραμμή,τοποθετούσε τα σημεία εκείνα στα οποία μπορούσε να προβεί σε κάποιες υποχωρήσεις και να δεχθεί,ή να προτείνει,εναλλακτικές λύσεις,σε μιά διαδικασία " trade off " προκειμένου να αποφύγει ενδεχόμενο ολικό ή μερικό αδιέξοδο των διαπραγματεύσεων,ή,ακόμα χειρότερα, την απομόνωσή του.
- Στην τρίτη τέλος,την "εξωτερική" δηλαδή γραμμή άμυνας, τοποθετούσε τα θέματα τα οποία θεωρούσε ως "αναλώσιμα",εκείνα δηλαδή για τα οποία δεν έδινε ιδιαίτερη βαρύτητα και,κατά συνέπεια,ήταν πρόθυμο να τα διαπραγματευτεί άμεσα και να τα "αναλώσει",προκειμένου να βελτιώσει την διαπραγματευτική του θέση.

Η προσπάθεια οριοθέτησης των τριών αυτών γραμμών άμυνας ενός εκάστου των διαπραγματευόμενων,αλλά και αντίστοιχα,ο επιτυχής υπολογισμός και η εξεύρεση των αναλόγων γραμμών των υπολοίπων διαπραγματευόμενων εταίρων στην GATT,απετέλεσε το πρώτο και κύριο μέλημα κάθε αντιπροσωπείας κατά τα αρχικά στάδια των διαπραγματεύσεων,καθώς σημαντικός αριθμός από

μελέτες και εκθέσεις, αλλά και από επίσημες και ανεπίσημες συναντήσεις και "γεύματα εργασίας" αναλώθηκαν για το σκοπό αυτό.

Ο σχεδιασμός της διαπραγματευτικής τακτικής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υπήρξε εντούτοις, ευθύς εξαρχής, και προβληματικός και πολύπλοκος. Η βασική αιτία ήταν ότι, στην περίπτωση των ΕΚ, οι ανωτέρω τρεις γραμμές άμυνας δέν ήταν δυνατόν να οριοθετηθούν με σαφήνεια.

Πιο συγκεκριμένα, και σε αντίθεση με τα υπόλοιπα ΣΜ, η Κοινότητα, λόγω των ετεροκλήτων προτεραιοτήτων των κρατών μελών, τα οποία την απάρτιζαν, αλλά και λόγω του ρόλου τον οποίον επεδίωκε να διαδραματίσει ως ενότητα στο διεθνές εμπορικό πεδίο, είχε στην ουσία άμεσα ενδιαφέροντα σε όλες πρακτικά τις Δ.Ο.⁹ Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα να παρομοιάζεται, επιτυχώς, ως "μικρή GATT" (Little GATT), λόγω της έκτασης των ενδιαφερόντων της, της πληθώρας των απόψεων των κρατών μελών τις οποίες ήταν υποχρεωμένη να υποστηρίζει, καθώς και λόγω του τρόπου λειτουργίας του μηχανισμού λήψης των αποφάσεών της.¹⁰

Αναλυτικότερα, οι επικεφαλής διαπραγματευτές της Επιτροπής στην Γενεύη, κατά την προάσπιση και προώθηση των Κοινοτικών συμφερόντων στις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης έπρεπε, κατ' ανάγκη, να επωμισθούν το πολύπλοκο και δυσχαιρέστατο καθήκον της επιδίωξης των ακόλουθων πολλαπλών στόχων:

⁹ Για αναλυτική παρουσίαση των εκτιμήσεων, των απόψεων και των προτεραιοτήτων των ΕΚ κατά τις παραμονές των διαπραγματεύσεων του Γύρου, βλ. σχετικό έγγραφο αναφοράς της Επιτροπής προς το Συμβούλιο με τίτο : "GATT : Νέος Γύρος-Συνολική προσέγγιση", 6788/86/ GATT 77,6-5-86, sel. 3-21, καθώς και την ανησυχία και τις πρώτες αντιδράσεις της Γαλλικής αντιπροσωπείας όσον αφορά τη Γεωργία (ibid. Παράρτημα II). Βλέπε επίσης στη συνέχεια, νέα περισσότερο ολοκληρωμένη ανάλογη έκθεση της Επιτροπής σύμφωνα με τις τελευταίες εξελίξεις πριν από την σύνοδο της Punta del Este, με ΑΠ 700/86, GATT 106, 18-6-86.

¹⁰ Luyten P. : "Trade Agents for the Eighties". In Peeters T. (ed) : "United States-European Community Trade Relations" "The Search for Common Ground". University of Leuven, 1985, p. 18. Κατά την περίοδο αυτή, ο συγγραφέας ήταν βοηθός Γεν. Δν/της για τις Εξωτερικές Σχέσεις της Commission.

Κατ' αρχήν, έπρεπε να φέρουν εις πέρας αναμενόμενη "κλασική" αποστολή τους, να επιδιώξουν δηλαδή συγκεκριμένα οφέλη και λύσεις στις επιμέρους ΔΟ στις οποίες συμμετείχαν.

Επιπλέον όμως, λόγω της διαρκώς αυξανόμενης -αλλά και επιδιωκόμενης- επιρροής των ΕΚ στο διεθνές εμπορικό σκηνικό ήταν επιφορτισμένοι, παράλληλα, να επιδιώκουν και να προωθούν λύσεις, σε γενικότερο επίπεδο, με στόχο τον επιτυχή διακανονισμό και οριοθέτηση του διεθνούς εμπορικού συστήματος για την επόμενη δεκαετία. Ο απώτερος σκοπός τους ήταν δηλαδή να συμβάλουν στη διαδικασία της μορφοποίησης νέων κανόνων -ή έστω με τη βελτίωση των ήδη υπάρχόντων- με τελικό στόχο τον έλεγχο του εξαιρετικά ασταθούς πλέον διεθνούς εμπορικού συστήματος, μέσω του διεθνούς γραφειοκρατικού μηχανισμού της GATT.

Γιά τους λόγους αυτούς η ΕΚ έπρεπε να είχε - και είχε - ουσιαστικό και έντονο ενδιαφέρον τόσο για τις Δ.Ο. τις αρμόδιες για τον επανασχεδιασμό ή την προσαρμογή του θεσμικού μηχανισμού της GATT, όσον και για εκείνες που ασχολούνται με την διαπραγμάτευση των "παραδοσιακών στόχων" της GATT, δηλαδή την προοδευτική κατάργηση των Δασμών και των περιορισμό των Μή Δασμολογικών Μέτρων.¹¹

Ενας άλλος γενικός στόχος των κοινοτικών διαπραγματευτών ήταν η θεσμοθέτηση και οριοθέτηση ενός συγκεκριμένου και σταθερού θεσμικού περιβάλλοντος διεθνούς εμπορίας, μέσω της ενδυνάμωσης του πλαισίου της GATT, όσον αφορά τις αρχές και τους κανόνες της καθώς και τις διαδικασίες επιλύσεως των αναφυόμενων διαφορών μεταξύ των ΣΜ¹². Αυτό θα βοηθούσε την

¹¹ Βλ. Κοντοπαναγιώτου Σ. : "Οι διαπραγματεύσεις για τις Παρεμβάσεις στο Εμπόριο στα Πλαίσια της GATT και η Ελλάδα". Από την έκδοση "Οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, η κοινοτική και η ελληνική οπτική", Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα, 1991, σελ. 36 - 47.

¹² Βλ. Lacharriere L. G. : "Dispute Settlement Procedures in The GATT System". European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round, Madrid, Oct. 1986, pp.1-23, esp. pp.16-23.

Κοινότητα να εξασφαλίσει τις κατάλληλες βασικές θεσμικές συνθήκες τις οποίες θεωρούσε απαραίτητες για την οργάνωση,την ανάπτυξη,την επέκταση και τη γενικότερη προσαρμογή μιάς "επιθετικής" εξαγωγικής ευρωπαϊκής βιομηχανίας,προσαρμοσμένης επιτυχώς στις διεθνείς συνθήκες ανταγωνισμού,στα πλαίσια του γενικότερου σχεδιασμού της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ο οποίος συνετελείτο την περίοδο αυτή¹³.

Παράλληλα με την αναμόρφωση και τον εκσυγχρονισμό της βιομηχανίας αυτής η Κοινότητα επεδίωκε την εξασφάλισή της από τις διάφορες αθέμιτες πρακτικές,οι οποίες προκαλούσαν παρεκκλίσεις στις φυσιολογικές ροές του εμπορίου και,

Τέλος αποσκοπούσε στη δημιουργία μιάς ικανοποιητικής θεσμικής βάσης σε διεθνές επίπεδο,όσον αφορά την εμπορία σε νέους τομείς,όπως εκείνοι των Υπηρεσιών της Υψηλής Τεχνολογίας κλπ,τομείς στους οποίους η Κοινότητα θεωρούσε,και δικαίως,απαραίτητη την περαιτέρω ενασχόληση και επέκτασή της. Για τους λόγους αυτούς υπήρχε άμεση και έντονη δραστηριότητα για την προώθηση των διαπραγματεύσεων στις σχετικές Δ.Ο. όπως εκείνες,των Μέτρων Διασφάλισης¹⁴,των Υπηρεσιών,των TRIP's¹⁵ και των TRIM's¹⁶,με κύρια ενδιαφερόμενα τα φιλελεύθερα αναπτυγμένα κράτη μέλη,όπως λ.χ. η Γερμανία,η Ολλανδία και η Δανία.

¹³ Βλ.,μεταξύ άλλων,Messerlin P. A. : "Public Subsidies to Industry and Agriculture and Countervailing Duties".European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round,Madrid, Oct. 1986,pp.1-31,esp. p.3,14 & 15,25-28.

¹⁴ Η θέση αυτή των ΕΚ σχετικά με τις διαπραγματεύσεις στην Δ.Ο. των Μέτρων Διασφάλισης περιγράφεται αναλυτικά από τον Wolf M. : "Cutting Down the Mast:Selective safeguards,the European Community and the International Trading System".European Meeting on the Position of the EC in the New GATT Round,Madrid,October 1986,pp. 1-8,32-36 & 42,43.

¹⁵ Greenway D. : "Trade Related Investment Measures:Political Economy Aspects and Issues for GATT". "A New GATT for the Nineties & Europe '92",international conference held in Tubingen,25-27 July 1990,pp. 367-384.

¹⁶ Maskus K.,op. cit. pp. 387-408.Επίσης Beath J. : "Innovation,Intellectual Property Rights and the U.R. "A New GATT for the Nineties & Europe '92",international conference held in Tubingen,25-27 July 1990,pp. 411-425.

Ιδιαίτερα μάλιστα όσον αφορά στον τομέα των Υπηρεσιων,η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ανέμενε ότι μιά νέα συμφωνία για το πολυμερές εμπόριο,η οποια θα περιλάμβανε και τον τομέα των υπηρεσιών,θα της απέφερε σημαντική αύξηση των εξαγωγών της στις υπηρεσίες,δηλαδή από 150 δις ECU που είναι σήμερα,στα 400,ή ακόμα και στα 500 δις ECU.Είχε λοιπόν η ΕΚ κάθε λόγο για να επιδιώξει την επιτυχή κατάληξη των διαπραγματεύσεων,δεδομένου ότι οι εξαγωγές υπηρεσιών αντιπροσωπεύαν, κατά την περίοδο του Γύρου,περίπου το 60% των εξαγωγών της¹⁷.

Από την άλλη πλευρά όμως,εξίσου πρωτεύουσας σημασίας στόχος της Κοινότητας έπρεπε να είναι -και ήταν,τουλάχιστον κατά τα πρώτα στάδια των διαπραγματεύσεων- η προστασία των παραδοσιακών κλάδων εμπορίας,όπως εκείνοι της Κλωστοϋφαντουργίας¹⁸ και της Γεωργίας¹⁹,κατά κύριο λόγο,αλλά και αυτοί των Προϊόντων Φυσικών Πόρων και ορισμένων Τροπικών Προϊόντων.

Η προστασία αυτή εθεωρείτο απαραίτητη,προκειμένου να διαφυλαχθούν τα συμφέροντα των "Νοτίων" κρατών μελών,των οποίων το εμπόριο και βιομηχανία εβασίζετο,κατά μεγαλύτερο ή μικρότερο ποσοστό,στους κλάδους αυτούς.Τέτοια κράτη ήταν η Ελλάδα,η Πορτογαλλία,η Ισπανία και,εν μέρει,η Ιταλία και η Γαλλία.Οι κλάδοι αυτοί όμως ενέπιπταν στο ενδιαφέρον είτε των αναπτυσσόμενων Συμβαλλόμενων Μερών της GATT,όπως η Ινδία,το Πακιστάν,η

¹⁷ Για αναλυτική πληροφόρηση σχετικά με τις θέσεις της ΕΚ όσον αφορά τον τομέα των Υπηρεσιών,βλ. De Clercq W. : "The European Community and GATT Negotiations on Trade in Services".Speech to General Assembly of the European Mortgage Federation,brussels,20/6/1986,pp.1-13,esp. pp. 4-7.Επίσης, Hindley B. : "Introducing Services into GATT".European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round,Madrid,Oct. 1986,pp. 19-22.Βλ. Επίσης : Κόλλια Δ. Σπαθόπουλου Φ. : "Το Περιεχόμενο μιάς διεθνούς Συμφωνίας υπηρεσιών στα πλαίσια του Γύρου Ουρουγουάης της GATT".Οικονομικός Ταχυδρόμος,6/4/89.Βλέπε επίσης Σπαθόπουλου Φ. : "Η Γενική Συμφωνία Εμπορίου Υπηρεσιών και η Ελληνική Στάση".Από την έκδοση "Οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,η κοινοτική και η ελληνική οπτική",Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα, 1991, σελ. 81-83.

¹⁸ Ο ιδιαίτερα "πολιτικός" χαρακτήρας του προβλήματος των κλωστ/κών,και μάλιστα στον κοινοτικό χώρο,περιγράφεται αναλυτικά από τον Wolf M. : "Textile Quotas Against Developing Countries".Thames Essay No 23,London,Trade Policy Research Centre,1980.chapt. 2.

¹⁹ Βλ. Μουτσάτσου Δ. : "Γύρος Ουρουγουάης Γεωργία : Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση ή Σταδιακή Προσαρμογή;Το Ασύμπτωτο της Διαπραγμάτευσης".Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα, 1991,σελ. 58 - 70.

Ινδονησία κλπ (όσον αφορά την κλωστοϋφαντουργία)²⁰,ή μικρότερων Αφρικανικών και Λατινοαμερικανικών κρατών,όσον αφορά τα Προϊόντα Φυσικών Πόρων και τα Τροπικά Προϊόντα, είτε,τέλος,των μεγάλων εξαγωγέων αγροτικών προϊόντων (όπως οι CERNs),τα οποία επεδίωκαν την κατάργηση των μέχρι τότε υπάρχουσών δεσμεύσεων,προκειμένου να εξασφαλίσουν την αύξηση του βαθμού πρόσβασής των στις διεθνείς αγορές και ιδιαίτερα σε εκείνες της Κοινότητας.

Σύμφωνα λοιπόν με τα ανωτέρω οι προτεραιότητες (και συνεπώς η στάση) ενός εκάστου των κρατών μελών ήταν λίγο πολύ γνωστές στην Επιτροπή,η οποία τις ελάμβανε σοβαρά υπόψη,προκειμένου να εκτιμήσει τα εκάστοτε πλαίσια των διαπραγματευτικών της δυνατοτήτων κατά τις σχετικές εισηγήσεις της στο Συμβούλιο,όσον αφορά τις προτεινόμενες από μέρους της διαπραγματευτικές θέσεις,κατά τις εκάστοτε φάσεις του Γύρου.Μοναδική ιδιαιτερότητα αποτελούσε η περίπτωση της Γαλλίας,η οποία απεδείχθη τελικά ο κύριος ρυθμιστής της κοινοτικής στάσης κατά την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων.

Συγκεκριμμένα,εάν δεχθούμε ότι τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να χωρισθούν,ανάλογα με τις προαναφερόμενες ευαισθησίες τους στα προς διαπραγμάτευση θέματα,σε "προστατευτικά" και "φιλελεύθερα",η Γαλλία θα έπρεπε να τοποθετηθεί στην διαχωριστική γραμμή των δύο ομάδων,αφού οι βασικές της προτεραιότητες ήταν στους τομείς των υπηρεσιών και της γεωργίας.Η ιδιαιτερότητα αυτή άλλωστε των γαλλικών προτεραιοτήτων συνέβαλε σημαντικά,όπως θα αναφερθεί στη συνέχεια,στην δημιουργία των διαπραγματευτικών προβλημάτων μεταξύ ΕΟΚ-ΗΠΑ,στον τομέα της γεωργίας.

²⁰ Για την διεθνή εικόνα της κλωστοϋφαντουργίας κατά την περίοδο του Γύρου Ουρουγουάης βλ. μεταξύ άλλων,την σχετική μελέτη της Γραμματείας της GATT : "Updating the 1984 GATT Study "Textils and Clothing in the World Economy".MTN.GNG/NG4/W/8,30-11-87,pp 1-78.Βλ. επίσης Βλάχος Δ. : "Οι επιπτώσεις των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης της GATT στην κλωστοϋφαντουργία".Από την έκδοση "Οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,η κοινοτική και η ελληνική οπτική",Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα, 1991,σλ.19 - 25.

Γιά την επίτευξη των στόχων τους,οι επικεφαλής των Κοινοτικών διαπραγματευτών σχεδίαζαν και εκτελούσαν το έργο τους έχοντας υπόψη τους τρεις κυρίως βασικούς κανόνες:

- Την εξασφάλιση της ικανοποιητικότερης δυνατής συνεργασίας και συντονισμού στο επίπεδο των υπηρεσιών της Επιτροπής.
- Την προσπάθεια υπεράσπισης των (συχνά αντικρουόμενων) συμφερόντων του συνόλου,εί δυνατόν,των κρατών μελών,προς εξασφάλιση ενδοκοινοτικής συνοχής,εφόσον αυτό ήταν δυνατόν,ή έστω ενισχυμένης πλειοψηφίας,μιά που κατά τις σχετικές διαβουλεύσεις ήταν πολύ πιθανή η διαφωνία ενός ή περισσότερων κρατών μελών²¹.
- Την ανάγκη επικράτησης της Κοινοτικής εικόνας ως σταθερού φερέγγυου διαπραγματευτή,ιδιαίτερα απέναντι στους σπουδαιότερους διαπραγματευόμενους εταίρους,ΗΠΑ,Ιαπωνία κλπ,αλλά και προς τους αναπτυσσόμενους,στους οποίους η ΕΚ φιλοδοξούσε να διατηρήσει και να επεκτείνει την εικόνα της επικράτησής της ως ενιαίας πλέον και αυτοδύναμης οντότητας²² στο χώρο του διεθνούς εμπορίου.

Όσον αφορά στους Κοινοτικούς διαπραγματευτές σε επίπεδο εμπειρογνομόνων,η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ήταν να ασχοληθούν κυρίως με τα προβλήματα των συγκεκριμένων ΔΟ ευθύνης των και λιγώτερο με τις επιπλοκές που δημιουργόνταν σε υψηλότερο επίπεδο,βάσει του δεδομένου του αλληλένδετου των διαπραγματεύσεων.

Η Επιτροπή εξασφάλιζε έτσι μιά κανονική ροή των διαπραγματεύσεων και μιά τεχνοκρατική αντίληψη και αλληλεγγύη των διαπραγματευτών με τους ομολόγους,η οποία,όπως προαναφέρθηκε,οδηγούσε συχνά στην επίλυση προβλημάτων δισεπίλυτων αρχικά,βάσει της ψυχολογίας της "ομάδος" μεταξύ

²¹ Luyten P. : "A View from a Fortress that never was". "A New GATT for the Nineties and Europe '92", Int. conf. in Tübingen, Germany, 25-27 July, 1990, pp. 275-290,.

²² ibid. p.289.

των διαπραγματευτών.Με τον τρόπο αυτό άλλωστε οι διαπραγματευτές επιχειρούσαν πλέον να επιλύσουν μόνο το εκάστοτε συγκεκριμένο επιμέρους πρόβλημα του τομέα της εργασίας των,και στη συνέχεια το επόμενο κ.ο.κ.,χωρίς να θεωρούν εαυτούς υποχρεωμένους να καταλήξουν σε οριστικά και γενικότερα αποτελέσματα,παρά μόνο στο τελικό στάδιο των διαπραγματεύσεων (όπου,όπως αναφέραμε,αναλάμβαναν πλέον οι επικεφαλής,προωθώντας και πολιτικές λύσεις).

Τοιουτοτρόπως η τακτική αυτή οδηγούσε στη γενικότερη εξομάλυνση ή,έστω,στην αναβολή των συγκρούσεων,οι οποίες πιθανόν διαφορετικά θα μπορούσαν να οδηγήσουν τις διαπραγματεύσεις σε πρώιμες "κρίσεις" ή ακόμα και σε αδιέξοδα.

Από την άλλη πλευρά,οι επικεφαλής της Επιτροπής κατά τις εκάστοτε διαπραγματεύσεις (οι οποίοι συνήθως ήσαν Επίτροποι,Γεν. Διευθυντές,Διευθυντές, Τμηματάρχες κλπ) είχαν ως έργο να αξιοποιήσουν όσο το δυνατό αποτελεσματικότερα το διαθέσιμο υλικό τους,να καλέσουν ειδικούς εμπειρογνώμονες προκειμένου να επιλύσουν ιδιαίτερα προβλήματα και να συμβιβάσουν τα αντιτιθέμενα συμφέροντα και τις απόψεις,κατά τις περιπτώσεις όπου δεν κατέστη δυνατόν να εξομαλυνθούν σε χαμηλότερο επίπεδο.Τα συμφέροντα αυτά,τα οποία,όπως προαναφέρθηκε, ανικατόπτριζαν, μεταξύ άλλων,και τα αιτήματα των εθνικών και Κοινοτικών ομάδων συμφερόντων στις διοικήσεις των κρατών μελών,ή και απευθείας στα Κοινοτικά όργανα.Σε τελική ανάλυση,θα μπορούσε να πεί κανείς ότι αφορούσαν στη διαμάχη μεταξύ της επιλογής της περαιτέρω απελευθέρωσης του εμπορίου (DG I) ή της συνέχισης άσκησης προστατευτικής πολιτικής (DG IV).

Στο εξωτερικό επίπεδο,οι επικεφαλής είχαν την τελική ευθύνη για τον έλεγχο της ισορροπίας των ενδο και εξωκοινοτικών διαπραγματεύσεων,την

ευθύνη δηλαδή για εξεύρεση τελικής λύσης στην εκάστοτε φάση των διαπραγματεύσεων.

Η λύση αυτή θα έπρεπε, αφενός, να είναι πολιτικά αποδεκτή (ή έστω ανεκτή) από το Συμβούλιο, και από την άλλη να μην "τραυματίζει" την Κοινοτική εικόνα την οποία η Επιτροπή επεδίωκε να παρουσιάσει στις τελικές διαπραγματεύσεις με τους άλλους εταίρους της στην GATT.

Την εικόνα αυτή, του αξιόπιστου δηλαδή και σταθερού διαπραγματευτή, του οποίου η αποφασιστικότητα και η διαπραγματευτική ευελιξία δεν μειώνεται ούτε στο ελάχιστο από τη δεδομένη ιδιαιτερότητα της εκπροσώπησης 12 κρατών μελών, η Επιτροπή θεωρούσε πλέον απαραίτητο να προβάλλει, ενόψει μάλιστα των ήδη δρομολογημένων εξελίξεων προς τους στόχους του '92. Το συγκεκριμένο άλλωστε επιχείρημα της ανάγκης δηλαδή διατήρησης της εικόνας αυτής, με κάθε θυσία, επικαλείτο πολύ συχνά η Επιτροπή, προκειμένου να εξομαλύνει τις εκάστοτε διαφορές και τις αντιδράσεις των κρατών μελών κατά τις "εσωτερικές" διαπραγματευτικές διαδικασίες.

Κατά τα πρώτα, τα "τεχνικά", στάδια των διαπραγματεύσεων, ο ρόλος των επικεφαλής των διαπραγματευτών των ΕΚ ήταν μάλλον αφανής και διακριτικός, λόγω του ότι επεδιώκετο η διαπραγμάτευση να περιορίζεται σε τεχνικά επίπεδα. Με τον τρόπο αυτό το μεγαλύτερο ποσοστό του διαπραγματευτικού έργου, διεκπεραιωνόταν, από τους εμπειρογνώμονες διαπραγματευτές, οι δε τόνοι των διαφωνιών κρατούντο σε χαμηλό επίπεδο.

Η κατάσταση αυτή όμως μεταβλήθηκε άρδην κατά τα στάδια της εμπλοκής των διαπραγματεύσεων στο Μόντρεαλ και στη Γενεύη (Mid term Review), καθώς και αργότερα στις Βρυξέλλες (Heyzel meeting).

Κατά τις φάσεις αυτές έγινε πλέον φανερό ότι η επίλυση των κυριώτερων προβλημάτων για την επιτυχή περάτωση του Γύρου δέν ήταν πλέον θέμα

εντονώτερης δραστηριότητας σε επίπεδο εμπειρογνομόνων, αλλά κυρίως, θέμα πολιτικής βούλησης.

Από τη στιγμή εκείνη οι επικεφαλής των διαπραγματευτών πέρασαν πλέον αποφασιστικά στο προσκήνιο, επιδιώκοντας, μέσω πολυαρίθμων επίσημων και ανεπίσημων επαφών και διαβουλεύσεων, την εξεύρεση κοινά αποδεκτών λύσεων. Αντίθετα, οι εμπειρογνώμονες διαπραγματευτές περιορίστηκαν στο ρόλο της παροχής τεχνικής βοήθειας καθώς και εκείνων της επεξεργασίας και της "μετάφρασης" των απόψεων της ηγεσίας των στη διαπραγματευτική "γλώσσα" της GATT.

3. Ο ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΚ²³

Α. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Στην προσπάθειά της να αντεπεξέλθει επιτυχώς στις υποχρεώσεις και τις επιδιώξεις της κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, οι οποίες ήταν εξαιρετικά σημαντικές αλλά και πολύπλοκες, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα επεδίωξε τον σχεδιασμό και τη δημιουργία ενός πραγματικά εντυπωσιακού διαπραγματευτικού μηχανισμού, τόσο από πλευράς οργάνωτικής δομής, όσο και από πλευράς ποιότητας και ποσότητας στελεχιακού δυναμικού.

²³ Η παράθεση καθώς και η τεκμηρίωση των γεγονότων τα οποία αναφέρονται στις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης βασίζονται (εκτός από τις περιπτώσεις που άλλως αναφέρεται) στην προσωπική εμπειρία του γράφοντος, ο οποίος συμμετείχε σε αυτές αρχικά ως επικεφαλής του αρμοδίου εμπορικού τμήματος της Μ. Α. Γενεύης, και στη συνέχεια ως επικεφαλής της σχετικής ομάδας των εθνικών εκπροσώπων στο Υπουργείο Εμπορίου.

Αναλυτικότερα, για τις ανάγκες παρακολούθησης των εργασιών εκάστης Δ.Ο. υπήρξε αντίστοιχη ομάδα Κοινοτικών εμπειρογνομόνων, στην οποία προϊστάτο ανώτερος Κοινοτικός αξιωματούχος.

Υπήρχαν επίσης αντίστοιχοι επικεφαλής των Ομάδων GNG, GNS καθώς και στην Ομάδα TNC, η οποία επόπτευε την όλη διαπραγμάτευση. Όσον αφορά την τελευταία, υπεύθυνος ήταν ο επικεφαλής της Κοινοτικής αντιπροσωπείας στη Γενεύη, βιετναμέζος την καταγωγή αλλά Βέλγος υπήκοος κ. Tran Van Tim, ο οποίος έφερε τον βαθμό του πρέσβη. Ο κ. Tran άλλωστε, (ο οποίος ήταν ο κύριος Κοινοτικός διαπραγματευτής όσον αφορά τον τομέα των κλωστοϋφαντουργικών κατά την διαπραγμάτευση της ένταξης της Ελλάδας στην Κοινότητα) είχε και τύποις και στην ουσία την άμεση εποπτεία του συνόλου του Κοινοτικού διαπραγματευτικού μηχανισμού στη Γενεύη. Γενικός τέλος υπεύθυνος από την πλευρά της Επιτροπής για τις διαπραγματεύσεις του Γύρου ήταν ο εκάστοτε Επίτροπος αρμόδιος για τις Εξωτερικές Σχέσεις της Κοινότητας.

Οι Κοινοτικές ομάδες οι οποίες δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης, προετοιμάζαν τις εισηγήσεις για τις Κοινοτικές διαπραγματευτικές θέσεις προς το Συμβούλιο κατά τις σχετικές συνεδριάσεις στην έδρα των ΕΚ στις Βρυξέλλες. Στη συνέχεια, αναλάμβαναν την υποστήριξη των τελικών αποφάσεων σε επίπεδο GATT κατά τις ανάλογες συνεδριάσεις στην Γενεύη.

Όσον αφορά την συμμετοχή και ανάμιξη των κρατών μελών στην όλη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ο μηχανισμός λειτούργησε ως ακολούθως:

Κατ' αρχήν οι εθνικές κυβερνήσεις εκάστου κράτους μέλους ανέθεσαν την μελέτη, την προπαρασκευή και την υποστήριξη των σχετικών διαπραγματευτικών

θέσεων σε ομάδες εθνικών υπαλλήλων, συνεπικουρούμενων από ειδικούς εμπειρογνώμονες, προκειμένου να εξαχθούν οι εκάστοτε εθνικές θέσεις.²⁴

Οι θέσεις αυτές διεβιβάζοντο στις Βρυξέλλες, όπου, με βάση τα αποτελέσματα σχετικών συνεδριάσεων της επιτροπής 113, οι εκπρόσωποι της Επιτροπής ανέλαμβαναν να διαμορφώσουν την συνολική πρόταση για την εκάστοτε κοινοτική διαπραγματευτική θέση την οποία έθεταν στη συνέχεια προς έγκριση από το Συμβούλιο.

Όσον αφορά την διάρθρωσή της κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, η επιτροπή 113 λειτούργησε στα ακόλουθα επίπεδα:

Για περισσότερη αποτελεσματικότητα κατά την εξέταση συγκεκριμένων διαπραγματευτικών τομέων ή προβλημάτων, δημιουργήθηκαν, στα πλαίσια της 113, ανάλογες υποεπιτροπές (πχ ειδική επιτροπή 113-Υπηρεσίες, Γεωργία, AD HOC 113, κλπ). Οι επιτροπές αυτές αποτελούντο από ειδικούς εμπειρογνώμονες ή χαμηλότερους ιεραρχικά υπηρεσιακούς παράγοντες, οι οποίοι συναντώντο, κατά περίπτωση, είτε σε τακτά χρονικά διαστήματα, είτε έως ότου επιλυθεί το εκάστοτε συγκεκριμένο πρόβλημα.

Παράλληλα η επιτροπή 113 συνήρχετο σε τακτά χρονικά διαστήματα υπό τη καθιερωμένη μορφή της, σε επίπεδο τακτικών (συνήθως ανά μήνα) και αναπληρωματικών μελών (συνήθως ανά εβδομάδα).

Οι θέσεις οι οποίες λαμβάνοντο κατά τις συνεδριάσεις της επιτροπής 113, απεστέλλοντο στη συνέχεια στη Γενεύη, προκειμένου να "προσαρμοσθούν" στην διαπραγματευτική ορολογία της GATT και να ληφθούν υπόψη και οι πλέον πρόσφατες εξελίξεις. Αυτό εγένετο κατά την διάρκεια αντιστοίχων συνεδριάσεων, σε επίπεδο επιτροπής 113 και πάλι, στις οποίες τα κράτη μέλη εκπροσωπούντο από τα μέλη των εθνικών αντιπροσωπειών των στη Γενεύη. Οι

²⁴ Οι ομάδες αυτές, όπως ήταν φυσικό, κατά την εκτέλεση του έργου των, επεδίωκαν, εκτός των άλλων, και την συνεργασία με εκπροσώπους των ενδιαφερόμενων ομάδων συμφερόντων, από όπου αντλούσαν σημαντική πηγή πληροφόρησης και τεχνικής βοήθειας.

συνεδριάσεις αυτές ελάμβαναν χώρα κατά κανόνα λίγο πριν από τις συνεδριάσεις των ανάλογων Δ.Ο. της GATT, τις δε τελικές αποφάσεις αναλάμβανε η Επιτροπή να υποστηρίζει σε επίπεδο Σ.Μ. κατά τις σχετικές διαβούλευσεις, στις οποίες τα κράτη μέλη συμμετείχαν αλλά δεν ελάμβαναν τον λόγο. Ο μηχανισμός αυτός δεν απέκλειε ακόμη, στην περίπτωση που ενεφανίζοντο απρόβλεπτες εξελίξεις κατά τις διαπραγματεύσεις, την εμβόλιμη έκτακτη συνεδρίαση της επιτροπής 113 Γενεύης, προκειμένου να εξετασθεί η περίπτωση επαναδιαμόρφωσης της θέσης της Επιτροπής. Η συνεδριάσεις αυτές εγένοντο μετά από σχετικό αίτημα της Επιτροπής προς το προεδρείο της εκάστοτε Δ.Ο. για προσωρινή διακοπή των σχετικών διαπραγματεύσεων.

Ο ρόλος του Συμβουλίου σε όλη αυτή όλη τη διαπραγματευτική διαδικασία εξακολουθούσε να παραμένει κυρίαρχος. Το Συμβούλιο αναλάμβανε το έργο να εφοδιάσει στην Επιτροπή με τη σχετική διαπραγματευτική εντολή, προκειμένου η τελευταία να διεξαγάγει την τελική διαπραγμάτευση σε επίπεδο GATT στις συνεδριάσεις στη Γενεύη. Λαμβανομένων όμως υπόψη του πολυπλόκου και της μεγάλης διάρκειας των διαπραγματεύσεων, η διαδικασία αυτή της συχνής ανανέωσης της διαπραγματευτικής εντολής ήταν δύσκολο να εκτελεσθεί κατά γράμμα στην πράξη.

Ο λόγος ήταν ότι, το Συμβούλιο, για λειτουργικούς λόγους, δεν ήταν δυνατό να καλύπτει και να εγκρίνει σε βραχυχρόνια διαστήματα, κάθε επί μέρους αλλαγή στην διαπραγματευτική θέση της Επιτροπής. Από την άλλη πλευρά όμως, η αποτελεσματική παρακολούθηση του ρυθμού των διαπραγματεύσεων, οι οποίες διεξήγοντο με αυξητική τάση της ροής των προτάσεων και αντιπροτάσεων, απαιτούσε τη δυνατότητα συνεχών διαπραγματευτικών ελιγμών και διαφοροποιήσεων των διαπραγματευτικών θέσεων, σε μικρή ή μεγάλη κλίμακα.

Γιά τον λόγο αυτό η Επιτροπή επεδίωκε, και συνήθως ελάμβανε, από το Συμβούλιο διαπραγματευτικές εντολές με όλο και μεγαλύτερα περιθώρια ελαστικότητας, προκειμένου να είναι σε θέση να αντεπεξέρχεται επιτυχώς στις αναφερόμενες αυτές έκτακτες δυσκολίες των διαπραγματεύσεων, δυσκολίες οι οποίες ωστόσο πύκνωναν με αριθμητική πρόοδο κατά την εξέλιξη του Γύρου. Η τακτική αυτή της Επιτροπής για την εξασφάλιση μεγαλύτερου βαθμού ευελιξίας είχε άλλωστε ήδη εφαρμοσθεί, όπως προαναφέρθηκε, και μάλιστα με επιτυχία κατά τις εργασίες του προηγούμενου Γύρου του Τόκυο, και ήταν αυτή η οποία είχε συντελέσει σε σημαντικό βαθμό στην ανεξαρτητοποίηση της Επιτροπής ως κοινοτικού διαπραγματευτού.

Κατά το διάστημα το οποίο μεσολαβούσε από την παροχή μίας διαπραγματευτικής εντολής στην Επιτροπή από το Συμβούλιο, έως την ανανέωση της εντολής αυτής, ο έλεγχος της διαπραγματευτικής πορείας της Επιτροπής ασκείτο ουσιαστικά από την επιτροπή 113, τακτικών και αναπληρωτών, η οποία συνεδριάζε τόσο σε επίπεδο Βρυξελλών, όσο και σε επίπεδο Γενεύης.

Κατά τις συνεδριάσεις αυτές, συνήθως σε εβδομαδιαία βάση, της επιτροπής 113 στις Βρυξέλλες, οι εθνικοί εκπρόσωποι, μεταξύ άλλων, εξέταζαν και τα εκάστοτε προβλήματα, τα οποία ανεφύοντο κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, διατυπώνοντας τις απόψεις τους στην Επιτροπή. Αν και οι απόψεις αυτές δεν είχαν δεσμευτικό χαρακτήρα για την Επιτροπή, λόγω της συμβουλευτικής φύσεως της επιτροπής 113, εν τούτοις κατα κανόνα υιοθετούντο από αυτήν σε ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από εκείνο των υπολοίπων θεμάτων της ημερήσιας διάταξης των εκάστοτε συνεδριάσεων. Το ποσοστό υιοθέτησης των απόψεων αυτών έφθασε μάλιστα σε τέτοιο ύψος κατά την πρόοδο των διαπραγματεύσεων, ώστε ο συμβουλευτικός και όχι δεσμευτικός για την Επιτροπή 113 χαρακτήρας της, έτεινε πλέον ουσιαστικά να λησμονηθεί.

Σύμφωνα με απόψεις των εκπροσώπων της Επιτροπής αυτό συνέβαινε λόγω της επιθυμίας της να παρακάμπτει, όπου ήταν δυνατόν, το Συμβούλιο και να

μην το απασχολεί με τα εκάστοτε "τεχνικά" προβλήματα των διαπραγματεύσεων, προκειμένου να μην καθυστερεί τον ρυθμό των διαπραγματεύσεων στην GATT.

Με τον τρόπο αυτό η Επιτροπή επεδίωκε να ακολουθεί επιτυχώς τον ρυθμό των υπολοίπων εταίρων της, οι οποίοι φυσικά δεν είχαν την ιδική της πολύπλοκη δομή στον μηχανισμό λήψης των αποφάσεών των. Επεδίωκε, επίσης, να επιδείξει ότι η δομή του κοινοτικού μηχανισμού λήψης αποφάσεων δεν αποτελούσε πρόβλημα στις εργασίες της ως διαπραγματευτού, ενισχύοντας έτσι τον διεθνή ρόλο τον οποίο επεδίωκε να διαδραματίζει στην GATT. Έτσι πραγματοποιούσε, στη ουσία, μιιά άγραφη αναβάθμιση της επιτροπής 113 με την αποδοχή των σχετικών αποφάσεων της, αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτό τυχόν περιορισμούς που θα μπορούσε να έχει στο έργο της, από ενδεχόμενες εμπλοκές σε επίπεδο Συμβουλίου, ένεκα παρανοήσεων ή πολιτικών δεσμέυσεων των υπουργών.

Ένα από τα αποτελέσματα της τακτικής αυτής ήταν ότι η επιτροπή 113 όχι σπάνια κλήθηκε να αποφασίσει για θέματα τα οποία σε άλλες περιπτώσεις θα εμπλούτιζαν την ημερήσια διάταξη των συνεδριάσεων του Συμβουλίου. Η άτυπη αυτή διαφοροποίηση της "παραδοσιακής" μέχρι τότε διαδικασίας δέν ήταν τόσο δύσκολο να πραγματοποιηθεί, τη στιγμή που ο διαχωρισμός των προς εξέταση θεμάτων από τεχνικο-πολιτικού χαρακτήρα (όπου κατά κανόνα ενέπιπταν στις αρμοδιότητες της επιτροπής 113) σε πολιτικο-τεχνικού χαρακτήρα (όπου ενέπιπταν στις αρμοδιότητες του Συμβουλίου) δεν ήταν, εκ των πραγμάτων τόσο ευκρινής, τουλάχιστον όσον αφορά την περίπτωση του Γύρου.

Β. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Όπως ήδη αναφέρθηκε,ο σχεδιασμός της αποτελεσματικής λειτουργίας του διαπραγματευτικού μηχανισμού των ΕΚ κατά τον Γύρο Ουρουγουάης απασχόλησε την Κοινότητα επί μακρόν,τόσο κατά την περίοδο που προηγήθηκε της εναρκτήριας διάσκεψης στην Punta del Este,όσο και κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων.

Βασικοί παράγοντες,οι οποίοι κυριάρχησαν κατά το σχεδιασμό του μηχανισμού αυτού ήταν,μεταξύ άλλων,η προσπάθεια για μία επιτυχή εκπροσώπηση των Κοινοτικών συμφερόντων,με παράλληλη προβολή και εδραίωση της εικόνας της Κοινότητας ως ενιαίου,ευέλικτου και αξιόπιστου διεθνώς εταίρου.Ο μηχανισμός αυτός όμως φαίνεται ότι ενεφάνισε στην πράξη,κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του,σημαντικά προβλήματα και αποκλίσεις από τις αρχικές βουλήσεις των εμπνευστών του.

Τα προβλήματα αυτά παρατηρήθηκαν σχεδόν σε όλα τα επίπεδα του μηχανισμού αυτού και εντοπίζονται ως ακολούθως:

Όσον αφορά κατ' αρχήν στο θέμα των αρμοδιοτήτων του Επιτρόπου ο οποίος ήταν και ο γενικός υπεύθυνος για τις διαπραγματεύσεις του Γύρου,η κατάσταση απεδήχθη αρκετά συγκεχυμένη.Συγκεκριμένα,και εφόσον οι πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις στην GATT αφορούσαν εξωτερική εμπορική πολιτική,αρμόδιος για τον συνολικό χειρισμό τους ορίσθηκε ο Επίτροπος για τις Εξωτερικές Σχέσεις της Κοινότητας Willy de Clercq και στη συνέχεια ο Frans Andriessen,Επίτροποι οι οποίοι κατά τις διαπραγματεύσεις ακολουθούσαν το φιλελεύθερο πνεύμα το οποίο,όπως προαναφέρθηκε, επικρατούσε στις διευθύνσεις του τομέα των.

Παρόλο που όμως,ο Επίτροπος για τις εξωτερικές σχέσεις ήταν κατά παράδοση ο επικεφαλής της Επιτροπής και κατά τις προηγούμενες

διαπραγματεύσεις στην GATT,εν τούτοις στην περίπτωση του Γύρου Ουρουγουάης η εξουσία του δεν υπήρξε τόσο απόλυτη όσο αναμένονταν.Πιο συγκεκριμένα,τη στιγμή που οι διαπραγματεύσεις προβλέπετο να ασχοληθούν επισταμένως με τον τομέα της γεωργίας,ο αρμόδιος Επίτροπος δεν ήταν δυνατόν να μην είχε λόγο επί του θέματος.Με το σκεπτικό αυτό ορίστηκε συναρμόδιος για τις διαπραγματεύσεις που αφορούσαν τα θέματα του τομέα του.

Η Γεν. Δν/ση της Γεωργίας (DG VI) στην Κοινότητα όμως,όπως ήδη προαναφέρθηκε,δεν διαπνέονταν από τα φιλελεύθερα αισθήματα της Γεν. Δν/σης Εξωτερικών Σχέσεων (DG I).Αντίθετα κυριαρχείτο από ένα έντονο πνεύμα προστατευτισμού,το οποίο,όπως ήταν φυσικό αντικατοπτρίζονταν και στις θέσεις τις οποίες εξέφραζε ο επικεφαλής Επίτροπος κατά τις σχετικές διαπραγματεύσεις.Σημαντικός αριθμός των διαπραγματευτών της DG VI θεωρούσαν εαυτούς ως θεματοφύλακες,οι οποίοι είχαν καθήκον να εμποδίσουν τη "θυσία" του τομέα της Γεωργίας στο βωμό της απελευθέρωσης του εμπορίου,άποψη άλλωστε που ασπάζονταν και σημαντικός αριθμός κρατών μελών,με κύριο εκπρόσωπό του την Γαλλία.

Η διαφορά αυτή νοοτροπίας απόψεων και θέσεων,η οποία μέχρι τότε υπέβασκε ανεπίσημα σε ενδοκοινοτικό επίπεδο,έμελλε να δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα στον Κοινοτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων κατά την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης.Κατά την πρόοδο των διαπραγματεύσεων έγινε φανερό ότι ο βασικός τομέας στον οποίο καλείτο η Κοινότητα να προβεί σε ουσιαστικές υποχωρήσεις,ήταν εκείνος της γεωργίας.Όπως προαναφέρθηκε,ο τομέας αυτός είχε απλώς θιγεί κατά τις διαπραγματεύσεις του προηγούμενου Γύρου του Τόκυο,χωρίς ωστόσο να αποτελέσει σημαντικό σημείο τριβής,λόγω της επιτυχούς τότε σθεναράς αντιδρασης της Κοινότητας να προβεί σε ουσιαστικές παραχωρήσεις.Κατά τις παρούσες διαπραγματεύσεις όμως ήταν πλέον φανερό ότι η γεωργία εμέλλετο να γίνει το "σημείο κλειδί" για την επιτυχία η μή του γύρου Ουρουγουάης.

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν ότι ο διαπραγματευτικός μηχανισμός της Κοινότητας ενεφάνισε το εξής παράδοξο:Ενώ ο Επίτροπος για τις Εξωτερικές Σχέσεις είχε,εξ ορισμού και εκ παραδόσεως,την κύρια ευθύνη για τις διαπραγματεύσεις του Γύρου,αφού άλλωστε επέπτευε όλες πλὴν μίας τις Δ.Ο.,εντούτοις ο ρυθμιστικός παράγων για την επιτυχή διαπραγμάτευση ήταν ο τομέας της Γεωργίας.Το γεγονός αυτό αναβάθμιζε τη συμμετοχή του αρμοδίου Επιτρόπου στις διαπραγματεύσεις, δημιουργώντας, παράλληλα, προβλήματα τόσο στον διαπραγματευτικό μηχανισμό των ΕΚ,όσο και στην εξωτερική εικόνα του ενιαίου και ευέλικτου διαπραγματευτή την οποία επιχειρούσε να προβάλει.

Ο βαθμός της σημασίας της εμπλοκής του τομέα της γεωργίας στις διαπραγματεύσεις ήταν άλλωστε,στην ουσία,ακόμα μεγαλύτερος από ότι αρχικά ενεφανίζετο.Επίπλέον δεν περιοριζετο μόνο στο επίπεδο του αρμοδίου Επιτρόπου ή έστω του επικεφαλής διαπραγματευτού,αλλά σε όλα τα επίπεδα του Κοινοτικού (εξωτερικού και εσωτερικού) διαπραγματευτικού μηχανισμού.Ο λόγος ήταν ότι και σε άλλες Δ.Ο.,οι οποίες δεν είχαν άμεση σχέση με τη γεωργία,συνεζητούντο θέματα τα οποία την αφορούσαν σε μικρό ή μεγάλο βαθμό.Οι Κοινοτικοί διαπραγματευτές λοιπόν κατά τις περιπτώσεις αυτές,γνωρίζοντας την νοοτροπία αλλά και την επιρροή των συναδέλφων τους της Γεν. Δν/σης της Γεωργίας (των "Γεωργών" όπως τους αποκαλούσαν στην Κοινοτική διάλεκτο) απέφευγαν να διαπραγματευτούν κάθε σχετικό πρόβλημα το οποίο ανεφύετο στην Δ.Ο. της αρμοδιότητός των,παραπέμποντάς το στην Δ.Ο. της Γεωργίας.

Η τακτική αυτή οδήγησε ολίγον κατ' ολίγον και κατά την πρόοδο των διαπραγματεύσεων στο εξής φαινόμενο:Η αρμόδια Γεν. Δν/ση της Γεωργίας,εκτός από τα θέματα αμέσου ενδιαφέροντός της τα οποία διαπραγματεύονταν,είχε πλέον,εκ των πραγμάτων, κληθεί να επιλύσει μία σειρά επιμέρους προβλημάτων τα οποία αποτελούσαν εμπόδιο στη συνεχισή των διαπραγματεύσεων ενός

σημαντικού αριθμού Δ.Ο. όπως λ. χ. εκείνων των Δασμών, των Μη Δασμολογικών Μέτρων, των Τροπικών Προϊόντων, των Προϊόντων Φυσικών Πόρων κλπ.

Το γεγονός όμως αυτό της προοδευτικής αναβάθμισης του βαθμού ανάμιξης, των "Γεωργών" στις διαπραγματεύσεις του Γύρου, σε συνδιασμό με τη διαφορά διαπραγματευτικής νοοτροπίας την οποία είχαν σε σχέση με τους υπολοίπους συναδέλφους των οι οποίοι χειρίζοντο τις διαπραγματεύσεις στις υπόλοιπες ομάδες, οδήγησε την Επιτροπή στο να εμφανίζεται διαπραγματευόμενη με διαφορετικούς εκάστοτε ρυθμούς, γεγονός που επηρέαζε αρνητικά την συνολική διεθνή διαπραγματευτική εικόνα της.²⁵

Αλλά και στο γενικότερο επίπεδο της λειτουργίας της Επιτροπής ως εκπροσώπου των Κοινοτικών συμφερόντων φαίνεται ότι παρουσιάστηκαν σημαντικά προβλήματα. Ιδιαίτερα, όσον αφορά στα κρίσιμα στάδια των διαπραγματεύσεων, η Επιτροπή δεν φαίνεται να ακολουθήσε απόλυτα τις οδηγίες του Συμβουλίου, με αποτέλεσμα συχνά να εμφανίζεται όχι τόσο ως Κοινοτικός εκπρόσωπος των 12, αλλά περισσότερο ως ανεξάρτητος διαπραγματευτής, σε σημαντικότερο βαθμό από την ανάλογη στάση της κατά τις διαπραγματεύσεις του προηγούμενου Γύρου του Τόκυο.

Το Συμβούλιο από την άλλη πλευρά, κατά τις διαπραγματεύσεις, εξηρτάτο σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι συνήθως από την Επιτροπή προκειμένου να πραγματοποιήσει τις τελικές πολιτικές του επιλογές. Ο λόγος ήταν ότι η Επιτροπή ήταν εκείνη που είχε την πλήρη σχεδόν εποπτεία και γνώση τους συνολικού πολυπλόκου πλέγματος των διαπραγματεύσεων. Ο έλεγχος αυτός βασιζόνταν κυρίως στο ουσιαστικά μονοπωλιακό καθεστώς της πληροφόρησης το οποίο είχε η Επιτροπή, πράγμα που της εξασφάλιζε το ισχυρό διαπραγματευτικό όπλο της δυνατότητας υποβολής προτάσεων κατά το στάδιο της επεξεργασίας ενός mandat.

²⁵ Nugent N. : "The Government. and Politics of the European Community". Macmillan Press, UK, 1991, p.275 & 276.

Βεβαίως στην περίπτωση αυτή ο ρόλος της Προεδρίας,ή οποία εκ παραδόσεως συνόδευε την Επιτροπή σε όλες τις σχετικές επίσημες και ανεπίσημες διαβουλεύσεις,θα έπρεπε να ήταν καθοριστικός,μιά που κατά τις περιπτώσεις αυτές καλείται να αποτελέσει τον συνδετικό κρίκο μεταξύ του Συμβουλίου και της Επιτροπής.Στην περίπτωση των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης όμως, η παράδοση αυτή δεν τηρήθηκε με την συνέπεια η οποία θα αναμένετο.Αντίθετα υπήρξαν περιπτώσεις κατά τις οποίες η συμμετοχή της Προεδρίας είτε υποβαθμίστηκε,είτε αγνοήθηκε εντελώς,με αποτέλεσμα η πληροφόρηση του Συμβουλίου να μην υπήρξε, ενδεχόμενα, πλήρης.

Οι χαρακτηριστικότερες των περιπτώσεων αυτών υπήρξαν οι ακόλουθες:

α) Τον Φεβρουάριο του 1988,η αμερικανική αντιπροσωπεία στη Γενεύη γνωστοποίησε προς την Επιτροπή την πρόθεση μιάς ομάδος τεχνικών και πολιτικών αμερικανών εμπειρογνομώνων σε θέματα GATT να πραγματοποιήσουν μιά επιτόπια ακρόαση (hearing) των κυριώτερων διαπραγματευόμενων μερών στη Γενεύη.Η ακρόαση αυτή θα γίνονταν στα πλαίσια της βούλησης της αμερικανικής κυβέρνησης να σχηματίσει μιά όσο πιο ολοκληρωμένη εικόνα των διαπραγματεύσεων, προκειμένου να σχεδιάσει την περαιτέρω αμερικανική στάση.Από πλευράς Κοινότητας είχαν κληθεί να παρευρεθούν στη συνάντηση αυτή,εκτός της Επιτροπής,και η Γερμανία (η οποία ασκούσε και την προεδρία την περίοδο εκείνη),η Βρετανία και η Γαλλία.Μετά την γνωστοποίηση των προσκλήσεων αυτών,η Γερμανική Προεδρία συνεκάλεσε συγκέντρωση των επικεφαλής των εθνικών αντιπροσωπειών των 12 στη Γενεύη,προκειμένου να καθορίσουν την Κοινοτική αντίδραση.Η Γερμανική Προεδρία είχε την άποψη ότι η μορφή αυτή της αμερικανικής πρότασης εμπεριείχε τον κίνδυνο "σαλαμοποίησης" της ενιαίας Κοινοτικής γραμμής.Θεωρούσε δε ότι η σχετική Κοινοτική απάντηση θα έπρεπε να ήταν ότι η εκπροσώπηση της Κοινότητας θα έπρεπε,στην περίπτωση αυτή,να γίνονταν είτε από την Επιτροπή και την

Προεδρία,είτε από το σύνολο των κρατών μελών,προκειμένου να τονισθεί το ενιαίο της κοινοτικής αντιμετώπισης των διαπραγματεύσεων του Γύρου.

Αντίθετη υπήρξε η άποψη της Επιτροπής.Ο εκπρόσωπός της πρέσβης κ. Τραν υποστήριξε την ανεπίσημη μορφή της όλης συνάντησης με τους αμερικανούς και επιχείρησε,επιτυχώς,να υποβαθμίσει το όλο θέμα,θεωρώντας ότι το όλο πρόβλημα οφείλετο στην άγνοια της ακριβούς λειτουργίας του Κοινοτικού μηχανισμού λήψης αποφάσεων από τις αμερικανικές αρχές.Η άποψη του κ. Τραν,η οποία επικράτησε τελικώς,ήταν ότι η προτεινόμενη από την Προεδρία αντίδραση ήταν υπερβολική,και θα κατεδείκνυε ακριβώς την αδυναμία και γραφειοκρατική ακαμψία του Κοινοτικού μηχανισμού να χειρισθεί επιτυχώς τα πλέον απλά προβλήματα διαβουλεύσεων.

Ανεξάρτητα πάντως από την ορθότητα ή μη των απόψεων Τραν,γεγονός υπήρξε ότι κατά την συνάντηση εκείνη η εικόνα του αραγούς κοινοτικού μετώπου,άλλα και της σημασίας της εκπροσώπησης της Κοινότητας από το σχήμα "Επιτροπή - Προεδρία",εδέχθη πλήγμα.²⁶

β) Η δεύτερη,ακόμη σοβαρότερη,περίπτωση πλήγματος στη συμμετοχή της Προεδρίας στις διαπραγματεύσεις του Γύρου συνέβη τον Οκτώβριο του 1988,κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας.Στα πλαίσια της προετοιμασίας για την Υπουργική Σύνοδο του Μόντρεαλ (Mid-term Review) η οποία είχε προγραμματισθεί για τον Δεκέμβριο,το Πακιστάν ανέλαβε την πρωτοβουλία για μιά ανεπίσημη συνάντηση των εκπροσώπων των κυριώτερων Σ.Μ. στο Islamabad. Στόχος της συνάντησης αυτής ήταν να συζητηθούν τα προβλήματα στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας (τομέα στον οποίο το Πακιστάν είχε σημαντικά συμφέροντα) προκειμένου να προετοιμασθούν καλύτερα οι θέσεις οι οποίες θα παρουσιάζονταν στους υπουργούς κατά την επικείμενη συνάντηση του Μοντρεαλ.

²⁶ Η εξιστόριση του γεγονότος αυτού βασίζεται στην προσωπική εμπειρία του γράφοντος,ο οποίος κατά την περίοδο εκείνη υπηρετούσε ως επικεφαλής του εμπορικού τμήματος (αρμόδιο για τις διαπραγματεύσεις στην GATT) στην Μονιμή Ελληνική Αντιπροσωπεία στη Γενεύη.

Αν και η Ελλάδα είχε την προεδρία της Κοινότητας κατά την περίοδο εκείνη,εντούτοις δεν προσεκλήθη στην συνάντηση του Islamabad,ενώ η Κοινότητα,παρά τις σχετικές ελληνικές αντιδράσεις και διαβήματα²⁷,δεν υποστήριξε με την αναμενόμενη βαρύτητα την ανάγκη συμμετοχής της Προεδρίας στις σχετικές διαπραγματεύσεις.Η απροθυμία της Επιτροπής να λάβει αποφασιστική θέση,όσον αφορά την υποστήριξη της συμμετοχής της ελληνικής προεδρίας στη διάσκεψη αυτή,ήταν εμφανής σε όλα τα επίπεδα του μηχανισμού λήψης της σχετικής απόφασης.,όπως λ.χ. σε επίπεδο επιτροπής 113,COREPER κλπ.Κατά τις σχετικές διαβουλεύσεις αν και τα ελληνικά επιχειρήματα εγένοντο αποδεκτά,η διάθεση της Επιτροπής για υποβάθμιση της σημασίας του όλου θέματος ήταν εντονότατη.Αποτέλεσμα της τακτικής αυτής ήταν οι ελληνικές διαμαρτυρίες να περιορισθούν στα προαναφερόμενα τεχνο-πολιτικά επίπεδα,και να μην εκφρασθούν,με την ανάλογη πίεση,σε επίπεδο Συμβουλίου Υπουργών.²⁸Το αποτέλεσμα ήταν ότι,γιά πρώτη φορά κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου,η Επιτροπή εμφανίστηκε χωρίς τη συνοδεία της Προεδρίας κατά τις διαβουλεύσεις,οι οποίες είχαν σαφώς επισημότερο χαρακτήρα από εκείνες του αμερικανικού hearing.Αντίθετα προσεκλήθησαν άλλα κράτη μέλη όπως η Γερμανία η Γαλλία και η Ολλανδία,η Επιτροπή (διά του Επιτρόπου Εξωτερικών Σχέσεων κ. W. De Clercq),ενώ συμμετείχαν οι σπουδαιότεροι εκπρόσωποι των ΣΜ,όπως,μεταξύ των άλλων οι ΗΠΑ,ο Καναδάς,η Ινδία,η Ουγγαρία κλπ.Σημειωτέον ότι λίγους μήνες πριν την διάσκεψη του Ισλαμαμπαντ προηγήθηκε παρόμοια διάσκεψη και στην Κωνσταντζα,χωρίς και πάλι συμμετοχή της ελληνικής Προεδρίας.Η ανάλογη επιχειρηματολογία σχετικά με τον ανεπίσημο,πραγματικά,χαρακτήρα της συνεδρίασης εκείνης,περιόρισε και πάλι σημαντικά την αποτελεσματικότητα των σχετικών ελληνικών αντιδράσεων,με αποτέλεσμα την μη υποστήριξη από τα υπόλοιπα κράτη μέλη,της ελληνικής

²⁷ Βλ. μεταξύ των άλλων,ελληνική διαμαρτυρία στο Ισλαμαμπαντ,εγρ. ΥΠΕΞ/ΥΕΚ προς Πρεσβ. Ισλαμαμπαντ 2/9/88,ΕΓ. 557.

²⁸ Προσωπική εμπειρία του γράφοντος,ο οποίος,κατά την περίοδο εκείνη υπήρξε τακτικό μέλος της επιτροπής 113.

άποψης για τη συμμετοχή της Προεδρίας στις διαπραγματεύσεις εκείνες, γεγονός το οποίο απετέλεσε ένα ακόμη πλήγμα στο θεσμό της προεδρίας.²⁹

γ) Το τρίτο, σημαντικότατο, πλήγμα για τη συμμετοχή της Προεδρίας, έλαβε χώραν κατά τις διαπραγματεύσεις της υπουργικής διάσκεψης στο Μόντρεαλ. Συγκεκριμένα, την παραμονή της έναρξης των διαπραγματεύσεων, η Επιτροπή συναντήθηκε με τους εκπροσώπους της ελληνικής Προεδρίας, προκειμένου να σχεδιασθεί η Κοινοτική διαπραγματευτική τακτική.

Κατά τη συνάντηση αυτή ανακοινώθηκε, διά στόματος του Επιτρόπου κ. De Clercq, η πρόθεση της Επιτροπής να διεξαγάγει σημαντικό αριθμό επαφών και διαπραγματεύσεων χωρίς τη συμμετοχή της Προεδρίας. Μετά την ελληνική αντίδραση, το θέμα τέθηκε σε ψηφοφορία από τους υπουργούς των 12, οπότε επεκράτησε η άποψη της Επιτροπής.

Αναλυτικότερα, στην αναλυτική έκθεση της Ελληνικής αποστολής στο Μόντρεαλ, σχετικά με τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων, αναφέρονται, μεταξύ άλλων τα ακόλουθα: "... Στη συνέχεια τέθηκε από την ελληνική Προεδρία το ζήτημα της συμμετοχής της στις διαπραγματεύσεις της Επιτροπής. Η Επιτροπή υποστήριξε την άποψη ότι κατά τις διαπραγματεύσεις αυτές η Κοινότητα πρέπει να εκπροσωπείται μόνο από τους εκπροσώπους της Επιτροπής και τους Κοινοτικούς εμπειρογνώμονες γενικώτερα, οι οποίοι θα ενημερώνουν τα κράτη μέλη, χωρίς την συμμετοχή της προεδρίας. Η Ελλάδα στη συνέχεια έφερε το θέμα σε επίπεδο υπουργών των 12, όπου όμως υποστηρίχθηκε μόνο από τη Δανία"³⁰.

Η ανωτέρω απόφαση χρησιμοποιήθηκε ως δεδικασμένο από την Επιτροπή και κατά τα επόμενα στάδια των διαπραγματεύσεων, όπου η τελευταία επεδίωξε και τελικά επέτυχε, να περιορίσει σημαντικά τον βαθμό "εποπτείας" της από την Προεδρία, αποστερώντας, με τον τρόπο αυτό το Συμβούλιο από ένα σημαντικό

²⁹ Η εξιστόριση και ο σχολιασμός προέρχονται από σχετική συνέντευξη του τότε αρμόδιου εμπορικού ακολούθου στη Μ. Α. Γενεύης κ. Δ. Βλάχου, στις 6/2/90.

³⁰ ΥΠΕΜ, Δ/ση Εξωτ. Σχέσεων, Εγρ. ΑΠ. Ε2-5313/19/12/88, σελ. 2.

ποσοστό πληροφόρησης. Τέλος η ανεπίσημη αυτή υποβάθμιση της συμμετοχής της Προεδρίας επισημοποιήθηκε κατά τις παραμονές της σημαντικότητας διάσκεψης της GATT, σε υπουργικό επίπεδο, αποκαλούμενη Mid term Review, τον Δεκέμβριο του 1990. Συγκεκριμένα, κατά τις παραμονές της Υπουργικής Συνόδου στο Heyzeil των Βρυξελλών, και ενόψει των διαβουλεύσεων για την οργανωτική δομή της εκπροσώπησης των ΕΚ κατά τις σχετικές διαπραγματεύσεις, η Επιτροπή κοινοποίησε στην επιτροπή του άρθρου 113 (Τακτικά μέλη), κατά τη συνεδρίαση της 4/12/90, κείμενο AD HOC διακανονισμού σύμφωνα με τον οποίον :

"Στις διαπραγματεύσεις, κατά τις οποίες η Επιτροπή εκπροσωπείται από έναν Επίτροπο, δεν προβλέπεται η παρουσία της Προεδρίας.

Στις τεχνικές διαπραγματεύσεις ακολουθείται το σύστημα της Γενεύης, λαμβανομένων υπόψη των κανόνων εργασίας της Διασκέψεως, ενώ την εισήγηση ενώπιον της επιτροπής 113 παρουσιάζει η Επιτροπή.

Η διαδικασία αυτή δεν εφαρμόζεται στις διαπραγματεύσεις στις οποίες συμμετέχουν δύο μόνον μέλη ανά αντιπροσωπεία (σύστημα 1 + 1)."³¹

Στη συνέχεια το θέμα εξετάστηκε από Συμβούλιο το οποίο όμως :
"Σημείωσε τον διακανονισμό ad hoc που κοινοποιήθηκε στην επιτροπή του άρθρου 113, ο οποίος αφορά τη συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις περιορισμένης συνθέσεως του Γύρου Ουρουγουάης και τόνισε ότι αυτό δεν δημιουργεί προηγούμενο.

Η Προεδρία διευκρίνησε ότι δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητές της να δεχθεί ή να απορίψει αυτό το διακανονισμό, αναμένοντας ότι σε εύθετο χρόνο το θέμα θα ρυθμιστεί ικανοποιητικά από το Συμβούλιο.

Εξάλλου η Προεδρία³² έχει επίγνωση ότι η συμμετοχή της στις τεχνικές διαπραγματεύσεις αποτελεί κανόνα".³³

³¹ Εγγρ. 10586/90/4-12-90.

³² Δηλ. η Ιταλία κατά την περίοδο εκείνη.

³³ Απόσπασμα πρακτικών του Συμβουλίου, 1456η σύνοδος (3-7 Δεκ. 1990), ΑΠ : 10586/90 EXT PV/CONS81, GATT 205.

Τοιουτοτρόπως,η αποδέσμευση της Επιτροπής από την "κηδεμονία" της Προεδρίας κατά τις διασκέψεις αυτές του Γύρου Ουρουγουάης,όπου ουσιαστικά σχεδιάζετο η όλη πορεία των διαπραγματεύσεων³⁴,ήτο πλέον γεγονός.

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη τα ανωτέρω,είναι πλέον φανερό ότι,κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,η επιρροή της Επιτροπής στον κοινοτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων ήταν πλέον σημαντικά αναβαθμισμένη και καθοριστική.Θα μπορούσε μάλιστα να υποστηριχθεί ότι ουσιαστικά ήταν πλέον,εκ των πραγμάτων,σε θέση να δημιουργήσει και να κατευθύνει,τουλάχιστον κατά σημαντικό ποσοστό,τα πλαίσια του εκάστοτε mandat του Συμβουλίου.Με τον τρόπο αυτό περιόριζε σημαντικά,κατά τη σχετική επίσημη συνεδρίαση,τις πιθανότητες διαμόρφωσης προτάσεων από τους υπουργούς,ριζικά αντιθέτες προς τις απόψεις και τις επιδιώξεις της.Οι σχετικές αυτές προτάσεις της Επιτροπής,καθοριστικής σημασίας σε κάθε στάδιο των εσωτερικών διαπραγματεύσεων,βασίζονταν όχι μόνο στην πληροφόρησή της κατά τις επαφές της με τα κράτη μέλη αλλά,ίσως και σε σημαντικότερο βαθμό,στις απόψεις τις οποίες απεκόμιζε από τις επαφές της με τις αντιπροσωπεΐες των άλλων συμβαλομένων της στη GATT.Τοιουτοτρόπως,ως αποδέκτης πληροφόρησης και από τις δύο πλευρές,η Επιτροπή ήταν σαφώς πληρέστερα ενημερωμένη σε σχέση με τα κράτη μέλη και συνεπώς σε καλύτερη διαπραγματευτική θέση,προκειμένου να διαμορφώνει τις εναλλακτικές προτάσεις της και,στη συνέχεια,να επιβάλλει τις απόψεις της κατά τις σχετικές ενδοκοινοτικές διαβουλεύσεις.

Κατά την πορεία των διαπραγματεύσεων άλλωστε υπήρξαν σημαντικές ενδείξεις ότι η φιλελευθερή άποψη των διαπραγματευτών της DG I, επηρέασε σε

³⁴ Σύμφωνα με τον επικεφαλής της αντιπροσωπείας της Επιτροπής στη Γενεύη πρέσβη κ. Tran,ο οποίος,λίγους μόνον μήνες πριν από τη διάσκεψη των Βρυξελλών,στις 20/6/90,δήλωνε προς τα κράτη μέλη,ότι οι συγκεκριμένες αυτές διασκέψεις περιορισμένης σύνθεσης (καλούμενες και διασκέψεις Green Room,λόγω του χρώματος της αιθούσας της GATT,στην οποίαν συνήθως ελάμβαναν χώραν) "προβλέπεται πλέον να αναβαθμισθούν σε βασικό όργανο επιλύσεως των διαπραγματευτικών αδιεξόδων".Εκθεση ΜΕΑ Γενεύης για τη συνεδρίαση της επιτροπής 113 Γενεύης στις 20/6/90,εγγρ. ΑΠ. Φ. 6545.30/18/ΑΣ 1802,21-6-90.

ής. Η επιρροή αυτή
ής να διευρύνει τη
εργασίες της με τα
ιατηρήσει την, ούτως
εργικών απόψεων τις
; διαπραγματεύσεις,
μφέροντα.

αγματευτών με τους
ησε κάποιας μορφής
υπη συμμαχία και
θηση των σχετικών
ράμμα προσκόλληση
εις όπου Κοινοτικοί
περισσότερο εκείνες
των 12.³⁵ Δεν ήταν
της Κοινοτικής
ανιζέτο σημαντικά
τηρίζοντας ότι είναι
και μόνον και όχι
όν υποχρεωμένο να
κούοντας σε σχετική
εσφαλμένη υπόδειξη
μμένα πυρά από τα
ν Πορτογαλική και

ι περιπτώσεις όπου ετέθη και θέμα υποβολής πρότασης
ής με την κατηγορία της παρέκκλισης της από την
ή του Συμβουλίου, κατά τον χειρισμό των
ριμένα, κατά τις διαπραγματεύσεις της Συνόδου στην
89, η Πορτογαλία και η Ιταλία απείλησαν με κατέθεση
τά της Επιτροπής, με την κατηγορία ότι παρεξέκλινε
αγματική εντολή του Συμβουλίου, σχετικά με τις
μέα των κλωστ/κών. Σύμφωνα με τα ανωτέρω κράτη
ισε περισσότερο από ότι της επιτρέπονταν τις απόψεις
χτά τις σχετικές διαπραγματεύσεις, με αποτέλεσμα να
κράτων μελών τα οποία είχαν συμφέροντα στον τομέα
εχτικές απειλές το θέμα παρέμεινε στα επίπεδα της
ροχώρησε σε επίπεδο Συμβουλίου Υπουργών, όπου η
ι απειλήσει να επικαλεσθεί "ζωτικό εθνικό συμφέρον".³⁷

ύνοδο της Επιτροπής Εμπορικών Διαπραγματεύσεων
στη Γενεύη, η Επιτροπή κατηγορήθηκε, κυρίως από την
με την οποία έσπευσε να αποδεχθεί το προτεινόμενο
Τ κ. Dunkel πρόγραμμα συνέχισης των εργασιών του
ροντα των κρατών μελών και ευρίσκετο πέρα από τα
τικής εντολής του Συμβουλίου.³⁸ Πιο συγκεκριμένα, το
ι εργασίας του κ. Dunkel προέβλεπε, μεταξύ άλλων,
ητικές δραστηριότητες στον τομέα της Γεωργίας του
διαβουλεύσεων οδηγούσε σε εμπλοκή το σύνολο των
Γύρου.³⁹ Σύμφωνα με την καταγγελία της Ιρλανδίας, η
Επιτροπή του σημείου αυτού του προγράμματος

τε επικεφαλής της ελληνικής διαπραγματευτικής αντιπροσωπείας κ. Γ.
1812/20/4/89.

ξελλων ΑΠ. 3352/B/2487/5-3-91, σελ. 1 & 2.

γασίας του κ. Dunkel αναφέρεται αναλυτικά στο GATT FOCUS
Uruguay Round de Nouveau Sur les Rails", pp. 1-4.

Dunkel,οδηγούσε σε εγκατάλειψη της πάγιας διαπραγματευτικής θέσης των ΕΚ,η οποία περιελαμβάνετο στη σχετική διαπραγματευτική εντολή του Συμβουλίου,ότι το στοιχείο της σφαιρικότητας (globality) θα έπρεπε πάντοτε να πρωτανεύει στις διαπραγματεύσεις.⁴⁰

Τελικά το Συμβούλιο Γενικών υποθέσεων στις 4/3/91 εδέχθη τις εξηγήσεις του αντιπροέδρου της Επιτροπής κ. Andriessen,ότι : "Η Επιτροπή κατά τις διαβουλεύσεις της με τον κ. Dunkel,έδειξε μέν κάποια ελαστικότητα,πλὴν όμως ενήργησε μέσα στα όρια της εντολής που είχε λάβει από προηγούμενα Συμβούλια και αντιμετώπισε κατά τον καλύτερο τρόπο τα συμφέροντα της Κοινότητας,χωρίς να προβεί σε καμιά κοινοτική δέσμευση για υπαναχώρηση, ειδικότερα στον τομέα της γεωργίας και τούτο κρίθηκε αναγκαίο για την εξασφάλιση συνέχισης των διαπραγματεύσεων".⁴¹Παράλληλα όμως το σύνολο σχεδόν των κρατών μελών επισήμανε την ανάγκη ύπαρξης περισσότερης διαφάνειας στις κινήσεις της Επιτροπής καθώς και στενότερη και συχνότερη επαφή της με τις εθνικές κυβερνήσεις για ενημέρωση και συνεργασία.⁴²

Θα πρέπει να σημειωθεί τέλος ότι,η τάση αυτή για ανεξαρτητοποίηση των εκπροσώπων της Επιτροπής στη Γενεύη,η οποία άλλωστε εμφανίζονταν σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας της,αποκτούσε αυξανούσα βαρύτητα κατά την πρόοδο των διαπραγματεύσεων,καθώς,εκ των πραγμάτων,όλο και σημαντικότερο μέρος των διαπραγματεύσεων ανετίθετο στους διαπραγματευτές της Γενεύης.Πιό συγκεκριμένα,σύμφωνα τον αρχικό σχεδιασμό του Κοινοτικού διαπραγματευτικού μηχανισμού,το κύριο έργο των συνεδριάσεων αυτών ήταν η τελική διαμόρφωση (fine tuning) και η "μετάφραση" των αποφάσεων των Βρυξελλών στην ορολογία της GATT.

⁴⁰ Δηλαδή της ταυτόχρονης και ισόποσης προόδου των διαπραγματεύσεων σε όλες ανεξαιρέτως τις ΔΟ του Γύρου.

⁴¹ Βλ. σχετική έκθεση της ελληνικής αντιπροσωπείας εγγρ. ΥΠΕΜ αρ. πρωτ. : Β6/556/14-3-91,σελ. 1.

⁴² ibid σελ. 1 - 10.

Στην πράξη όμως, και ιδιαίτερα κατά τα προχωρημένα στάδια των διαπραγματεύσεων, οι συνεδριάσεις στη Γενεύη, αποκτούσαν κρισιμότητα σημασία, καθώς συνέβαινε να υποχρεούνται να επιλύσουν απρόοπτα προβλήματα και καταστάσεις οι οποίες λάμβαναν χώρα την τελευταία στιγμή, και που θα μπορούσαν ενδεχόμενα να μπλοκάρουν όλη την πορεία των διαπραγματεύσεων.

Κατά τη φάση αυτή οι εκπρόσωποι των κρατών μελών στη Γενεύη, κατά τη διάρκεια των σχετικών διαβουλεύσεων, ήταν ουσιαστικά υποχρεωμένοι να στηρίζουν τις εκτιμήσεις τους, σχεδόν αποκλειστικά, στην πληροφόρηση των εκπροσώπων της Επιτροπής. Αυτό συνέβαινε λόγω του ότι οι έθνικοί εκπρόσωποι, κατά το μεγαλύτερο ποσοστό, δεν είχαν πάντοτε κατά τις περιπτώσεις αυτές την ευχέρεια, λόγω ελλείψεως χρόνου, να διασταυρώνουν την πληροφόρηση η οποία τους παρείχετο από την Επιτροπή. Η ουσιαστική μονοπώληση της πληροφόρησης από την Επιτροπή κατά τις περιπτώσεις αυτές, ενισχύθηκε άλλωστε σημαντικά από την προαναφερόμενη υποβάθμιση της συμμετοχής της Προεδρίας στις διαβουλεύσεις της Επιτροπής με τα άλλα Σ.Μ. Τοιουτοτρόπως, όχι σπάνια (και, ενδεχόμενα, όχι άδικα) η Επιτροπή κατηγορήθηκε από τα κράτη μέλη ότι επεδίωκε τη μονοπωλιακή πληροφόρηση και ότι εκμεταλλεύονταν εις το έπακρον τις προνομιακές δυνατότητες από οι οποίες της παρείχοντο από την πληροφόρηση αυτή.⁴³

Οι συγκεκριμένες οι κατηγορίες αναφέρονταν σε προσπάθειες, εκ μέρους των εκάστοτε εκπροσώπων της Επιτροπής στη Γενεύη, να δημιουργήσουν "τεχνητές κρίσεις", σε ορισμένες κρίσιμες φάσεις των διαπραγματεύσεων, φέρνοντας, "κατεπειγόντως", σοβαρότατα θέματα προς συζήτηση στη Γενεύη χωρίς την ανάλογη προετοιμασία στις Βρυξέλλες, και σε ελάχιστο χρόνο πριν τις επίσημες διαπραγματεύσεις στην GATT. Από την άλλη πλευρά η Επιτροπή έδιδε συχνά την εντύπωση ότι "αποκοίμιζε" τα κράτη μέλη με υπεραισιόδοξες προβλέψεις,

⁴³ Προσωπική εμπειρία του γράφοντος.

συνεδριάσεις αυτές,όπως προαναφέρθηκε,απεφασίζετο η διαπραγματευτική τακτική και στρατηγική την οποία ακολουθήσε η Επιτροπή και η οποία οδήγησε τελικά στην εξομάλυνση των αντιθέσεων μεταξύ ΕΚ και ΗΠΑ και στην ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων.

Βεβαίως δεν θα πρέπει να αγνοηθεί η συμβολή του θεσμικού μηχανισμού διαπραγματεύσεων καθόλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων.Κατά την τελική φάση των διαπραγματεύσεων όμως δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηριχθεί ότι η περάτωση του Γύρου εξαρτάτο,σχεδόν αποκλειστικά από την πορεία των συνομιλιών μεταξύ του Αμερικανού επικεφαλής διαπραγματευτού (USYR) Mike Kantor και του ομολόγου του Επιτρόπου sir. Leon Britain.

Κατά τις συναντήσεις όμως αυτές δεν ελάμβανε μέρος η (Βελγική τότε) Προεδρία,ενώ οι υπουργοί είχαν,κατά τη φάση αυτή,ελάχιστη έως μηδενική έγκαιρη πληροφόρηση για τα τεκτονόμενα.Επιπλέον συνεδρίαζαν, κατά κανόνα,κάτω από κλίμα συνεχών "κρίσεων" και αβεβαιότητας,το οποίο δημιουργείτο από τις διάφορες επίσημες και ανεπίσημες πληροφορίες,συχνά αντιφατικές,τις οποίες οι εθνικές αντιπροσωπείες κατόρθωναν να εξασφαλίσουν.⁴⁵Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι ακόμα και κατά τη φάση της οριστικής ολοκλήρωσης των διαπραγματεύσεων,στις 15/12/93,οι υπουργοί συνεφώνησαν για την περάτωση του Γύρου χωρίς την παρουσία συνολικού κειμένου,βασιζόμενοι ουσιαστικά στην προφορική εισήγηση του κ. Britain,χωρίς να υπάρχει στη διάθεσή τους το κείμενο της Συμφωνίας.⁴⁶

⁴⁵ Προσωπική εμπειρία του ερευνητού,ο οποίος μετείχε στις διαπραγματεύσεις υπό την ιδιότητα του τακτικού μέλους της επιτροπής 113.

⁴⁶ Ένα πρώτο κείμενο κυκλοφόρησε στις 20/12,ενώ το πλήρες κείμενο εμφανίστηκε κατά τη συνεδρίαση στο Μαρακές.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ : ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1. Η ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΣΚΗΝΙΚΟΥ ΣΤΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ GATT

Όπως ήδη αναφέρθηκε στην εισαγωγή της εργασίας μας, αποψη μας είναι ότι, οι "Γύροι" διαπραγματεύσεων της GATT έγιναν και γίνονται, ως αποτέλεσμα της ανάγκης θεσμοθέτησης, επαναπροσαρμογής, επέκτασης και βελτίωσης των κανόνων του διεθνούς εμπορίου, προκειμένου να αντιμετωπίσουν την συνεχώς μεταβαλλόμενη εμπορική πραγματικότητα. Ακόμα περισσότερο όμως μερικές φορές, στην περίπτωση πολυμερών και μεγάλης διάρκειας διαπραγματεύσεων, όπως αυτές του Γύρου Ουρουγουάης, οι εξελίξεις των διαπραγματεύσεων συμπορεύονται -ή και προηγούνται, σε ορισμένες περιπτώσεις- με τις διεθνείς εξελίξεις, εις τρόπον ώστε να μην είναι εύκολο για τον ερευνητή να προσδιορίσει με σχετική ακρίβεια τη χρονική σειρά με την οποία επιδρούν οι μόνιμες στις δέ και αντιστρόφως.

Πιστεύουμε ότι η πορεία και η εξέλιξη του Γύρου Ουρουγουάης, στον οποίον επικεντρώθηκε η έρευνά μας, δικαιώνει την άποψή μας αυτή, μία που οι σχετικές διαπραγματεύσεις συνέπεσαν με μία σειρά γεγονότων στον παγκόσμιο χώρο, γεγονότα τα οποία επέδρασαν -αλλά και εδέχθηκαν επίδραση- και στο επίπεδο της GATT.

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στη διατριβή, μπορούμε να συμπεράνουμε τα ακόλουθα:

Είναι φανερό ότι η GATT κατά τη μεταπολεμική περίοδο ορίζει το θεσμικό "καθεστώς" στο χώρο του διεθνούς εμπορίου, αφού περιλαμβάνει το σύνολο σχεδόν των αρχών καθώς και των θεσμικών ή και εθνικών κανόνων και πρακτικών, οι οποίες επικρατούν ή και επηρεάζουν, άμεσα ή έμεσα, το χώρο αυτό.

Οντας προϊόν συμβιβασμού,μεταξύ των οπαδών του προστατευτισμού και αυτών του φιλελεύθερου εμπορίου,η GATT δεν αυτοπεριορίζεται μόνον από τις ελλείψεις στις δομές του μηχανισμού λειτουργίας της αλλά και από τον ίδιο τον θεσμικό οπλισμό της.Πράγματι ένα μεγάλο ποσοστό από τους κανόνες της GATT,όντας επίσης προϊόν διαπραγματεύσεων ανάμεσα στις δύο αυτές τάσεις,παρέμενε ασαφές και σχετικά αδύναμο,επιδεχόμενο ερμηνείας,προς όφελος της μίας ή της άλλης πλευράς,κατά περίπτωση¹.Και η ίδια η ίδρυση της GATT άλλωστε,υπήρξε το αποτέλεσμα μίας συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου και του συσχετισμού δυνάμεων της συγκεκριμένης εκείνης εποχής.Η ύπαρξή της δε και η εξέλιξη της εβασίζετο,όπως άλλωστε και κάθε διεθνούς καθεστώτος,στην ύπαρξη και την εξέλιξη ηγεμονικής δυνάμεως,ή έστω,επιτυχούς συνδιασμού δυνάμεων.

Στην προκειμένη περίπτωση,ο δείκτης της επιτυχούς εξέλιξης της GATT υπήρξε,επί σειρά ετών,η στάση των ΗΠΑ,οι οποίες μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ανέλαβαν τον έλεγχο της παγκόσμιας οικονομίας².Η απόφαση αυτή των ΗΠΑ υπήρξε στην πραγματικότητα ένα ιστορικό βήμα πέρα από την μέχρι τότε πολιτική,η οποία,παρά τις οποιεσδήποτε επίσημες και ανεπίσημες δηλώσεις των εκπροσώπων των,διαπνέετο,μέχρι τότε από έντονο πνεύμα προστατευτισμού.

Η δραματική όμως αλλαγή του συσχετισμού δυναμεων υπέρ των ΗΠΑ,μετά τη λήξη του πολέμου,είχε μεταξύ άλλων,ως αποτέλεσμα το άνοιγμα των συνόρων ενός μεγάλου αριθμού χωρών προς τα αμερικανικά προϊόντα.Τοιουτοτρόπως οι ΗΠΑ είχαν πλέον κάθε συμφέρον ώστε, παραλαμβάνοντας τη σκυτάλη της ηγεμονίας του διεθνούς εμπορίου από την Μ. Βρετανία,να συνεχίσουν και να επεκτείνουν την φιλελευθερη εμπορική πολιτική της.

¹ Βλ. σχετική ανάλυση από τον Buelens F. : "The creation of Regional Blocs in the world Economy". *Intereconomics*, May/June 1992, p. 126.

² Davey W. J. : "U.S. Trade Law and Post Uruguay Round GATT: An Enduring Coexistence?". "A New GATT for the Nineties and Europe '92," *International conference in Tübingen, Germany*, 25-27/7/90, pp. 373-384, esp. 374.

Ενας από τους πρωτεύοντες στόχους της αμερικανικής πολιτικής για την εδραίωσή της κυριαρχίας των στο διεθνή χώρο, ήταν η δημιουργία μίας μεγάλης οικονομικής κοινότητας που να περιλαμβάνει,εί δυνατόν,όλες τις χώρες με οικονομία αγοράς.Η πολιτική αυτή θεωρείτο από τις ΗΠΑ ένα αποτελεσματικό στρατηγικό όπλο απέναντι στην αυξανόμενη μεταπολεμική επιρροή της Σ. Ενωσης. Ενα από τα μέσα της πολιτικής αυτής ήταν και η δημιουργία του καθεστώτος της GATT,όπως άλλωστε αναφέρεται και από τον πρόεδρο Κένεντυ,προς το Κονγκρέσσο,στις 25/1/62³.

Η πολιτική αυτή των ΗΠΑ έναντι της Σ. Ενώσεως ενεθάρυνε την ύπαρξη ενοποιημένων και ισχυρών οικονομιών με οικονομία αγοράς στον ευρωπαϊκό χώρο,πράγμα που εξηγεί την αμερικανική υποστήριξη της ιδέας της οικονομικής ένωσης της Ευρώπης και την θέσπιση του σχετικού άρθρου XXIV της GATT⁴.

Όσον αφορά την δράση των κανόνων της GATT,μπορούμε να θεωρήσουμε ότι εκδηλώνεται κατά δύο,κυρίως,τρόπους:

- Προληπτικά,υπό την έννοια δηλαδή ότι προσπαθούν να εντοπίσουν και να θεσμοθετήσουν νέα φαινόμενα και νέες τάσεις και εξελίξεις στο παγκόσμιο εμπόριο,προλαμβάνοντας πιθανές εκτροπές εμπορίου από μεμονωμένες ενέργειες εθνικών κυβερνήσεων των ΣΜ.
- Κατασταλτικά,υπό την έννοια ότι επιδιώκουν να ελέγξουν και να καταστείλουν,με την δημιουργία του κατάλληλου θεσμικού περιβάλλοντος, φαινόμενα και πολιτικές,οι οποίες βρίσκονται εν εξάρσει στο διεθνή χώρο και είτε προκαλούν εκτροπές εμπορίου,είτε ακόμα υποσκάπτουν τα ίδια τα θεμέλια της ελεύθερης οικονομίας,και φυσικά, και της GATT,αναβιώνοντας και ενισχύοντας φαινόμενα διμερισμού,ή ολογομερισμού και προστατευτισμού.

³ Shonfield A. : "International Economic Relations of the Western World 1959-1971".London,1976,Vol. 1.

⁴ Βλ. σχετικές αγορεύσεις στο Κονγκρέσσο από Viner J. : "The Customs Union Issue".N.Y.,1950,p.131.

Στα ανωτέρω πλαίσια βέβαια εντάσσονται και οι περιπτώσεις κατά τις οποίες τα αναπτυγμένα, κυρίως, ΣΜ επιδιώκουν, διά της εκ των υστέρων δημιουργίας καταλλήλου θεσμικού πλαισίου στην GATT, να "νομιμοποιήσουν" ενέργειές των οι οποίες απέχουν, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, από το να ευρίσκονται σε συμφωνία με το μέχρι τότε "πνεύμα" ή και με το "γράμμα" της GATT.

Ανεξάρτητα πάντως από την εκάστοτε μορφή των κινήτρων και των μεθόδων οι οποίες κινούν τους μηχανισμούς της GATT, γεγονός παραμένει ότι η εξέλιξή της, ιδιαίτερα αν ληφθούν ως σταθμοί παρατήρησης οι εκάστοτε "Τύροι" πολυμερών διαπραγματεύσεων, αποτελεί τον ιδανικό "γνώμονα" για την μελέτη της εξέλιξης των μεταβολών και των τάσεων στο χώρο του διεθνούς εμπορίου.

Τοιουτοτρόπως, η επιτυχία και η απρόσκοπτη διενέργεια των τριών πρώτων Γύρων, σηματοδότησε την περίοδο της ευημερίας, η οποία επεκράτησε στο διεθνές εμπόριο, από την μεταπολεμική περίοδο και μέχρι την δεκαετία του '70. Η περίοδος αυτή συνέπεσε άλλωστε και με την, πέρα από κάθε αμφισβήτηση, κυριαρχία και ηγεμονία των ΗΠΑ στο χώρο αυτό, η οποία τους επέτρεψε να προάγουν και να υλοποιήσουν τις ιδέες τους περί φιλελευθεροποίησης του διεθνούς εμπορίου διά του πολυμερισμού, ιδέες των οποίων ήσαν υπέρμαχοι.

Η διστακτική, αβέβαιη και περιορισμένη, ως προς τα αποτελέσματά της, διενέργεια των δύο επόμενων Γύρων, αντικατοπτρίζει τη γενικότερη ασάφεια και αβεβαιότητα στον διεθνή εμπορικό χώρο. Κατά την περίοδο αυτή πράγματι οι ΗΠΑ ευρίσκονται στο μεταίχμιο της μέχρι τότε ραγδαίας ανοδικής των πορείας, αρχίζοντας να συνειδητοποιούν την αδυναμία των να συνεχίσουν τον ηγετικό τους ρόλο, τουλάχιστον με την μέχρι τότε μορφή του, ενώ τα μηνύματα για

την άνοδο νέων δυνάμεων,ιδιαίτερα στον ευρωπαϊκό χώρο,με την ίδρυση των ΕΚ,⁵αρχίζουν να εμφανίζονται.

Κατά την περίοδο αυτή τίθεται σε αμφιβολία η μορφή του μέχρι τότε καθεστώτος της GATT,αλλά από την άλλη πλευρά γίνεται εμφανέστερη η ανάγκη ύπαρξης ισχυροτέρων θεσμών στο χώρο αυτό.Τοιουτοτρόπως,οι Γύροι της GATT οι οποίοι συμπίπτουν ή ακολουθούν την περίοδο αυτή παύουν πλέον να έχουν δασμολογικό αποκλειστικά χαρακτήρα,αλλά ασχολούνται όλο και περισσότερο με την παρακολούθηση των διεθνών τάσεων στο εμπόριο και την προσπάθεια δημιουργίας των καταλήλων θεσμών.Η προσπάθεια αυτή συνοδεύεται άλλωστε και από την ίδρυση των αντιστοίχων μελετητικών και συμβουλευτικών οργάνων στα πλαίσια της GATT,τα οποία προαναφέρθηκαν.

Οι εργασίες του Γύρου Κενεντυ σηματοδοτούν την αρχή της αδυναμίας ή,έστω,της απροθυμίας,των ΗΠΑ να συνεχίσουν τον ηγετικό ρόλο τους στον χώρο αυτό,με την αρχική,τουλάχιστον,βαρύτητα..Η περίοδος αυτή συνοδεύεται επίσης από μία γενικότερη έξαρση του προστατευτισμού και των αθεμίτων πρακτικών στο διεθνές εμπόριο.Η σημαντική άνοδος στο διεθνές προσκήνιο δυνάμεων όπως η ΕΚ και η Ιαπωνία,δημιουργεί βεβαίως νέες ισορροπίες δυνάμεων και νέες συνθήκες διαπραγματεύσεων κατά τις εργασίες του Γύρου αυτού καθιστώντας τις,ουσιαστικά πλέον,"πολυμερείς" ή έστω, "ολιγομερείς". Εντούτοις,οι νέες αυτές ισορροπίες,δεν επιλύουν το διαφαινόμενο πρόβλημα της βαθμιαίας έλειψης "ηγεμονίας" στην GATT,χωρίς την οποία η τελευταία δεν φαίνεται να είναι σε θέση,κατά τη φάση αυτή τουλάχιστον,να λειτουργήσει αποτελεσματικά.Τοιουτοτρόπως οι εργασίες του Γύρου αυτού χαρακτηρίζονται από την προσπάθεια να αναγνωρισθούν και να θιγούν

⁵ Ίδρυση η οποία δημιούργησε νέα δεδομένα στον διεθνή εμπορικό χώρο,και οδήγησε,κατά κύριο λόγο στην ανάγκη πραγματοποίησης του γύρου Κένεντυ.

τα υπάρχοντα προβλήματα στο χώρο του διεθνούς εμπορίου,χωρίς ωστόσο να γίνει δυνατόν να επιλυθούν,ή έστω να ελεγχθούν αποτελεσματικά.

Κατά την περίοδο του Γύρου του Τόκυο η κατάσταση είναι πλέον ευκρινής αλλά και περίπλοκη ταυτόχρονα.Κατ' αρχήν η μεταβολή στην πολιτική των ΗΠΑ είναι πλέον εμφανής.Οι ΗΠΑ διαπραγματεύονται πλέον και διεκδικούν,παρά κατευθύνουν,όπως μέχρι τότε συνήθιζαν, τις διαπραγματεύσεις.Από την άλλη πλευρά η άνοδος και η σταθεροποίηση των ΕΚ στον διεθνή εμπορικό χώρο είναι πλέον γεγονός.Η ΕΚ,άν και δεν είναι σε θέση να αναλάβει τον μέχρι τότε ηγεμονικό ρόλο των ΗΠΑ στο χώρο αυτό,αναδεικνύεται εντούτοις εις ένα σοβαρότατο διαπραγματευτικό εταίρο με σημαντικότητα και αυξανόμενη εμπορική ισχύ,ιδίως μετά τη διεύρυνση του '73.Ο διεθνής αυτός εταίρος,παρά τις εμφανείς και σοβαρές λειτουργικές αδυναμίες του,είναι ήδη σε θέση να επηρεάσει ή και να συσπειρώσει γύρο του σημαντικό αριθμο ΣΜ,κυρίως αναπτυσσόμενων,συμβάλλοντας αποφασιστικά στην εξέλιξη των διαπραγματεύσεων.

Η παράλληλη άνοδος της Ιαπωνίας,καθώς και άλλων αναπτυγμένων, αλλά και αναπτυσσόμενων κρατων στο διεθνή χώρο,μεταβάλλει πλέον οριστικά τον μέχρι τότε, κατά βάση διπολικό,τρόπο διαπραγμάτευσης στην GATT,αφού δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ύπαρξη ενός νέου πόλου συσπείρωσης σημαντικού αριθμού ασιατικών χωρών της GATT.Αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής είναι η διενέργεια μακροχρονίων και πολυπλόκων διαπραγματεύσεων,οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την παραγωγή σημαντικού θεσμικού έργου με χαρακτηριστικό παράδειγμα τους λεγόμενους "κώδικες" της GATT.

Από τη άλλη πλευρά όμως οι σχετικές διαπραγματεύσεις,οι οποίες κατέληξαν στην συμβιβαστική,όπως προαναφέρθηκε,λύση των "κωδίκων",εμπεριείχαν και το μήνυμα της αναποτελεσματικότητας πλέον της GATT να ελέγξει πλήρως τον χώρο

του διεθνούς εμπορίου,ο οποίος γίνονταν όλο και πιο πολύπλοκος,με την είσοδο όλο και νέων παραμέτρων.

Από τον Γύρο του Τόκυο και ύστερα η κρίση στην αμερικανική οικονομία είναι εμφανής και αντικατοπτρίζεται στα εξωτερικά ισοζύγια των ΗΠΑ.Η κατάσταση αυτή είχε,μεταξύ άλλων,ως συνέπεια την ισχυροποίηση του κινήματος των οπαδών του προστατευτισμού εντός των ΗΠΑ,οι οποίοι πιέζουν το Κογκρέσσο να λάβει μέτρα εμπορικής άμυνας και προστασίας της εγχώριας βιομηχανίας εναντίον των λεγόμενων "unfair players".Η αμερικανική κυβέρνηση,αν και αρχικά αντιστέκεται στις πιέσεις αυτές,εντούτοις ολισθαίνει,ολίγον κατ' ολίγον σε πιο προστατευτικές θέσεις⁶.Αποτέλεσματα της πολιτικής αυτής ήταν να εφοδιασθεί η Αμερική με μιά αξιόλογη πανοπλία μέσων άσκησης εμπορικής αμυντικής πολιτικής, μεταξύ των οποίων μπορούμε να διακρίνουμε τα ακόλουθα :

- Το "τμήμα 301" του Trade Act.το τμήμα αυτό πιτρέπει στην αμερικανική Διοίκηση να λαμβάνει οποιοδήποτε μέτρο προοριζόμενο να ενισχύσει τα αμερικανικά δικαιώματα που προκύπτουν από τις διεθνείς εμπορικές συμφωνίες και να επιτίθεται κατά των πρακτικών των ΣΜ οι οποίες κρίνονται διακριτικές,περιοριστικές ή αθέμιτες από την κυβέρνηση των ΗΠΑ.Προβλέπει δε ταχύτατες διαδικασίες επιβολής κυρώσεων (εντός 30 ημερών).

- Το "Super 301".το μέτρο αυτό επιτρέπει στην αμερικανική Διοίκηση να εντοπίζει τις αθέμιτες πρακτικές "αμέσου προτεραιότητας" στις χώρες στόχους,ώστε να ζητήσει την τροποποίησή τους ή την κατάργησή τους,υπό την απειλή επιβολής αντιμέτρων.

- Το "Special 301",το οποίο περιλαμβάνει παρόμοιες διατάξεις για την προστασία του τομέα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

⁶ "Economist" : "The ITO that never was",22/9/90,p. 12.

- Το "Telecommunications Trade Act" του 1988 και τον τίτλο VII του Trade Act του 1988 τα οποία περιέχουν διατάξεις ανάλογες του 301, για τις τηλεπικοινωνίες και για τις κρατικές προμήθειες αντίστοιχα.

- Το "τμήμα 232" του "Trade Expansion Act" του 1962, το οποίο επιτρέπει στις ΗΠΑ, για λόγους ασφαλείας, διασταλτικά ερμηνευόμενες, να λαμβάνει περιοριστικά μέτρα έναντι των ξένων εισαγωγών.

- Το "τμήμα 337" του "Trade Act" του 1930, το οποίο επιτρέπει την απαγόρευση εισόδου στις ΗΠΑ προϊόντων τα οποία δεν είναι κατασκευασμένα σύμφωνα με τα αμερικανικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας και προδιαγραφές, και το οποίο επιδέχεται ευρύτατες ερμηνίες.

Τέλος στο οπλοστάσιο αυτό μπορεί να συμπεριληφθεί μία εξαιρετικά αυστηρή και ταχύτατης εφαρμογής νομοθεσία "Anti - Dumping", η εφαρμογή της οποίας επαφίεται σε ιδιαίτερα ενισχυμένες υπηρεσίες της αμερικανικής διοίκησης (Υπουργείο Εμπορίου & Διεθνής Επιτροπή Εμπορίου)⁷.

Προς επιβολή των απόψεών των αυτών οι ΗΠΑ δεν διστάζουν κάθε φορά, και προκειμένου να ασκήσουν πρόσθετες πιέσεις για την ευνοϊκή αντιμετώπιση του εκάστοτε αιτήματός τους, να προβαίνουν σε προληπτικά δασμολογικά αντίμετρα, θεσπίζοντας υπέρογκους εισαγωγικούς δασμούς σε μία σειρά προϊόντων ιδιαίτερης ευαισθησίας για το εξαγωγικό εμπόριο των κρατών με τα οποία είχαν διαφορές. Το μέτρο βεβαίως αυτό των μονομερών αντιποίνων ερχόταν σε άμεση

⁷ Η ελληνική εμπειρία έχει επίσης να επιδείξει περιπτώσεις προστατευτισμού των ΗΠΑ, όπως π.χ. της απαγόρευσης εισαγωγής κονσερβών ροδακίνων, προς όφελος της εγχώριας παραγωγής των ΗΠΑ. Στην περίπτωση αυτή οφελήθηκαν κυρίως οι παραγωγοί περιοχής Καλιфорνίας, ιδιαιτέρως πατρίδος της κας K. Hils, η οποία κατά την περίοδο εκείνη ήτο ο επίσημος εκφραστής της εξωτερικής αμερικανικής εμπορικής πολιτικής (U.S.T.R.)

αντίθεση με το πνεύμα και το γράμμα της GATT⁸, πράγμα το οποίο είχε ως συνέπεια να κατηγορούνται στο forum αυτό επανηλημένα οι ΗΠΑ για διγλωσσία.⁹

Προσπαθώντας να αντισταθεί στις προστατευτικές αυτές πιέσεις στο εσωτερικό της και, παράλληλα να αναπτύξει κάποια επιθετική δραστηριότητα η αμερικανική κυβέρνηση, όπως αναφέρθηκε, πρωτοστατεί και πιέζει προς συμμετοχή και άλλες χώρες, στη δημιουργία ενός νέου Γύρου πολυμερών διαπραγματεύσεων, του Γύρου Ουρουγουάης. Η προσοχή της Αμερικής συγκεντρώνεται, μεταξύ άλλων, στους νέους τομείς των Υπηρεσιών, των TRIM's και TRIP's καθώς και στην κατάργηση των αγροτικών επιδοτήσεων, όχι πλέον διαπνεόμενη από τις ιδέες περί φιλελευθεροποίησης του εμπορίου αλλά ελπίζοντας σε σημαντικά κέρδη από τις διαπραγματεύσεις στους τομείς αυτούς, στους οποίους εκτιμά ότι έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των ανταγωνιστών της.¹⁰

Ανεξάρτητα όμως από τις αρχικές προθέσεις της Αμερικής και των άλλων εμπνευστών του νέου Γύρου, το ίδιο το καθεστώς της GATT είχε πλέον αποκτήσει την δικιά του ανεξάρτητη δυναμική και τον δικό του τρόπο αντιδρασης και απόπειρας προσαρμογής στις διεθνείς μεταβολές. Τοιούτο τρόπο, οι τρέχουσες διεθνείς συγκυρίες επηρέασαν τόσο άμεσα όσο και έμμεσα τις εξελίξεις του Γύρου Ουρουγουάης, φέροντας επιπλέον στο προσκήνιο την ανάγκη πραγματοποίησης μίας σειράς ριζικών αλλαγών στη δομή και τις λειτουργίες της GATT. Οι αλλαγές αυτές ξεπέρασαν κατά πολύ τις αρχικές προθέσεις των ΣΜ τα οποία, κατά την περίοδο της εναρκτήριας διάσκεψης στην Punta del Este αποφάσιζαν με γνώμονα την ανάγκη εξασφάλισης μίας ομαλής εξελικτικής πορείας της GATT και την εξάπλωση του ελέγχου της και στους

⁸ "Economist" : "The ITO that never was", 22/9/90, p. 11.

⁹ Bl. Jackson J. H. : "Restructuring GATT System" op. cit. p. 102 & 103, καθώς και Lindley H, Clark Jr. : "Our Do-It-Yourself Policy". Wall Street Journal, 22 Sept. 1989, p. A 10.

¹⁰ Johnson B.T. : "A U.S. Strategy for GATT. op. cit.

νέους τομείς του διεθνούς εμπορίου,μη έχοντας ωστόσο (σύμφωνα με τις υπάρχουσες ενδείξεις) κατά νού την πραγματοποίηση δραματικών αλλαγών στις δομές της λειτουργίας της.

Οι αρχικές αυτές αποφάσεις οι οποίες αναφέρονται στο κείμενο της διακήρυξης της εναρκτήριας διάσκεψης του Γύρου Ουρουγουάης στην Punta del Este, έμελε λοιπόν να ξεπερασθούν από τα αποτελέσματα των επιδράσεων των εξελίξεων στο διεθνή χώρο.Συγκεκριμένα κατά την πρόοδο των εργασιών του Γύρου,και κάτω από την πίεση των εξελίξεων αυτών,έγινε όλο και πίο εμφανής η αδυναμία περιορισμού των διαπραγματεύσεων σε αποκλειστικά τεχνικό επίπεδο,ενώ αντίθετα εγένετο όλο και πίο συχνή προσφυγή σε πολιτικές λύσεις,προκειμένου να ξεπερασθούν τα εκάστοτε προβλήματα τα οποία αναφύοντο κατά τις διαπραγματεύσεις.

Η κατάσταση αυτή λοιπόν,η οποία εκ των πραγμάτων οδηγούσε, αναπόφευκτα, στην ανάγκη συνολικής πλέον επανεξέτασης του ρόλου της GATT στο διεθνή χώρο συμβάδισε (και,ως ένα σημείο,αλληλεπέδρασε) με μιά σειρά σημαντικών αναλόγων μεταβολών των μέχρι τότε παραδοσιακών ρόλων και προτεραιοτήτων των ΣΜ στο διεθνή χώρο,μεταβολές στις οποίες θα αναφερθούμε ευθύς αμέσως.

Ηδη από τα αρχικά προπαρασκευαστικά στάδια των διαπραγματεύσεων έγινε φανερό ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση των επιπτώσεων των ραγδαία εξελισσομένων συνθηκών στο χώρο του παγκόσμιου εμπορίου απαιτούσε την ύπαρξη ενός κατά πολύ δραστικότερου μηχανισμού έλεγχου στο επίπεδο της GATT.¹¹Ο ελεγκτικός αυτός μηχανισμός θα έπρεπε να στηρίζεται σε θεσμούς συνεχώς και παράλληλα εξελισσόμενους και σε ταχύτατους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων και επίλυσης διαφορών.

¹¹ Laird S. & Messerlin P. : "Institutional Reform for Trade Liberalization".The World Economy,Vol. 13,No 2,June 1990,pp. 230-248,esp.247 & 248.

Γιά τον λόγο αυτό η επιδιωκόμενη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας της GATT θα έπρεπε να στοχεύει στην ενίσχυσή της σε θεσμικό και λειτουργικό επίπεδο, και επιπλέον, όχι μόνο στην εξάπλωση του ελέγχου της στους νέους τομείς εμπορίας, όπως οι υπηρεσίες, αλλά και στην αποτελεσματική εποπτεία της σε τομείς, όπως αυτός της γεωργίας, ο έλεγχος των οποίων εθεωρείτο μέχρι τότε tabou για τα σχετικά όργανα της GATT. Η προτεινόμενη αναμόρφωση δηλαδή ήταν σε τέτοιο βαθμό φιλόδοξη, ώστε ορισμένοι αναλυτές να ομιλούν για την δημιουργία ουσιαστικά ενός νέου ΙΤΟ¹², άποψη η οποία τελικά δεν απείχε και πολύ από το τελικό αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων.

Γιά την επιδιωκόμενη όμως δημιουργία μίας νέας ισχυρότερης προσωπικότητας της GATT απαραίτητη θεωρείτο επίσης η ύπαρξη ενός ή περισσότερων Συμβαλλόμενων Μερών με ηγετικές δυνατότητες σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα τελευταία, λειτουργώντας, ενδεχόμενα με κάποιας μορφής διπολικό, ή έστω τριπολικό σχήμα, θα έπρεπε να ήταν σε θέση να στηρίζουν αποτελεσματικά τον νέο, αναβαθμισμένο, εποπτικό ρόλο της GATT, ρόλο τον οποίο, από την ίδρυση της και μέχρι την περίοδο που ακολούθησε τον προηγούμενο Γύρο του Τόκυο, είχαν αναλάβει οι ΗΠΑ.

Από την άλλη πλευρά όμως, όπως προαναφέρθηκε, ο Γύρος Ουρουγουάης σηματοδότησε, για πρώτη φορά, το σημείο καμπής στο παγκόσμιο εμπόριο, στο οποίο, για πρώτη φορά, οι ΗΠΑ επιδίωξαν, ξεκάθαρα πιά, να λάβουν και όχι να παράσχουν βοήθεια. Επιπλέον, όπως έγινε επίσης φανερό κατά την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, οι υπόλοιποι κύριοι εταίροι (ΕΟΚ Ιαπωνία), δεν ήταν σε θέση, τουλάχιστον κατά την περίοδο εκείνη, να υποκαταστήσουν, τουλάχιστον εξ'

¹² Benedek W. : "The Future of Multilateralism in the GATT Legal Order-Selective versus Global Approaches". "New GATT for the Nineties and Europe '92", International Conference in Tubingen, Germany, 25-25 July, 1990, pp. 397-413, esp. p. 406.

ολοκλήρου,τον κλωνιζόμενο ηγεμονικό μέχρι τότε ρόλο των ΗΠΑ στην GATT και στο παγκόσμιο εμπόριο γενικότερα¹³.Τοιουτοτρόπως,όπως παρατηρεί ο D. Velo,παρατηρείται το φαινόμενο να υπάρχει μιά αυξανόμενη ζήτηση για διακυβέρνηση σε παγκόσμιο επίπεδο ενώ,ταυτόχρονα,η ικανότητα για ηγεμονία της χώρας που την παρείχε στο παρελθόν καταρρέει.¹⁴

Από τα ανωτέρω λοιπόν προκύπτει ότι η ανάγκη για μιά νέα διεθνή τάξη πραγμάτων πρόέβαλε επιτακτική,τη στιγμή που ο θεσμός της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου,όπως τουλάχιστον τον είχαν οραμισθεί οι δημιουργοί της GATT διήρχετο κρίση,ενώ παράλληλα τα κρούσματα των διμερών ή ολιγομερών συγκρούσεων πλήθαιναν ανησυχητικά και,ακόμα χειρότερα πολλές από τις ενέργειες αυτές προήρχοντο από την πρωήν προστατίδα δύναμή της GATT τις ΗΠΑ.Κατά την πλέον πρόσφατη μάλιστα περίοδο,η σκοπιμότητα της παροχής απεριόριστης υποστήριξης των ΗΠΑ στο καθεστώς της GATT αμφισβητήθηκε πλέον ανοικτά,από ορισμένους οικονομολόγους,ενώ ταυτόχρονα προωθήθηκε η άποψη ότι ο προστατευτισμός δεν είναι απαραίτητα καταδικαστέα πολιτική¹⁵.Εξάλλου,επίσημος αμερικανός διαπραγματευτής πρότεινε σε κάποια φάση των διαπραγματεύσεων : "....αποσυρόμαστε από τις τρέχουσες πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης και πιέζουμε με διμερείς διαπραγματεύσεις,πράγμα που φαίνεται να είναι ρεαλιστικότερο για την επίτευξη εμπορικών συμφωνιών,λόγω του ότι η GATT φαίνεται να καθίσταται όλο και πιο αναποτελεσματική"¹⁶.

Επιπλέον οι σχέσεις δυνάμεως μετεβλήθησαν όχι μόνον εντός της GATT αλλά και σε παγκόσμια κλίμακα,με αποκορύφωμα τις πρόσφατες μεταβολές στις χώρες της

¹³ Για μία αναλυτικότερη παρουσίαση των πρόσφατων οικονομικών και εμπορικών σχέσεων ΕΟΚ-ΗΠΑ βλ. Tomas J. Duesterberg : "Global Competitiveness and U.S.-EC Relations".The Washington Quarterly,Vol. 16,No3,Summer 1993,pp. 115-127.

¹⁴ Velo D.: "Η Ευρώπη και η νέα οικονομική τάξη".The Federalist No 1, 1992. Αναδημοσίευση στην 'Ευρωπαϊκή Εκφραση',τεύχος 7,Οκτ. 1992,σελ. 15.

¹⁵ Krugman P : "Protectionism:Try if you like it".The international Economy,1991,Vol. 4,No 3,pp 35-39.

¹⁶ Prestowitz C. : "A less powerful economy will make America less powerful".Harvard Bussiness Review,Vol. 66,No 6,Nov/Dec. 1988,p. 93.

Αν. και Κεντρικής Ευρώπης.Τοιουτοτρόπως παρατηρείται πλέον επιτάγχυνση των διαδικασιών μετάβασης των χωρών αυτών προς την οικονομία αγοράς.Συνεπώς,ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους της υπάρξης της GATT,η απομόνωση των χωρών αυτών,όχι μόνον εξέλειψε¹⁷,αλλά και αντικαταστάθηκε από την επιθυμία κορυφαίων ΣΜ όπως οι ΗΠΑ και η Κοινότητα,για επιτάγχυνση των διαδικασιών πολλών από τις χώρες αυτές στο σύστημα της GATT¹⁸.

2. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Ο ΓΥΡΟΣ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΝΣ

Οι εργασίες των διαπραγματεύσεων του Γύρου βρίσκουν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα να πραγματοποιεί μιά σειρά απο σημαντικότες μεταρρυθμίσεις στον εσωτερικο της,στα πλαίσια της προσπάθειας μετάβασης προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.Η προσπάθεια αυτή,μεταξύ των άλλων,αναμένεται να της επιτρέψει να πραγματοποιήσει επιτυχώς τα σχέδια και τις φιλοδοξίες της για αναβάθμιση του ρόλου της στον διεθνή εμπορικό και οικονομικό (και όχι μόνον) χώρο.

Παράλληλα,στο εξωτερικό μέτωπο,η ΕΚ προσπαθεί να ολοκληρώσει, αλλά και να προβάλει με πειστικότητα και να επιβάλει διεθνώς την εικόνα του

¹⁷ Jackson J. H. : "Restructuring GATT System".Chatham House Papers,The Royal Institute of International Affairs,Printer Publishers,London,1990,p. 82

¹⁸ Σύμφωνα με σχετική πληροφόρηση της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη (Εκθεση ΜΕΑ Γενεύης για συνεδρίαση της επιτροπής 113 Γενεύης στις 9/5/90.Εγγραφο ΜΕΑ Γενεύης,ΑΠ. Φ. 6545.30/12/ΑΣ 1402,10-5-90.

σταθερού, ευέλικτου και φερέγγυου εταίρου, επιδιώκοντας να καλύψει, ως ένα βαθμό, το κενό το οποίο δημιουργούν οι ΗΠΑ με τη στροφή της πολιτικής τους.

Ενεργώντας με βάση τις ανωτέρω διεργασίες η Επιτροπή, ιδιαίτερα κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων του Γύρου, επιδιώκει την ουσιαστική αναβάθμιση του διαπραγματευτικού της ρόλου.

Για τον λόγο αυτό, κατά τις σχετικές εσωτερικές διαπραγματεύσεις με τα κράτη μέλη, καταβάλλει προσπάθειες επιβολής της άποψής της ότι η καθιέρωση και προβολή της προς τα ΣΜ της GATT ως του κυρίαρχου και μη αμφισβητήσιμου, από τα κράτη μέλη, κοινοτικού διαπραγματευτή, είναι επιβεβλημένη για την επιτυχή αντιμετώπιση των διαπραγματεύσεων.

Για τον ίδιο λόγο άλλωστε επιδιώκει, άμεσα και έμμεσα, την εκχώρηση από τα κράτη μέλη τη διεύρυνση της διαπραγματευτικής της εξουσίας και ευελιξίας. Την πολιτική αυτή άλλωστε η Επιτροπή ακολούθησε, όπως προαναφέραμε, και κατά τους δύο προηγούμενους Γύρους, του Τόκυο και του Κένεντυ.

Ως βασική επιχειρηματολογία για τις επιδιώξεις της αυτές η Επιτροπή χρησιμοποιεί την απειλή του κινδύνου μίας γενικής αποτυχίας των διαπραγματεύσεων και απομόνωσης της Κοινότητας από το διεθνές εμπορικό χώρο, σε περίπτωση που τα κράτη μέλη δεν της επιτρέψουν να διαδραματίσει το ρόλο τον οποίο διεκδικεί. Το γεγονός αυτό, κατά την επιχειρηματολογία της Επιτροπής θα είχε άμεσες και σοβαρότατες επιπτώσεις τόσο στην εικόνα του πόλου έλξης στο διεθνές εμπόριο, τον οποίο, όπως προαναφέρθηκε, επιδιώκει να διαδραματίσει η Κοινότητα, όσο και στις ίδιες τις εμπορικές της σχέσεις λόγω της αναπόφευκτης εξάρτησής της από το παγκόσμιο εμπόριο.

Για τον λόγο αυτό και ιδιαίτερα σε περιόδους πραγματικών ή πλασματικών "αδιεξόδων" κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, η Επιτροπή επανειλημμένως πιέζει τα κράτη μέλη να προτάξουν το υπερεθνικό-Κοινοτικό συμφέρον τους έναντι

του εθνικού,ακολουθώντας συναινετική πολιτική, παρέχοντάς της τοιουτοτρόπως τις δυνατότητες για μία πιο αποτελεσματική διαπραγμάτευση.

Είναι όμως άραγε πράγματι σε θέση η Κοινότητα στη φάση αυτή να διαδραματίσει το ρόλο τον οποίο επιδιώκει στη GATT και στο παγκόσμιο εμπόριο γενικώτερα;

Οι εξελίξεις του Γύρου Ουρουγουάης δεν βοηθούν για ιδιαίτερα θετικά συμπεράσματα στο ερώτημα αυτό.

Κάτω από την πίεση των διαπραγματεύσεων η Κοινότητα δεν φαίνεται ικανή να ξεπεράσει,σε ικανοποιητικό βαθμό,τα προβλήματα στον διαπραγματευτικό μηχανισμό τον οποίο σχεδίασε για τις ανάγκες του Γύρου και να συγκεράσει τις αντικρουόμενες απόψεις και τα συμφέροντα των κρατών μελών της,προκειμένου να διαδραματίσει τον ηγετικό ρόλο που επεδίωκε κατά τις διαπραγματεύσεις.

Αντίθετα εμφανίζεται "παγιδευμένη" από την αμερικανική τακτική "διπλής πίεσης", και συνεχούς επίθεσης,με αποτέλεσμα την αδυναμία της να προφυλάξει τελικά τα γεωργικά θέματα από το να αποτελέσουν το κυρίαρχο σημείο των διαπραγματεύσεων.

Από τη στιγμή που οι διαπραγματεύσεις επικεντρώθηκαν στο γεωργικό τομέα,η Κοινότητα εμφανίζεται καταδικασμένη,πιεζόμενη από τις εσωτερικές αδυναμίες της,να περάσει σε "αμυντική" θέση,μη δυνάμενη να πείσει τους εταίρους της για τις προόδους τις οποίες είχε επιτελέσει προς την πορεία απελευθέρωσης του τομέα αυτού.Τοιουτοτρόπως ευρίσκεται στην ανάγκη να πιέζεται για περαιτέρω σημαντικές υποχωρήσεις στην αγροτική της πολιτική,αλλαγές τις οποίες,υπό άλλες συνθήκες,δεν θα προγραμμάτιζε τουλάχιστον για το εγγύς μέλλον.¹⁹Από την άλλη

¹⁹ Στεφάνου Κ. : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.Συμπεράσματα Προοπτικές".Από την έκδοση : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,η Κοινοτική και η ελληνική οπτική".Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων,Αθήνα,1991,σελ. 92 & 93

πλευρά τα κράτη μέλη, τα οποία θιγόνται άμεσα από τις ενδεχόμενες κοινοτικές παραχωρήσεις στον τομέα της γεωργίας, ωθούν την Κοινότητα προς μία αδιάλακτη στάση κατά τις σχετικές διαβουλεύσεις, οδηγώντας τις διαπραγματεύσεις του Γύρου σε αδιέξοδο, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Επιπλέον, όσον αφορά τη "μάχη των εντυπώσεων" προς τους υπολοίπους διεθνείς εταίρους της, η Κοινότητα αποτυγχάνει να αντικρούσει αποτελεσματικά την αμερικανική θέση, ότι αυτή, μόνη, ευθύνεται για το αδιέξοδο αυτό, με αποτέλεσμα να πιέζεται από κάθε πλευρά για ακόμα μεγαλύτερες διαπραγματευτικές υποχωρήσεις.

Στο σημείο αυτό, ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στην περίπτωση της Γαλλίας, η οποία υπήρξε ουσιαστικά ο κύριος υπαίτιος για την κοινοτική αδιαλαξία.

Αναλυτικότερα, η Γαλλία αποτελεί τον τρίτο μεγαλύτερο εξαγωγέα υπηρεσιών σε παγκόσμιο επίπεδο, καταλαμβάνοντας το 9% της παγκόσμιας αγοράς. Προηγούνται οι ΗΠΑ και η Βρετανία, ενώ ακολουθεί η Γερμανία²⁰. Σύμφωνα λοιπόν με τα ανωτέρω η Γαλλία είχε κάθε λόγο να εντάσσεται κατά τις διαπραγματεύσεις, στην ομάδα των φιλελευθέρων, οι οποίοι επιθυμούσαν την προώθηση των διαπραγματεύσεων στον τομέα των Υπηρεσιών, έστω και εάν αυτό θα σήμαινε παραχωρήσεις εκ μέρους τους σε τομείς άλλων διαπραγματευτικών ομάδων. Από την άλλη πλευρά όμως κατά την πρόοδο των διαπραγματεύσεων γίνονταν, όπως προαναφέρθηκε, όλο και πιο φανερό ότι για την αποτελεσματική προώθηση του συνολικού "πακέτου" των διαπραγματεύσεων, έπρεπε να πραγματοποιηθούν σημαντικές παραχωρήσεις από την πλευρά της Κοινότητας, στον τομέα της γεωργίας.

Ο τομέας αυτός όμως εθεωρείτο ίσης σοβαρότητας για την Γαλλία με εκείνον των Υπηρεσιών, πράγμα απολύτως κατανοητό, αφού η τελευταία καταλαμβάνει την

²⁰ Mucchielli J-L & Mazerole F. : "Les Echanges Internationaux de Services de la France et les Negotiations Internationales", από το Messerlin P. & Vellas F. (ed) : "Conflits et Negotiations dans le Commerce International", Economica, Paris, 1989, p.256.

δευτέρα θέση παγκοσμίως στους εξαγωγείς αγροτικών προϊόντων. Οι γεωργικές επιδοτήσεις, στα πλαίσια της ΚΑΠ, διαδραματίζουν φυσικά σημαντικό ρόλο για την τοποθέτηση της Γαλλίας στην ανωτέρω θέση. Για τον λόγο αυτό η τελευταία ελαχιστα ήταν διατεθειμένη να συμφωνήσει για παραχωρήσεις στον τομέα της γεωργίας, τουλάχιστον χωρίς σημαντικότερα ανταλλάγματα, στάση την οποία άλλωστε είχε τηρήσει η Γαλλία και στους δύο προηγούμενους Γύρους, του Κένεντυ και του Τόκυο.

Κατά τις πρώτες φάσεις των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης, η γαλλική θέση όσον αφορά τις παραχωρήσεις στον αγροτικό τομέα, θα μπορούσε, παρόλα αυτά να θεωρηθεί ως διαλλακτική. Ο λόγος πιθανότατα να ήταν ότι η Γαλλία δεν επιθυμούσε την αποτυχία των διαπραγματεύσεων, τη στιγμή κατά την οποία προσδοκούσε σημαντικά και άμεσα οφέλη από τις εξελίξεις στον τομέα των υπηρεσιών. Κατά την εξέλιξη όμως των διαπραγματεύσεων, έγινε φανερό, ότι οι διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες θα τραβούσαν εις μάκρος, χωρίς άμεσα και απτά αποτελέσματα. Είχε μάλιστα αρχίσει να κερδίζει έδαφος η άποψη ότι οι διαπραγματεύσεις στον τομέα αυτόν θα συνεχίζονταν, κατ' εξαίρεση και μετά το πέρας του Γύρου Ουρουγουάης. Από την άλλη πλευρά η Κοινότητα πιέζονταν για άμεσες σημαντικότερες παραχωρήσεις στον τομέα της γεωργίας.

Ο συνδυασμός των ανωτέρω εξελίξεων οδήγησε τελικά την Γαλλία, πιεζόμενη από το ισχυρότατο γαλλικό γεωργικό lobby, να σκληρύνει βαθμιαία τη στάση της στις διαπραγματεύσεις για τη γεωργία, πρωτοστατώντας, με τον τρόπο αυτό, στη διαμόρφωση μιάς ανελαστικής κοινοτικής αντιμετώπισης του θέματος, στάση η οποία ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο, υπό την επίδραση του εξίσου ισχυρού γεωργικού lobby στο κοινοτικό επίπεδο²¹. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν τελικά στην όξυνση της

²¹ Βλ. μεταξύ άλλων Τσινισιζέλη Μ.Ι. : "Επαγγελματικές Οργανώσεις και Εσωτερική Αγορά", από το "1992, Νομική-Οικονομική και Πολιτική Διάσταση", Πανεπιστήμιο Αθηνών- Ευρ. Κοινοβούλιο, Αθήνα, 1989, σελ 212 - 214..

σχετικής διαμάχης ΕΟΚ - ΗΠΑ, με αποτέλεσμα το "πάγωμα" των διαπραγματεύσεων. Η επιτυχής εξέλιξη της συνέχισης των διαπραγματεύσεων με βάση τη Συμφωνία στο Blair House, δεν αποδυναμώνει τα ανωτέρω επιχειρήματα για τον ρόλο της Γαλλίας στις διαπραγματεύσεις, αφού, κατά τα φαινόμενα, η τελευταία επιτυγχάνει, με βάση τις πρώτες εκτιμήσεις σημαντικά ωφέλη στον τομέα των τηλεπικοινωνιών.²²

Ήταν όμως τελικά πράγματι μία διαπραγματευτική αποτυχία της Επιτροπής η εξέλιξη αυτή των διαπραγματεύσεων και οι υποχωρήσεις της στον τομέα της γεωργίας;

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό δεν μπορεί να δοθεί με βεβαιότητα. Ο τομέας της γεωργίας, ο οποίος απετελούσε τον ακρογωνιαίο λίθο της Κοινότητας από τη σύστασή της, έχανε πλέον, βαθμιαία, τη σημασία του κάτω από την επίδραση των διεθνών εμπορικών και οικονομικών εξελίξεων.

Η ανάπτυξη του εμπορίου σε νέους σύγχρονους τομείς όπως οι υπηρεσίες, η υψηλή τεχνολογία κλπ, και η υποχώρηση των παραδοσιακών κλάδων εμπορίου από τα σχέδια και από τον γεωγραφικό χώρο των αναπτυσσόμενων χωρών, ήταν μερικές από τις εξελίξεις οι οποίες δεν ήταν φυσικά δυνατό να αφήσουν ανεπηρέαστη την Κοινότητα. Ακόμα περισσότερο τη στιγμή που η γεωργία, σύμφωνα με τις κοινοτικές εκτιμήσεις, αντιπροσωπεύει μόνο το 5% των εξαγωγών της Κοινότητας, και το 13% των παγκόσμιων εξαγωγών, ενώ το 60% των απασχολούμενων στην Κοινότητα είναι στον τομέα των Υπηρεσιών.²³ Από την άλλη πλευρά οι δραματικές μεταβολές

²² Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εθνικών εκπροσώπων, υπαλλήλων του ΥΠΕΘΟ, Δ. Βλάχου και Σ. Κοντοπαναγιώτου, προς τον ερευνητή, στις 26/10/93.

²³ Οι υπολογισμοί αυτοί ανακοινώθηκαν από τον αντιπρόεδρο της Επιτροπής κ. Antriesen στο έκτακτο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων στις 10/10/90, προκειμένου, σύμφωνα πάντα με τον κ. Επίτροπο, να πεισθούν οι υπουργοί ότι "θα πρέπει η οι διαπραγματεύσεις του Γύρου να αντιμετωπίζονται σφαιρικά, και όχι μόνον σε ορισμένους τομείς όπως η Γεωργία. Εγγραφο ΜΕΑ Βρυξελλών ΑΠ: 3352/B/9742/12-10-90, σελ. 1. Ανεξάρτητα από την ορθότητα των απόψεων αυτών, είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ο φιλελεύθερος τόνος των απόψεων του Επιτρόπου για τις Εξωτερικές σχέσεις της Κοινότητας, και οι αντίθεσή τους με αυτές του Επιτρόπου για τη Γεωργία κ. McSharry, ο οποίος κατά την αυτή περίοδο κατέβαλε, σε αλεπάλληλα συμβούλια των υπουργών Γεωργίας, συνεχείς, προσπάθειες να κατευνάσει τις αντιδράσεις της Γαλλίας ελλάδος Ισπανίας Πορτογαλλίας

στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης και η επιθυμία και αναγκαιότητα της Κοινότητας να διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο στην βοήθεια ανοικοδόμησης των χωρών αυτών,²⁴ επέδρασε σημαντικά στον επανασχεδιασμό και της Κοινοτικής πολιτικής.²⁵

Ο γεωργικός τομέας λοιπόν, ο οποίος είχε προ πολλού πάψει να αποτελεί την αιχμή των επιθετικών δραστηριοτήτων κατά τον σχεδιασμό της Κοινοτικής εμπορικής πολιτικής, έφθασε πλέον στο σημείο να χαρακτηρίζεται, ανεπίσημα φυσικά, από τους κοινοτικούς διαπραγματευτές στην GATT, ως "σφουγγάρι" το οποίο απορροφούσε τις πιτώσεις εκείνες τις οποίες η Κοινότητα θεωρούσε ως ζωτικής σημασίας προς την επίτευξη των νέων στόχων της.²⁶

Από τη άλλη πλευρά όμως το ύψος του ενασχολούμενου με τη γεωργία ποσοστού του κοινοτικού πληθυσμού, απέτρεπε κάθε κίνηση για σημαντική "αναμόρφωση" του τομέα αυτού, με τους ρυθμούς τουλάχιστον που θα επιθυμούσε η Κοινότητα. Ο λόφος ήταν ότι σίγουρο ότι κάτι τέτοιο θα δημιουργούσε μείζον πολιτικό θέμα, το οποίο τελικά θα απέτρεπε τον κοινοτικό μηχανισμό από κάθε ανάλογη ενέργεια. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι άσκηση της αποτελεσματικής πραγματικά πίεσης των γεωργικών ομάδων συμφερόντων στον κοινοτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων οφείλονταν, όχι τόσο στην εντυπωσιακή αριθμητική υπεροχή του ενεργού κοινοτικού πληθυσμού του οποίου τα συμφέροντα υπεράσπιζαν, όσο στον άρτια οργανωμένο μηχανισμό άσκησης πίεσης τον οποίο εφάρμοζαν και ο οποίος

και Ιταλίας, αναγνωρίζοντας την σημαντική ζημία του κλάδου, και αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να στηρίζει η Κοινότητα το εισόδημα των αγροτών από την απώλεια που θα υποστεί λόγω της μείωσης των ενισχύσεων. Ibid, σελ 3 & 4.

²⁴ Luyten P. : "A View from a fortress that never was", op. cit. p.288.

²⁵ Σύμφωνα πάντα με τις απόψεις του κ. Antriessen. ibid.

²⁶ Προσωπική εμπειρία του ερευνητού, από τις σχετικές ανεπίσημες διαπραγματευτικές ενδοκοινοτικές συνομιλίες.

είχε σημαντικά εξελιχθεί κατά τη διάρκεια της πολύχρονης αποτελεσματικής δράσης τους στον κοινοτικό χώρο²⁷.

Το εξαιρετικά λοιπόν φιλόδοξο σχέδιο των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης θα μπορούσε να αποτελέσει την "χρυσή" ευκαιρία για την Επιτροπή για να πιέσει προς μία ουσιαστική αναμόρφωση του γεωργικού τομέα.

Ο λόγος ήταν ότι καθώς όλοι οι τομείς του εμπορίου, σύγχρονοι και μη, είχαν τεθεί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, η ενδεχόμενη γενική αποτυχία του Γύρου θα στοίχιζε ακριβά σε όλες ανεξαιρέτως τις εθνικές κυβερνήσεις, αλλά και τους τομείς του κοινοτικού μηχανισμού.

Οι συνθήκες λοιπόν ποτέ δεν θα ήταν πιο πρόσφορες, για μία πιο ουσιαστική παραχώρηση σε τομείς οι οποίοι θεωρούντο "προβληματικοί" από την Κοινότητα όπως αυτός της Γεωργίας (αλλά και της Κλωστοϋφαντουργίας), προ του κινδύνου της ολοκληρωτικής ζημίας σε όλη την κλίμακα των υπό διαπραγμάτευση θεμάτων.

Όσον αφορά τώρα τον συσχετισμό δυνάμεων στον κοινοτικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων, η Επιτροπή φαίνεται να βγαίνει σαφώς κερδισμένη από τις διεργασίες των διαπραγματεύσεων του Γύρου.

Κατ' αρχήν η σταδιακή, αλλά σημαντική υποβάθμιση του ρόλου της Προεδρίας κατά τις διαπραγματεύσεις, επέτρεψε στην Επιτροπή να έχει ουσιαστικά το μονοπώλιο της Κοινοτικής ενημέρωσης, πράγμα που βελτίωνε τη διαπραγματευτική της θέση, στο ενδοκοινοτικό επίπεδο, όσον αφορά τη διεκδίκηση περιορισμού των διαπραγματευτικών δεσμεύσεών της, όπως αυτές προέκυπταν από τις

²⁷ Τσινισιζέλης Μ. : "Επαγγελματικές Οργανώσεις και Εσωτερική Αγορά". Από την έκδοση : "1992, Νομική-Οικονομική και Πολιτική Διάσταση", Πανεπιστήμιο Αθηνών -Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Αθήνα 1989, σελ. 212-214.

σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου.Τοιουτοτρόπως η Επιτροπή αναβαθμίζει σημαντικά τη διαπραγματευτική της ευελιξία και ανεξαρτησία,προβάλλοντας έτσι ως ο επίσημος και αποκλειστικός κοινοτικός διαπραγματευτής στο επίπεδο της GATT,και μάλιστα,κατά τον χειρισμό θεμάτων τα οποία πιθανότατα εκφεύγουν από το πεδίο των εμπορικών διαπραγματεύσεων,αν αναλογιστούμε την ευρύτητα των διαπραγματεύσεων και τις πολιτικές τους επιπτώσεις.

Ως επιπλέον επιτυχία της τακτικής της Επιτροπής,αποτελεί το γεγονός ότι η άτυπη,ουσιαστική όπως,αυτή αναβάθμιση του ρόλου της πραγματοποιείται χωρίς τις αναμενόμενες,ίσως,εκτεταμένες αντιδράσεις από την πλευρά των κρατων μελών.Οι περιορισμένες άλλωστε απειλές περί προτάσεων μομφής κατά της Επιτροπής για υπερβάσεις των σχετικών διαπραγματευτικών εντολών του Συμβουλίου,οι οποίες κινήθηκαν από την Πορτογαλλία,την Ιταλία και τη Γαλλία,δεν έφθασαν τελικά στο επίπεδο της υλοποίησής των.²⁸Αντιθέτως,η Επιτροπή,όλο και συχνότερα ξεπερνά τον ενδεχόμενο σκόπελο των αποφάσεων του Συμβουλίου,επιδιώκοντας τον περιορισμό της συζήτησης σημαντικού αριθμού προβλημάτων στο επίπεδο της επιτροπής 113.Βασικό επιχείρημα της Επιτροπής για την επιλογή αυτή ήταν,κατά κανόνα,ότι η "τεχνική", κυρίως,φύσης των προβλημάτων αυτών,θε θα έπρεπε να απασχολεί τις εκάστοτε συνεδριάσεις του Συμβουλίου.Εντούτοις σε πολλές περιπτώσεις ο χαρακτηρισμός αυτός των προβλημάτων ως "τεχνικών",δεν θα έπρεπε ίσως να δοθεί

²⁸ Ανάλογη κατάληξη είχαν επίσης σχετικές διαμαρτηρίες στο επίπεδο του Ευρωκοινοβουλίου,όπως αυτές από τον Έλληνα Ευρωβουλευτή Π. Ρουμελιώτη σχετικά με τον χειρισμό από την Επιτροπή των Γεωργικών θεμάτων κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου (κατάθεση σχετικής επερώτησης Σεπτ. 1991). Αποριπτική κατάληξη εξάλλου είχε σχετική πρόταση μομφής κατά της Επιτροπής (σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 30 του κανονισμού του Ευρωκοινοβουλίου.Η πρόταση αυτή,η οποία υπεβλήθη εκ μέρους 72 Ευρωβουλευτών,μεταξύ των οποίων και ο ελλην κ. Δεσύλας,αναφέρονταν,μεταξύ άλλων στην "υπερβασία" της εντολής την οποία είχε λάβει η Επιτροπή από το Συμβούλιο,κατά τη συνεδρίασή του το Νοέμβριο του 1990,και η οποία επιβεβαιώθηκε κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης Κορυφής του Birmingham,το νοέμβριο του 1992",όσον αφορά το χειρισμό των διαπραγματεύσεων στην GATT με βάση τις προτάσεις Dunkel.(Βλ. Πρακτικά Συνεδριάσεων Ολομέλειας Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Δεκ. 1992,καθώς και "Ευρωπαϊκή Εκφραση",τεύχος 8,Ιαν. 1993,σελ. 35.

τόσον αβίαστα, λαμβανομένης υπόψην της πολυπλοκότητας των διαπραγματεύσεων του Γύρου.

Η de facto, εξάλλου, αναβάθμιση εξάλλου του ρόλου της επιτροπής 113 από συμβουλευτικό σε καθοριστικό, όσον αφορά τις ενέργειες της Επιτροπής κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως υποκατάστατο του ελέγχου της από το Συμβούλιο, αφού παραμένει άτυπη, τη στιγμή που βασίζεται, κυρίως, στην εκάστοτε βούληση της Επιτροπής και όχι σε θεμικές μεταβολές στον Κοινοτικό μηχανισμό.

Τοιουτοτρόπως η Επιτροπή παραμένει στην ουσία ελεύθερη να επιλέξει τη μορφή της ενδεχόμενης δέσμευσής της από τα κράτη μέλη κατά περίπτωση²⁹.

Από την άλλη πλευρά, όπως προαναφέρθηκε, το επίπεδο των διαπραγματεύσεων στην GATT κατά τη διάρκεια του Γύρου, απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί ως "τεχνικής" φύσης, μιά που τα προβλήματα τα οποία συζητούνται αποτελούν πλέον βασικά στοιχεία πολιτικών επιλογών των Συμβαλλόμενων Μερών.

Ως αποτέλεσμα όλων αυτών, η Επιτροπή εμφανίζεται να μεταβαίνει, μέσω της GATT, από την σφαίρα του χειρισμού θεμάτων "τεχνικής" φύσεως στη σφαίρα των διαπραγματεύσεων θεμάτων πολιτικής κυρίως υφής, με σημαντικό μάλιστα περιορισμό των δεσμεύσεών της από το Συμβούλιο. Επιπλέον εμφανίζεται, κατά τις

²⁹ Πράγμα το οποίο άλλωστε συνέβη αμέσως μετά την περάτωση των διαπραγματεύσεων τον Δεκέμβριο του 1993, όταν η Επιτροπή επεχείρησε να προωθήσει την άποψη ότι αυτή μόνη και χωρίς θα μπορούσε να υπογράψει την τελική συμφωνία στο Μαρακές τον επόμενο Απρίλιο, χωρίς ανάλογη παρουσία και υπογραφή από το συμβούλιο και τα κράτη μέλη. Κατά τη παραδοσιακή συνάντηση των εκπροσώπων της Επιτροπής, με επικεφαλής τον Γεν. Δ/ντή κ. Krenslar, με την προεδρία της επιτροπής 113, ετέθη για πρώτη φορά και το θέμα της αρμοδιότητας της Επιτροπής να υπογράψει μόνη το κείμενο της συμφωνίας. Η Επιτροπή αντιμετωπίζοντας την αντίθετη άποψη από τον πρόεδρο της 113, έθεσε εν αμφιβολό την δυνατότητα δέσμευσής της από τις αποφάσεις του οργάνου αυτού, τονίζοντας το συμβουλευτικό και μόνο χαρακτήρα του. Τελικά το θέμα ετέθη και πάλι τόσο κατά τη συνεδρίαση του Ατύπου Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικού Εμπορίου στην Αθήνα, όσο και στην συνεδρίαση του Συμβουλίου Γενικών υποθέσεων η οποία ακολούθησε, όπου τελικά η άποψη της Επιτροπής αντιμετωπίστηκε αρνητικά. Τοιουτοτρόπως η συμφωνία της GATT στο Μαρακές υπεγράφη από την Επιτροπή, το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη.

σχετικές διαπραγματεύσεις να μετέχει με θέση σημαντικά αναβαθμισμένη, χωρίς ωστόσο να έχει προηγηθεί σχετική θεσμική προετοιμασία και διαβουλεύσεις σε ενδοκοινοτικό επίπεδο, όπως κανονικά θα ήταν απαραίτητο.

3. GATT Ή ΕΜΠΟΡΕΥΟΜΕΝΑ BLOCKS; Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΥΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ.

Παράλληλα, ή και εξαιτίας, των πολυπλόκων διαπραγματεύσεων στο επίπεδο της GATT, μιά νέα τάση παρατηρείται στις δομές του διεθνούς εμπορίου. Η τάση της δημιουργίας εμπορευόμενων περιφερειών (Trading Blocks).³⁰

Χαρακτηριστικές, αλλά και ενδεικτικές περιπτώσεις της τάσεως αυτής, μεταξύ των άλλων, είναι :³¹

³⁰ Για μιά λεπτομερή παράθεση των διαφόρων απόψεων περί "πολυμερούς" (multilateral) και "περιφερειακού" (regional) εμπορίου, βλ. Bhagwati J. : "Departures from Multilateralism : Regionalism and Aggressive Unilateralism". The Economic Journal, No 100, Dec. 1990, U.K. pp. 1304 - 1317, καθώς και Regionalism VS Multilateralism". The World Economy, Vol. 15, No 5, Sept. 92, pp 535-554.

- Η Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου μεταξύ Καναδά-Αμερικής-Μεξικού (NAFTA).

- Η πρωτοβουλία για στενότερη συνεργασία των χωρών της Απω ανατολής.³²

- Η προσπάθειες στο χώρο των κρατών της Κεντρικής Αμερικής για την ίδρυση Κοινής Αγοράς τόσο με τις προσπάθειες επαναδραστηριοποίησης της LAFTA³³, όσο και με την ίδρυση της Mercosur, τον Μάρτιο του 1991³⁴.

- Η πρωτοβουλία περαιτέρω εξέλιξης (και ενδεχόμενης συνεργασίας με τις ΗΠΑ) της Οικονομικής Κοινότητας των χωρών της Καραϊβικής³⁵ (CARICOM).³⁶

- Οι πρωτοβουλίες για ενδεχόμενη συνεργασία ΗΠΑ-Ιαπωνίας.³⁷

Στην Ευρώπη τα σημαντικότερα βήματα προς την κατεύθυνση αυτή, με αποκορύφωμα τη Συνθήκη του Maastricht, είναι ήδη, λίγο ως πολύ, γνωστά. Στην Αμερική υπάρχει ήδη σε εξέλιξη η Συμφωνία Καναδά-ΗΠΑ-Μεξικού. Στην Ασία οι γνώμες είναι διχασμένες σχετικά με το αν θα είναι προτιμότερη, και εφικτή, η δημιουργία μίας Ασιατικής, αποκλειστικά, ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, ή θα πρέπει να περιλαμβάνει και τις ΗΠΑ.³⁸

³¹ Παπαδόπουλος Κ. Α. : "Οι Εξωτερικές Προεκτάσεις της Ολοκλήρωσης της Εσωτερικής Αγοράς". Επιθεώρηση των Ευρ. Κοινοτήτων, 1989, τευχος 5, σελ. 107 & 108.

³² Lee Kuan Yew (πρωθυπουργός της Σιγκαπούρης): Συνέντευξη στην International Herald Tribune, 12/9/88. Βλ. επίσης : "Le Monde" : "Sommet de Singapour. L' Association des nations de l' Asie du Sud-Est decide de creer une zone de libre-echange". 31/1/92, καθώς και "Βήμα" : "Συνεργασία ή περιθώριο για τα μέλη της ASEAN;" 23/2/92.

³³ Η LAFTA ιδρύθηκε το 1960 και περιλαμβάνει τα 11 μεγαλύτερα κράτη της περιοχής. Βλ. "Le Monde" : "Une autre Marche Commun", 30/8/92, p.1, καθώς και "The Economist" : "Trade in Central America. To NAFTA and EMU, a child", 17/7/93, p.65

³⁴ Από τις Ισπανικές λέξεις mercado (αγορά) και Sur (Νότος). Αποτελείται από την Αργεντινή, τη Βραζιλία, την Ουρουγουάη και την Παραγουάη. Οι θεσμικές διαδικασίες προχωρούν ταχύτατα και προβλέπεται η πλήρης λειτουργία της το 1995. Βλ. Βήμα : "Μερκοσουρ: Μιά ΕΟΚ στη Λατινική Αμερική", 7/6/92.

³⁵ Miner Ch. : "Large and Small Regional Tradeing Blocs and Trade Regimes Bias : A Comparison of the EC and CARICOM". Review of World Economics, 129/2, Kiel, 1993 pp 337 - 383, esr. pp. 381-382.

³⁶ Η CARICOM ιδρύθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '70 και αποτελείται από 13 αγγλόφωνα κράτη της περιοχής. Έχει ήδη προβεί σε ουσιαστικό δασμολογικό αφοπλισμό στο εσωτερικό της Financial Times 5/7/88.

³⁷ Βλ. μεταξύ άλλων, Europe 29/30.4.88, και Financial Times 19/6/1989.

³⁸ "Economist" : "Jousting for advantage", 22/9/90, p. 6.

Παρά την ύπαρξη των γεγονότων αυτών και την άμεση σχέση των με την εξέλιξη της GATT, η αντιμετώπισή του φαινομένου της τάσεως δημιουργίας εμπορικών blocks από τους σύγχρονους οικονομολόγους διαφέρει σημαντικά.

Ορισμένοι οικονομολόγοι δεν αναγνωρίζουν καν αυτού του είδους την τάση: "... δραματική διάλυση του διεθνούς εμπορικού συστήματος του βασιζόμενου στους κανόνες της GATT δεν διαφαίνεται από τα γεγονότα. Δεν εμφανίζεται τάση αντικατάστασης του πολυμερούς συστήματος από τρία ή τέσσερα περιφεριακά blocks"³⁹.

Άλλοι οικονομολόγοι αντιλαμβάνονται τον κίνδυνο αλλά θεωρούν ότι η GATT έχει τις δυνατότητες να τον ξεπεράσει⁴⁰. Άλλοι θεωρούν αναπόφευκτη την τάση αυτή στο διεθνές εμπόριο⁴¹, αλλά θεωρούν ότι μπορεί να συνυπάρξει (ή ότι θα πρέπει να μπορεί να συνυπάρξει⁴²) με τον πολυμερισμό, αλλά και να συμβάλει στους στόχους της περαιτέρω φιλελευθεροποίησης του εμπορίου.⁴³

Άλλοι έχουν την άποψη ότι "η ενδεχόμενη υποκατάσταση των πολυμερών εμπορικών σχέσεων με μεγάλα περιφεριακά εμπορικά blocks δεν πρόκειται να έχει κατ' ανάγκην επιβλαβείς επιπτώσεις στο διεθνές εμπόριο"⁴⁴, αλλά και ότι "τα προβλήματα εφαρμογής των αποφάσεων της GATT είναι τόσο μεγάλα ώστε είναι δύσκολο να πιστέψει κανείς πως ένας κόσμος στον οποίο επικρατούν τα blocks θα είναι χειρότερος"⁴⁵. Άλλοι τέλος διαβλέπουν καταστροφικές συνέπειες για τη διεθνή οικονομία από τον ενδεχόμενο διαχωρισμό της σε εμπορικά blocks.⁴⁶

³⁹ Pounfret R. : "Uniquel Trade". The economics of discriminatory International Trade Policies, Oxford 1988.

⁴⁰ Bhagwati Cf. J. : "Multilateralism at Risk. The GATT is dead. Long live the GATT". The World Economy, vol. 13, No 2, June 1990, pp149-169, esp. p. 168 & 169.

⁴¹ Anderson K. & Norheim H. : "From Imperial to Regional Trade Preferences : Its Effect on Europe's Intra - and Extra Regional Trade". Review of World Economics, 129 /1, Kiel, 1993, pp. 78 - 100, esp. p.99 - 100.

⁴² Siroen J.M. (Prof. a l' universite d' Orleans) : "Sauver le multilateralisme". Le Monde, 5/5/92, p.33

⁴³ Bhagwati J. : "Regionalism VS Multilateralism op. cit. p.554.

⁴⁴ P. Lorens (Harvard University) : "Βήμα", 24/11/9 : "Ποιός δεν φοβάται τα εμπορικά μπλοκ". σελ. 37.

⁴⁵ P. Krugman (MIT) ibid.

⁴⁶ Economist : "World Trade. Jousting for advantage", 22/90/90, p. 5. Σύμφωνα με την σχετική άποψη, εάν η παγκόσμια οικονομία προχωρήσει στον διαχωρισμό της σε "trading blocks", και περαιτέρω αναβίωση του προστατευτισμού, μπροστά στα καταστροφικά αποτελέσματα τα οποία θα προκύψουν, θα ωχριούν τα αποτελέσματα των τριών πετρελαιακών κρίσεων. Βλ. επίσης τη δήλωση του κ. Lester Thurow από το MIT "The GATT is dead" όπως αναφέρεται και σχολιάζεται από τον Economist : Jousting for advantage", 22.9.90, p.6.

Υπάρχει τέλος μία πρόσφατη έρευνα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, σύμφωνα με την οποία "... υπάρχουν φόβοι σχετικά με την δημιουργία οικονομικών και εμπορικών blocks από την αύξηση διμερών εμπορικών συμφωνιών και γενικότερων μέτρων εμπορικής σημασίας εφαρμοζόμενων από ομάδες κρατών⁴⁷.

Ανεξάρτητα πάντως από τις ανωτέρω γνώμες, γεγονός είναι ότι το φαινόμενο των εμπορικών blocks, αποτελεί πλέον πραγματικότητα, προβάλλοντας ως σοβαρή εναλλακτική προοπτική ανάμεσα στις, μέχρι πρόσφατα, δύο βασικές επιλογές για τον τρόπο διενέργειας διεθνούς εμπορίου, την απελευθέρωση και τον προστατευτισμό, αναγκάζοντας τους διεθνείς εταίρους να την λάβουν σοβαρά υπόψη τους κατά τον σχεδιασμό της εμπορικής τους πολιτικής.⁴⁸

Σε γενικές γραμμές, η αντιμετώπιση της προοπτικής των εμπορικών blocks, σε σχέση με τις δυνατότητες εξέλιξης της GATT, από τους κύριους διαπραγματευόμενους εταίρους, έχει ως ακολούθως:

I. ΗΠΑ

Σύμφωνα με ορισμένους αναλυτές, το θέμα της τελικής επιλογής των ΗΠΑ υπέρ της διενέργειας διεθνούς εμπορίου μέσω trading blocks ή μέσω της GATT, είναι καθαρά θέμα τελικής έκβασης της διαμάχης, στο εσωτερικό τους, μεταξύ οπαδών του προστατευτισμού και του φιλελευθέρου εμπορίου. Εφόσον οι πρώτοι υπερισχύσουν ο πολυμερισμός δεν πρόκειται να επιζήσει, τη στιγμή που ακόμα και σήμερα οι ΗΠΑ αποτελούν το κέντρο του υπάρχοντος διεθνούς εμπορικού συστήματος με βάση το

⁴⁷ IMF Survey, 30 oct 1989, pp 331-334.

⁴⁸ Για τη σχέση GATT-Trading Blocs βλ. αντ. αλλ. και : Qureshi A.H. : "The Role of GATT in the Management of Trade Blocs", J.W.T.L., Vol 27, No 3, June 1993, σελ. 101 επ., καθώς και Deepak L. : "Trade Blocs and Multilateral Free Trade" JCMS, Vol. 31, No. 3, Sept. 1993, pp. 350-357.

καθεστώς της GATT.Τοιουτοτρόπως τα Trading Blocks θα αποτελέσουν την διάδοχο κατάσταση της GATT⁴⁹.

Συγκεκριμένα όσον αφορά τις διεργασίες στον αμερικανικό χώρο,η κατάσταση έχει ως ακολούθως :

Κατά την δεκαετία του '80,η εξωτερική εμπορική πολιτική των ΗΠΑ αναβαθμίστηκε σημαντικά και θεωρήθηκε πλέον ως αναπόσπαστο και θεμελιώδες μέρος της γενικότερης εθνικής των στρατηγικής⁵⁰.Με βάση το σκεπτικό αυτό οι ΗΠΑ,ενώ μέχρι τότε υποστήριζαν απεριόριστα την ανάπτυξη των ΕΚ,θεωρώντας την ως σημαντικότερο πρέσβη της ιδέας του ελεύθερου εμπορίου,αντίβαρο στην COMECON -αλλά και γενικότερο πόλο συσπείρωσης των ευρωπαϊκών κρατών έναντι των κομμουνιστικών-,άρχισαν,βαθμιαία,να την αντιμετωπίζουν ως σημαντική απειλή όσον αφορά την κυριαρχία τους στην παγκόσμιο οικονομία.Ιδιαίτερα μετά την εκίνηση των διαδικασιών υλοποίησης της ΕΕΠ.Από την περίοδο εκείνη και έπειτα,η άποψη η οποία κέρδιζε συνεχώς έδαφος στην αμερικανική κοινή γνώμη και,κατ' επέκταση,στην αμερικανική Διοίκηση,ήταν ότι,ο πόλος έλξης στον ευρωπαϊκό χώρο,του οποίου την εξέλιξη ενεθάρρυναν οι ΗΠΑ,υπήρχε κίνδυνος να εξελιχθεί σε "κλειστή" εμπορική περιφέρεια ("Οχυρό Ευρώπη", "Fortress Europe",σύμφωνα με τον αμερικανικό χαρακτηρισμό) για τον απώτερο στόχο των σχετικών διαδικασιών στον κοινοτικό χώρο),δημιουργώντας σημαντικά προβλήματα στο αμερικανικό,αλλά και το διεθνές εμπόριο και καταστρατηγώντας τις διεθνείς υποχρεώσεις της στον εμπορικό χώρο.Στην αμερικανική άποψη περί "Οχυρού Ευρώπη",η οποία προπαγανδίζεται έντονα στα διεθνή fora,η Κοινότητα απαντά με

⁴⁹ Buelens F.,op. cit.,p. 129.

⁵⁰ Weintraub S. : "Regionalism and the GATT:The North American Initiative".Sais Review,Winter/Spring 1991,pp. 45-57.

την προώθηση του χαρακτηρισμού της "Ευρώπης - Εταίρου", παραθέτοντας τα ακόλουθα επιχειρήματα:⁵¹

α) Το 1992 θα αποβεί σε όφελος τόσο της Κοινότητας, όσο και των τρίτων χωρών.

Η συλλογιστική αυτή βασίζεται στο ότι οι επιχειρήσεις που διαθέτουν τα προϊόντα τους στην ευρωπαϊκή αγορά θα έχουν να αντιμετωπίσουν πολύ λιγότερες γραφειοκρατικές και διοικητικές διαδικασίες, αφού θα υπάρχει μόνο ένα φυσικό σύνορο αντί για δώδεκα. Οι προδιαγραφές, οι δοκιμές και τα πιστοποιητικά που απαιτούνται για τη διάθεση στην αγορά των διαφόρων προϊόντων, θα είναι τα ίδια και, χάρις σε μία αγορά 320 εκατ. καταναλωτών, είναι δυνατές οι οικονομίες κλίμακος. Ακόμα θεωρείται ότι η Ε.Ε.Π. θα δώσει τεράστια ώθηση στην κοινοτική οικονομία, η οποία θα έχει ευνοϊκές επιπτώσεις τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό της Κοινότητας.

β) Το 1992 δεν συνεπάγεται προστατευτισμό.

Όλα τα οικονομικά στοιχεία δείχνουν ότι θα ήταν παράλογο για την Κοινότητα να κλείνει προς τον προστατευτισμό, αφού είναι η ισχυρότερη εμπορική δύναμη σε διεθνές επίπεδο. Όπως είναι γνωστό η Ε.Κ. εξασφαλίζει το 1/5 του όγκου του διεθνούς εμπορίου, δηλ το 20%, σε σχέση με 15% των Η.Π.Α. και 10% για την Ιαπωνία. Επίσης η Κοινότητα εξαρτάται απόλυτα από το εξωτερικό εμπόριο για την οικονομική της ευημερία, δεδομένου ότι οι εξαγωγές αντιπροσωπεύουν το 10% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, έναντι 5% για την Ιαπωνία, ενώ παράλληλα εισάγει το 90% των πρώτων υλών που χρειάζεται. Κατά συνέπεια, η κοινότητα είναι εκ των πραγμάτων υποχρεωμένη να επιδιώκει τον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό ελευθερίας στο διεθνές εμπόριο.

⁵¹ Μυρογιάννης Γ.: "Η Εξωτερική Εμπορική Πολιτική των ΕΚ και η Ελλάδα". ΟΠΕ/ΕΛΚΕΠΑ, Αθήνα 1990, σελ 71 επ..

γ) Η Κοινότητα θα σεβασθεί τις διεθνείς υποχρεώσεις της.

Κατά τις διμερείς και πολυμερείς διαπραγματεύσεις, η Κοινότητα έχει επανειλημμένα διαβεβαιώσει τους εμπορικούς εταίρους της, ότι η εξωτερική οικονομική πολιτική της, στο μέτρο που συνδέεται με την ολοκλήρωση της εσωτερικής της αγοράς, θα είναι σύμφωνη με τις διεθνείς της υποχρεώσεις, τόσο σε διμερές επίπεδο (σύμβαση LOMΕ, συμβάσεις με μεσογειακές χώρες κ.λ.π.), όσο και σε πολυμερές (συμφωνίες GATT, ΟΟΣΑ κλπ).

Ανεξάρτητα πάντως από την πειστικότητα της κοινοτικής επιχειρηματολογίας και την βασιμότητα της αμερικανικής ανησυχίας,⁵² δεν ήταν δυνατόν να παραγνωρισθεί το γεγονός, ιδιαίτερα αποό την αμερικανική πλευρά, ότι ο ρόλος μιάς ενιαίας Κοινοτικής μονάδας η οποία θα είχε τη δυνατότητα να εκμεταλευθεί στο έπακρον τόσο την πρόσβαση στις πηγές πρώτων υλών για τη βιομηχανία της (μέσω των προαναφερόμενων διμερών συμφωνιών της με τους αναπτυσόμενους), όσο και τη δυνατότητα διείσδυσης σε νέες αγορές (μέσω του "ανοίγματος" στις ανατολικές χώρες), θα ήταν σε θέση να επιφέρει σημαντικές μεταβολές στην κρατούσα κατάσταση στον διεθνή εμπορικό, οικονομικό και πολιτικό χάρτη.⁵³

Προς αντιμετώπιση λοιπόν του "οχυρού Ευρώπη", αλλά και κάτω από τη γενικότερη πίεση εκπροσώπων της αμερικανικής βιομηχανίας οι οποίοι ωθούσαν την αμερικανική κυβέρνηση προς μιά πιά προστατευτική πολιτική, η αμερικανική διοίκηση ολίσθαινε προς επαναπροσανατολισμό της πολιτικής της στο διεθνές εμπόριο. Ένα άμεσο αποτέλεσμα της μεταστροφής αυτής υπήρξε η εντυπωσιακή αύξηση των περιπτώσεων της εφαρμογής των προστατευτικών αμερικανικών μέτρων, τα οποία αφέρθηκαν. Ένα άλλο, όμως, εξίσου σημαντικό, αποτέλεσμα των πιέσεων αυτών υπήρξε και ο προσανατολισμός της αμερικανικής εξωτερικής

⁵² Βλ. σχετική ανάλυση του Luyten P., op. cit. σελ. 275 επ.

⁵³ Buelens F., op. cit. p. 131.

εμπορικής πολιτικής,παράλληλα με τις τρέχουσες διεθνείς υποχρεώσεις της,και στην προώθηση διμερών ή ολιγομερών εμπορικών συμφωνιών⁵⁴,με σημαντικότερη εκείνη της δημιουργίας της λεγόμενης North American Free Trade Association (NAFTA).⁵⁵

Το αμερικανικό εγχείρημα αποτελείτο από ορισμένα ξεχωριστά βήματα.Την συμφωνία με τις χώρες της Καραϊβικής (Caribbean Basin Act of 1983),με το Ισραήλ (1985) και με τον Καναδά (1988).

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι οι αμερικανικές αυτές πρωτοβουλίες,ανεξαρτήτως εάν αποτελούσαν τακτικό διαπραγματευτικό αντιπερισπασμό,ή γενικότερη αλλαγή της αμερικανικής φιλοσοφίας για το διεθνές εμπόριο,δημιουργούσαν κρίσιμα ερωτήματα για το μέλλον της GATT⁵⁶.Η κατάσταση αυτή επιδεινούτο από το γεγονός ότι οι πρωτοβουλίες αυτές ελάμβαναν χώρα παράλληλα με τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,στις οποίες υπετίθετο ότι πρωτοστατούσαν οι ΗΠΑ και μάλιστα σε κρίσιμες για τον μέλλον της GATT καμπές των.Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η ανακοίνωση της Συμφωνίας ΗΠΑ-Καναδά συνέπεσε με την προετοιμασία της Υπουργικής Συνόδου στο Μόντεαλ (Mid-term Review) ή οποία,όπως προαναφέρθηκε,υπήρξε καθοριστική για το μέλλον των διαπραγματεύσεων. Κατά το 1990 εξάλλου,και ενώ ευρίσκετο εν εξελίξει η σύνοδος των Βρυξελλών στα πλαίσια του Γύρου,ο αμερικανός πρόεδρος επισκέπτονταν μιά σειρά χωρών της Λατινικής Αμερικής προωθώντας την ιδέα της δημιουργίας μιάς Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών,υπό την ονομασία "Enterprise for the America".Η πρωτοβουλία αυτή η οποία έλαβε σημαντική δημοσιότητα μεταξύ των διαπραγματευόμενων,θεωρήθηκε ως μία ακόμη κίνηση τακτικής,από τους

⁵⁴ Snape R. H. : "Is Non-discrimination Really Dead?".The world Economy,Vol. 11,No 1,March 1988,pp. 11-15.

⁵⁵ "Economist" : "The GATT Negotiations.Almost High Noon",9/2/91,p. 76,καθώς επίσης και Bello J. H. & Holmer A. F. : "The Fast Track Debate:A Prescription for Pragmatism".U.S. Trade and Policy Series No. 20,International Lawyer, Spring 1992,σελ.183 επ. και ιδιαίτερα σελ.σελ. 188 & 189.

⁵⁶ Takase T. : "Different Tariff Treatment and the Ouruguay Round".The World Economy,Vol. 4,No 3,Sept. 1988.

αμερικάνους,προκειμένου να ασκήσουν πρόσθετη πίεση στους διαπραγματευόμενους.⁵⁷

Οι επιπτώσεις από την διμέτωπη αυτή πολιτική για το μέλλον της GATT δεν είναι φυσικά δυνατόν να διαφεύγουν της προσοχής των σχεδιαστών της πολιτικής των ΗΠΑ,πολύ περισσότερο μάλιστα που οι σχετικές προτάσεις είχαν ήδη δει το φως της δημοσιότητας από τον J. Viner,το 1950⁵⁸.Οι τελευταίοι γνωρίζουν ότι οι ΗΠΑ αποτελούν την σπουδαιότερη χώρα για τις εξαγωγές σημαντικού αριθμού ΣΜ της GATT.Από την άλλη πλευρά,σημαντικός αριθμός των χωρών αυτών διστάζει να αποδεχθεί τις αμερικανικές προτάσεις συνεργασίας,διαβλέποντας τον κίνδυνο να υποταχθούν πλήρως εμπορικά στις ΗΠΑ.Εντούτοις,μιά ενδεχόμενη αποφασιστική στροφή των ΗΠΑ προς την δημιουργία εμπορικής περιφέρειας θα τις υποχρέωνε,πιθανότατα,να εγκαταλείψουν την GATT και να επιδιώξουν την ένταξή των στο νέο εμπορικό σύστημα των ΗΠΑ,προ του κινδύνου να περιθωριοποιηθούν.Τοιουτοτρόπως με την πολιτική των αυτή οι ΗΠΑ,επιδιώκουν να πιέσουν τους εταίρους τους στην GATT είτε να αποδεχθούν τα διαπραγματευτικά τους αιτήματα,προ του κινδύνου της ουσιαστικής διάλυσης της Συμφωνίας⁵⁹,είτε να τις προσεγγίσουν προκειμένου να επιδιώξουν την συνεργασία των⁶⁰.

Η πολιτική αυτή της "διπλής πίεσης",και των "δύο δρόμων" εκ μέρους των ΗΠΑ,η οποία δημιουργούσε ασάφεια ως προς τους επιδιωκόμενους στόχους ακόμα και στο επίπεδο του αμερικανικού Κογκρέσσου⁶¹,δεν είναι άγνωστη,όπως προαναφέρθηκε,κατά τις διαπραγματεύσεις στην GATT,αφού άλλωστε ήταν αυτή

⁵⁷ Σύμφωνα με προφορική ενημέρωση της Επιτροπής προς τα μέλη της επιτροπής 113.

⁵⁸ Viner J. : "The Customs Union Issue".N.Y.,1950,p. 130.

⁵⁹ Bello J. H.,Holmer A. F. : The Fast Track Debate : A Prescription for Pragmatism".U.S. Trade and Policy Series No. 20,International Lawyer, Spring 1992,p. 188.

⁶⁰ Baker J. : "The Geopolitical Implication of the US-Canada Trade Pact".The International Economy,Vol. 2. 1988,No 1,pp.34-41,esp. p.41.

⁶¹ Βλ. σχετική συζήτηση στο αμερικανικό Κογκρέσσο κατά την συζήτηση όσον αφορά την τύχη της αίτησης ανανέωσης της Διαπραγματευτικής Εντολής (Fast Track)από τον πρόεδρο Bush,τον Μάιο του 1991.Η ταυτόχρονη αίτηση από τον αμερικανό πρόεδρο διαπραγματευτικής εντολής τόσο για την συνέχιση των διαπραγματεύσεων του Γύρου,όσο και την υπογραφή της NAFTA,δημιούργησαν εύλογα ερωτήματα στο Κογκρέσσο.Η σχετική διαμάχη περιγράφεται από τους Bello & Holmer,op. cit. pp. 192 - 197.Βλ. επίσης B. T. Johnson "A U.S. Strategy for GATT",op. cit. p. 13 & 14.

που οδήγησε στο ναυάγιο των διαπραγματεύσεων στο Μοντρεαλ. Στην προκειμένη περίπτωση συνδυάζεται με μία σειρά άρθρων οικονομολόγων οι οποίοι προωθούν την ιδέα της εναλλακτικής αυτής εξέλιξης του διεθνούς εμπορίου, από την GATT στην περιφερειοποίηση⁶². Όπως άλλωστε παρατηρείται στον σχετικό Πίνακα 18⁶³ υπάρχει ήδη σημαντικό μέρος της κοινής γνώμης το οποίο υποστηρίζει την επιλογή του προστατευτισμού.

Καταλήγοντας και σύμφωνα με τις σχετικές αναλύσεις, οι ΗΠΑ έχουν να επιλέξουν μεταξύ τριών εναλλακτικών λύσεων⁶⁴.

- Την λεγόμενης Super GATT, στην οποία θα αποκλείονται οι χώρες του Τρίτου Κόσμου, λόγω του ότι δεν θα εκπληρώνουν τις θεωρούμενες από τις ΗΠΑ απαραίτητες προϋποθέσεις συμμετοχής των⁶⁵. Ο αποκλεισμός αυτός είναι δυνατόν να γίνει είτε άμεσα, είτε, πολύ ευκολότερα, έμμεσα ακολουθώντας το μοντέλο των "Κωδίκων" της GATT (οι οποίοι όμως, όπως προαναφέραμε άλλωστε, είναι δυνατόν να αποτελέσουν απειλή για την ενότητα της). Οι κώδικες αυτοί μπορούν να επεκταθούν να ισχυροποιηθούν και να αυξηθούν, περιλαμβάνοντας κάθε ζωτικής σημασίας τομέα, αφήνοντας ουσιαστικά εκτός GATT ένα σημαντικό αριθμό των αναπτυσσόμενων ΣΜ της, δημιουργώντας τοιούτο τρόπο ένα θεσμό δύο ταχυτήτων, χωρίς, τυπικά, να οδηγήσουν στην κατάργηση της ίδιας της GATT.

- Την επιλογή της εξέλιξης αποκλειστικά των εμπορικών περιφερειών, πράγμα που θα οδηγήσει στην ουσιαστική κατάργηση της GATT.

⁶² Βλ. πχ Strokes B. : "Apres GATT le Deluge?". National Journal, 12, Jan. 1991, pp. 75-78, καθώς και McCulloch R. : "Investment Policies in the GATT". The World Economy, Vol. 13, No 4, Nov. 1990, pp 329-347, esp. p. 333 & 334.

⁶³ Buelens op cit, p. 130.

⁶⁴ W. J. Davey : "U.S. Trade Law and Post-Uruguay Round GATT: An Enduring Coexistence?". op. cit. pp. 379 - 384.

⁶⁵ Buelens F. p. 130.

Συμπερασματικά μπορεί να λεχθεί ότι η πρώτη επιλογή θα σημαίνει ότι ο Τρίτος Κόσμος δεν θα δώσει αποδεκτές λύσεις στις απαιτήσεις των ΗΠΑ, η δεύτερη επιλογή ότι το χάσμα μεταξύ ΕΟΚ-ΗΠΑ παραμένει αγεφύρωτο⁶⁶.

Κατά την άποψή μας πάντως στις αναφερόμενες δύο ακραίες επιλογές θα μπορούσε και θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη και μία τρίτη εναλλακτική δυνατότητα. Η δυνατότητα της επιλογής της παράλληλης διερεύνησης και εξέλιξης και των δύο λύσεων, ακολουθώντας την προαναφερόμενη πρόταση του J. Viner.⁶⁷ Σύμφωνα λοιπόν με την τρίτη επιλογή ότι οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να αποφασίσουν να τηρήσουν στάση αναμονής, θεωρώντας ότι οι τέχουσες εξελίξεις δεν είναι ακόμη ώριμες για την οριστική διαμόρφωση μίας οριστικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής των. Η επιλογή αυτή θεωρούμε ότι είναι και η επικρατέστερη, μέχρι στιγμής, αν ληφθούν υπόψη οι τρέχουσες διεθνείς εξελίξεις (Συμφωνία για την ύδρευση του Παγκόσμιου οργανισμού Εμπορίου -WTO- και η παράλληλη επικύρωση της NAFTA).

⁶⁶ Buelens F. p. 131 & 132.

⁶⁷ Την επιλογή αυτή άλλωστε υποστηρίζει ουσιαστικά και ο J. Baker (Secr. of the US Treasury), σε κείμενο ομιλίας του με τίτλο : "A New Trade Policy Strategy for America", στο Σύνδεσμο Καναδών Εισαγωγέων στο Τορόντο, στις 22/6/88.

II. ΙΑΠΩΝΙΑ

Οι Ιάπωνες σχεδιαστές των μηχανισμών λήψης αποφάσεων αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο,ή,έστω, την πρόκληση των Trading blocks,ευρίσκονται εμπρός σε ένα σημαντικωτατο δίλημμα,σε σχέση με τους άλλους δύο εταίρους των.

Από την μία πλευρά,στην πλειοψηφία των τάσσονται υπέρ ενός ανοικτού μοντέλου διεθνούς οικονομίας,το οποίο θα στηρίζεται,κυρίως στη συνεργασία των τριών μεγάλων οικονομικών δυνάμεων.Η ανταγωνιστικότητα άλλωστε των προϊόντων τους αποτελεί το μεγαλύτερο κίνητρο για την επιλογή των αυτή.

Από την άλλη πλευρά όμως,ή μεγάλη εξάρτηση του εμπορίου και της οικονομίας των από τις ΗΠΑ,καθώς και η ανησυχία τους για τα αποτελέσματα της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης,όσον αφορά τις εξαγωγές τους προς την Κοινότητα,⁶⁸δεν τους επιτρέπει να απογρίψουν ανενδείαστα τις σχετικές αμερικανικές προτάσεις συνεργασίας.⁶⁹

Η δομή και η εξάρτηση της Ιαπωνικής οικονομίας από τις ΗΠΑ,θα μπορούσαν πάντως να συνηγορήσουν υπέρ της δυνατότητας δημιουργίας μίας μορφής Αμερικανο-Ιαπωνικής συνεργασίας,πράγμα που άλλωστε έχει ήδη προταθεί από ορισμένους οικονομολόγους⁷⁰.

Βασικό μοντέλο για την συνεργασία αυτή θα μπορούσε να είναι η Οικονομική Συνεργασία Ασίας και Ειρηνικού (Asian Pacific Economic Cooperation,APEC),η οποία ιδρύθηκε το 1989.Γιά αρκετά από τα μέλη της άλλωστε,η συμφωνία αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει την εναλλακτική λύση σε περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,και κατά συνέπεια η εξέλιξη της

⁶⁸ "Economist" : "Jousting advantage",22/9/90,p. 6.

⁶⁹ Βλ. Europe,20/30.4.88,και Financial Times 19/6/89

⁷⁰ Lutkenhorst Cf. W. : "Pacific Interdependencies - A Case for Large-scale Economic Cooperation". Intereconomics,Vol. 18,No 1,Jan/feb. 1983,pp. 28-33,esp. p. 29.

GATT,καταλήξουν σε αδιέξοδο.Η συνεργασία άλλωστε δύο οικονομιών του μεγέθους των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας θα μπορούσε,σύμφωνα με ορισμένους οικονομολόγους-αναλυτές,να έχει καταλυτικές επιπτώσεις στο διεθνή χώρο,δημιουργώντας εντελώς νέους συσχετισμούς δυνάμεων⁷¹.

Από την αμερικανική πλευρά,υπάρχει έντονη δραστηριότητα για την προώθηση της ιδέας αυτής απο σημαντικό αριθμό διαμορφωτών της αμερικανικής πολιτικής (policy-makers).Χαρακτηριστικά αναφέρεται η τοποθέτηση του προέδρου της Οικονομικής Επιτροπής του Κογκρέσου κ. Μ. Bancus,ο οποίος μεταξύ άλλων,αναφέρει ότι θεωρεί την λύση αυτή ως επιτυχή αντιμετώπιση των αποτελεσμάτων της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης⁷².Εντούτοις παρόλες τις προαναφερόμενες δραστηριότητες,οι εξελίξεις προς την κατεύθυνση αυτή δεν προχωρούν με την ταχύτητα η οποία θα αναμένετο.Μιά πιθανή εξήγηση φαίνεται να είναι ότι σύμφωνα με τις υπάρχουσες εκτιμήσεις των αμερικανών αναλυτών,η αμερικάνικη κοινή γνώμη δεν είναι,στη φάση αυτή,διατεθημένη να αποδεχθεί μιά τέτοιου εύρους συνεργασία,λόγω των αντι-ιαπωνικών συναισθημάτων,τα οποία φαίνεται να είναι ακόμη ισχυρά.⁷³

Η προαναφερόμενη πάντως επιλογή δεν φαίνεται να είναι εύκολη ούτε και για την Ιαπωνική πλευρά.Σε περίπτωση που αποφασισθεί να προχωρήσουν στην επιλογή της δημιουργίας στενής διακρατικής εμπορικής συνεργασίας,υπό τη μορφή εμπορικών blocks,οι σχεδιαστές της Ιαπωνικής πολιτικής (policy makers) φέρονται διχασμένοι ανάμεσα σε δύο στρατόπεδα.Υπάρχουν αυτοί οι οποίοι επιδιώκουν την συνεργασία με τις ΗΠΑ,αποδεχόμενοι τον κίνδυνο της εξάρτισης (έως "κηδεμόνευσης"),της οικονομίας των από αυτές.Επιχείρημά τους είναι ότι σε

⁷¹ Groothaert J. : "Le nouveau monde du Pacifique".Studia diplomatica,Vol. XLIII,1990,No 2,pp35-44,esp. p. 43,καθώς και Takase T.,op. cit. p. 75 & 76.

⁷² Bancus M. : "Pacific Overture".the International Economy,Vol. 2,No 6,nov/Dec. 1988,p. 70 & 71.

⁷³ "Economist" : "GATT's Last Chance",1/6/91,p. 61.

περίπτωση απόρριψης ενδεχόμενης αμερικανικής συνεργασίας, υπάρχει έντονος κίνδυνος αποκλεισμού των Ιαπώνων από την αμερικανική αγορά, με όλα τα επακόλουθα τα οποία θα προέλθουν από την μέχρι τώρα αμφίδρομη εμπορική και οικονομική συνεργασία και εξάρτηση⁷⁴.

Από την άλλη πλευρά ευρίσκονται εκείνοι που προωθούν την ιδέα της αναδημιουργίας της Ιαπωνίας, υπό τη μορφή συσπειρωτικής εμπορικής δύναμης στον ασιατικό χώρο, η οποία θα ασκεί ηγεμονικό ρόλο, όσον αφορά τις εμπορικές και οικονομικές εξελίξεις στο χώρο αυτό. Η ομάδα αυτή, αν και μειοψηφία στο σύνολο των διαμορφωτών της Ιαπωνικής κοινής γνώμης και των σχεδιαστών της εξωτερικής πολιτικής, παραμένει ωστόσο εξαιρετικά υπολογίσιμη διαθέτοντας και αξιόλογα στελέχη και προσβάσεις στα ΜΜΕ καθώς και στο χώρο της οικονομίας και της πολιτικής, οι δε απόψεις της επηρέασαν ακόμα και την ιαπωνική στρατηγική κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης⁷⁵. Από την ομάδα αυτή προωθείται η ιδέα της δημιουργίας ενός ανεξάρτητου ασιατικού οικονομικού block, εξέλιξη την οποία ορισμένοι αναλυτές την θεωρούν αναπόφευκτη.⁷⁶ Ο Α. Morita, πρόεδρος της Sony και ο Shintaro Ishihara νέος ανερχόμενος πολιτικός, μέλος του Ιαπωνικού κοινοβουλίου, οι οποίοι θεωρούνται ως υποστηρικτές της ομάδας αυτής, ισχυρίζονται ότι δεν θα έπρεπε ίσως η Ιαπωνία να υποχωρήσει στις προαναφερόμενες βλέψεις των ΗΠΑ και να τους παραχωρήσει την πρωτοβουλία κινήσεων σε μία ιδέα η οποία μπορεί να οδηγήσει στην δημιουργία μίας Ανατολικο-ασιατικής Οικονομικής μονάδας (EAEG), ή AFTA (ASEAN Free Trade Area), σύμφωνα με πρόταση που έχει

⁷⁴ Schott J. J. : "Free Trade Area and US Trade Policy". Institut for International Economics, Washington D.C., 1989.

⁷⁵ "Takeshita-Miyazawa NIC squabble". The International Economy, Vol. 2, No 5, Sept./Oct. 1988, p. 16.

⁷⁶ Όπως π.χ. ο Gabriel Szekely (Senior Fellow at the Center for US-Mexican Studies at the University of California in San Diego) : "Japanese Need Not Apply. Why NAFTA Is Bad News For Japan". The International Economy, Nov/Dec 92, pp. 44 - 46, esp. p. 44.

ήδη δει το φώς της δημοσιότητας, από τις κυβερνήσεις της Μαλαισίας⁷⁷, της Σιγκαπούρης⁷⁸ κλπ.

III. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Όσον αφορά την μελλοντική πορεία των ΕΚ στις νέες συνθήκες οι οποίες διαγράφονται στο χώρο του διεθνούς εμπορίου, έχουμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα:

Οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, ανεξάρτητα από την επιτυχία ή όχι κατάληξή τους έφεραν το μήνυμα για την ανάγκη μιάς γενικότερης επανοργάνωσης των θεσμών και των δομών του διεθνούς εμπορίου.

Εγινε λοιπόν πλέον φανερό ότι ο θεσμός της GATT, με την παρούσα μορφή του, δεν είναι σε θέση, από μόνος του να επιλύσει τα εκάστοτε εμπορικά προβλήματα, ούτε να ελέγξει αποτελεσματικά τον διεθνή εμπορικό χώρο γενικότερα.

Σύμφωνα με ευρωπαίους αναλυτές, οι ενδεχόμενες εναλλακτικές λύσεις οι οποίες διαφέρονται τη στιγμή αυτή στον ορίζοντα είναι οι ακόλουθες :

⁷⁷ Morita A. - Ishihara Sh. : "Η Ιαπωνία που Μπορεί να Πεί Οχι". Εκδόσεις Νέα Σύνορα, Α. Λιβάνη, Αθήνα 1990.

⁷⁸ Lee Kuan Yew, op. cit. Int. Herald Trib. 12/9/88, καθώς και "Le Monde" : "Sommet de Singapour. L' Association des nations de l' Asie du Sud-Est decide de creer une zone de libre-echange", 31/1/92.

1) Η απόφαση για περαιτέρω απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου (παγκοσμιοποίηση), με βάση μία γενικότερη συμφωνία τύπου Bretton Woods.

2) Η στροφή στον προστατευτισμό με αύξηση των διμερών ή ολιγομερών συμφωνιών καθώς και αύξηση των προστατευτικών μέτρων και των μονομερών ενεργειών.

3) Η ύπαρξη ενός πολύπλοκου, αλλά όχι αδύνατου, συστήματος εμπορίου, το οποίο θα βασίζεται στην δημιουργία εμπορικών περιοχών (Trading Blocks) με σημαντικό βαθμό αυτάρκειας και αυτοτέλειας, τα οποία θα συνεργάζονται μεταξύ των⁷⁹.

Είναι γεγονός ότι η Ευρώπη αντέδρασε με σκεπτικισμό και μάλλον αρνητικά κατ' αρχήν, στην αμερικανική πρωτοβουλία για την ίδρυση της NAFTA, καθώς θεώρησε, και όχι ολότελα άδικα, ότι δημιουργήθηκε με στόχο της αντιμετώπισής της ως " fortress Europe ", χαρακτηρισμό τον οποίο έχει ευθύς εξαρχής απορρίπτει.

Στη συνέχεια όμως η Κοινότητα, μετά από ουσιαστικότερη και λεπτομερέστερη μελέτη και ανάλυση των αναμενόμενων επιδράσεων της NAFTA στο διεθνή χώρο,⁸⁰ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι : "ενώ υποχωρούν ορισμένες εξαγωγές της Κοινότητας, υπέρ των συμμετεχόντων στην NAFTA, μπορεί οι συνέπειες της στην Κοινότητα να είναι μεγαλύτερες για τις πολιτικές και οικονομικές της σχέσεις με το Μεξικό και γενικότερα αναμένεται ο αντίκτυπος αυτός να είναι θετικός".⁸¹

⁷⁹ Vello D.: "Η Ευρώπη και η νέα οικονομική τάξη". The Federalist No 1, 1992. Αναδημοσίευση στην "Ευρωπαϊκή Εκφραση", τεύχος 7, Οκτ. 1992 σελ. 15 επ.

⁸⁰ Οι απόψεις της Επιτροπής σχετικά με την NAFTA παραθέτονται αναλυτικά στο ενημερωτικό σημείωμά της, COM (93) 188 τελικό, Βρυξέλες 12/5/93, σελ. 1-20.

⁸¹ Βλ. Ενημερωτικό Σημείωμα της Επιτροπής για τη NAFTA, ibid, σελ. 5. Η σχετική οικονομική και πολιτική επιχειρηματολογία αναφέρεται στις σελίδες 6-13.

Τοιουτοτροπως,με την πάροδο του χρόνου κερδίζει συνεχώς έδαφος και στον ευρωπαϊκό χώρο η άποψη ότι η λειτουργία της ΕΚ σε ένα σύστημα αυτής της μορφής της εμπορίας κάθε άλλο παρά αδύνατη μπορεί να είναι,τη στιγμή που και η ίδια τείνει να αποκτήσει,έστω και για βραχύ, ενδεχόμενα, χρονικό διάστημα,ορισμένα από τα χαρακτηριστικά ενός trading block.Ακόμα περισσότερο που,σε περίπτωση επικράτησης,σε μικρό ή μεγάλο βαθμό,ενός διεθνούς εμπορικού συστήματος της μορφής αυτής,η ΕΚ θα έχει σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα,αφού προπορεύεται κατά πολύ στις αναγκαίες οργανωτικές και θεσμικές διαδικασίες.⁸²Ορισμένοι μάλιστα οικονομολόγοι τοποθετούν την εμπειρία των ευρωπαϊκών κρατών μελών σε αυτή τη μορφή εμπορίου πολύ πριν από την δημιουργία των ΕΚ.⁸³

Μερικά από τα επιχειρήματα τα οποία προβάλλονται υπέρ της άποψης απρόσκοπτης,και ίσως αναπόφευκτης σύγκλισης των λειτουργιών των ΕΚ προς αυτές τις μορφές διεθνούς εμπορίας,είναι τα ακόλουθα :

Ευρισκόμενη στη εξέλιξη της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης,η Κοινότητα διακρίνεται από μία έντονη προσπάθεια δημιουργίας όσο το δυνατόν στενότερου δεσμού μεταξύ των μελών της.Κατά συνέπεια,κάθε μορφής διεθνοποίηση και παγκοσμιοποίηση φαίνεται να είναι μακριά από την τρέχουσα νοοτροπία της.

Ενας άλλος λόγος πηγάζει από την εκπεφρασμένη βούληση των ΕΚ να διαδραματίσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ρόλο στις εξελίξεις που διαδραματίζονται στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης.

⁸² Molsberger J. & Kotios A. : "The Single European Market of 1992 within the GATT of the Nineties". "A New GATT for the Nineties and Europe of '92" International Conference in Tübingen, Germany, 25-27 July 1990, pp 359-370.

⁸³ Anderson K. & Norheim H. op. cit. pp. 84 - 98.

Ο ρόλος της αυτός εκδηλώνεται τόσο με την προετοιμασία εισδοχής ως νέων συνδεδεμένων μελών την Τσεχοσλοβακία, την Ουγγαρία και την Πολωνία, όσο και, γενικώτερα, μέσω της αυξανόμενης χρηματοδότησης των χωρών αυτών από τα σχετικά Κοινοτικά προγράμματα.

Η κοινοτική βούληση αυτή διαφαίνεται και από τη μεταβολή του κλίματος που επικρατεί κατά τις διαπραγματεύσεις ορισμένων από τις χώρες αυτές για την ένταξή τους στην GATT.

Κατά τα προηγούμενα στάδια των σχετικών διαπραγματεύσεων επικρατούσε σκεπτικισμός εκ μέρους της GATT, σχετικά με το κατά πόσον θα ήταν σε θέση οι χώρες αυτές να αντεπεξέλθουν στους όρους ένταξής τους.

Αντίθετα, η αντιμετώπιση αυτή, σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες ενδείξεις, φαίνεται να έχει μεταβληθεί άρδην επι το ευνοϊκότερο, προφανώς μετά από σχετικές ευρωπαϊκές, αλλά και αμερικανικές, θετικές απόψεις.

Από την άλλη πλευρά όμως, η δομή του εμπορίου και των παραγωγικών δυνατοτήτων των χωρών αυτών προσομοιάζει, στη φάση αυτή, με εκείνες των αναπτυσσόμενων χωρών της Ασίας και της Ν. Αμερικής.

Είναι λοιπόν αναμενόμενη η εφαρμογή ευνοϊκών μέτρων για τις χώρες αυτές από τις ΕΚ, προκειμένου να βρεθούν σε θέση να συνυπάρξουν με τους υπόλοιπους Κοινοτικούς εταίρους.

Τα μέτρα αυτά όμως δεν μπορεί παρά να πλήξουν, έμμεσα ή άμεσα την εμπορική πολιτική της Κοινότητας απέναντι στις Λατινοαμερικανικές και τις Ασιατικές χώρες, λόγω της συναφούς εξαγωγικής των δραστηριότητας.

Αναπόφευκτα λοιπόν η κατάσταση αυτή συνηγορεί στην πραγματοποίηση περαιτέρω στροφής του Κοινοτικού ενδιαφέροντος προς τον Ευρωπαϊκό χώρο, εις βάρος των τρίτων χωρών.

Η ενσωμάτωση άλλωστε των χωρών της Αν. και Κεντρικής Ευρώπης στον ευρωπαϊκό χώρο, σε συνδυασμό με την προβλεπόμενη ανεργία στους ασχολούμενους με

τον γεωργικό τομέα,ως αποτέλεσμα της αναμόρφωσης της Γεωργίας,θα δημιουργήσει,υπερεπάρκεια προσφοράς εργατικών χειρών στον ευρωπαϊκό χώρο.

Η κατάσταση αυτή θα επιφέρει,πιθανότατα,ακόμα αυστηρότερα Κοινοτικά μέτρα κατά της μετανάστευσης από μη ευρωπαϊκές χώρες, επιτείνοντας έτσι την εσωτερική στρόφη της Κοινότητας.

Γιά τους παραπάνω λόγους,ο προσανατολισμός του ενδιαφέροντος της Κοινότητας προς την διαμόρφωση μιάς στενότερης ευρωπαϊκής συνεργασίας θα πρέπει να είναι αναμενόμενος⁸⁴.Πολύ περισσότερο μάλιστα τη στιγμή που σε περίπτωση επικράτησης του συστήματος διεθνούς εμπορίου με πυρήνα τα εμπορικά blocks,η Κοινότητα προηγείται σημαντικά των διεθνών εταίρων της,ως προς τη δομή,τους θεσμούς,τις διεργασίες κλπ.Αντίθετα η βιωσιμότητα,ή η επιτυχής εξέλιξη,των υπολοίπων υπάρχοντων -ή υπό ίδρυση- εμπορικών blocks,είναι αρκετά αμφίβολη,μιά που τα περισσότερα από αυτά είναι -ή θα είναι- προϊόντα αντίδρασης και προσπάθειας προσαρμογής στη νέα διαμορφούμενη διεθνή εμπορική πραγματικότητα και όχι προϊόντα μακροχρόνιας και,σχετικά,αβίαστης στρατηγικής επιλογής.

Εντούτοις,και παρόλη την ανωτέρω επιχειρηματολογία,δεν θα πρέπει να εκληφθεί ως τελική και οριστική επιλογή της Κοινότητας του συστήματος των Trading blocks,και αντίστοιχη απόρριψη της επιλογής του συστήματος παγκοσμιοποίησης του εμπορίου.Σε σχετικό άλλωστε ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αναφέρεται ότι το Ευρ. Κοινοβούλιο : "... υπογραμμίζει την αναγκαιότητα να μετασχηματισθεί η GATT το ταχύτερο δυνατό σε ένα λειτουργικό και αποτελεσματικό οργανισμό παγκοσμίου εμπορίου,με δεδομένες αρμοδιότητες και μιά μόνιμη Γραμματεία,ο οποίος να συμπεριλαμβάνει τους υπόλοιπους διεθνείς

⁸⁴ Vello D. ibid σελ.

οργανισμούς και καλεί την Επιτροπή να συμμετάσχει στην εξέταση των τρόπων μετασχηματισμού"⁸⁵.

Εξάλλου η Κοινότητα, τόσο σε επίπεδο Επίτροπής, όσο και σε επίπεδο επιτροπής 113, είχε αναποκριθεί θετικά σε πρόταση του Γ. Δ. της GATT κ. Dunkel, για μία πολιτική δήλωση, με αφορμή την κρίση στον Κόλπο, όπου, μεταξύ άλλων να υπογραμμίζεται "η ανάγκη για αναβάθμιση του ρόλου της GATT και η μετατροπή της σε Διεθνή Οργανισμό, ικανό να προστατεύσει την πολυμερή συνεργασία".⁸⁶

Κατά την άποψή μας, και με βάση τις τρέχουσες επελίξεις η πιθανότερη λοιπόν εξέλιξη είναι η Κοινότητα να ασχοληθεί παράλληλα με τις δυνατότητες εξέλιξης και των δύο συστημάτων, χωρίς να αποκλείσει ουσιαστικά κανένα, ακολουθώντας την, πιθανή, αντίστοιχη πολιτική των ΗΠΑ, η οποία αναφέρθηκε. Οι ουσιώδεις άλλωστε διαφορές απόψεων των κρατών μελών της σχετικά με τη μία ή την άλλη άποψη, και η συνήθης συμβιβαστική πολιτική της σε ανάλογες συγκρούσεις, συνηγορούν για την ώθησή της στην επιλογή αυτή.

Τοιουτοτρόπως, μετά την ολοκλήρωση της εσωτερικής στροφής της, η Κοινότητα είναι ενδεχόμενο να ασχοληθεί με τη δυνατότητα παγκοσμιοποίησης του εμπορίου, με βασικούς πυρήνες τις περιοχές αυτές.

Είναι επίσης πιθανό παρόμοια στάση τελικά να τηρήσουν και οι ΗΠΑ. Οι τελευταίες άλλωστε εφάρμοσαν ήδη το μοντέλο της παράλληλης διεξαγωγής πολυμερών διαπραγματεύσεων, με τη λήψη μονομερών ή ολιγομερών αποφάσεων και κατά την περίοδο του Γύρου.

⁸⁵ Ευρ. Κοινοβούλιο, Γύρος Ουρουγουάης, εγρ. Β3-905/90, σελ. 74, ολομέλεια, συνεδρίαση 14-18 Μαΐου 1990.

⁸⁶ Έκθεση της ΜΕΑ Βρυξελλών για τη συνεδρίαση της επιτροπής 113 (τακτικά μέλη) στις 7/9/90, σελ. 1.

Τοιουτοτρόπως δεν είναι απίθανη η προώθηση των Εμπορικών Περιοχών να αποτελέσει τελικά το πρώτο βήμα εξέλιξης της παγκοσμιοποίησης, με θεσμούς και διαδικασίες ο σχεδιασμός των οποίων θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο διαπραγματεύσεων ενός νέου Γύρου στα πλαίσια της GATT (ή WTO, όπως θα αποκαλείται πλέον).

Στην περίπτωση αυτή μάλιστα οι σχετικές διαπραγματεύσεις πιθανότατα να έχουν ευτυχέστερη κατάληξη από αυτές του Γύρου Ουρουγουάης. Πολύ περισσότερο μάλιστα που σε περίπτωση επικράτησης και περαιτέρω εξάπλωσης του συστήματος των Εμπορικών Περιοχών, οι διαπραγματεύσεις αυτές προβλέπεται να χαρακτηρισθούν από τη συμμετοχή ολιγαρίθμων σχετικά ομάθων από συνασπισμένα κράτη μέλη. Οι ομάδες αυτές, κατά συνέπεια, προβλέπεται να έχουν πλέον συγκεκριμένες και ρεαλιστικές θέσεις και απόψεις για την περαιτέρω οργάνωση του παγκόσμιου εμπορίου.

Το γεγονός αυτό είναι πιθανόν να επιδράσει θετικά στη αποτελεσματικότερη πορεία των σχετικών διαπραγματεύσεων, τη στιγμή που η ύπαρξη του μεγάλου αριθμού των ανεξάρτητα διαπραγματευόμενων εταίρων, οδήγησε σε γραφειοκρατική ακαμψία τον διαπραγματευτικό μηχανισμό της GATT, και υπήρξε από τους βασικούς παράγοντες οι οποίοι ευθύνονται για την προβληματική εξέλιξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το καθεστώς της GATT όπως διαφαίνεται από την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης,αντιμετώπισε την μεγαλύτερη κρίση του από την ίδρυσή του,το 1948,σε σημείο που να τεθεί εν αμφιβόλω και η ίδια η συνέχιση της ύπαρξής του.

Ο ουσιαστικός λόγος για την κρίση αυτή υπήρξε η αλλαγή του συσχετισμού δυνάμεων στην παγκόσμια οικονομία και η έλλειψη πλέον ηγεμονεύουσας ή,έστω, συνδιασμού ηγεμονεύουσων δυνάμεων με την δυνατότητα και τη βούληση υποστήριξής του ανωτέρω καθεστώτος,στοιχείο απαραίτητο για την βιωσιμότητά του.Οι ΗΠΑ,οι οποίες μέχρι πρόσφατα είχαν αναλάβει τον ρόλο αυτό,έχουν απωλέσει πλέον σημαντικό μέρος της κυριαρχίας των και,στη συνέχεια,πίεσαν τους υπολοίπους εταίρους των να συμμορφθούν προς τις ανάγκες τους,επισημαίνοντας ως διαπραγματευτικό όπλο,ακόμα και την κατάργηση της GATT, την οποία και ουσιαστικά δημιούργησαν.Από την άλλη πλευρά,οι υπόλοιποι κύριοι εμπορικοί εταίροι δεν φάνηκαν,και δεν φαίνονται,διατεθημένοι,ή ικανοί,να πάρουν την σκυτάλη της ηγεμονίας της GATT από τις ΗΠΑ.

Τοιούτοτρόπως,ακόμα και κατά την πλέον κρίσιμη φάση των διαπραγματεύσεων,κατα την περίοδο που ακολούθησε τη συνάντηση στο Heizel, και ενώ ο χρόνος διάρκειας των διαπραγματεύσεων ο οποίος είχε υπολογισθεί αρχικά,είχε παρέλθει προ πολλού,κανείς από τους διαπραγματευόμενους δεν φαίνονταν να είναι σε θέση να διακινδυνεύσει ασφαλείς προβλέψεις για το χρόνο και τα αποτελέσματα του Γύρου.

Η επικρατέστερη ωστόσο εκδοχή στους κύκλους των "διαπραγματευτών" της GATT μιλούσε για την επικράτηση της άποψης να υπάρξει οποσδήποτε επιτυχής κατάληξη των εργασιών του Γύρου.

Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η οποία υποστηριζόταν από σημαντικό αριθμό διαπραγματευόμενων εταίρων, η επιτυχία των διαπραγματεύσεων θα αποτελούσε ένα ακόμα μήνυμα για τη δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων σε διεθνές επίπεδο, μέσω των πολυμερών διαπραγματεύσεων και όχι μέσω μονομερών, ή ολιγομερών ενεργειών. Αξίζει άλλωστε να αναφερθεί εδώ και τα αποτελέσματα σχετική έρευνας του Overseas Development Institute, τα οποία είδαν το φως της δημοσιότητας. Σύμφωνα λοιπόν με αυτά οι αναπτυσσόμενες χώρες θα αυξήσουν κατά 3% τουλάχιστον τις εξαγωγές τους, σε περίπτωση που οι συνομιλίες στην GATT θα οδηγηθούν σε επιτυχή κατάληξη⁸⁷. Σε παρόμοια συμπεράσματα άλλωστε καταλήγουν και άλλοι οικονομολόγοι, οι οποίοι υπερθεματίζουν την ανάγκη επιτυχούς κατάυξης των διαπραγματεύσεων⁸⁸.

Οι απόψεις αυτές καθώς και η εξομάλυνση των διαφορών μεταξύ ΕΟΚ-ΗΠΑ, συνέβαλλαν σημαντικά ώστε να αποφασισθεί τελικά η αναβάθμιση της GATT από Συμφωνία σε Οργανισμό (WTO) και μάλιστα με αυξημένες αρμοδιότητες και με δυνατότητες επέκτασής του και σε νέους τομείς σχετιζόμενους με το εμπόριο (εμπόριο και περιβάλλον, εμπόριο και ανταγωνισμός κλπ)

Ανεξάρτητα πάντως από τις προαναφερόμενες θεωρίες και προβλέψεις, το βέβαιο είναι πάντως ότι το επίσημο πέρας του "Γύρου Ουρουγουάης", ακόμα και αν θεωρηθεί ως απολύτως θετικό, δεν θα σημαίνει κατ' ουδέναν τρόπο και το τέλος των διαπραγματεύσεων.

⁸⁷ - "Βήμα" : "Προς τον επόμενο γύρο ο Γύρος Ουρουγουάης". 24/11/91.

⁸⁸ Βλ. Nguyen T., Peroni C. and Wigle M. : "the Value of a Uruguay Round Success". The World Economy, Vol. 14, no. 4, Dec. 1991, pp. 359 -374, esp. p. 373.

Αντίθετα θα σηματοδοτήσει την έναρξη πολυάριθμων "ομάδων εργασίας" σε τεχνικό επίπεδο,στις οποίες τεχνοκράτες από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη της GATT,θα καταβάλλουν άοκνες και φιλότιμες προσπάθειες επι μακρόν, αγωνιζόμενοι να υλοποιήσουν,και συχνά να ερμηνεύσουν,της ειλημμένες αποφάσεις των υπουργών τους.

Από την άλλη πλευρά πάντως βρίσκονται οι ισχυρισμοιπερί "εμπορικών μπλόκ" τους οποίους υποστηρίζει ένα συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό αμερικανών πανεπιστημιακών.

Ενας από τους πιο γνωστούς εκφραστές της ομάδας αυτής,ο καθηγητής P. Lorens του πανεπιστημίου του Χαρβαρντ,υποστηρίζει ότι η διαμόρφωση περιφερειακών "μπλόκ" (π.χ. ΕΟΚ,Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου Καναδά-ΗΠΑ-Μεξικού κλπ),αντί να οδηγήσει σε μείωση των διαπεριφερειακών ανταλλαγών, όπως έγινε την περίοδο του '30, αντιθέτως,θα οδηγήσει σε αύξησή τους.Ετσι,π.χ.,η διαδικασία οικονομικής ενοποίησης των χωρών των ΕΚ,συνοδεύεται με μείωση των δασμών με χώρες εκτός του "μπλοκ"⁸⁹.

Η αμερικάνικη πρωτοβουλία για τη δημιουργία Ζώνης Ελευθέρων Εμπορικών Συναλλαγών μεταξύ Καναδά - Αμερικής - Μεξικού (NAFTA),έστω και αν θεωρήθηκε από πολλούς ως αντιπερισπασμός στην συντελούμενη Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και ανεξάρτητα από τις πολυάριθμες ατέλειες⁹⁰ και την κριτική την οποία δέχεται,⁹¹είναι πιθανόν να δημιουργήσει νέα δεδομένα στο διεθνή εμπορικό χώρο,με τη μορφή μιάς συνεργασίας μεταξύ εποπτευόμενων περιοχών κλειστών,σε μικρό ή μεγάλο βαθμό στο διεθνή ανταγωνισμό.

⁸⁹ "Βήμα" : "Ποιός δεν φοβάται τα εμπορικά μπλόκ".24/11/91.

⁹⁰ Shiells C. R.,Roland - holst D. W.,Reinert K. A. : "Modeling a North American Free Trade Area : Estimation of flexible Function Forms".Review of World Economics (Journal of the Kiel Institute of World Economics),129/1,Kiel,1993,pp. 54 - 76,esp. p. 74 & 75.

⁹¹ Prestowitz C. : "Why NAFTA Should Be Redone".The International Economy,Nov/Dec 1992,pp. 40 - 43.

Συνοψίζοντας,θα μπορούσαμε να ισχυρισθούμε ότι,ανεξάρτητα από τις ανωτέρω απόψεις,το γεγονός φαίνεται ότι είναι ότι στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων των κυριώτερων εμπορικών εταίρων,ήτοι των ΗΠΑ της ΕΟΚ και της Ιαπωνίας,λαμβάνουν χώραν διεργασίες,επιδρούν συνιστώσες και εξετάζονται εναλλακτικές δυνατότητες,σχετικά με την εξέλιξη του μελλοντικού συστήματος του διεθνούς εμπορίου.Εκτός από το μέλλον του διεθνούς εμπορίου,οι διεργασίες αυτές φαίνεται να έχουν και γενικότερη σημασία,την στιγμή που ουσιαστικά αφορούν,άμεσα πλέον,και το ύψος της συμβολής και επιροής των διαφόρων κρατών,ως ανεξάρτητες μονάδες,στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων σε διεθνές επίπεδο.Παρόλο που οι διεργασίες αυτές έχουν προχωρήσει σημαντικά,η διαμάχη μεταξύ των υποστηρικτων του πολυμερούς ή του περιφερειακού διεθνούς εμπορίου παραμένει αμφίροπη,με αποτέλεσμα να μην είναι ακόμα ξεκάθαρη η τελική επιλογή ενός εκάστου των διεθνών εταίρων.

Αντίθετα θα πρέπει να τονισθεί ότι αν και η προαναφερόμενη επιλογή φαίνεται για την ώρα οτι έχει επικρατήσει,εντούτοις και οι υπόλοιπες εναλλακτικές λύσεις δεν φαίνεται να τίθενται οριστικά στο περιθώριο από τους σχεδιαστές της διεθνούς εμπορικής πολιτικής.Οι εξελίξεις στο χώρο του διεθνούς εμπορίου έχουν τη δική τους δυναμική και κατά συνέπεια η πιθανότητα ενδεχόμενης στροφής προς το ολιγομερές εμπόριο παραμένει πάντοτε υπαρκτή και ορατή εφόσον οι συνθήκες το καλέσουν.

Τοιουτοτρόπως παραμένει,προς το παρόν αναπάντητη η κρίσιμη ερώτηση για το διεθνές εμπόριο : GATT ή Trading Blocks ; ή μήπως και τα δύο ;

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ¹

1. Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟ ΓΥΡΟ ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗΣ

Η Ελλάδα προσχώρησε στη GATT το 1950 με τον ΑΝ 1419/27-2-50. Το 1965 προστέθηκε το μέρος IV της GATT (Εμπόριο και Ανύπτυξη). Η Ελλάδα κύρωσε το IV Μέρος με τον ΑΝ 563/28-9-68.

Κατά την περίοδο της έναρξης των διαπραγματεύσεων στην Punta del Este, Αρμόδιο για τα θέματα της GATT ήταν το ΥΠΕΘΟ, το οποίο διατηρούσε στην Μόνιμο Αντιπροσωπεία στη Γενεύη εκπρόσωπό του, με βαθμό Οικονομικού Συμβούλου, ο οποίος παρακολουθούσε και συμμετείχε στις σχετικές εργασίες.

Όσον αφορά στην επάρκεια της Ελληνικής αντιπροσωπείας για την παρακολούθηση των προαναφερόμενων παραδοσιακών ομάδων οι οποίες λειτουργούσαν στα πλαίσια της GATT, μέχρι την περίοδο η οποία προηγήθηκε των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης, η παρουσία του υπαλλήλου αυτού ήταν αρκετή. Η κατάσταση αυτή όμως μεταβλήθηκε δραματικά με την έναρξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου και την οργάνωση του πλαισίου εργασίας το οποίο προαναφέρθηκε. Συγκεκριμένα οι πολυάριθμες επίσημες διαπραγματευτικές ομάδες του γύρου, αλλά και οι άτυπες ομάδες εργασίας, έκαναν αδύνατη την παρακολούθηση από ένα και μόνο άτομο, ακόμα και από άποψη φυσικής παρουσίας. Επιπλέον, οι αυξημένες υποχρεώσεις τις οποίες προβλέπετο να αναλάβει η ελληνική αντιπροσωπεία της Γενεύης, ενόψει της επερχόμενης ελληνικής προεδρίας (κατά το Β' εξάμηνο του 1998), προέβαλαν επιτακτική την ανάγκη ενίσχυσης του προσωπικού της.

Για τους λόγους αυτούς, και εξαιτίας της ιδιαίτερης σημασίας των διαπραγματεύσεων για την εξέλιξη του παγκόσμιου, του κοινοτικού αλλά, κατ' επέκταση, και του ελληνικού εμπορίου, αλλά και λόγω του ότι, όπως προαναφέρθηκε, τα διαπραγματευτικά θέματα του γύρου επιλύοντο πλέον κατά κανόνα, σε επίπεδο επιτροπής 113, το αρμόδιο Υπουργείο Εμπορίου ανέλαβε την πρωτοβουλία να αναμιχθεί ενεργά στην όλη διαδικασία. Σε πρώτη φάση επέστειλε δύο υπαλλήλους του στη Μ.Α. Γενεύης, με τον βαθμό του Εμπορικού Συμβούλου και Εμπορικού Ακολούθου αντίστοιχα, καθώς και γραμματειακή υποστήριξη. Στη συνέχεια δημιουργήθηκε στην κεντρική υπηρεσία ομάδα χειριστών των διαπραγματευτικών ομάδων του Γύρου. Το Υπουργείο Εμπορίου ανέλαβε την

¹ Στο παρόν μέρος, τα στοιχεία και τα επιχειρήματα τα οποία αναφέρονται βασίζονται, εφόσον δεν υπάρχει σχετική υποσημείωση, στην προσωπική εμπειρία του ερευνητού.

αρμοδιότητα όλων των Δ.Ο. του Γύρου,εκτός από τις ομάδες των TRIM's και των υπηρεσιών,τις οποίες είχε το ΥΠΕΘΟ,ενώ,φυσικά,την αρμοδιότητα για τη Δ.Ο. της Γεωργίας είχε το αρμόδιο υπουργείο.Δημιουργήθηκε επίσης η λεγόμενη Task Force,στελεχωμένη από συμβούλους των υπουργών Εξωτερικών,Εθνικής Οικονομίας,Εμπορίου και Γεωργίας,με κύριο έργο τον συντονισμό της ελληνικής εκπροσώπησης.Τέλος,λόγω της αυξανόμενης διαπλοκής των θεμάτων μεταξύ των διαπραγματευόμενων θεμάτων,αποφασίστηκε επίσης η συνάντηση των εθνικών εκπροσώπων σε τακτικά διαστήματα,προκειμένου να έχουν,ανα πάσσα στιγμή συνολική και πλήρη εικόνα των διαπραγματεύσεων.

Λαμβανομένων υπόψη των προαναφερόμενων περιστάσεων,θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το διαπραγματευτικό αυτό σχήμα κάλυψε τελικά,σε ικανοποιητικό βαθμό τις ανάγκες της ελληνικής Προεδρίας,η οποία μάλιστα συνέπεσε με την πορεία των διαπραγματεύσεων προς την υπουργική Σύνοδο στο Μόντρεαλ (Mid Term Review).

Το διάστημα από τη συνάντηση Μόντρεαλ-Γενεύης,έως την επόμενη ελληνική προεδρία,συνοδεύτηκε από το πάγωμα των διαπραγματεύσεων, αλλά και από τη συρρίκνωση των διαπραγματευτικών ομάδων σε τρεις.

Η κατάσταση αυτή επέφερε,όπως ήταν φυσικό ανάλογες μεταβολές και στον ελληνικό διαπραγματευτικό μηχανισμό.Στις αλλαγές αυτές συνέβαλλε σημαντικά και η αλλαγή της κυβερνήσεως.Η μεταβολή αυτή επέφερε,μεταξύ άλλων και αλλαγές στον κρατικό μηχανισμό,όπως την επαναφορά του βαθμού του Γεν. Διευθυντού,καθώς και την ανακατάταξη του κυβερνητικού μηχανισμού.Οι αλλαγές αυτές,είχαν άμεσες επιπτώσεις και στον σχετικό ελληνικό διαπραγματευτικό μηχανισμό. Τοιοιυτοτρόπως η δημιουργία θέσης Υπουργού Αναπληρωτή Εξωτερικού Εμπορίου στο ΥΠΕΘΟ,είχε,μεταξύ των άλλων ως αποτέλεσμα,την μεταφορά της Γεν. Διευθυνσης Εξωτερικού Εμπορίου (αρμόδιας για τις διαπραγματεύσεις στην GATT),από του ΥΠΕΜ στο ΥΠΕΘΟ.Αποτέλεσμα των μεταβολών αυτών υπήρξε,μεταξύ άλλων,και το ότι το σύνολο των διαπραγματεύσεων,εκτός από τον τομέα της γεωργίας,πέρασαν πλέον στην αρμοδιότητα του ΥΠΕΘΟ.Αρμόδιος για τις διαπραγματεύσεις ήταν πλέον ο Γ.Γ. Εξωτερικού Εμπορίου ο οποίος,μαζί με τον Γεν. Δντή Εξωτερικού Εμπορίου (ο οποίος ήταν τακτικό μέλος της επιτροπής 113) έφεραν το κύριο βάρος των διαπραγματεύσεων,τόσο σε πολιτικό,όσο και,εν μέρει,σε τεχνικό επίπεδο.Το έργο τους υποστηρίζονταν από το αρμόδιο τμήμα κοινοτικών υποθέσεων της Γεν. Δ/σης,ενώ οι επιμέρους διαπραγματευτές είχαν περάσει στο περιθώριο,ή είχαν απαλλαγεί των καθηκόντων τους.

Η κατάσταση αυτή παρέμεινε αναλλοίωτη έως τις παραμονές της τρίτης ελληνικής Προεδρίας, (το πρώτο εξάμηνο του 1994). Η δε εκ νέου αλλαγή της κυβέρνησης ένα μήνα πριν από την συμφωνία για τον τερματισμό του Γύρου (15/12/93) δεν επέφερε ουσιαστικές αλλαγές στο διαπραγματευτικό σχήμα. Αλλωστε κατά τα τελευταία στάδια των διαπραγματεύσεων, και μέχρι την τελική υπογραφή της Συμφωνίας στη σύνοδο του Μαρακές, οι αποφάσεις λαμβάνοντο σε αλληπάληλες συνόδους του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και συνεπώς το έργο των επιμέρους διαπραγματευστών, όλων των ΣΜ αλλά και της Ελλάδος, επικεντρώνονταν, κυρίως, στην παροχή συνεχούς ενημέρωσης και τεχνικής βοήθειας προς τους υπουργούς των.

2. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

Θα πρέπει να τονισθεί ότι οι ιδιάζουσες συνθήκες οι οποίες επικρατούσαν καθ' όλη την περίοδο των διαπραγματεύσεων του Γύρου, έως και την υπογραφή της Συμφωνίας στο Μαρακές, δεν ευνοούσαν οποιαδήποτε προσπάθεια για μία εμπεριστατωμένη ανάλυση των επιπτώσεων των διαπραγματεύσεων του Γύρου για ένα έκαστο από τα Συμβαλλόμενα Μέρη της GATT, συμπεριλαμβανόμενης και της Ελλάδος. Ο λόγος είναι ότι η πλειοψηφία των Συμβαλλόμενων Μερών (ΣΜ) συμπεριλαμβανομένης και της ΕΕ, ακολουθεί την αυτή διπλή τακτική: στο εσωτερικό μεγεθύνει τα διαπραγματευτικά οφέλη παρουσιάζοντας ως θρίαμβο το διαπραγματευτικό της έργο, ενώ στο εξωτερικό προβάλλει υπέρμετρα τις ζημίες από τον Γύρο, μιά που οι διαπραγματεύσεις δεν έχουν, τυπικά, ολοκληρωθεί, και συνεπώς υπάρχει πάντα περιθώριο για την βελτίωση των διαπραγματευτικών θέσεων. Για οποιαδήποτε πάντως απόπειρα ολοκληρωμένης προσέγγισης, θα πρέπει οπωσδήποτε να ληφθούν υπόψη, όχι μόνον τα επιμέρους κέρδη και οι ζημίες των ΣΜ στην GATT, αλλά και οι γενικότερες επιδράσεις των διαπραγματεύσεων στην εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου.

Είναι λοιπόν γεγονός ότι από την κατάληξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης εξαρτάτο, κατά μεγάλο μέρος, η περαιτέρω εξέλιξη του

διεθνούς εμπορίου, και η τελική επιλογή προς τον πολυμερισμό ή τον προστατευτισμό, με όλα τα επακόλουθα τα οποία συνεπάγεται η επιλογή αυτή.

Εφόσον οι διαπραγματεύσεις κατέληγαν σε επιτυχία (όπως τελικά συνέβη), το όλο εγχείρημα θα έδινε μία νέα θεσμική διάσταση στη GATT, η οποία μέχρι τώρα είχε τη μορφή "Συμφωνίας", γεγονός το οποίο περιόριζε σημαντικά τις δυνατότητές της, όσον αφορά το ρόλο της στο διεθνές εμπόριο. Ένα από τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων ήταν και η απόφαση μετεξέλιξης της GATT σε διεθνή οργανισμό (World Trade Organization -WTO-), με ευρύτατες αρμοδιότητες. Ο οργανισμός αυτός θα εκάλυπτε νέους τομείς, όπως αυτούς των υπηρεσιών, των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, και των επενδυτικών μέτρων που επιδρούν στο διεθνές εμπόριο, θα επέκτεινε τις ρυθμίσεις του σε πεδία εμπορίας τα οποία, έως την ίδρυσή του, περιβάλλοντο από πολύπλοκους μηχανισμούς και γενικότερα θα έδινε νέα ώθηση στο διεθνές εμπόριο. Αυτό θα σήμαινε μία σημαντική μείωση ή και απάλειψη φραγμών στη διακίνηση προϊόντων και υπηρεσιών, ύψους τεσσάρων τρισεκατομμυρίων δολλαρίων, τα οποία διασχίζουν τα εθνικά σύνορα κάθε χρόνο. Οι αναπτυσσόμενες χώρες θα διασφάλιζαν ανοικτές προσβάσεις στις αγορές των πλουσίων κρατών, που θα τους επέτρεπαν να εξάγουν βασικά προϊόντα τους, ενώ αντίστοιχα οι πλούσιες χώρες θα μπορούσαν να εμπορεύονται ευχερέστερα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, υπηρεσίες κλπ, τομείς στους οποίους κατέχουν συγκριτικό πλεονέκτημα.² Σύμφωνα με εκτιμήσεις εγκύρων αναλυτών, ακόμα και μία μερικώς επιτυχής κατάληξη των διαπραγματεύσεων, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μία αύξηση του παγκόσμιου εμπορίου κατά 100 δις δολάρια ετησίως.³

Από την άλλη πλευρά, ενδεχόμενη αποτυχία των διαπραγματεύσεων θα σήμαινε χρεοκοπία της GATT, η οποία ήταν πλέον φανερό ότι με την υπάρχουσα μορφή της ευρίσκετο σε αδυναμία να ανταπεξέλθει ικανοποιητικά στο ρόλο της, δηλαδή στη θεσμοθέτηση και επίβλεψη της τήρησης των κανόνων του συστήματος του πολυμερούς και ανοικτού διεθνούς εμπορικού συστήματος το οποίο εκπροσωπούσε. Κατόπιν τούτου υπήρχε πλέον ορατός ο κίνδυνος για επιστροφή στον προστατευτισμό και τα μονομερή μέτρα, πράγμα το οποίο θα είχε καταστροφικές συνέπειες ιδιαίτερα για την ΕΕ, η οποία βασίζει, κατά μεγάλο βαθμό την υπάρξη και την εξέλιξή της στο ανοιχτό διεθνές εμπόριο. Η παράλληλη με τις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, δραστηριοποίηση των ΗΠΑ για την υπογραφή της NAFTA, αλλά και άλλες παρόμοιες κινήσεις ασιατικών,

² Θ. Χριστοδουλίδης, Πρόλογος στην έκδοση: "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης. Η Κοινοτική και η Ελληνική Οπτική". Πάντειο Πανεπιστήμιο. Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα, 1991..

³ Εκτίμηση του Institute for International Economics. The Wall Street Journal, 8/11/90.

λατινοαμερικανικών χωρών κλπ,γιά την δημιουργία εμπορικών Blocks,έδινε ευκρινέστατα μηνύματα γιά τον άμεσο κίνδυνο γιά το μέλλον του ανοικτού διεθνούς εμπορικού συστήματος,και έκανε την ανάγκη επιτυχούς έκβασης των διαπραγματεύσεων του Γύρου ακόμα πιο επιτακτική.

Γιά τους παραπάνω λόγους,η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΚ),στις διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, δέν μπορούσε παρά να υποστηρίξει δραστήρια,τις προσπάθειες απελευθέρωσης του παγκόσμιου εμπορίου,από το οποίο εξαρτάται,σε σημαντικό βαθμό,η ευημερία της.Από την άλλη πλευρά όμως η ΕΕ αντιμετώπισε ένα σημαντικό πρόβλημα κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου,από το γεγονός ότι η υπό διαπραγμάτευση ενιαία κοινοτική αγορά θα ήταν,ουσιαστικά,ανοικτή στα προϊόντα και τις υπηρεσίες των τρίτων χωρών,με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ουσιαστικά κανένα σοβαρό κίνητρο γιά να προβούν οι διαπραγματευόμενοι εταίροι της στην GATT σε αντίστοιχες προς αυτήν παραχωρήσεις.

Τοιουτοτρόπως,προκειμένου να επιτύχει τους διαπραγματευτικούς της στόχους η ΕΕ,δεν μπορούσε να προβεί σε ικανοποιητικές παραχωρήσεις,παρά σε περιορισμένο αριθμό τομέων,όπως λ.χ. τα κλωστοϋφαντουργικά και η γεωργία.⁴

Τα προαναφερόμενα δεδομένα τα οποία επέδρασαν καθοριστικά στη διαμόρφωση της Κοινοτικής διαπραγματευτικής στρατηγικής, καθόρισαν, όπως ήταν φυσικό, και τα περιθώρια ελιγμών της Ελλάδος.Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα όφειλε,ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητος,να υποστηρίξει τους γενικότερους κοινοτικούς διαπραγματευτικούς στόχους,οι οποίοι θα οδηγούσαν σε γενικότερη ευημερία τον κοινοτικό χώρο,εντούτοις είχε ιδιαίτερες ευαισθησίες σχετικά με τα ανταλλάγματα τα οποία καλείτο να προσφέρει η ΕΕ.Ειδικότερα η Ελλάδα επεδίωξε την όσο το δυνατό μεγαλύτερη διατήρηση του κοινοτικού προστατευτισμού στα γεωργικά και τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα,διότι ο προστατευτισμός αυτός εξασφάλιζε την προνομιακή μεταχείριση των ελληνικών προϊόντων στην κοινοτική αγορά.Στο βαθμό που ο κοινοτικός αυτός προστατευτισμός θα έπρεπε να εξαλειφθεί,η Ελλάδα επεδίωκε την όσο το δυνατό πιο ανώδυνη μετάβαση στην τελική κατάσταση.

⁴ Κ. Στεφάνου : "Σύνοψη-Συμπεράσματα" στην έκδοση : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,Η Κοινοτική και η Ελληνική Οπτική".Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων,Αθήνα,1991..

Κατά τη διάρκεια των επτάχρονων διαπραγματεύσεων του Γύρου, η Ελλάδα, αντιμετώπισε, σχεδόν από την αρχή, σημαντικά προβλήματα κατά την υπεράσπιση των συμφερόντων της. Ο λόγος ήταν ότι, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των υπό διαπραγμάτευση τομέων, οι προτεραιότητες της πλειοψηφίας των κρατών μελών των ΕΚ διέφεραν σημαντικά από αυτές της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, όπως προαναφέρθηκε, η γενικότερη τάση των ΕΚ χαρακτηριζόταν από την ανάληψη πρωτοβουλιών με στόχο την περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, και ιδιαίτερα σε τομείς "αιχμής" για το διεθνές εμπόριο, όπως εκείνους των υπηρεσιών. Η γενικότερη αυτή θέση ερχόταν σε αντίθεση με τα συμφέροντα της Ελλάδος η οποία, αντίθετα, λόγω της χαμηλής ανταγωνιστικότητας των προϊόντων της και με τις υπάρχουσες δομές της βιομηχανίας της, ήταν φυσικό να επιδιώκει την διατήρηση της υπάρχουσας προστασίας στους περισσότερους από τους υπό διαπραγμάτευση τομείς, γεγονός το οποίο συχνά την έφερε σε ευθεία αντίθεση με τους περισσότερους εταίρους της στην Κοινότητα.

Με εξαίρεση λοιπόν τις διαπραγματεύσεις στον τομέα της Ναυτιλίας, όπου η Ελλάδα, έχοντας συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των υπολοίπων εταίρων της στην Κοινότητα, επεδίωκε την όσο το δυνατό μεγαλύτερη απελευθέρωση, στους υπόλοιπους τομείς η Ελλάδα έδωσε σκληρή μάχη όχι τόσο με σκοπό να κερδίσει, αλλά, κυρίως, για να χάσει όσο το δυνατόν λιγότερα. Από την άλλη πλευρά όμως δεν μπορούσε, αλλά και δεν θα έπρεπε, να εμποδίσει την ροή των διαπραγματεύσεων, από τις οποίες εξαρτάτο το μέλλον του διεθνούς, του κοινοτικού και, του ελληνικού εμπορίου.

Αναλυτικότερα, οι ελληνικές ευαισθησίες επικεντρώθηκαν στους ακόλουθους τομείς :

Α. Ναυτιλία. Ο τομέας της Ναυτιλίας ήταν ο μόνος τομέας, από τους υπό διαπραγμάτευση σε επίπεδο GATT, για τον οποίο η Ελλάδα εμάχετο για την πλήρη απελευθέρωσή του. Να σημειωθεί ότι ελληνική ναυτιλία αποτελεί το 47% της κοινοτικής, σε μεγάλη απόσταση από τις άλλες κοινοτικές χώρες (Βρετανία, Δανία κλπ).

Κατέχοντας συγκριτικό πλεονέκτημα στον τομέα αυτόν η ελληνική ναυτιλία, ήταν σε θέση, με τις υπάρχουσες συνθήκες, να υπερασπίζεται επιτυχώς τα συμφέροντά της. Για το λόγο αυτό επεδίωκε από την αρχή την εξαίρεση του τομέα από τις διαπραγματεύσεις της GATT, εκτιμώντας ότι το οποιοδήποτε καθεστώς προέκυπτε από τις διαπραγματεύσεις θα ήταν, κατά πάσα πιθανότητα, περισσότερο περιοριστικό από το ήδη υπάρχον. Η Ελλάδα είχε επανειλημμένα

υποβάλλει τεκμηριωμένες απόψεις στην Επιτροπή όσον αφορά τη θέση της αυτή. Το πρόβλημα ήταν ότι, για λόγους αρχής, η Επιτροπή δεν ήταν πρόθυμη να ζητήσει την εξαίρεση του οποιουδήποτε τομέα από την GATT, φοβούμενη ότι αυτό θα ήταν η αρχή για ανάλογα αιτήματα και από άλλα ΣΜ, πράγμα το οποίο θα είχε ως τελικό αποτέλεσμα την γενικότερη αποτυχία των διαπραγματεύσεων. Για τον λόγο αυτό επεχείρησε να ακολουθήσει τελικά μία διαδικασία "προσφορών" από τα ΣΜ, προκειμένου να εξασφαλισθεί η περαιτέρω απελευθέρωση του τομέα. Η Ελλάδα ακολούθησε τη διαδικασία αυτή παρόλο που, σύμφωνα με τις ελληνικές απόψεις, οι προτάσεις αυτές όχι μόνο δεν υπήρξαν ικανοποιητικές, αλλά οδηγούσαν και σε περιορισμό τον τομέα αυτόν, αφού οι λίγες χώρες οι οποίες υπέβαλαν προτάσεις, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις ΗΠΑ, προσπαθούσαν απλώς να νομιμοποιήσουν την εγχώρια προστατευτική τους νομοθεσία, εντάσσοντάς την στα πλαίσια της GATT. Επιπλέον όλες οι προτάσεις οι οποίες κατατέθηκαν με τη διαδικασία αυτή προέρχοντο από χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, οι οποίες ούτως ή άλλως είχαν προχωρήσει σε διαδικασίες απελευθέρωσης του τομέα, ενώ δεν υπήρχαν προσφορές από τις υπόλοιπες χώρες.

Για τους λόγους αυτούς η Ελλάδα, κατά την τελική φάση, αρνήθηκε να μπει στη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών αυτών, και ζητούσε την εξαίρεση του τομέα. Η Ελληνική αυτή θέση είχε άλλωστε και την πλήρη υποστήριξη και του εφοπλιστικού κλάδου, ο οποίος δημιούργησε και ανάλογο κλίμα στα διεθνή μέσα ενημέρωσης.

Η όλη αυτή διαδικασία εμπόδισε τελικά την Επιτροπή να υποχωρήσει στο θέμα της ναυτιλίας, πράγμα που από ανεπίσημες πληροφορίες, δεν ήταν, αρχικά, μέσα στις προθέσεις της. Η Ελλάδα επέτυχε τελικά την υιοθέτηση από το Συμβούλιο της θέσης της ότι οι υπάρχουσες προσφορές, από τα υπόλοιπα συμβαλλόμενα μέρη, όσον αφορά στην πορεία για περαιτέρω απελευθέρωση του τομέα, υπήρξαν απαράδεκτες και μη σοβαρές.

Κατόπιν τούτου αποφασίσθηκε, κατ'εξαίρεση, η διετής παράταση των διαπραγματεύσεων στον τομέα της Ναυτιλίας και μετά την υπογραφή της συμφωνίας. τον Απρίλιο του 94, με στόχο την εξάλειψη των υπαρχόντων προστατευτικών μέτρων στον τομέα αυτόν (Rollback). Κατά το διάστημα αυτό θα ισχύει στον τομέα αυτόν απεριόριστη Ρήτρα του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους, πράγμα που σημαίνει ότι δεν θα είναι δυνατόν να εφαρμόζονται νέες, διμερείς ή ολιγομερείς, συμφωνίες στον τομέα αυτόν, (Standstil) ενώ η Κοινότητα δεσμεύεται να διαφυλάξει με κάθε τρόπο κάθε ενδεχόμενη παρασπονδία.

Οι διαπραγματεύσεις αυτές αποφασίστηκε να διεξαχθούν από ειδική ομάδα στα πλαίσια της GATT, στην οποία η ε'αδα θα είχε τη δυνατότητα αυτοτελούς συμμετοχής, μετά την ικανοποίηση σχετικής απαίτησής της.

Εφόσον μετά το πέρας των διαπραγματεύσεων διεπιστώνετο ότι δεν υπήρχε ικανοποιητική συμβολή από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη προς την κατεύθυνση της απελευθέρωσης του τομέα, η Ναυτιλία θα εξαιρείτο οριστικά από την GATT.

Θα πρέπει να σημειωθεί και πάλι ότι όλες οι ανωτέρω θέσεις, υπήρξαν τα βασικά αιτήματα από την ελληνική πλευρά (η οποία υπέβαλε και σχετική μονομερή δήλωση κατά τη διάρκεια της τελικής διαπραγματεύσεως). Οι θέσεις αυτές κάλυπταν επίσης τα σχετικά αιτήματα των εκπροσώπων της ελληνικής ναυτιλίας.

Β. Οπτικοακουστικά. Για την Ελλάδα, όπως και για άλλες κοινοτικές χώρες ο τομέας αυτός παρουσίαζε μία ιδιαιτερότητα, αφού τα προϊόντα του δεν ήταν μόνο οικονομικά, αλλά, κυρίως, καλλιτεχνικά, πολιτιστικά και πνευματικά, πολλά δε από αυτή συντηρούντο, κυρίως, από επιδοτήσεις. Εχοντας ιδιαίτερη ευαισθησία στους τομείς αυτούς η Ελλάδα, επεδίωξε κατά τις διαπραγματεύσεις τη διατήρηση του δικαιώματος της ελευθερίας εφαρμογής εθνικών επιδοτήσεων στον τομέα αυτόν. Η θέση αυτή, η οποία υποστηριζέτο από τη Γαλλία, ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τις επιδιώξεις των ΗΠΑ, οι οποίες απαιτούσαν πλήρη απελευθέρωση του τομέα.

Το τελικό αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων ήταν προς το συμφέρον της Ελλάδος. Συγκεκριμένα η Κοινότητα παρέμεινε ελεύθερη να εφαρμόζει την μέχρι σήμερα πολιτική της στον τομέα αυτό. Κατόπιν τούτου, το γαλλικό και ελληνικό αίτημα για την διατήρηση του ισχύοντος καθεστώτος στήριξης των πολιτιστικών ευαισθησιών, όπως λ.χ. του εθνικού κινηματογράφου, ικανοποιήθηκε πλήρως.

Γ. Γεωργία. Από την στιγμή που οι διαπραγματεύσεις στον τομέα αυτόν οδήγησαν στην απόφαση μείωσης των κοινοτικών εξαγωγικών επιδοτήσεων, η προσπάθεια των ελλήνων διαπραγματευτών επικεντρώθηκε κυρίως στο να μην θιγούν τα λεγόμενα "μεσογειακά" προϊόντα (ελαιόλαδο, σταφίδα κλπ), με το σκεπτικό ότι στα προϊόντα αυτά δεν παρατηρούνται "διαρθρωτικά πλεονάσματα" και συνεπώς δεν προκαλούν στρεβλώσεις στο εμπόριο. Μετά την τελική απόφαση του Συμβουλίου για υποβολή προσφοράς στην οποία περιλαμβάνεται και μείωση της δασμολογικής προστασίας και για ορισμένα μεσογειακά προϊόντα, η ελληνική αντιπροσωπεία, με γραπτή δήλωσή της, εξήτησε από την Κοινότητα να εφαρμοσθεί η δέσμευση η οποία περιλαμβανέτο στα συμπεράσματα του Μικτού Συμβουλίου "Jumbo" (Γενικών Υποθέσεων -

Γεωργίας) στις 20/9/93. Σύμφωνα με την δέσμευση αυτή θα έπρεπε να ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση του εισοδήματος των παραγωγών και της κοινοτικής προτίμησης, στα προϊόντα των οποίων η Κοινή Οργάνωση Αγοράς δεν είχε ακόμη αναθεωρηθεί. Η Επιτροπή επιβεβαίωσε την ύπαρξη της δέσμευσης, χωρίς αυτό φυσικά να σημαίνει ότι δεν θα ήταν απαραίτητη στη συνέχεια η ύπαρξη έντονης ελληνικής κινητικότητας, για την ικανοποιητική μεθόδευση της υλοποίησης των αποφάσεων της Επιτροπής.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι, ανεξάρτητα από την κοινοτική δέσμευσή, η οποία έγινε προκειμένου να εξομαλυνθούν τα προβλήματα στον τομέα αυτόν, τα μεσογειακά προϊόντα τα οποία υφίσταντο ήδη τα αποτελέσματα της Αναμορφωμένης Αγροτικής Πολιτικής, επρόκειτο να υποστούν επίσης και τις επιπτώσεις της τελικής συμφωνίας (μείωση των εξαγωγικών επιδοτήσεων κατά 21%, κατ' όγκο, και 36% κατ' αξία, μείωση δασμών κατά 20%, ενώ για ορισμένα εξ αυτών - νωπά σταφύλια, νωπά αμύγδαλα, νωπά μήλα, χυμοί πορτοκαλιών, καρύδια - η μείωση ανέρχεται από 36-50%).

Θα πρέπει τέλος να αναφερθεί ότι μέχρι το 1990, η Ελλάδα είχε καταφέρει, κατά τις διαπραγματεύσεις στην GATT, την εξαίρεση των μεσογειακών από την κοινοτική προσφορά, με το αιτιολογικό ότι δεν ήταν πλεονασματικά και συνεπώς δεν προκαλούσαν εκτροπές εμπορίου. Τα μεσογειακά προϊόντα συμπεριλήφθηκαν στην κοινοτική προσφορά το 1990 και στη συνέχεια παρέμειναν μέχρι τέλους.

Δ. Κλωστοϋφαντουργικά. Για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, οι διαπραγματεύσεις του Γύρου κατέληξαν, όπως είναι ήδη γνωστό, στην απόφαση κατάργησης της Πολυϊνικής Συμφωνίας και προοδευτικής υπαγωγής των κανόνων της διεθνούς εμπορίας τους στο θεσμικό πλαίσιο της GATT.

Σύμφωνα λοιπόν με την τελική συμφωνία του Γύρου Ουρουγουάης, για την ομαλή μετάβαση του εμπορίου των κλωστ/κών από την Πολυϊνική στους κανόνες της GATT, προβλέποντο οι παρακάτω διασφαλίσεις: :

- Θέσπιση δεκαετούς μεταβατικής περιόδου.
- Ενίσχυση των κανόνων και πειθαρχιών της GATT, όσον αφορά την ανάγκη σεβασμού των διατάξεων που αφορούν την άσκηση αθεμίτων πρακτικών (dumping, επιδοτήσεις, πνευματική ιδιοκτησία), ώστε να υπάρχει η ευχέρεια, όταν απαιτείται, άμεσης λήψης μέτρων κατά των εισαγωγών αυτών.
- Η θέσπιση συγκεκριμένων ρυθμών απελευθέρωσης των κλωστ/κών σε τρία χρονικά στάδια, διάρκειας τριών, τεσσάρων και τριών χρόνων, με ρυθμούς αντίστοιχα 16%, 17% και 18%.

- Η θέσπιση ειδικής ρήτρας διασφάλισης που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από συμβαλλόμενο κράτος μέλος (ή,σε περίπτωση τελωνειακών ενώσεων,από κράτος μέλος της Τελωνειακής Ένωσης),κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου,σε έκτακτες περιπτώσεις μαζικών εισαγωγών,οι οποίες θα δημιουργούσαν,ή θα απειλούσαν να δημιουργήσουν,σοβαρά προβλήματα στην αγορά της εισάγουσας χώρας.

- Προβλέφθηκε επίσης η επιβολή ειδικών κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης Συμβαλλομένου μέρους προς τις διατάξεις της Συμφωνίας.

Τέλος,η παρακολούθηση της λειτουργίας και η αντιμετώπιση των προβλημάτων που τυχόν θα προέκυπταν από την εφαρμογή της Συμφωνίας αυτής,ανατέθηκε σε ειδική επιτροπή που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της GATT,με την ονομασία "Textiles Monitoring Body".

Οι παραπάνω πρόβλεψεις,πολλές από τις οποίες απετέλεσαν σχετικά διαπραγματευτικά αιτήματα της Ελλάδος,ικανοποιούσαν αρκετά από τα αιτήματα του κλάδου.Παρόλα αυτά,γεγονός ήταν ότι γιά τα κλωστοϋφαντουργικά και τα ενδύματα,οι επιπτώσεις της Συμφωνίας στην αντίστοιχη ελληνική βιομηχανία παρέμεναν αρνητικές.Ο λόγος ήταν ότι,όπως προαναφέρθηκε,στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων συμφωνήθηκε η κατάργησή της Πολυϊνικής Συμφωνίας,η οποία θέσπιζε ποσοτώσεις στις εισαγωγές από τρίτες χώρες,χαμηλού κόστους,καθώς και η ένταξη του τομέα στις διατάξεις της GATT,γεγονός που πρακτικά εσημαίνει περαιτέρω απελευθέρωση. Κατόπιν τούτου τα ελληνικά προϊόντα ήταν αναμενόμενο να υποστούν τον ισχυρό ανταγωνισμό των κλωστ/κών των αναπτυσσόμενων χωρών,όχι μόνο στην ελληνική,αλλά,κυρίως,στην αγορά των υπολοίπων κρατών μελών, λαμβανομένου υπόψην ότι ο κύριος όγκος των ελληνικών κλωστ/κών κατευθύνετο προς τις κοινοτικές χώρες.Θετικό ωστόσο σημείο της συμφωνίας θα έπρεπε να θεωρηθεί η απόφαση γιά σταδιακή μετάβαση από την Πολυϊνική Συμφωνία στην GATT,σε μιά περίοδο δέκα ετών,προκειμένου να δοθεί ο απαιτούμενος χρόνος στην κλωστοϋφαντουργία να αντιμετωπίσει τις επερχόμενες συνέπειες της απελευθέρωσης.Θετικό επίσης σημείο απετέλεσε και η σχετική απόφαση γιά ενδυνάμωση του σχετικού αμυντικού μηχανισμού των ΣΜ προκειμένου να αντιμετωπίσουν αθέμιτες πρακτικές από τις χώρες αυτές.Και τα δύο αυτά σημεία αποτελούσαν πάγια αιτήματα και της ελληνικής κλωστοϋφαντουργίας κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων.

Αντίθετα,αρνητικό σημείο στην όλη διαπραγμάτευση του τομέα των κλωστ/κών στην GATT απετέλεσε και η Πορτογαλλική επιτυχία, κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή,της "εκβιαστικής" σύνδεσης των αποτελεσμάτων του Γύρου

με τα προβλήματα της πορτογαλλικής κλωστοϋφαντουργίας. Η ενέργεια αυτή οδήγησε, τελικά, στην εξασφάλιση πιστώσεων για την κλωστοϋφαντουργία της ύψους 400 εκατ. ECU's σύν 100 εκατ. ECU's επιδότηση επιτοκίου.

Στο σημείο αυτό επισημαίνεται επίσης ότι αντίστοιχο πρόγραμμα χρηματοδότησης για την αναδιάρθρωση της ελληνικής βιομηχανίας κλωστ/κών και ενδυμάτων, το οποίο υπέβαλε η Ελλάδα προς την Κοινότητα το 1991, ύψους 1,9 δις ECU's, απορρίφθηκε από τις κοινοτικές αρχές. Υπήρξε βέβαια το κοινοτικό πρόγραμμα RETEXT για τα κλωστ/κα, το οποίο θεωρείται όμως μικρής εμβελείας. Υπάρχουν επίσης και τα ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης του ανθρωπίνου δυναμικού και έρευνας και ανάπτυξης (COMET, BRITE, ESPRIT, EUROTECHNERT, PETRA, SPRINT, EUROFORM), τα οποία θα μπορούσε να εκμεταλευνεί η Ελλάδα. Γεγονός είναι πάντως ότι κατά τη συγκεκριμένη φάση το όλο θέμα εμφανίστηκε, και δικαιολογημένα, ως μία μεγάλη διαπραγματευτική νίκη της Πορτογαλλίας και ιδιαίτερα τη στιγμή που αυτή μόνη επέτυχε τη στήριξη αυτή, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη (Ισπανία, Ελλάδα κλπ).

Αναλυτικότερα, το θέμα της προσπάθειας χρηματοδότησης της ελληνικής κλωστοϋφαντουργίας από την Κοινότητα έχει ως ακολούθως :

Τον Δεκέμβριο του 1990, με την ευκαιρία της αναμενόμενης τότε λήξης του Γύρου Ουρουγουάης, η ελληνική πλευρά υπέβαλε στην Κοινότητα μνημόνιο για χρηματοδότηση του εκσυγχρονισμού της ελληνικής κλωστοϋφαντουργίας. Το κείμενο αυτό συντάχθηκε από ομάδα υπηρεσιακών παραγόντων και των εκπροσώπων όλου του κλάδου στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλλία. Το κείμενο αυτό συνοδεύτηκε από μία μελέτη της εταιρίας WERNER για λογαριασμό της ETBA, στην οποία εξειδικεύτηκαν τα αιτήματα της ελληνικής πλευράς. Αίτημα της Ελλάδος ήταν η χρηματοδότηση εκ μέρους της Κοινότητας ενός προγράμματος εκσυγχρονισμού του κλάδου, συνολικού ύψους 1,9 δις ECU. Το πρόγραμμα αυτό περιελάμβανε κοινωνικά, μέτρα, τεχνική βοήθεια, προώθηση δικτύων διανομής κ.α, ενώ το 72% των πόρων του προγράμματος (1,368 δις ECU's αποτελούσε χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων.

Το πρόγραμμα αυτό δεν έγινε αποδεκτό από την Κοινότητα, παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή ουδέποτε έδωσε αρνητική απάντηση επισήμως. Βασικό επιχείρημα αποτελούσε το γεγονός ότι, στο βαθμό που η χώρα θα ήθελε να χρηματοδοτήσει τον κλάδο, στα πλαίσια μίας πολυκλαδικής στρατηγικής προσέγγισης για την ελληνική οικονομία, το κοινοτικό πλαίσιο στήριξης δίνει αυτή τη δυνατότητα. Η ελληνική πλευρά, μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1991 έθετε το θέμα σε κάθε ευκαιρία (π.χ. σε δήλωση της Επιτροπής μετά από απαίτηση Ελλάδος και Πορτογαλλίας για τη λήψη ειδικών μέτρων για την

κλωστοϋφαντουργία, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων των συμφωνιών συνδέσεων με την Πολωνία, Τσεχοσλοβακία και Ουγγαρία, η οποία κατέληξε στο πρόγραμμα RETEX), έκτοτε όμως οι προσπάθειες ατόνησαν. Οι λόγοι για την εξαθένηση των ελληνικών προσπαθειών φαίνεται ότι ήταν κυρίως δύο. Ο πρώτος, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπροσώπων του κλάδου, ήταν ότι η Πορτογάλλοι δήλωσαν απροθυμία να συνεχίσουν την κοινή προσπάθεια (προφανώς αποφασίζοντας να επιδιώξουν ατομική χρηματοδότηση, πράγμα που τελικά το επέτυχαν), γεγονός το οποίο οδήγησε στην εξαθένηση της σχετικής πίεσης προς την Κοινότητα. Ο δεύτερος λόγος σχετιζόταν με την αλλαγή των επιδιώξεων των εκπροσώπων του κλάδου, με βάση σχετική συνενόηση με την τότε ηγεσία του υπουργείου Βιομηχανίας.

Συγκεκριμένα, η τότε κυβέρνηση φαίνεται ότι προσπάθησε να ενσωματώσει στο Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης ένα κλαδικό πρόγραμμα για την κλωστοϋφαντουργία. Η προσπάθεια αυτή τελικά ατόνησε, πιθανώς λόγω του ότι οι προσανατολισμοί του Υπουργείου Βιομηχανίας άλλαξαν, στη συνέχεια, προς την κατεύθυνση μίας απόλυτα οριζόντιας βιομηχανικής πολιτικής που στόχευε στη χρηματοδότηση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων (τραπεζικός τομέας, έργα υποδομής με άμεση επίπτωση στη βιομηχανία, έρευνα, τεχνολογία κλπ). Προς την κατεύθυνση αυτή στόχευε και η μελέτη που εκπόνησε ομάδα μελετητών υπό την εποπτεία μελών του ΣΕΒ.

Η ανωτέρω ασάφεια, σε συνδυασμό με τις διαφορετικές, και πολλές φορές αντιτιθέμενες, προτεραιότητες των εκπροσώπων των επιμέρους κλάδων, μη εξαιρουμένης και της αδυναμίας συνεργασίας μεταξύ των σχετιζόμενων υπουργείων Οικονομικών και Εθν. Οικονομίας, οδήγησε στην αδυναμία της ελληνικής πλευράς να ενημερωθεί και αντιδράσει έγκαιρα και αποτελεσματικά στην εκδήλωση έντονης κινητικότητας και πρωτοβουλιών από την Πορτογαλία σε όλα τα επίπεδα.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, μη έχοντας χρόνο για μεθοδευμένη αντίδραση η ελληνική πλευρά καθώς και η γαλλική, εξήτησαν να εξετασθεί η δυνατότητα κατάρτισης ενός γενικότερου προγράμματος στήριξης του συνόλου της Κοινοτικής κλωστοϋφαντουργίας, με στόχο να χρησιμοποιήσουν ως "πιλότο" τη μεθόδευση της Πορτογαλλίας.

3. ΣΥΝΟΨΗ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός ότι η διοικητική δομή, η απουσία ειδικευμένων στελεχών στα θέματα της GATT καθώς και η έλλειψη αποτελεσματικού μηχανισμού παροχής διαρκούς και έγκαιρης ροής πληροφόρησης, καθιστούσε την Ελλάδα, ανέτοιμη να συμμετάσχει, επιτυχώς, σε διαπραγματεύσεις του εύρους, της σημασίας και της πολυπλοκότητας αυτών του Γύρου Ουρουγουάης, τουλάχιστον κατά τα αρχικά στάδιά τους.

Εντούτοις, υπό την πίεση των σχετικών υποχρεώσεων τις οποίες καλείτο να αναλάβει κατά τη επερχόμενη δεύτερη ελληνική προεδρία, η Ελλάδα κατόρθωσε να οργανώσει ικανοποιητικά το σχετικό διαπραγματευτικό μηχανισμό ο οποίος, παρόλες τις ελλείψεις του, της επέτρεψε και να ανταπεξέλθει θετικά στις υποχρεώσεις της ως προεδρεύουσα των ΕΚ, υποχρεώσεις οι οποίες κορυφώθηκαν κατά την Υπουργική Διάσκεψη στο Μόντρεαλ (Mid-term Review).

Από τη διάσκεψη του Μόντρεαλ και ύστερα, ο διαπραγματευτικός αυτός μηχανισμός ατόνησε, όπως άλλωστε ατόνησαν και οι διαπραγματεύσεις του Γύρου. Στην περίπτωση της Ελλάδος όμως, η εξέλιξη αυτή συνδιάστηκε από τη μεταφορά σηματικού βάρους των διαπραγματευτικών χειρισμών και πρωτοβουλιών από τους επιμέρους χειριστές προς τα ανώτατα στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης και την πολιτική ηγεσία. Το γεγονός αυτό από την μία πλευρά είχε θετικά αποτελέσματα, όσον αφορά την αύξηση του βαθμού ευαισθησίας της πολιτικής ηγεσίας, η οποία είχε άμεση πλέον αντίληψη των επιμέρους διαπραγματευτικών προβλημάτων του Γύρου. Επέδρασε επίσης θετικά στη βελτίωση της ταχύτητας αντίδρασης της Δημόσιας Διοίκησης, κατά τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες για την απεμπλοκή των διαπραγματεύσεων απαιτείτο κυρίως η άμεση εκδήλωση πολιτικής βούλησης, και ολιγότερο η υποβολή άρτια επεξεργασμένων τεχνοκρατικών προτάσεων. Οι περιπτώσεις αυτές υπήρξαν αρκετά συνηθισμένες κατά την περίοδο η οποία ακολούθησε την Υπουργική Διάσκεψη στο Μόντρεαλ και μέχρι τη συμφωνία ΕΟΚ-ΗΠΑ για τον τομέα της Γεωργίας τον Νοέμβριο του 1992.

Από την άλλη πλευρά όμως η εξέλιξη αυτή απέφερε αρνητικά αποτελέσματα όσον αφορά την σταθερότητα τροφοδότησης και ενημέρωσης της λεγόμενης "μνήμης" της Δημόσιας Διοίκησης, του μονίμου δηλαδή στελεχιακού δυναμικού της. Επέδρασε επίσης δυσμενώς στη δυνατότητα εμβάθυνσης και εμπεριστατωμένης ανάλυσης των των τεχνικών κειμένων του Γύρου από τους αρμόδιους εμπειρογνώμονες καθώς και την δυνατότητα άντλησης σημαντικών

πληροφοριών από τους ομοβαθμους τους,προκειμένου να έχουν έγκαιρη και άμεση ενημέρωση σχετικά με τις εξελίξεις των διαπραγματεύσεων.Αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής υπήρξε η εξασθένιση του του βαθμού ετοιμότητας και αντίδρασης της Διοίκησης σε περιόδους διαπραγματευτικών "κρίσεων".Χαρακτηριστικό παράδειγμα απετέλεσε άλλωστε η αδυναμία του μηχανισμού αυτού να συντονισθεί,να αντιδράσει έγκαιρα και να εκμεταλευθεί την Πορτογαλλική πρωτοβουλία σύνδεσης των αποτελεσμάτων του Γύρου με την ενίσχυση της κλωστοϋφαντουργίας.

Είχε όμως πράγματι τη δυνατότητα ο ελληνικός διαπραγματευτικός μηχανισμός να επηρεάσει ουσιαστικά την πορεία των διαπραγματεύσεων;

Το ερώτημα αυτό δεν είναι δυνατό,φυσικά,να αναφέρεται στη δυνατότητα της Ελλάδος να επιφέρει ουσιώδεις,εντυπωσιακές και ριζικές μεταβολές στο σύνολο της διαπραγματευτικής πολιτικής της Κοινότητας,αφού,κατά τις περιπτώσεις αυτές,ο ρόλος ενός εκάστου των κρατών μελών είναι και γνωστός και δεδομένος.Αναφέρεται όμως στη δυνατότητα επίτευξης μικρών επιμέρους διαπραγματευτικών επιτυχιών,οι οποίες όμως,στην περίπτωση κρατών μελών όπως η Ελλάδα,μπορούν να έχουν να έχουν καθοριστικά αποτελέσματα στην εξέλιξη του εμπορίου και της βιομηχανίας των.

Η Ελλάδα,όπως προαναφέρθηκε,λόγω των δομών,του προσανατολισμού και των προβλημάτων του εμπορίου και της βιομηχανίας της,ήταν υποχρεωμένη να τηρεί αμυντική στάση στους περισσότερους από τους υπό διαπραγμάτευση τομείς,γεγονός το οποίο συχνά την οδηγούσε σε αντίθεση με το σύνολο σχεδόν των εταίρων της στην ΕΚ.Εντούτοις, λαμβάνοντας αφορμή από την επιτυχή πορεία των διαπραγματεύσεων στον τομέα της Ναυτιλίας,μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι εφόσον η Ελλάδα ήταν εις θέση να επιλέξει, να συγκεκριμενοποιήσει,να οριοθετήσει και να υποστηρίξει με διάρκεια,συνέπεια και διαρκή και έγκαιρη τεκμηρίωση,τους διαπραγματευτικούς της στόχους,ήταν σε θέση να διεκδικήσει με αξιώσεις διαπραγματευτικές επιτυχίες.

Ανεξάρτητα πάντως από τις ανωτέρω επιπτώσεις του γύρου στο ελληνικό εμπόριο,δεν θα πρέπει να παραληφθεί,ο σχολιασμός της πλημελούς εκμετάλευσης από την Ελλάδα,των δυνατοτήτων τις οποίες παρείχαν οι διαπραγματεύσεις του Γύρου,στον τομέα της βελτίωσης της κατάρτισης των στελεχών της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης.

Συγκεκριμένα,ο Γύρος Ουρουγουάης,λόγω του εξαιρετικά εκτεταμένου εύρους των υπό διαπραγμάτευση τομέων τους οποίους περιελάμβανε,θα μπορούσε

να λεχθεί ότι είχε ως έργο την ριζική αναμόρφωση του συνόλου του θεσμικού πλαισίου του διεθνούς εμπορίου.

Κατά συνέπεια,κατά τη διάρκεια των επτάχρονων διαπραγματεύσεων εδίδετο η μοναδική ευκαιρία στα ενασχολούμενα στελέχη της δημόσιας διοίκησης να κατανοήσουν και να εμβαθύνουν στην όλη διαδικασία της δημιουργίας και διαμόρφωσης των εμπορικών κανόνων,οι οποίοι θα ρύθμιζαν το διεθνές εμπόριο,τουλάχιστον κατά την επόμενη δεκαετία.

Από την άποψη αυτή,το σύστημα ανάθεσης μίας εκάστης εκ των Δ.Ο. σε συγκεκριμένο χειριστή,το οποίο εφαρμόσθηκε κατά την πρώτη φάση των διαπραγματεύσεων,παρείχε τη δυνατότητα επιμόρφωσης και εξειδίκευσης των στελεχών του δημοσίου,σε διαδικασίες οι οποίες δεν θα επαναληφθούν με το εύρος των διαπραγματεύσεων του του Γύρου Ουρουγουάης,αφού ο νέος Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου προβλέπει τη σύγκλιση συσκέψεων Υπουργικού επιπέδου ανά διετία,προκειμένου να αποτραπεί πλέον η υπερβολική συσσώρευση των υπό διαπραγμάτευση θεμάτων η οποία απετέλεσε χαρακτηριστικό του Γύρου. Επιπλέον,η συνεχής ενασχόληση των χειριστών με τις εργασίες των Δ.Ο. της αρμοδιότητάς των τους έφερνε σε επαφή με ομολόγους των των άλλων κρατών,καθώς και με τους αντίστοιχους εμπειρογνώμονες της Επιτροπής.Το γεγονός αυτό τους έδινε τη δυνατότητα σημαντικότερων επαφών οι οποίες θα μπορούσαν να τους φανούν εξαιρετικά χρήσιμες στο μετέπειτα έργο τους στο δημόσιο,υπό την προϋπόθεση φυσικά ότι θα εξακολουθούσαν να ασχολούνται με τον τομέα του οποίου διαπραγματεύτηκαν.

Τέλος,το σύστημα των τακτικών επαφών και ανταλλαγών απόψεων μεταξύ των στελεχών αυτών,το οποίο ακολουθήθηκε ως το μέσον περίπου των διαπραγματεύσεων,τους έδινε την ευκαιρία,εκτός από τη διαμόρφωση σφαιρικότερης άποψης για τις διαπραγματεύσεις,να έχουν και τη δυνατότητα στενότερης συνεργασίας με τους συναδέλφους τους,γεγονός το οποίο βοηθούσε στην μετέπειτα εξέλιξη της όλης ομάδος σε ένα πυρήνα εξειδικευμένων στελεχών στο πεδίο του διεθνούς εμπορίου,ο οποίος,κατά την άποψή μας,είναι απαραίτητος για τη σημερινή δημόσια διοίκηση,λαμβανομένης μάλιστα υπόψη της ραγδαίας εξέλιξης και αναβάθμισης του ρόλου του διεθνούς εμπορίου.

Από την άποψη αυτή,και ανεξάρτητα από την κριτική της αποτελεσματικότητας της ελληνικής εκπροσώπησης κατά τα διάφορα στάδια του Γύρου,θεωρούμε ότι η αποδυνάμωση του πυρήνα αυτού,στέρησε το Δημόσιο από μιά μοναδική ευκαιρία δημιουργίας φυτωρίου εμπείρων στελεχών ειδικευμένων στο διεθνές εμπόριο,και μάλιστα με το μικρότερο δυνατό κόστος εκπαίδευσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abdulgawi A. Y. : "Developing Countries and Trade-Related aspects of Intellectual Property rights", UNCTAD, N.Y., 1989, σελ. 185 επ..
- Agence Europe.
- Aggarwal V. : "Liberal Protectionism: the International Politics of Organized Textile Trade", Berkely, University of California Press, 1985.
- Aho M.C.-Aronson J.D.: "Trade Talks. America Better Listen". Council on Foreign Relations Books, USA, 1985.
- Alford R.R. & Frieland R.: "Powers of Theory. Capitalism, the state, and democracy". Cambridge University Press 1985.
- Allen J. J. : "The European Common Market and the GATT". University Press of Washington D. C., 1960.
- Anderson K. & Norheim H. : "From Imperial to Regional Trade Preferences : Its Effect on Europe's Intra - and Extra Regional Trade". Review of World Economics, 129 /1, Kiel, 1993 σελ. 78 επ..
- Anell L. : "On the concept of an economic world order. Some theoretical points" στο M. Williams (ed) : "International Relations in the Twentieth Century", Macmillan, London, 1989, σελ. 276 επ.
- Anson R. & Simson P. : "World Textile Trade and Production Trends". The Economist Intelligence Unit, Special Report No. 118, London 1989.
- Αρχεία ΔΕΚ.
- Αρχεία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

- Αρχεία Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου..
- Αρχεία GATT.
- Αρχεία Ιαπωνικού Υπουργείου Οικονομικών.
- Αρχεία ΜΕΑ Βρυξελλών.
- Αρχεία ΜΕΑ Γενεύης.
- Αρχεία ΟΟΣΑ.
- Αρχεία ΥΠΕΘΟ.
- Αρχεία ΥΠΕΜ.
- Αρχεία ΥΠΕΞ.
- Avery W. P.& Rapkin D. P. (ed) : "America in a Changing World Political Economy",N. Y.,Longman,1982.
- Avery W. P. : "Eurogroups,Clientella and the European Community". International Organization,Vol. 29,No. 4,1975,σελ. 949 επ.
- Ayberk U. : "Le Mecanisme de la Prise des Decisions Communauteres en Matiere de Relations Internationales".E. Bruylant,Bruxelles,1978.
- Baker J. : "The Geopolitical Implicatio of the US-Canada Trade Pact".The International Economy,Vol. 2.,No 1,1988,σελ. 34 επ.
- Baker J. : "A New Trade Policy Strategy for America",ομιλία προς το Σύνδεσμο Καναδών Εισαγωγέων στο Τορόντο,στις 22/6/88.
- Balassa B. & Balassa C. : "Industrial Protection in Developed Countries".The World economy,June 1984,σελ. 180 επ.
- Balassa B.: "Interest of Developing Countries in the Urouguay Round".The World Economy,Vol. 11,No 1.March 1988,σελ. 39 επ.
- Balassa B.,Michalopoulos C.: "Liberalizing Trade Between Developed and Developing Countries".Journal of World Trade Law,No. 3,1986.
- Bancus M. : "Pacific Overture".the International Economy,Vol. 2,No 6,nov/Dec. 1988,σελ. 70 επ.

- Βαρουζάκης Σ. : "Διεθνείς Οργανισμοί", τόμος Α., Αθήνα 1980.
- Baughman L.M.: "Auctioning of Quotas:Lots of Pain for Little Gain".the World Economy, Vol 11, No 3, Sept. 1988, σελ. 327 επ.
- Baker J. : "The Geopolitical Implication of the US-Canada Trade Pact".The International Economy, No 1, Vol. 2, 1988, σελ. 34 επ.
- Baker J. : "A New Trade Policy Strategy for America".Ομιλία προς το Σύνδεσμο Καναδών Εισαγωγέων στο Τορόντο, στις 22/6/88.
- Beath J. : "Inovation, Intellectual property Rights and the U.R."A New GATT for the Nineties & Europe '92", international conference held in Tubingen, 25-27 July 1990, Nomos Verlagsgellschaft, Baden-Baden, 1991, σελ. 411 επ.
- Bello J. H & Holmer A. F.: "The Fast Track Debate:A Prescription for Pragmatism".International Lawyer, U.S Trade and Policy Series No. 20, Spring 1992, σελ. 188 επ.
- Benedek W. : "the Future of Multilateralism in the GATT Legal Order-Selective versus Global Aproaches"."New GATT for the Nineties and Europe '92", International Conference in Tubingen, Germany, 25-25 July, 1990, σελ. 397 επ.
- Benko R.: "Intellectual Property Rights and the Uruguay Roynd".The World Economy, Vol.11, No 2, June 1988, σελ. 218 επ.
- Berlin D. : "Organisation et Fonctionement de la Commission des Communautés Europeenes".Cassese S. (ed) : "The European Administration", I.I.A.S./EIPA, 1987, σελ. 21 επ.
- Bhagwati/Irwin : "The Return of the Reciprocitarians-US Trade Policy Today".The World Economy, No 10, 1989, σελ 109 επ.
- Bhagwati J. : "Regionalism VS Multilaterism".The World Economy, Vol. 15, No 5, Sept. '92, σελ. 535 επ.
- Bhagwati J.: "Departures from Multilateralism:Regionalism and Aggressive Unilateralism".The Economic Journal, No 100, December 1990, σελ. 1304 επ.

- Bhagwati J.: "Multilateralism at Risk.The GATT is Dead.Long Live The GATT".The World Economy,Vol. 13,No 2,June 1990,σελ. 149 επ.
- "Βήμα" : "Τί έγινε φέτος στο Νταβός".5/2/1989.
- "Βήμα" : "Προς τον επόμενο γύρο ο Γύρος Ουρουγουάης".24/11/91.
- "Βήμα" : "Ποιός δεν φοβάται τα εμπορικά μπλόκ",24/11/91.
- "Βήμα" : "Συνεργασία ή περιθώριο για τα μέλη της ASEAN; " 23/2/92.
- "Βήμα" : "Μερκοσουλ:Μιά ΕΟΚ στη Λατινική Αμερική",7/6/92.
- Bijoni P. "Intellectual Property Right and Intrnational Trade", UNCTAD,N.Y.,1989,σελ. 129 επ.
- Βλάχος Δ. : "Οι Επιπτώσεις των Διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης στην Ελληνική Κλωστοϋφαντουργία".Από την έκδοση : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης - Η Κοινοτική και η Ελληνική Οπτική".Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Αθήνα,Αύγουστος 1991,σελ. 19 επ.
- Brock G. : "Στο Ψυγείο ως το '93 η GATT". "Βήμα",15/3/92,αναδημοσίευση από τους "Times".
- Buelens F. : "The Creation of Regional Blocs in the World Economy".Intereconomics,May/June 1992,σελ. 124 επ.
- Γιαννόπουλος Γ.: "Οι εξωτερικές Οικονομικές Σχέσεις της ΕΟΚ".Στο Γιαννόπουλος,Κουτσούκος κ.α.,ΕΟΚ,Θέματα Κοινοτικής Πολιτικής, Εξάντας, Αθήνα,1979.
- Caporaso J. : "The Structure and Function of European Intergration".Goodyear Publ. Co.,California,1974.
- "The EC as an International Actor".Journal of European Intergrtation,1976.
- Carreau D.,Juillard P.-Flory M. : "Droit Economique International",Paris,1980 (2d ed).
- Clarke W.M.: "Planing for Europe:1992-Britain and the Common Internal Market". Waterlow,London,1989.

- Cobban M.: "Tropical Products in the Uruguay Round Negotiations." *The World Economy*, Vol. 11, No 2, June 1988, σελ. 233 επ.
- Coombes D. : "Politics and Bureaucracy in the European Community". London: PEP/Allen & Unwin, 1970.
- Corbet H.: "Transparency in the Conduct of Trade Policy". For a European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round convened by the Spanish Ministry of the Finance and the Economy and the Trade Policy Research Centre Madrid, Spain 2-4 Oct. 1986.
- Cowhey & Long : "Testing Theories of Regime Change; Hegemonic Decline or Surplus Capacity?" *International Organization*, Spring 1983, σελ. 57 επ.
- Cox R. W. : "Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method". *Millenium: Journal of International Studies*, Vol. 12, No 2, Summer 1983, σελ. 162 επ.
- Curzon G. & Curgon-Price V.: "Atlantic Trade Conflict: How Serious an Obstacle to a Successful GATT Round?" (paper). European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round, Madrid, Oct. 1986.
- Dam K.W. : "The GATT as an International Organization", *J.W.T.R.* No 2, 1968, σελ. 375 επ.
- Dam K. W. : "The GATT Law and International Economic Organization", The University of Chicago Press, USA, 1970.
- Davey W. J. : "U.S. Trade Law and Post Uruguay Round GATT: An Enduring Coexistence?". "A New GATT for the Nineties and Europe '92", International conference in Tübingen, Germany, 25-27/7/90, σελ. 373 επ.
- Deepak L. : "Trade Blocs and Multilateral Free Trade" *JCMS*, Vol. 31, No. 3, Sept. 1993, σελ. 350 επ.

- De Clercq W.: "The European Community and Gatt Negotiations on Trade in Services".Speech at General Asembly of the European Community Mortgage Federation,Brussels,20/6/1986.
- Diebold W. : "The End of ITO".Princeton Essays in International Finance No 16,1952.
- Διεθνές Νομισματικό Ταμείο : "Balance of Payments Statistics Yearbook,Part II,1985.
- Dolzer R. : "The Pfilosophy of the Declaration of Punta del Este"."New GATT for the Nineties",Tubingen Conference,25-27 July 1990,σελ. 33 επ.
- Doney J. : "International Human rights:A Regime Analysis".International Organozation No 40,3,Summer 1986,σελ. 602 επ.
- Duesterberg T. J. : "Global Competiveness and U.S.-EC Relations".The Washngton Quarterly,Vol. 16,No3,Summer 1993,σελ. 115.
- "Economist" : "GATT Brief.A better deal for poor countries",28/4/90.
- "Economist" : "Something old,something new",22/9/90.
- "Economist" : " Once and Future GATT",22/9/90.
- "Economist" : "The ITO that never was",22/9/90.
- "Economist" : "World Trade.Jousting for advantage",22/9/90.
- "Economist" : "The GATT Negotiations.Almost High Noon",9/2/91.
- "Economist" : "GATT's Last Chance",1/6/91
- "Economist",1/6/91 : "The Fast track West".
- "Economist" : Uruguay and apple pie",1/6/91.
- "Economist" : "Trade in Central America.To NAFTA and EMU,a Child",17/7/93.
- Economist : "Draw Partner" 25/9/93.
- Ehlerman C. D. : "The Scope of Article 113 of the EEC Treaty"(paper).10th FIDE Conference in Dublin,24 -26 June 1982.

- "Ελλάδα & ΕΟΚ" : "Διαπραγματεύσεις της GATT : Θα Υπάρξει Συμβιβασμός;" Ιανουάριος 1990.
- Emmott B.: "The Sun Also Sets: Why Japan will Not be Number One". Simon & Schuster, London, 1989.
- European Community News No 9/87, 2-4-87: "EC Issues Updated List of US Trade Barriers" (1987 Report on US Trade Barriers. EC Office of Press and Public Affairs, N.Y., Washington D. C. 1987.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων : " Η Ευρώπη Παγκόσμιος Εταίρος", Βρυξέλλες, 1991.
- European Parliament-Economic Series No 12: "Japan-EC Economic Relations".
- EUROSTAT.
- Erzan R. & Holmes P.: "Phasing Out the Multi-Fibre Arrangement". The world Economy, Vol. 13, No 2, June 1990, σελ. 191 επ.
- Evans J. : "The Kennedy Round in American Trade Policy-the Twilight of the GATT". USA, 1971. Synopsis by: Glick L. A., Book Review, Fordham Law Review, Oct 1972, σελ. 217 επ..
- Α. Φατούρος : "Διεθνές Δίκαι Αναπτύξεως", Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Θεσσαλονίκη, 1977.
- Feld W. : "The European Community". World Affairs, N. Y., 1976., σελ. 49 επ.
- Financial Times, 10/7/89: "Increasing the two way trade in hi-tech process".
- Finalyson / Zacher : "The GATT and the Regulation of Trade Barriers : Regime Dynamics and Function". International Organization 35, 1981, σελ. 561 επ.
- GATT Activities 1984-1992.
- Finger D. M., Keith H. & Douglas R. N. : "The Political Economy of Administred Protection". The American Economic Review, June 1982, σελ. 452 επ.

- Fitebett D. : "Argiculture"."The U.R.,A Handbook on the Multilateral Trade Negotiations",J. M. Finger & A. Olechowski (ed.),World Bank Publications, Washington D.C.,1987,σελ. 562 επ.
- GATT Basic Instruments and Selected Documents (B.I.S.D.).
- GATT : "International Trade,1985 - 1986",Geneva,1986.
- GATT DOC L/5846,12-7-85.
- GATT DOC L/5835,8-7-85.
- GATT DOC L/5818,7-6-85.
- GATT DOC L/5834,8-7-85.
- GATT DOC L/5831 5-7-85.
- GATT Focus-Bulletin d' information,1987 No 1.
- GATT Focus Bulletin d' Information,No 55,Juin-july 1988.
- GATT Focus Bulletin d' Information,No 79,Mars 1991.
- GATT International Trade,1987-1988.
- GATT Newsletter 1983-1993.
- GATT.Prospects for International Trade.Press Release 1374,26/9/1985.
- GATT Secretariat : "Updating the 1984 GATT Study "Textils and Clothing in thw World Economy".MTN.GNG/NG4/W/8,30-11-87.
- GATT:"Trade Policies for a Better Future.Proposals for Action".Geneva,1985.
- GATT : "Texte de l' Acord General sur les Tariffs Douaniers et le Commerce".Geneve,juliet 1986.
- GATT : "The Tokyo Round Agreements",Geneva,August 1986.
- Gonzalez Sanchez A. : "La negotiation des desisions communautaires par les fonctionnaires nationaux : les groupes du Conseil".R.F.A.P.,No 63,1992,σελ. 392 επ.
- Gibbs M. & Mashayekhi M. : "Elements of a Multilateral Framework on Principles and Roules for Trade in Services".UNCTAD,U.R.,N.Y. 1989,σελ. 81 επ.

- Glick L.A.: "Multilateral Trade Negotiations-World Trade After Tokyo Round".New Jersey,1984.
- Goybet C.: "Le GATT,l' Europe et la France".Revue du Marche Commun,Mars 1992,σελ. 201 επ.
- Greenway D.: "Trade Related Investment Measures:Political Economy Aspects and Issues for GATT".A New GATT for the Nineties & Europe '92,international conference held in Tübingen 25-27 July 1990,Nomos Verlagsgesellschaft,Baden - Baden,1991,σελ. 367 επ.
- Groothaert J. : "Le nouveau monde du Pacifique".Studia diplomatica,Vol. XLIII,1990,No 2,σελ. 75 επ.
- Groux J.,Manin P. : "Les Communautés Europeennes dans l' Ordre International". Perspectives Europeenes,Bruxelles,1984.
- Haas E. : "The Uniting of Europe:Political,Social and Economic Forces".Stanford University Press,USA, 1968.
- Haas E. : "Beyond the National State".Stanford University Press,Stanford,1984.
- Haggard/Simmons : "Theories of International Regimes".41 International Organization (summer 1987),σελ. 491 επ.
- Harmon T. : "Agriculture in the New Round:Interests & Issues"..Uruguay Round,Papers on Selected Issues,Unctad,N.Y. 1989,σελ. 221 επ.
- Harmon T. : "Natural Resource-Based Products in the U.R.".Uruguay Round,Papers on Selected Issues,Unctad,N.Y. 1989,σελ. 261 επ.
- Hayer - Renshaw F.,Lequensne Ch & Mayor Lopez P. : "The Permanent Representations of the Member States to the European Communities".J.C.M.S.,Vol. XXVIII,No 2,Dec 1989,σελ. 120 επ.
- Hening S. : "Power & Decision in Europe".Europotentials Press,London,1980.
- Hudec R. E. : "The GATT Legal System and the World Trade Diplomacy",Praeger,N.Y. 1975.

-Hidec R. E. : "GATT Dispute Settlement After the Tokyo Round:An Unfinished Bussiness".Cornell Int. Law Jurn. No 13,1980,σελ. 155 επ.

-Hidec R.E.: "Developing Countries in the GATT Legal system".The Trade Policy Research Centre,Thames Essay No. 50,gower Publishing Company,UK,1987.

-Hilf-Jacobs-Petersman (ed) : "The European Community and GATT". Antwerb-London-Frankfurt-Boston-N.Y.,1986.

-Hindley B.: "Introducing Services into the GATT".For a European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round convened by the Spanish Ministry of the Finance and the Economy and the Trade Policy Research Centre Madrit,Spain 2-4 Oct. 1986.

-Hoekman B.M.: "Servises as the Quid Pro Quo for a Safeguard Code".The World Economy,Vol. 11,No 2,June 1988.

-Huges G. & Newbery D. : "The Effects of Protectionism on Manufactured Exports from Developing Countries".Discussion Paper series No 14,London: Center for Economic Policy Reseach,1984.

-Holt S. : "The Common Market".London,Hamish Hamilton,1968.

-Hrbek R.: "Εθνικό κράτος και εθνικά συμφέροντα στη διαδικασία ενοποίησης της ΕΟΚ:Προοπτική 1992".Από το 1992 η Εξέλιξη της Εσωτερικής Αγοράς στην Ευρώπη και η Ελλάδα (επιμ. Π. Καζάκος),Ιονική Τράπεζα,1989,σελ. 513 επ.

-Huges G. & Newbery D. : "The Effects of protectionism on Manufactured Exports from Developing Countries".Discussion Paper series No 14,London: Center for Economic Policy Reseach,1984.

-IMF Survey,30 oct 1989

-Ιωακειμίδης Π.Κ.: "Οι Εξωτερικές Οικονομικές Σχέσεις και η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας".Εκδ. Παπαζήσης Αθήνα, 1982.

-Ιωακειμίδης Π.Κ.: "Ατυπη διάρθρωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας". Επιθεώρηση των ΕΚ,τεύχος 10-11,1991,σελ. 23 επ.

- Jackson J. : "World Trade and the Law of GATT",Indianapolis-N.Y.,1969.
- Jackson J. H. : "The Constitutional Structure for International Cooperation in Trade in Services and the Uruguay Round of GATT",Institute for International Economics,Washington D.C.,1988.
- Jackson J. H.: "Constructing a Constitution for Trade in Services".The World Economy,Vol. 11,No 2,June 1988,σελ. 187 επ.
- Jackson J. H.: "Consistency of Export-restraint Arrangements with the GATT".The World Economy Vol. 11,No 4,Dec. 1988,σελ. 487 επ.
- Jackson J.H. : "The World Trade System.Law and Policy of International Trade Relations".The MIT Press,Cambridge,1989.
- Jackson J.H.: "Restructuring the GATT System".The Royal Institute of International Affairs,Pinter Publishers,London 1990.
- Jelacic J.: "The U.S. Trade Outlook in 1992".Business America,April 6,1992.
- Johnson B. T. : "A.U. S. Strategy for GATT".Heritage Foundation Background, 18/1/81,σελ. 1 επ.
- Καζάκος Π.Β.: "Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα:Παρουσίαση και κριτική της Οικονομικής Ολοκλήρωσης στη Δυτική Ευρώπη".Εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα,1978.
- Καζάκος Π. : "Διεθνή Καθεστώτα και Οικονομικές Συναλλαγές",Μελέτες προς τιμήν του καθηγητού Α. Κανελλόπουλου,τόμος Α',Πειραιάς 1992,σελ. 273 επ.
- "Καθημερινή" : "Αγεφύρωτο το Χάσμα στην GATT",12/4/92,αναδημοσίευση από το "Time".
- Kakabase M. A. : "The Negotiating role of the Commission of the EC in GATT Tokyo Round".Ph. D. Thesis,LSE,London,1980.
- Kakabase M. A. : "The Tokyo Round and After".World Today Jul./Aug. '81,σελ. 304 επ.

- Καλαφάτη Θ. : "Η Ανάπτυξη των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων", από την έκδοση : "ΕΟΚ Πολυεθνικοποίηση διεθνές Εμπόριο και ο Ρόλος της Ελλάδος" (επιμ. Θ. Καλαφάτη), εκδ. Α. Σταμούλης, Αθήνα 1988, σελ. 85 επ.
- Καραμπαρμπούνης Χ.: "Δομή της Επιτροπής των ΕΚ". Επιθεώρηση των ΕΚ, 1991, σελ. 9 επ.
- Κατράνης Α.: "Η Αναθεώρηση του Διεθνούς Οικονομικού Συστήματος και ο Νέος Γύρος Πολυμερών Εμπορικών Διαπραγματεύσεων της GATT". Διεθνές Δίκαιο και Πολιτική, τεύχος 16, σελ. 155 επ.
- Κατσαρός Ν.: "Η ελληνική κλωστοϋφαντουργία ζητά τη βοήθεια της Κοινότητας". "Βήμα", 22/12/91.
- Keohan O: "Reciprocity in International Relations", International Organization, No 40, 1, 4 Winter 1986.
- Keohane R. and Nye J. : "Power and Independence", Boston, Little Brown, 1977.
- Kennedy P.: "The Rise and Fall of the Great Powers: Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000". Random House, New York, 1987.
- Keohane R. O. : "The Theory of Hegemonic stability and Changes in International System". Boulder CO, Westview Press, 1980.
- Kindleberger C. P. : "The World in Depression, 1929 - 1939" Berkeley: University of California press, 1973.
- Kirchner E. & Schwaiger K. : "The Role of Interest Groups in the European Community" Gower, 1981.
- Kissinger H.: "Προς νέες ισοροπίες στην Ασία". "Βήμα", 28/5/89.
- Kock K. : "International Trade Policy and the GATT, 1947-1967". Almqvist & Wiksell, Stockholm 1969.
- Koekkoek K.A.-Mennes L.B.M.: "Developing Countries in the New GATT Round" (paper). European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round, Madrid, Oct. 1986, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, σελ. 1 επ.

- Κόλλιας Δ. Σπαθόπουλος Φ. : "Το Περιεχόμενο μίας διεθνούς Συμφωνίας υπηρεσιών στα πλαίσια του Γύρου Ουρουγουάης της GATT".Οικονομικός Ταχυδρόμος,6/4/89.
- Κόρακας Α. : "Αποδοτικότητα και ΚΑΠ".Επιθεώρηση ΕΚ,τεύχος 10-11,1991,σελ. 93 επ.
- Κοντοπαναγιώτου Σ. : "Οι Διαπραγματεύσεις για τις Παρεμβάσεις στο Εμπόριο στα Πλαίσια της GATT και η Ελλάδα".Από την έκδοση "Οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,η κοινοτική και η ελληνική οπτική",Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα, 1991,σελ. 36 επ.
- Kostecki M.M.: "East-West Trade and the GATT System".Macmillan London,1979.
- Kortecki M. : "Grey Area Trade Policy".Gatt Secretariat,February 1986.
- Κουφάλης Σπ. : "Κοινοτικοί όροι για την κλωστοϋφαντουργία". "Οικονομικός Ταχυδρόμος",6/2/92,σελ.90.
- Krasner St. : "The Tokyo Round:Pluralistic Interests and Prospects for Stability in the Global Trading System".International Studies Quarterly,Dec. 1979,σελ. 1 επ.
- Krasner St. (ed.): "International Regimes".International Organization 36,(spring 1982),σελ. 491 επ.
- Kratochwill/Ruggie : "International Organization : A State of the Art and an Art of the State".International Organization 40,Autumn 1986,σελ. 753 επ.
- Krugman P : "Protectionism:Try if you like it".The international Economy,Vol. 4,No 3,1991,σελ. 35 επ.
- Lacharriere L. G. : "Dispute Settlement Procedures in The GATT System".European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round,Madrid,Oct. 1986.
- Ladreit de Lacharriere G.: "Dispute-settlement Procedures in the GATT System".European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round,Madrid,Oct. 1986.

- Laird S. & Messerlin P. : "Institutional Reform for Trade Liberalization".The World Economy,Vol. 13,No 2,June 1990,σελ. 230 επ.
- Lamb D.: "The Logic and Politics of the Next Trade Round".An address before the World Trade Conference,Chicago,April 25,1984.
- Lee Kuan Yew (πρωθυπουργός της Σιγκαπούρης): Συνέντευξη στην International Herald Tribune,12/9/88.
- Lehmann J. P. : "Japan's Position in the New GATT Round". European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round,Madrid,Oct. 1986,σελ. 12 επ.
- Lemaesquer M. : "Negotiations au GATT dans un climat d' aafrontement".Le Monde,Avril 1988.
- Lerce and Said : "Consepts of International Politics",1963.
- Levinson Ch. "Πληθωρισμός,Κεφάλαιο και Πολυεθνικές Επιχειρήσεις"εκδ Παπαζήση,1971.
- Lieber R. : "Interest Groups and Political Intergration"."Britich Entry into Europe.Pressure Groups in Britain" Kimber. R. & Richarson J.J. (ed),J. M. Dent & Sons,London 1974.
- Lindley H,Clark Jr. : "Our Do-It-Yourself Policy".Wall Street Journal,22 Sept. 1989.
- Lipson : "Standing Guard;Protecting Foreign Capital in the Ninteen and Twentieth Centuries",Berkeley,University of California Press,1985.
- Long O. : "La place du droit et ses limites dans le systeme commercial multilateral du GATT,182 R.C.A.D.I. Vol IV,1983,σελ. 62 επ.
- Louis J.V. : "La Communaute et ses Etas Membres dans les Relations Exterieures".J.E.I.,VI,1983,σελ. 203 επ.
- Low. P. & Cusman R. : "Tropical Products in the U.R.Uruguay Round,Papers on Selected Issues,Unctad,N.Y. 1989,σελ. 329 επ.

- Lutkenhorst Cf. W. : "Pacific Interdependencies - A Case for Large-scale Economic Cooperation".Intereconomics,Vol. 18,No 1,Jan/feb. 1983,σελ. 28 επ.
- Luyten P. : "Trade Agents for the Eighties".In Peeters T. (ed) : "United States-European Community Trade Relations"The Search for Common Ground".University of Leuven,1985.
- Luyten P. : "A View from a Fortress that never was"."A New GATT for the Nineties and Europe '92",Int. conf. in Tübingen,Germany,25-27 July,1990.
- Μακρυδημήτρη Α. - Πασσά Α. : "Η Ελληνική διοίκηση και ο Συντονισμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής", (ΕΚΕΜ) 1993.
- Μαραβέγιας Ν.: "Ελληνική Γεωργία και ΕΚ".Επιθεώρηση των ΕΚ,1991,10-11.
- Μαρδάς Δ. "Εμπορική σύρραξη ΗΠΑ-ΕΟΚ". "Ελευθεροτυπία",14/3/93.
- Maskus K.E. & Eby D.R.: "Developing New Rules and Disciplines on Trade-Related Investment Measures".The World Economy,Vol. 13,No 4,Dec 1990,σελ. 523 επ.
- Mayer P. : "La metamorphose.Essai sur le multilateralism et le bilaterisme".Economica,Paris 1983
- Μαυροειδής Π. - Μυρογιάννης Γ. : "Από το Μόντρεαλ στη Γενεύη.Σε εξέλιξη ο Νέος Κύκλος Διαπραγματεύσεων της GATT".Οικονομικός Ταχυδρόμος, 25/6/89,σελ. 37 επ.
- McCulloch R.: "Investment Policies in the GATT".The World Economy,Vol 13,No 4,Nov 1990,σελ. 541 επ.
- McCulloch R.: "Services and the Uruguay Round".A New GATT for the Nineties & Europe '92,international conference held in Tübingen 25-27 July 1990,Nomos Verlagsgesellschaft,Baden-Baden,1991,σελ. 329 επ.
- McDonald B.: "Agricultural Negotiations in the Uruguay Round".A New GATT for the Nineties & Europe '92,International Conference held in Tübingen 25-27 July 1990,Nomos Verlagsgesellschaft,Baden-Baden,1991,σελ. 299 επ.

- Mc Keown T. : "Hegemonic Stability Theory and 19th-Century Tariff Levels in Europe", *International Organization*, no 37, Winter 1983, σελ. 73 επ.
- Mendoza M. R. : "Latin America & Negotiations on Trade in Services", UNCTAD, N.Y., 1989, σελ. 57 επ.
- Messerlin P.A.: "Public Subsidies to Industry and Agriculture and Countervailing Duties". For a European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round convened by the Spanish Ministry of the Finance and the Economy and the Trade Policy Research Centre Madrid, Spain 2-4 Oct. 1986, σελ. 25 επ.
- Michalet R. : "Le Capitalisme Mondial", Paris 1985. OK -Michelman H.J. : "Organisational Effectiveness in a Multinational Bureaucrasy". Saxon House Ed., UK, 1978.
- Miner Ch. : "Large and Small Regional Trading Blocs and Trade Regimes Bias : A Comparison of the EC and CARICOM". *Review of World Economics*, 129/2, Kiel, 1993, σελ. 337 επ.
- Mishelman H. G. : "Organizational Effectiveness in a Multinational Bureaucrasy". Saxon House, London, 1978.
- Molsberger J. & Kotios A. : "The Single European Market of 1992 within the GATT of the Nineties". "A New GATT for the Nineties and Europe of '92" International Conference in Tübingen, Germany, 25-27 July 1990, σελ. 359 επ.
- "Monde" : "Sommet de Singapour. L' Association des nations de l' Asie du Sud-Est decide de creer une zone de libre-echange". 31/1/92.
- "Monde" : "Une autre Marche Commun", 30/8/92.
- Moore L.: "Agricultural Protection in Britain and its Economy-wide Effects". *The World Economy*, Vol. 11, No 2, June 1988, σελ. 249 επ.
- Morita A.: "Made in Japan". Εκδόσεις Ποές, 1988.

- Morita A.,Ishihara S.: "Η Ιαπωνία που Μπορεί να Πεί Οχι".Εκδόσεις Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνη,Αθήνα,1990.
- Μουτσάτσος Δ.: "Η μέτρηση της στήριξης στη γεωργία".Επιθεώρηση των ΕΚ,τεύχος 10-11,1991,σελ. 75 επ.
- Μουτσάτσος Δ.: "Εξωτερικές Οικονομικές Σχέσεις".Από το Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση,Θεωρία και Πολιτική,Θεμέλιο 1991,σελ. 257 επ.
- Μουτσάτσος Δ.: "Γύρος Ουρουγουάης - Γεωργία:Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση ή Σταδιακή Προσαρμογή; Το Ασύμπτωτο της Διαπραγμάτευσης".Από την έκδοση : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης - Η Κοινοτική και η Ελληνική Οπτική".Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Αθήνα,Αύγουστος 1991,σελ. 59 επ.
- Δ. Μουτσάτου "Οδυνηρός ο Γύρος Ουρουγουάης για την Ελλάδα". Οικονομικός Ταχυδρόμος,Φ 16,22/4/93.
- Μπερνίτσας Π. : "Δίκαιο αντιντάμπινγκ και μέτρα άμυνας κατά επιδοτημένων εισαγωγών στις ευρωπαϊκές κοινότητες".Εκδ. Ν. Σάκκουλα,Αθήνα,1987.
- Μπρεδήμας Α.: "Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο,τεύχος Α".Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα,1989.
- Mucchielli J-L & Mazerole F. : "Les Echanges Internationaux de Services de la France et les Negotiations Internationales",από το Messerlin P. & Vellas F. (ed) : "Conflits et Negotiations dans le Commerce International",Economica,Paris, 1989, σελ. 256 επ.
- Myrogiannis G.I.: "Dumping and EEC Anti-Dumping/Anti-Subsidies Policy". Loughborough University,U.K.,1986.
- Myrogiannis G.I."5 Years After Punta Del Este.New negotiations within Uruguay Round.". "North - South Cooperation",spesial issue,Athens,Jul. 1992,σελ. 38 επ.
- Μυρογιάννης Γ. : "Η Εξωτερική Εμπορική Πολιτική των ΕΚ και η Ελλάδα".ΟΠΕ/ΕΛΚΕΠΑ,Αθήνα 1990.

- Μυρογιάννης Γ.Ι.: "Ο ρόλος της GATT στην εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου". Από την έκδοση : "Οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης - Η Κοινοτική και η ελληνική οπτική". Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα 1991, σελ. 7 επ.
- Μυρογιάννης Γ.Ι.: "Προστατευτισμός ή πολυμερές εμπόριο;". Ναυτεμπορική, ειδική έκδοση, Σεπτέμβριος 1991, σελ. 21 επ.
- Μυρογιάννης Γ.Ι.: "Τα μέτρα εμπορικής άμυνας της ΕΟΚ μετά το 1992". Οικονομικός Ταχυδρόμος, 31/10/91, σελ. 68 επ.
- Nafilyan G. : "La Coordination Communautaire an Sein du GATT". Στο Stephanou C. (ed) : "La Communaute Europeenne et ses Etats Membres Dans les Enceintes Internationales". Collection Traveaux et Recherches de l' Institut du Droit de la Paix et du Developpement de l' Universite de Nice, 1985, σελ. 38 επ.
- Nayyar D. : "International Trade in services. Implications for Developing Countries". Exim Bank Commencement Day, Annual Lecture 1986, Bombay, 3/3/1986
- "Newsweek", 17/12/90 : "Head-on Collision". March 1991.
- Nguyen T., Perroni C. & Wigle R.M.: "The Value of a Uruguay Round Success". The world Economy, Vol. 14, No 4, Dec. 1991, σελ. 359 επ.
- Norall Ch. : "New Trends in Anti-dumping Practice in Brussels". The World Economy, March 1986.
- Νότης Β. : "Πλησιάζοντας στο Τέλος του Γύρου Ουρουγουάης". Σύγχρονα Θέματα, Τεύχος 47-48, Δεκέμβριος 1990.
- Nugent N. : "The Government and Politics of the European Community". McMillan Press, UK 1991.
- Oberk G. & Sidjanski D. : "L'Europe du Sude dans la Communaute Europeene". Press Universitaire de France, Paris, 1990.
- Oberk G. & Sidjanski D. : "Les Nouveaux Visages des Groups d' Interets Communautaire". Review d' Integration Europeene, 1987.

- OECD : "Agriculture Policies Markets and Trade, monitoring and Outlook".1990, Table in 1.
- Overseas Development Council, US Foreign Policy and the Third World: Agents 1985-86.
- Oxley A.: "The Challenge of Free Trade".Harvester Wheatsheaf, London, 1990.
- Oyejide T.A.: "The Participation of Developing Countries in the Uruguay Round: An African Perspective". A New GATT for the Nineties & Europe '92, international conference held in Tübingen 25-27 July 1990, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1991, σελ. 427 επ.
- Παπαγεωργίου Κ. : "Η Αγροτική Πολιτική". Από την έκδοση: "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Θεωρία και Πολιτική". Εκδ. "Θεμέλιο", 1991, σελ. 211 επ.
- Παπαδόπουλος Κ. : "Η αναμόρφωση του διεθνούς νομισματικού συστήματος και ο ρόλος της οικονομικής διπλωματίας σήμερα". σύγχρονα θέματα, Δεκ. 1987, σελ. 86 επ.
- Παπαδόπουλος Κ. Α. : "Οι Εξωτερικές Προεκτάσεις της Ολοκλήρωσης της Εσωτερικής Αγοράς". Επιθεώρηση των Ευρ. Κοινοτήτων, τεύχος 5, 1989, σελ. 89 επ.
- Παπαναστασίου Π.: "Ο Διεθνής Οικονομικός Ρόλος της Ιαπωνίας. Ελληνο - Ιαπωνικές Εμπορικές και Οικονομικές Σχέσεις". Εθν. Σχολή Δ. Διοίκησης, Μάρτιος 1990.
- Περάκης Σ. : "Οι Εξωτερικές Σχέσεις των Δώδεκα και ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μετά την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη". Επιθεώρηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, No 4, 1989, σελ. 31 επ.
- Πεσμαζόγλου Β.: "Η Εμπορική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον Τομέα της Κλωστοϋφαντουργίας". Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1990.
- Petersman E.-U. : "The European Communities and GATT on the Economic and Legal Functions of GATT Rules". Legal Issues of European Integration, 1982, σελ. 7 επ.

-Petriccione R. M. : "Uruguay subsidies Negotiation".Από την έκδοση Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης,η Ελληνική και η Κοινοτική Οπτική".Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων,Αθήνα 1991,σελ. 48 επ.

-Ponfret R. : "Uniquel Trade".The economics of discriminatory International Trade Policies,Oxford 1988.

-Povers D.: "1992:New Markets or Fortress Europe?".International Herald Tribune,5/12/88.

-Prestowitz C. : "A less powerful economy will make America less powerful".Harvard Bussiness Review,Vol. 66,No 6,Nov/Dec. 1988,σελ. 93 επ.

-Prestowitz C. : "Why NAFTA Should Be Redone".The International Economy,Nov/Dec 1992,σελ. 40 επ.

-Puri H. & Brusick P. : "TRIMs:Issues for developing countries in the U.R.",UNCTAD,N.Y.,1989,σελ. 203 επ.

-Putman R. : "The Logic of Two-Level Games.International Cooperation,domestic Politics and Western Summitry,1975-1986".Paper presented at the annual meeting of the American Political Association,Washington D. C.,1986.

-Qureshi A.H. : "The Role of GATT in the Management of Trade Blocs",J.W.T.L.,Vol 27,No 3,June 1993,σελ. 101 επ.

-Raux J. : "L' Action Commune des Etats Membres de la Communauté Europeene dans le Cadre des Organisations Internationales au Sens de l' Article 116 du Traite Cee (problematique).Stephanou C. (ed) : "La Communauté Europeenne et ses Etats Membres Dans les Enceintes Internationales".Collection Travaux et Recherches de l' Institut du Droit de la Paix et du Developpement de l' Universite de Nice,1985,σελ. 13 επ.

-R. C. A. D. I. 1983-VI.

- Roningen V. & Dixit P. : "Economic Implications of Agricultural Policy Reforms in Industrial Market Economies".USDA,Staff Report 1989.
- Rosenau J. N. : "Before Cooperation:Hegemons,regims and habit-driven actors in world practics".International Organization No 40,4,Autumn 1986,σελ. 881 επ.
- Ρουμελιώτη Π. : "Πολυεθνικές Επιχειρήσεις και Υπερκοστολογίες - Υποκοστολογήσεις",εκδ. Παπαζήση,Αθήνα 1978.
- Ρουμελιώτης Π.: "Το Αύριο της Ευρώπης".Εκδόσεις Λιβάνη,1992.
- Rrenco R. : "International Property Rights and the Uruguay Round".The World Economy,Vol. 13,No 2,June 1990,σελ. 217 επ.
- Ruggie : "International Regimes,Transaction and Change:Embedded Liberalism in the Postwar Economic Order".Kransner (ed.): "International Regimes". International Organization 36,Spring 1982,σελ. 379 επ.
- Russett B. : "The mysterious case of vanishing hegemony; or is Mark Twain really dead?.international Organization 39,2,spring 1985,σελ. 202 επ.
- Ryan C.: "Trade Liberasatin and Financial Services".A New GATT for the Nineties & Europe '92,international conference held in Tubingen 25-27 July 1990,Nomos Verlagsgellschaft,Baden-Baden,1991,σελ. 349 επ.
- Ρυλμόν Π. Λ. : "Το εργατικό κόστος στην κλωστοϋφαντουργία 50 χωρών". Οικονομικός Ταχυδρόμος,22/12/88.
- Sallivan S. : "Head-On Collision",Newsweek,17/12/90,σελ. 34 επ.
- Schott J. & Mazza J.: "Trade in Services and Developing Countries".J.O.T.L.,May-June 1986,σελ. 253 επ.
- Schott J. J. : "Free Trade Area and US Trade Policy".Institut for International Economics,Washington D.C.,1989,σελ. 253 επ.
- Schwieter A. : "The Urouguay Round and the Future of GATT".Swiss Bank Corporation,Economic and Financial Prospects,No 5,Oct/Nov 1988.

- Shailendra J. Anjaria, Naheed Kirmani & Arne B. Petersen : "Trade Policy Issues and Developing Countries". Occasional Paper No 38, International Monetary Fund, Washington D. C., 1985.
- Shiells C. R., Roland - holst D. W., Reinert K. A. : "Modeling a North American Free Trade Area : Estimation of flexible Function Forms". Review of World Economics (Journal of the Kiel Institute of World Economics), 129/1, Kiel, 1993, σελ. 54 επ.
- Shofield A. : "Modern Capitalism. The Chnging Balance of Public and Pribate Power". London OUP, 1965.
- Shailendra J. Anjaria, Naheed Kirmani & Arne B. Petersen : "Trade Policy Issues and Developing Countries". occasional Paper No 38, International Monetary Fund, Washington D. C., 1985.
- Shofield A. : "Modern Capitalism. The Changing of Public and Private Power". London PUP, 1965.
- Shonfield A. : "International Economic Relations of the Western World 1959-1971". Vol. 1, London, 1976.
- Sidjanski D. : "Pressure Groups and the European Community". Government and Opposition No 2, 1967, σελ. 397.
- Silverston Z. A. : "The Future of the Multi-fibre Arrangement". Her Majesty's Stationary Office, Dept. of Trade and Industry, UK, 1989.
- Siroen J.M. 9Prof. a l' universite d' Orleans) : "Sauver le multilaterisme". Le Monde, 5/5/92.
- Smaja D. : "Uruguay Round Negotiations, Textiles: Community and Greek Aspects". "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, η Ελληνική και η Κοινοτική Οπτική". Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα 1991, σελ. 14 επ.
- Snape R.H.: "Is Non-discrimination Really Dead?". The World Economy, Vol. 11, No 1, March 1988, σελ. 11 επ.

- Σπαθόπουλος Φ. : "Η Γενική Συμφωνία Εμπορίου Υπηρεσιών και η Ελληνική Στάση". Από την έκδοση : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης -Η Κοινοτική και η Ελληνική Οπτική". Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Αθήνα, Αύγουστος 1991, σελ. 81 επ.
- Σταμπόγλης Δ. : "Η ριψοκίνδυνη τακτική του κ. A. Dunkel". "Βήμα", 19/1/92.
- Στάγκος Π.-Φατούρος Α. : "Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο". Τεύχος Α', Θεσσαλονίκη, 1984.
- Στάγκος Π.Ν. : "Τα panel της GATT". εκδόσεις Σακκουλα, Θεσσαλονίκη, 1991.
- Στάνγκος Π.Ν. : "Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, τεύχος πρώτο: Εισαγωγή στο Δ. Οικον. Δίκαιο, Το Καθεστώς της GATT". Αριστοτέλειο Παν. Θεσσαλονίκης, 1992.
- Steenbergen J. : "Trade Regulatio after the Tokyo Roynnd". "Protection and the European Community" ed., Europa Institute, University of Amsterdam, 1983.
- Steiner : "The Search For Order in a Disorderly World : Worldviews and Prescription Decision Paradigms". 37 International Organization, Summer 1983, σελ. 373 επ.
- Στεφάνου Κ. : "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση". Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1991.
- Στεφάνου Κ. : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης. Συμπεράσματα Προοπτικές". Από την έκδοση : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης, η Κοινοτική και η ελληνική οπτική". Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κεντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα, 1991, σελ. 82 επ.
- Stewart F. : "Proposals for a review of GATT Article XVII :An Assessment". Uruguay Round, Papers on Selected Issues, Unctad, N.Y. 1989, σελ 1 επ.
- Strange S. : "The persistent myth of lost hegemony", International Organization No 41, Automn 1987, σελ. 56 επ.
- Strokes B. : "Apres GATT le Deluge?". National Journal, 12, Jan. 1991, σελ. 75 επ.
- Subramanian A. : "TRIPS and the Paradigm of the GATT: a Tropical, Temperate View". The World Economy, Vol. 13, December 1990, No 4, σελ. 509 επ.

- Swan D.: "The economics of the Common Market". Penguin, 6th ed, 1989.
- Szekely G. : "Japanese Need Not Apply. Why NAFTA Is Bad News For Japan". The International Economy, Nov/Dec 92, σελ. 44 επ.
- Tan A.: "Payments Imbalances, Sudden Surges and Safeguards". the World Economy, Vol. 12, No 3, Sept 1989, σελ. 325 επ.
- Tangermann S.: "Liberalization of Trade in Temperate-Zone Agricultural Products". For a European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round convened by the Spanish Ministry of the Finance and the Economy and the Trade Policy Research Centre Madrid, Spain 2-4 Oct. 1986, σελ. 5 επ.
- Takase T.: "Different Tariff treatments and the Uruguay Round". The World Economy, Vol. 4 No 3, Sept. 1988, σελ. 374 επ.
- "Takeshita-Miyazawa NIC squabble". The International Economy, Vol. 2, No 5, Sept./Oct. 1988, σελ. 16 επ.
- Talbot R. K. : "The Foundation of the CAP and the Development of US-EC Agriculture Trade Relations". "Confrontation or Negotiation. US Policy and European Agriculture" (ed). The Curry Foundation, London-N. Y., 1985, σελ. 15 επ.
- Taylor P. : "The European Communities as an Actor in International Society". J.E.I., 1982, σελ. 7 επ.
- Tetreault M. A. : "Regimes and Liberal World Orders", Alternatives, XIII, 1988, σελ. 5 επ.
- The Trade Policy Research Centre: "Has the Cavalry Arrived?: A Report on Trade Liberalisation and Economic Recovery, By a Study Group under the Chairmanship of B. Scott". Special Report No. 6, Trade Policy Research Centre, London, 1984.
- Tovias A.: "Trade Discrimination in the Thirties and Eighties". The World Economy Vol. 11, No 4, Dec. 1988.

- Tsinisizelis M. : "The Politics of the Common Agricultural Policy.A Study of Interest Group Politics", (Ph.D. Thesis), University of Manchester, U.K., 1985.
- Τσινισιζέλης Μ.: "Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΟΚ". Από το ΕΟΚ Πολυεθνικοποίηση, Διεθνές Εμπόριο και ο Ρόλος της Ελλάδας (επιμ. Θ. Καλαφάτη), εκδ. Σταμούλης, 1988, σελ. 46 επ.
- Τσινισιζέλης Μ.: "Εθνικό κράτος και οικονομική ολοκλήρωση: Μιά πρώτη θεωρητική προσέγγιση". Από το 1992 η Εξέλιξη της Εσωτερικής Αγοράς στην Ευρώπη και η Ελλάδα (επιμ. Π. Καζάκος), Ιονική Τράπεζα, 1989, σελ. 471 επ.
- Τσινισιζέλης Μ.Ι.: "Επαγγελματικές Οργανώσεις και Εσωτερική Αγορά". Από το 1992, Νομική-οικονομική & Πολιτική Διάσταση, Πανεπιστήμιο Αθηνών-Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Αθήνα 1989, σελ. 207 επ.
- Τσινισιζέλης Μ.Ι.: "Εισαγωγή στη Θεωρία της Πολιτικής Ενοποίησης και στους Θεσμούς των ΕΚ". Από το Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Θεωρία και Πολιτική, Θεμέλιο, 1991, σελ. 17 επ.
- Τσιπούρη Α.Ι.: "Βιομηχανική και Τεχνολογική Πολιτική". Από το Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Θεωρία και Πολιτική, Θεμέλιο, 1991, σελ. 235 επ.
- Tussie D.: "The Less Developed Countries and the World trading System: A Challenge to the GATT". Printer publishers, London, 1987.
- UNCTAD : "Trade and Development Report 1984". N.Y. 1985
- UNCTAD: "The Least Developed Countries 1986", Report. N.Y., 1987.
- UNCTAD: "Uruguay Round. Papers on Selected Issues". United Nations, N.Y. 1989.
- U.S., Dept. of State Bulletin, XII, 1945.
- Velo D.: "Η Ευρώπη και η νέα οικονομική τάξη". The Federalist No 1, 1992. Αναδημοσίευση στην "Ευρωπαϊκή Εκφραση", τεύχος 7, Οκτ. 1992, σελ. 13 επ.
- Vinde P.: Η κατάργηση των διαρθρωτικών ανισορροπιών, απάντηση στην πρόκληση της αλλαγής". Οικονομικός Ταχυδρόμος 12-7-89, σελ. 114 επ.

- Viner J. : "The Customs Union Issue".N.Y.,1950.
- Wallace E. : "Making Multilateral Negotiations Work".W. Wallace (ed) "The Dynamics of European Integration",Pinter Publishers,UK,1990.
- Weintraub S. : "Regionalism and the GATT:The North American Initiative".Sais Review,Winter/Spring 1991,σελ. 45 επ.
- Whalley J.: "Non-Discriminatory Discrimination:Special and Differential Treatment Under the GATT for Developing Countries".The Economic Journal 100,December 1990,σελ. 1318 επ.
- Wilcox C. : "A Charter for World Trade".N. Y.,Macmillan,1949
- Wolf M.: "Cutting Down the Mast:Selective Safeguards,the European Community and the International Trading System".For a European Meeting on the Position of the European Community in the New GATT Round convened by the Spanish Ministry of the Finance and the Economy and the Trade Policy Research Centre Madrid,Spain 2-4 Oct. 1986.
- World Development Report 1986.(Washington D.C. :Oxford University Press for the World Bank 1986.
- World Bank : "World Development Report 1986".N.Y. Oxford University Press,for the world Bank 1986.
- Wurzen D. : "Some Thoughts on the Final Outcome of the U.R. and on its Impact on Word Trade"."New GATT for the Nineties and Europe '92" Int. Cnf. in Tubingen,Germany,July 1990,Nomos Verlagsgesellschaft,Baden-Baden,1991,σελ. 55 επ.
- Χριστοδουλίδης Θ. : "Εξωτερικές Σχέσεις της ΕΟΚ".Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα,1990.
- Χριστοδουλίδης Θ.: "Η Διεθνής Διάσταση της ΕΟΚ". Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1985.

- Χριστοδουλίδης Θ. ,Πρόλογος στην έκδοση : "Οι Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης.Η Κοινοτική και η Ελληνική Οπτική".Πάντειο Πανεπιστήμιο,Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων,Αθήνα,1991.
- Yannopoulos G. : "Customs Unions and Trade conflicts:The enlargement of the EC".Routledge,London-N.Y.,1988.
- "Yeutter C:Point Man on Trade".Journal of Commerce,U.S.,8/5/86.
- Young O : "Resourse Regimes:Natural Resources and Sosial Institutions", Berkeley, University of Kalifornia Press,1982.
- Young O. : "International Regims: Problems of Consept Formulation",World Politics 32,April 1980,σελ. 331 επ.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ : 1

ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ
ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ (%).

ΧΩΡΑ* ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ '50 1984
Α' ΠΑΓΚ. ΠΟΛ.

ΗΠΑ	11.0	7.9	15.2
ΙΑΠΩΝΙΑ	29.5	18.8	24.2
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	38.3	35.1	52.8
ΓΑΛΛΙΑ	35.2	-	40.2
ΒΡΕΤΑΝΙΑ	43.5	30.4	47.0
ΙΤΑΛΙΑ	28.1	35.0	44.6
ΚΑΝΑΔΑΣ	32.2	31.2	47.3

* Η κατανομή των χωρών εέγινε με βάση το οικονομικό τους μέγεθος κατά το 1984.

Πηγή : World Development Report 1986.(Washington D.C. :Oxford University Press for the World Bank 1986.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 2

ΤΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΣΤΙΣ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟ 1989
(%)

ΧΩΡΑ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ
ΕΚ	16,2	15
ΗΠΑ	15,6	12
ΙΑΠΩΝΙΑ	7	9,1
ΕΣΣΔ	3,8	3,6
ΚΑΝΑΔΑΣ	3,8	3,6

Πηγή : Επιτροπή των ΕΚ : Η Ευρώπη Παγκόσμιος Εταίρος, 1991, σελ. 10.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 3

ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΤΩΝ ΕΚ
Ετος 1989 (%)

ΧΩΡΑ	ΩΣ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚ	ΩΣ ΠΕΛΑΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚ
ΕΖΕΣ	22,8	25,9
ΗΠΑ	18,7	18,8
ΙΑΠΩΝΙΑ	10,3	5
ΛΑΤΙΝ. ΑΜΕΡΙΚΗ	5,8	3,6
ΧΩΡΕΣ ΑΚΕ	4,4	3,4
ΕΣΣΔ	3,4	2,9

Πηγή : Επιτροπή των ΕΚ : Η Ευρώπη Παγκόσμιος Εταίρος, 1991, σελ. 12 & 13.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 4

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΗΣ (1963 - 1986)

Προστιθ. αξία σε

1963 - 73

1973 - 80

1980 - 86

σε σταθ. τιμές -

ετήσιο % μεταβολής

ΧΩΡΕΣ ΚΕΝΤΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (1)			
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ (2)	6.0	4.0	1.1
ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	6.7	5.2	2.4
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΟΥ	9.1	6.6	3.9
ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ			
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	4.4	-0.4	0.2
ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	2.1	-0.2	-0.1
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΟΥ	6.2	1.8	1.8
ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ			
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	4.7	2.5	2.8
ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	5.8	4.2	3.7
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΟΥ	7.4	5.7	5.3
Β. ΑΜΕΡΙΚΗ			1.4
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	5.5	-0.1	1.4
ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	1.6	0.7	-1.0
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΟΥ	5.5	1.8	2.5
ΕΟΚ			
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	2.3	-0.7	0.0
ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	1.6	-1.2	-1.0
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΟΥ	5.1	0.8	0.8
ΑΣΙΑ (3)			
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	3.7	3.5	3.5
ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	4.8	5.6	7.6
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΟΥ	6.5	6.4	10.1
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ			
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	4.9	1.4	1.0
ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	4.0	2.2	0.8
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΟΥ	7.2	3.3	2.7

(1) Συμπεριλαμβανόμενης και της Κίνας

(2) Συμπεριλαμβανόμενων και των πλεκτών ενδυμάτων.

(3) Εκτός της Ιαπωνίας

ΠΗΓΗ : Silberston Z. A. : "The Future of the Multi-Fibre arrangement". Her Majesty's Stationery Office, Dept. of Trade and Industry, London 1989, p. 11.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 5

ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΙΛΗ ΕΝΔΥΣΗΣ
ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ,ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ,1979 - 86
(1980 = 100)

	1979	1981	1982	1985	1986
ΧΩΡΕΣ ΚΕΝΤΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (1)					
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ (2)	98	101	100	106	107
ΕΙΛΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	95	103	103	112	115
ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ					
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	102	97	93	97	101
ΕΙΛΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	105	97	94	94	94
ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ					
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	98	101	101	110	118
ΕΙΛΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	96	105	104	114	124
ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ					
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	105	98	90	100	118
ΕΙΛΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	105	96	86	93	94
ΕΟΚ					
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	102	96	94	96	100
ΕΙΛΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	107	97	98	95	94
ΑΣΙΑ (3)					
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	96	105	103	115	123
ΕΙΛΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	95	111	112	134	155
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ					
ΚΛΩΣΤ/ΚΑ	100	99	97	103	106
ΕΙΛΗ ΕΝΔΥΣΗΣ	101	100	98	102	105

(1) Συμπεριλαμβανόμενης και της Κίνας

(2) Συμπεριλαμβανόμενων και των πλεκτών ενδυμάτων.

(3) Εκτός της Ιαπωνίας

ΠΗΓΗ : Anson R. & Simson P. : "World Textile Trade and Production Trends".
The Economist Intelligence Unit, Special Report No. 118, London 1989, p. 51.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 6

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ 50 ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΧΩΡΑ	1984	1987	1988
ΕΛΛΑΣ	4,3	4,00	4,47
ΤΑΪΒΑΝ	1,64	2,09	2,94
Ν. ΚΟΡΕΑ	1,89	1,77	2,29
ΧΟΝΚ - ΚΟΝΚ	1,65	1,93	2,19
ΜΕΞΙΚΟ	2,62	0,83	1,84
ΚΟΛΟΜΒΙΑ	2,81	1,66	1,69
ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	3,27	2,35	1,27
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	2,23	1,60	1,69
ΒΡΑΖΙΛΙΑ (Σ. ΠΑΟΛΟ)	1,63	2,07	1,19
ΒΡΑΖΙΛΙΑ (ΝΟΤΟΣ)	1,00	1,90	0,85
ΒΡΑΖΙΛΙΑ (ΒΟΡΑΣ)	0,93	0,90	0,64
ΚΕΝΥΑ	0,53	0,62	0,60
ΤΟΥΡΚΙΑ	1,19	1,28	1,01
ΙΝΔΙΑ	0,71	0,65	0,77
ΤΑΪΛΑΝΔΗ	0,56	0,58	0,66
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	0,90	1,19	0,41
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	0,49	0,37	0,40
ΝΗΓΗΡΙΑ	2,13	0,48	0,39
ΣΡΙ-ΛΑΝΚΑ	0,28	0,31	0,30
Λ. Δ. ΚΙΝΑΣ	0,26	0,23	0,27
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	0,23	0,20	0,22

ΠΗΓΗ : Π. Α. Ρυλμόν, Οικονομικός Ταχυδρόμος, 22/12/88, σελ. 66, καθώς και
Βλάχος Δ. : "Οι επιπτώσεις των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης της
GATT στην ελληνική κλωστοϋφαντουργία". Από την έκδοση "Οι
Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης στο Πλαίσιο της GATT", Πάντειο
Πανεπιστήμιο, Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθήνα, 1991, σελ. 21.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 7

ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
(BILLION SDRs)*

ΕΙΔΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΤΟΣ ΠΑΓΚ. ΕΙΣΟΔ. ΑΝΑΠΤΥΓΜ. ΑΝΑΠΤΥΣ.

ΝΑΥΤΙΛΙΑ(1)	1975	23.0	22.2	2.8
	1980	42.2	35.4	6.8
	1984	47.3	36.5	10.8
ΑΛΛΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ(2)	1975	27.4	21.7	5.6
	1980	61.1	46.2	14.9
	1984	71.6	53.1	18.5
ΤΑΞΙΔΙΑ (3)	1975	35.4	26.3	8.8
	1980	76.9	54.0	22.9
	1984	92.3	65.4	26.9
ΕΤΕΡΕΣ ΥΠΗΡ. ΙΔΙΩΤ. ΦΥΣΕΩΣ (4)	1975	47.3	39.6	7.5
	1980	108.5	84.5	24.0
	1984	139.7	100.0	39.7
ΕΤΕΡΕΣ ΥΠΗΡ. ΔΗΜΟΣ. ΦΥΣΕΩΣ (5)	1975	11.9	9.8	2.1
	1980	23.3	19.8	3.4
	1984	32.6	28.3	4.3
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (6)	1975	145.0	117.6	26.8
	1980	312.0	239.9	72.0
	1984	383.5	283.3	100.2

ΠΗΓΗ : Διεθνές Νομισματικό Ταμείο : "Balance of Payments Statistics Yearbook, Part II (1982;1985).

* SDRs : "Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα" (Νομισματική Μονάδα του Δ.Ν.Τ.)

(1) Περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ναύλοι, υπηρεσίες διανομής κατά την διάρκεια του ταξιδιού, ασφάλισεις κινητών αγαθών κλπ.

(2) Περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων υπηρεσίες προς τους επιβάτες, λιμενικές υπηρεσίες, επισκευές κλπ.

(3) Περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων γέυματα και ψυχαγωγία επιβατών κλπ.

(4) Τηλεπικοινωνίες, δηαφήμιση, συνδρομές σε περιοδικά.

(5) Υπηρεσίες οι οποίες απαιτούν συνδιαλλαγές των κυβερνήσεων και της Κεντρικής Τράπεζας.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 8

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ 1960 -85

(Μέσο ετήσιο ποσοστό αλλαγής σε όγκο)

ΜΕΓΕΘΟΣ	1960 - 69	1979 - 79	1980 - 83	1984	1985
ΕΞΑΓΩΓΕΣ					
Συνολικές	8.5	5.5	0.5	9.5	3.5
Αγροτικά	4.0	3.0	1.5	4.0	-1.0
Μεταλλεύματα	6.5	2.5	-5.5	2.0	-2.5
Βιομηχανικά	10.5	7.5	2.0	12.0	6.0
ΠΑΡΑΓΩΓΗ					
Συνολική	6.0	4.0	0.0	5.5	3.0
Αγροτικά	2.5	2.5	2.0	5.0	2.0
Μεταλλεύματα	5.0	3.5	-3.5	0.0	-2.0
Βιομηχανικά	7.4	4.5	1.0	7.0	4.0

ΠΗΓΗ : GATT : "International Trade, 1985 - 1986", Geneva, 1986. Επίσης Fitchett D. : "Agriculture". "The U.R., A Handbook on the Multilateral Trade Negotiations", J. M. Finger & A. Olechowski (ed.), World Bank Publications, Washington D.C., 1987, p. 169. _

ΠΙΝΑΚΑΣ : 9

ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ* ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΑ ΤΕΛΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

%

ΧΩΡΑ	1979-85	1986	1987	1988	1989
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	11	16	11	10	10
ΑΥΣΤΡΙΑ	29	49	51	49	44
ΚΑΝΑΔΑΣ	30	49	48	43	35
Ε.Κ.	35	50	48	43	38
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	57	68	73	74	72
ΙΑΠΩΝΙΑ	64	75	76	75	72
Ν. ΖΗΛΑΝΔΙΑ	23	33	14	7	5
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	71	76	76	76	74
ΣΟΥΗΔΙΑ	42	60	58	52	47
ΕΛΒΕΤΙΑ	67	80	82	80	75
ΗΠΑ	26	42	40	35	27

ΠΗΓΗ : OECD : "Agriculture Policies Markets and Trade, monitoring and Outlook".1990,Table in 1,καθώς και Κόρακας Α. : "Αποδοτικότητα και ΚΑΠ".Επιθεώρηση ΕΚ,τεύχος 10-11,1991,σελ. 97.

***Ισοδύναμο Επιδοτήσεων Παραγωγού (Producer Subsidy Equivalent:PSE)**
: Αξία των εισοδηματικών μεταβιβάσεων προς τους παραγωγούς τις οποίες προκαλεί η αγροτική πολιτική.Προέρχονται τόσο από τους καταναλωτές (λόγω της τεχνητής στήριξης υψηλότερων τιμών),όσο και από τους φορολογούμενους,ως αποτέλεσμα της απευθείας προς τους παραγωγούς επιδοτήσεις ή άλλες μορφές στήριξης.(Α. Κόρακας,ibid.).

ΠΙΝΑΚΑΣ : 10

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Προέλευση επιπτώσεων	ΗΠΑ	Καναδάς	ΕΟΚ 12	Λοιπές χώρες Δ. Ευρώπης	Ιαπωνία	Αυστραλία	Ν. Ζηλανδία	Οικονομίες Κεντρ. Σχεδ.	Αναπτυσσόμενες	Σύνολο
ΗΠΑ		-0.7	-7.2	-0.8	-0.5	-0.6	-0.5	-2.7	-4.3	-17.4
Καναδάς	-7		-1.2							-3.8
ΕΟΚ 12	-8.1	-1.6		-1.2	-0.8	-1.2	-1.1	-4.9	-7.6	-26.7
Χώρες Δ. Ευρώπης	-1.1		-1.1							-4.8
Ιαπωνία	-1.2		-2.0							-10.3
Αυστραλία	-0.2		-0.3							-0.9
Ν. Ζηλανδία	-0.1		-0.1							-0.1
Σύνολο από πολιτικές των άλλων	-11.3		-12.5							-64.0

ΠΗΓΗ : Roningen V. & Dixit P. : "Economic Implications of Agricultural Policy Reforms in Industrial Market Economies". USDA, Staff Report 1989, Table 9.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 11

ΕΤΗΣΙΕΣ ΑΠΩΛΕΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΓΡΟΤΕΣ

ΕΤΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ : 1986/87

(ΑΞΙΕΣ ΣΕ ΔΙΣ US \$)

Χώρα ή περιοχή	Αγρότες εισπράτουν (α)	καταναλωτές μεταβιβάζουν (β)	φορολογούμενοι μεταβιβάζουν	ισοζύγιο (γ) (1)	Απώλεια ανά μονάδα (2)	Συντ/στής ωφελείας αγροτών (3)
ΗΠΑ	26.3	6.0	30.3	9.2	1.38	72
ΕΟΚ	33.3	32.6	15.6	14.9	1.45	69
Λοιπή Δ. Ευρώπη	8.8	4.3	6.3	1.9	1.21	82
Ιαπωνία	22.6	27.7	5.7	8.6	1.48	68
Αυστραλία	0.6	- 0.5	1.1	0.1	1.16	86

ΠΗΓΗ : Roningen V. & Dixit P. : "Economic Implications of Agricultural Policy Reforms in Industrial Market Economies". USDA, Staff Report 1989, Table 8.

(1) Ισοζύγιο : Αλγευρικό άθροισμα : Είσπραξη αγροτών (+), δαπάνη καταναλωτών (-), δαπάνη φορολογουμένων (-).

(2) Δηλαδή πόσα δολάρια θυσιάζουν φορολογούμενοι και καταναλωτές για κάθε δολάριο που εισπράτουν οι αγρότες.

(3) $(\alpha) / (\beta) + (\gamma) \times 100$ (Κόρακας Α. ibid. σελ.100).

ΠΙΝΑΚΑΣ : 12

ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΕΞΑΓΩΓΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟ 1984
(ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΤΗΝ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ)

Α/Α ΣΤΗΝ ΠΑΓΚ. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΧΩΡΑ % ΣΤΙΣ ΠΑΓΚ. ΕΞΑΓΩΓΕΣ

1984 1973 1984 1973

1	1	ΗΠΑ	11.4	12.2
2	2	Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ	8.9	11.7
3	3	ΙΑΠΩΝΙΑ	8.9	6.4
4	4	ΓΑΛΛΙΑ	4.9	6.3
5	5	Η. Β.	4.9	5.3
6	10	ΕΣΣΔ	4.8	3.7
7	6	ΚΑΝΑΔΑΣ	4.4	4.4
8	9	ΙΤΑΛΙΑ	3.8	3.9
9	7	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	3.4	4.2
10	8	ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞ	2.7	3.9
11	14	Σ. ΑΡΑΒΙΑ	2.1	1.6
12	17	ΤΑΙΒΑΝ	1.6	0.8
13	11	ΣΟΥΗΔΙΑ	1.5	2.1
14	35	Ν. ΚΟΡΕΑ	1.5	0.6
15	24	ΧΟΝΓ ΚΟΝΓ	1.5	0.9
16	19	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	1.4	1.1
17	12	ΕΛΒΕΤΙΑ	1.3	1.7
18	21	ΚΙΝΑ	1.3	1.0
19	41	ΜΕΞΙΚΟ	1.3	0.4
20	23	ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	1.3	0.6
Συνολικό μερίδιο των χωρών αυτών:			72.9	73.5
Επι συνολ. εμπορίου:			100.0	100.0

Πηγή : GATT.Prospects for International Trade.Press Release 1374,26/9/1985.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 13

ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΕΙΣ ΤΟ 1984
(ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΤΗΝ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ)

Α/Α ΣΤΗΝ ΠΑΓΚ. ΚΑΤΑΤΑΞΗ		ΧΩΡΑ	% ΣΤΙΣ ΠΑΓΚ.ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	
1984	1973		1984	1973
1	1	ΗΠΑ	17.1	11.6
2	2	Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ	7.6	9.2
3	4	ΙΑΠΩΝΙΑ	6.7	6.5
4	3	Η. Β.	5.3	6.6
5	5	ΓΑΛΛΙΑ	5.2	6.3
6	6	ΙΤΑΛΙΑ	4.1	4.7
7	10	ΕΣΣΔ	4.0	3.6
8	8	ΚΑΝΑΔΑΣ	3.8	3.9
9	7	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	3.1	4.1
10	9	ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞ	2.7	3.7
11	47	Σ. ΑΡΑΒΙΑ	1.7	0.3
12	29	Ν. ΚΟΡΕΑ	1.5	0.7
13	11	ΕΛΒΕΤΙΑ	1.5	2.0
14	13	ΙΣΠΑΝΙΑ	1.4	1.6
15	24	ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	1.4	0.9
16	22	ΧΟΝΚ - ΚΟΝΚ	1.4	1.0
17	19	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	1.3	1.2
18	12	ΣΟΥΗΔΙΑ	1.3	1.8
19	23	ΚΙΝΑ	1.3	0.9
20	31	ΤΑΙΒΑΝ	1.1	0.6
Συνολικό μερίδιο των χωρών αυτών:			73.5	72.2
Επι συνολ. εμπορίου:		100.0	100.0	100.0

Πηγή : GATT.Prospect for International Trade.Press Release 1374,26/9/1985.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 14
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΧΩΡΑ	ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (US \$) 1982	ΕΤΗΣΙΟ ΜΕΣΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1960 - 82
ΧΩΡΕΣ ΟΟΣΑ		
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	11,140	2.4
ΑΥΣΤΡΙΑ	9,880	3.9
ΒΕΛΓΙΟ	10,760	3.6
ΚΑΝΑΔΑΣ	11,320	3.1
ΔΑΝΙΑ	12,470	2.5
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	10,870	3.6
ΓΑΛΛΙΑ	11,680	3.7
ΕΛΛΑΣ	4,290	5.2
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	12,150	3.2
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	5,150	2.9
ΙΤΑΛΙΑ	6,840	3.4
ΙΑΠΩΝΙΑ	10,080	6.1
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	10,930	2.9
N. ΖΗΛΑΝΔΙΑ	7,920	1.5
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	14,280	3.4
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	2,450	4.8
ΙΣΠΑΝΙΑ	5,430	4.0
ΣΟΥΗΔΙΑ	14,040	4.0
ΕΛΒΕΤΙΑ	17,010	1.9
ΤΟΥΡΚΙΑ	1,370	3.4
Η. Β.	9,660	2.0
Η.Π.Α.	13,160	2.2
Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ	12,460	3.1
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	2,800	4.9
ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟΙ	787	3.1
NIC'S		
ΧΟΝΓ ΚΟΝΓ	5,340	7.0
N. ΚΟΡΕΑ	1,910	6.6
ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	5,910	7.4
ΤΑΪΒΑΝ	2,540	-
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	2,240	4.8
ΜΕΞΙΚΟ	2,270	3.7
ΚΙΝΑ	310	5.0
ΑΝΑΠΤ. ΑΦΡ. ΧΩΡΕΣ	246	0.5

ΠΗΓΗ : Overseas Development Council, US Foreign Policy and the Third
Word: Agenta 1985-86, Table E-1.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 15

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ

(ΣΕ ΔΙΣ US \$ FOB)

ΕΤΟΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

1982	138,8	131,9	6,9
1983	146,9	126,3	20,5
1984	170,1	136,0	33,6
1985	175,6	118,0	46,1
1986	205,6	112,8	82,6
1987	224,6	128,2	96,4
1988	259,6	164,8	84,8

ΠΗΓΗ : Γραφείο Στατιστικής Εξωτερικού Εμπορίου, Ιαπωνικού Υπουργείου Οικονομικών.

Σημ. : Θα πρέπει να σημειωθεί όπως ότι οι ανωτέρω ενυπωσιακές επιδόσεις της Ιαπωνίας οφείλονται, σε κάποιο βαθμό, και στην σημαντική ανατίμηση του YEN.

Συγκεκριμένα, το 1985 η μέση συναλλαγματική ισοτιμία ήταν 1 US \$ = 238,5 YEN ενώ το 1987 1 US \$ = 144,6 YEN. Τοιούτο τρόπος υπάρχει σημαντική μείωση όπως φαίνεται και στον ακόλουθο Πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 16

ΙΑΠΩΝΙΚΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

(1980 = 100)

US \$

ΕΤΟΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		ΕΣΑΓΩΓΕΣ	
	US \$	YEN	US \$	YEN
1978	75,1	70,0	56.5	52,3
1979	79,4	76,6	78.8	75,8
1980	100,0	100,0	100.0	100,0
1981	117,1	113,9	102.0	98,3
1982	107,0	117,2	93.3	102,1
1983	113,2	118,8	69.9	93,8
1984	131,1	137,2	97.1	101,0
1985	135,3	142,8	92.2	97,2
1986	161,1	120,1	90.0	67,4

ΠΗΓΗ : Ιαπωνικό υπουργείο οικονομικών

Το επιχείρημα αυτό χρησιμοποιείται άλλωστε και από τους Ιάπωνες έναντι των κατηγοριών από τους εμπορικούς εταίρους τη για το εμπορικό πλεόνασμά της. (Βλ. Παπαναστασίου, op. cit., σελ. 34 & 35.

ΠΙΝΑΚΑΣ : 17

ΟΙ ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ
ΕΤΟΥΣ 1988 (ΣΕ ΔΙΣ US \$)

ΧΩΡΑ	ΙΑΠΩΝ. ΕΜΠΟΡ.	ΙΑΠΩΝΙΚΕΣ	ΙΑΠΩΝΙΚΕΣ
	ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ

ΗΠΑ	47.6	42.2	89.6
ΧΟΝΚ ΚΟΝΚ	9.6	2.1	11.7
Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ	7.7	8.1	15.8
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	6.4	2.2	10.6
ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	6.0	2.3	8.3
ΤΑΙΒΑΝ	5.6	8.7	14.4
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	4.1	1.0	5.1
ΠΑΝΑΜΑΣ	2.5	0.1	2.7
ΤΑΙΛΑΝΔΗ	2.4	2.7	5.2
ΒΕΛΓΙΟ	2.3	1.1	-3.4

Πηγή : Ιαπωνικό Υπουργείο Οικονομικών

ΠΙΝΑΚΑΣ : 18

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΦΥΓΜΟΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΣΤΙΣ
ΗΠΑ , ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟΥ

ΕΡΩΤΗΜΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ
Η αύξηση του προστατευτισμού στις εισαγωγές θα:			
προκαλέσει αύξηση των θέσεων εργασίας στις ΗΠΑ ;	73 %	24 %	3 %
βοηθήσει τις αμερικανικές βιομηχανίες να αυξήσουν τα κέρδη των ;	51 %	41 %	7 %
βελτιώσει το εμπορικό ισοζύγιο;	68 %	25 %	7 %

ΠΗΓΗ : Έρευνα από τον Roper Organization inc.,σε δείγμα 2.000
ενηλίκων.Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα USA Today,8/2/1985,και αναφέρεται
στο Yarbrough R. M. : "Trade and Finance".The World Economy,1988.